

Dominika Pilis

**PRÓBY ZAKOŃCZENIA WOJNY KOREAŃSKIEJ
WSPÓŁCZESNE STOSUNKI NA PÓŁWYSPIE KOREAŃSKIM**

**Wydawnictwo Instytutu Bezpieczeństwa
i Rozwoju Międzynarodowego**

PRÓBY ZAKOŃCZENIA WOJNY KOREAŃSKIEJ
WSPÓŁCZESNE STOSUNKI NA PÓŁWYSPIE KOREAŃSKIM

Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego

Dominika Pilis

PRÓBY ZAKOŃCZENIA WOJNY KOREAŃSKIEJ
WSPÓŁCZESNE STOSUNKI NA PÓŁWYSPIE KOREAŃSKIM

Warszawa 2021

Recenzent:
dr hab. Karolina Rak

Skład komputerowy:
Róża Gudź

©Copyright by Instytut Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego, 2021

ISBN 978-83-66676-11-4

Wydawnictwo Instytutu Bezpieczeństwa i Rozwoju Międzynarodowego
<https://instytutbirm.pl/>

Wyd. 1, ark. wyd. 10,0

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I: Powstanie dwóch państw koreańskich, konflikt koreański i próby jego załagodzenia.....	10
1.1. Powstanie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej i Republiki Korei.....	10
1.2. Przyczyny i przebieg wojny koreańskiej	17
1.3. Relacje państw koreańskich od 1953 roku poprzez pokojową wizję współistnienia gen. Parka po propozycję prezydenta Chun Doo Hwana	30
Rozdział II: Współpraca międzykoreańska od 1987 roku	46
2.1. Inicjatywy prezydentów Roh Tae Woo i Kim Young Sama.....	46
2.2. „Słoneczna polityka” prezydenta Kim Dae Junga	56
2.3. Kontynuacja polityki ustępstw wobec KRLD podczas prezydentury Roh Moo Hyuna.....	67
Rozdział III: Współczesne stosunki międzykoreańskie	81
3.1. Zmiany w polityce wobec KRLD podczas prezydentury Lee Myung Baka i Park Geun Hye	81
3.2. „Polityka księżycowa” prezydenta Moon Jae Ina.....	108
3.3. Ocena polityki zjednoczeniowej oraz pokojowej na Półwyspie Koreańskim i szanse na pokojową normalizację i zakończenie konfliktu	131
Zakończenie	140
Bibliografia	144

Wstęp

Wojna koreańska, która wybuchła w 1950 roku, nie została nigdy oficjalnie zakończona. W 1953 roku doszło jedynie do podpisania paktu o zawieszeniu broni. Co więcej, w rozmowach na 38 równoleżniku nie uczestniczył ówczesny prezydent Republiki Korei Lee Syngman. Porozumienie podpisane zostało jedynie przez przewodniczących Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (Kim Il Sung), Chińskiej Republiki Ludowej (Peng Dehuai) i Organizacji Narodów Zjednoczonych (Mark W. Clark). Lee Syngman nie wyrażał zgody na zakończenie wojny. Jego zdaniem Półwysep Koreański powinien zostać zjednoczony siłą pod jego egidą.

Celem tej pracy jest wykazanie, czy i w jaki sposób oficjalnie niezakończona wojna koreańska wpływa na relacje między państwami koreańskimi. Opracowanie zmierza także do rozwinięcia i zagłębienia się w temat problematycznych relacji pomiędzy państwami koreańskimi.

Sytuacja na Półwyspie Koreańskim od czasów wyzwolenia spod japońskiej okupacji (1949 rok) jest nieprzerwanie bardzo napięta. Choć to mocarstwa (ZSSR oraz USA) doprowadziły do podziału półwyspu wzdłuż 38. równoleżnika, to nie one wbrew powszechnemu przekonaniu, doprowadziły do eskalacji konfliktu. Wpływ na ochładzanie się stosunków miała zarówno polityka prowadzona w Północnej jak i w Południowej części Półwyspu Koreańskiego. Efektem pogarszania się relacji była wojna koreańska, która spowodowała podział Półwyspu Koreańskiego, a jej konsekwencje dalej mają wpływ na współczesną politykę.

Konflikt, relacje oraz stosunki na tym półwyspie są tematem bardzo aktualnym i istotnym nie tylko lokalnie, ale również globalnie. W obecnych czasach „problem koreański” jest niezwykle często omawiany. W momencie, w którym Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna stała się państwem o potencjale nuklearnym rozwiązanie konfliktu na Półwyspie Koreańskim stało się celem nie tylko przywódców obu tych państw, ale również ich sojuszników, wrogów i potencjalnych ofiar.

Od czasu podpisania paktu o zawieszeniu broni, państwa koreańskie nieustannie próbują ze sobą nawiązać relacje. Sprawą niezwykle ciekawą jest powód, dla których te kraje prowadzą ze sobą dyskurs. Czy jest to przejaw wewnętrznych interesów państw, czy może próba zakończenia wojny i nawiązania pokojowych stosunków? Istnieje możliwość, że to właśnie niezakończona wojna motywuje przywódców KRLD i Republiki Korei do pokojowego dialogu.

Aby zrealizować cel pracy, autorka przyjęła główne pytanie badawcze, które dotyczy bezpośrednio wpływu prób zakończenia wojny koreańskiej na relacje

międzykoreańskie. Podczas badań i analiz przygotowawczych do stworzenia tegoż opracowania, w nawiązaniu do problemu badawczego, przyjęta została hipoteza, według której konflikt pomiędzy państwami koreańskimi dobiega końca, co oznacza zawarcie pokoju oraz pokojową współpracę w najbliższym czasie.

Aby powyższa hipoteza mogła zostać potwierdzona lub sfalsyfikowana, autorka postanowiła wykorzystać w pracy głównie analizę literatury przedmiotu oraz syntezę tej analizy. Ponadto jako narzędzie badawcze wykorzystany został materiał z wywiadu eksperckiego. W roli eksperta dokładnie znającego temat problematycznych relacji na Półwyspie Koreańskim wystąpił dr Oskar Pietrewicz.

Publikacja została napisana w oparciu o dzieła innych autorów oraz na podstawie tekstów źródłowych. Źródła zostały ograniczone do dzieł, które w sposób dokładny i krytyczny przeanalizowały podany problem. Najwięcej źródeł napisanych zostało w języku angielskim, jednak część z nich dostępna jest również w języku polskim.

Opracowanie składa się z trzech rozdziałów oraz zakończenia będącego podsumowaniem badań autorki i analizy konfliktu oraz stosunków międzykoreańskich. W pierwszym rozdziale teoretycznym opisana została geneza problemu poczynając od podziału Półwyspu Koreańskiego. Wy tłumaczone zostały procesy polityczne zachodzące w tamtym okresie na półwyspie prowadzące do proklamacji Republiki Korei i Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej oraz do eskalacji konfliktu. Opisany został również przebieg wojny koreańskiej oraz próba jej zakończenia w 1953 roku. Następnie pokazane zostały relacje obu państw do 1981 roku. Szczegółowo zostały opisane propozycje prezydenta Chun Doo Hwana w latach 1981–1982. W rozdziale drugim przedstawiony został zarys współczesnej współpracy międzykoreańskiej. W szczególności inicjatywy prezydenta Roh Tae Woo, Kim Young Sama, „słoneczna polityka” Kim Dae Junga oraz polityka ustępstw wobec Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej za prezydenta Roh Moo Hyuna. Rozdział trzeci skupia się na wyciągnięciu wniosków oraz prognozie stosunków międzykoreańskich. Opisana także została polityka prowadzona przez prezydenta Lee Myung Baka, prezydent Park Geun Hye oraz aktualnie prowadzona przez prezydenta Republiki Korei Moon Jae Ina tzw. „polityka księżycowa”. Co jednak najistotniejsze, w tym rozdziale skupiłam się na opisanu możliwości zakończenia konfliktu, zawarcia trwałego pokoju i nawiązania pokojowych stosunków.

W publikacji omówione została szczegółowo omówiona wewnętrzna sytuacja polityczna w Korei Północnej oraz przede wszystkim w Korei Południowej. Aby dobrze zrozumieć rozwój stosunków na Półwyspie Koreańskim należy najpierw dobrze zapoznać się z historią wewnętrzną obu państw koreańskich.

Szczególnie sytuacja polityczna Republiki Korei ma niebywały wpływ na sposób prowadzenia przez nią rozmów pokojowych oraz dialogu i współpracy międzykoreańskiej.

Rozdział I: Powstanie dwóch państw koreańskich, konflikt koreański i próby jego załagodzenia

1.1. Powstanie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej i Republiki Korei

Pierwsze wyzwania dotyczące podziału Półwyspu Koreańskiego pojawiły się już w 1896 roku, kiedy to przedstawiciele rządu japońskiego i rosyjskiego podpisali w St. Petersburgu porozumienie dotyczące podziału terenów na Półwyspie Koreańskim¹. W wyniku wygranej wojny japońsko-rosyjskiej w 1905 roku, wojska japońskie powoli zaczęły kolonizację półwyspu. Japończycy nazywali ten okres „protektoratem”. 22 sierpnia 1910 roku na skutek rozmów pomiędzy japońskim generalnym rezydentem w Korei Terauchim Masatake oraz koreańskim ministrem Lee Wan Yongiem podpisany został traktat o aneksji Półwyspu Koreańskiego. To wydarzenie zapoczątkowało 35-letni okres okupacji japońskiej².

Przez ten okres Japończycy prowadzili na półwyspie okrutną politykę, wykorzystując zasoby naturalne i ludzkie znajdujące się na Półwyspie Koreańskim w największym stopniu w jakim było to możliwe. Spowodowało to reakcję Koreańczyków, którzy zaczęli organizować się w grupy, które w ramach walki z okupantem miały w mniej lub bardziej jawny sposób przeciwstawiać się Japończykom. Największym i najgłośniejszym wydarzeniem z tego okresu było wystosowanie w 1919 roku przez grupę koreańskich intelektualistów oficjalnej petycji do japońskiego rządu, w której domagano się opuszczenia Korei przez Japończyków oraz odzyskania niepodległości³. Wydarzenie to stało się punktem zwrotnym dla ruchu narodowego Koreańczyków. Od tamtego czasu coraz częściej powstawały stowarzyszenia, które pod przykrywką działalności religijnej, społecznej czy branżowej, zajmowały się edukacją w duchu patriotycznym. Przez cały okres okupacji, Koreańczycy na każdym kroku pokazywali zdecydowaną chęć samostanowienia⁴.

Pod koniec II wojny światowej, Koreańczycy widząc zmianę w sytuacji na froncie i powolne dążenie wojsk alianckich do zwycięstwa, zaczęli zabiegać o wsparcie mocarstw w ich sprawie. W listopadzie 1943 roku odbyła się konferencja w Kairze, na której została podjęta decyzja o odebraniu Japonii wszystkich terytoriów zdobytych przez nią po 1895 roku⁵. Dla Koreańczyków ta dekla-

---

¹ J. P. Rurarz, *Historia Korei*, Warszawa: Wydawnictwo Dialog 2009, s. 298–307.

² *Ibidem*, s. 298–307.

³ *Ibidem*, s. 332

⁴ *Ibidem*, s. 332–339.

⁵ Konferencja kairska, w: *Encyklopedia powszechna PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kairskakonferencja;3919036.html>, 16.04.2020.

racja miała ogromne znaczenie, gdyż teoretycznie zakładała możliwość odzyskania niepodległości po przegranej Japonii. Zdaniem mocarstw takich jak USA czy Wielka Brytania, Korea po II wojnie światowej powinna jak najszybciej odzyskać niepodległość⁶. Jednak istotną przeszkodą w tej sprawie była opinia prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Franklina Delano Roosevelta, którego zdaniem Korea po tak długim okresie będzie niezdolna by sama o sobie stanąć. Prezydent USA wyszedł wtedy z inicjatywą kurateli obcych państw, które przez określony czas miały sprawować opiekę na Półwyspie Koreańskim⁷.

Podczas konferencji w Teheranie, która trwała od 28 listopada do 1 grudnia 1943 roku, prezydent Roosevelt zaproponował, by krajami odpowiedzialnymi za odbudowę Korei były USA, ZSRR oraz Chiny⁸. Propozycja kurateli zdawała się ignorować nie tylko postanowienia Karty Atlantyckiej z 1941 roku, według której każdy naród miał prawo do samostanowienia⁹, ale również działalność niepodległościową oraz polityczną Koreańczyków. Mimo, że grupy niepodległościowe, stowarzyszenia, ruch narodowy Korei nie były w pełni ukształtowane politycznie, to jednak przy pomocy mogły stanowić załączek nowego państwa koreańskiego. Co więcej, warto wspomnieć o inicjatywie rządu tymczasowego na uchodźstwie w Szanghaju¹⁰. Choć w czasach okupacji nie był on w stanie realnie wpływać na sytuację na Półwyspie Koreańskim, to jednak był dowodem na możliwość samostanowienia Koreańczyków o sobie. Jednak mimo oficjalnych zapewnień i oświadczeń mocarstw, to nie niepodległość Korei była dla nich najważniejsza. Najistotniejsze były interesy w regionie każdego z tych państw. USA zależało na kontroli w Azji Dalekowschodniej oraz na możliwości stworzenia baz wojskowych, dzięki którym USA miałyby dostęp do kontynentu. Natomiast w interesie ZSRR było posiadanie możliwości brania udziału w działaniach wojennych w Azji¹¹.

Sytuacja na froncie wojennym zmieniła się w kwietniu 1945 roku, po śmierci prezydenta Roosevelta. Jego miejsce zajął dotychczasowy wiceprezydent Harry S. Truman (1945–1953), który podjął decyzję o zrzuconiu bomb atomowych na Japonię. 6 sierpnia pierwsza bomba spadła na Hiroszimę, a druga 9 sierpnia na

---

⁶ *Ibidem*.

⁷ A. Bober, *Korea zjednoczona – szansa czy utopia?*, Skarżysko-Kamienna: Wydawnictwo Kwiat Orientu 2013, s. 30.

⁸ YongJung Lee E., *The Six Party Talks and the North Korean Nuclear Dispute Resolution under the IAEA Safeguards Regime*, <http://www.hawaii.edu/aplpj/pdfs/v5-03-Lee.pdf>, 06.05.2020.

⁹ M. Łabut, *Karta Atlantycka*, http://www.sww.w.szu.pl/index.php?id=polityka_karta_atlantycka, 16.04.2020.

¹⁰ *Korean History: Korean Provisional Government*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Korean-Provisional-Government>, 06.05.2020.

¹¹ A. Bober, *op. cit.*, s. 31.

Nagasaki. Po tych wydarzeniach, 15 sierpnia 1945 roku cesarz Hirohito postanowił ogłosić, w przemówieniu radiowym, kapitulację Japonii¹². W dniu 2 września 1945 roku amerykański generał Douglas MacArthur na pokładzie pancernika USS Missouri, przyjął z rąk ministra spraw zagranicznych Mamoru Shigemitsu, akt bezwarunkowej kapitulacji¹³. Dla Japonii oznaczało to drastyczne zmiany. Od tamtego czasu do 1952 roku Japonia znajdowała się pod okupacją wojsk sojuszniczych. Wprowadzono również nową konstytucję, która zakazywała Japonii posiadania armii zbrojnej. Z tego powodu do dzisiaj na wyspach japońskich stacjonują tzw. „siły samoobrony”. Te decyzje dawały Koreańczykom ogromne nadzieje na całkowite odzyskanie suwerenności.

15 sierpnia 1945 roku uznaje się za dzień odzyskania niepodległości przez Koreę. Jednak Półwysep Koreański nie został wyzwolony w taki sposób jakby sobie życzyli tego obywatele Półwyspu Koreańskiego. Wcześniejsze plany odnośnie wprowadzenia na teren półwyspu kurateli innych państw zostały zrealizowane. Korea nie stała się państwem niezależnym, lecz krajem podzielonym na dwie strefy wpływów mocarstw: USA i ZSRR. Decyzja o podziale Półwyspu Koreańskiego została podjęta w nocy z 10 na 11 sierpnia¹⁴, jeszcze przed podpisaniem aktu bezwarunkowej kapitulacji przez Japonię. Prośby koreańskiego rządu tymczasowego, którego siedzibą był Szanghaj, o uznanie przez USA nie zostały wysłuchane. W 1945 roku lewicowy polityk Yo Un Hyong, na terenie dzisiejszej Republiki Korei, założył Koreańską Republikę Ludową (KRL)¹⁵. KRL nie została zaakceptowana przez Amerykanów. 10 października 1945 roku, Amerykanie zdelegalizowali KRL. Ich zdaniem jedynie oni wraz z przedstawicielami ZSRR mogli podejmować decyzje odnośnie kierunku rozwoju Korei¹⁶.

Decyzja o linii, która miała wyznaczać granicę pomiędzy strefami wpływów USA i ZSRR została podjęta przez dwóch oficerów amerykańskich- Charlesa Bonesteela oraz Deana Ruska¹⁷. Początkowo linia demarkacyjna miała przebiegać wzdłuż 39. równoleżnika. Pojawiły się również propozycje, aby granica przebiegała wzdłuż 40. równoleżnika. Taki podział dałby dostęp Amerykanom do Kaesong, co pozwoliłoby południowej części rozwijać się samodzielnie. Kaesong jest miastem znajdującym się blisko strefy zdemilitaryzowanej. Te tereny są niezwykle bogate w dobra naturalne, liczne minerały, czy żyzną glebę, dzięki czemu ten obszar jest niezwykle istotny w kontekście rozwoju gospodarczego¹⁸.

---

¹² *Bombing of Hiroshima and Nagasaki*, History, History, <https://www.history.com/topics/world-war-ii/bombing-of-hiroshima-and-nagasaki>, 06.05.2020.

¹³ A. Bober, *op. cit.*, s. 32–33.

¹⁴ *Ibidem*, s. 32–33.

¹⁵ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 352–353.

¹⁶ *Ibidem*, s. 354.

¹⁷ M. Sandusky, *America's Parallel*, Old Dominion Pr 1983, s. 226.

¹⁸ T. S. Baynes, *Corea*, Encyclopædia Britannica vol.VI, Ninth edition, 1875–1989.

Co więcej, w takiej sytuacji Amerykanie zyskaliby możliwość korzystania z Dairen i Port Arthur¹⁹. Port ten znajduje się na końcu Półwyspu Liaodong w Chinach. Jest to port aktywny cały rok ze względu na niemarzną wodę. Jest on niezwykle istotnym strategicznie obszarem²⁰. Jednak wyżej wymienieni oficerowie amerykańscy obawiali się, że Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich nie zgodzi się na taki podział Półwyspu Koreańskiego, gdyż z ich perspektywy byłoby to nieopłacalne. Z ekonomicznego punktu widzenia linia wzdłuż 38. równoleżnika była niekorzystna, gdyż tworzyła region, który nie był w stanie działać sprawnie i szybko się rozwijać bez zewnętrznej pomocy. USA w tym okresie musiały być gotowe na ustępstwa. Relacje z ZSRR od śmierci prezydenta Roosvelta pogarszały się. USA nie mogły pozwolić sobie na odrzucenie propozycji podziału, gdyż mogłoby to przerodzić się w kolejny konflikt. Założenia oficerów sprawdziły się – Stalin zgodził się na proponowany podział. Zapewnił również, że w jego interesie nie leży naruszanie wyznaczonej linii demarkacyjnej. W ten sposób obawy USA nieco się zmniejszyły. Stany Zjednoczone bowiem podejrzewały wcześniej ZSRR o chęć zajęcia całego Półwyspu Koreańskiego²¹. Jesienią 1945 roku wojska USA zatrzymały się na południowej części Półwyspu Koreańskiego. Wojska ZSRR osiadły na północy. Oficjalnie USA twierdziły, że kuratela miała na celu udzielenie pomocy Koreańczykom w stworzeniu silnego, niezależnego państwa, jednak celem prawdziwym USA było zatrzymanie poszerzania się wpływów ZSRR w regionie²². Oba mocarstwa chciały wykorzystać sytuację na Półwyspie Koreańskim do realizacji swoich planów.

Choć USA oraz ZSRR współpracowały ze sobą podczas II wojny światowej, tuż po jej zakończeniu relacje obu państw zaczęły się coraz bardziej pogarszać. USA w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich widziało poważne zagrożenie dla pokoju na świecie.

Po II wojnie światowej, komunizm poprzez ekspansywną politykę zagraniczną ZSRR zaczął się rozprzestrzeniać nie tylko w Europie ale również na świecie. Amerykanie, którzy czuli się odpowiedzialni za pokój na świecie, zaczęli prowadzić politykę powstrzymywania. Doktryna, której stworzenie przypisuje się dyplomacie George'owi Kennanowi, miała za zadanie powstrzymywać agresywną ekspansję ideologii komunistycznej zarówno w Europie i w Azji²³. Polityka powstrzymywania została wprowadzona w życie podczas prezydentury

---

¹⁹ P. Lowe, *The Origins of the Korean War*, Londyn i Nowy Jork: Longman 1997, s. 19.

²⁰ *China – Dalian*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Dalian>, 06.05.2020.

²¹ *Ibidem*, s. 20.

²² P. Lowe, *op. cit.*, s. 18.

²³ X, *The sources of Soviet Conduct*, „Foreign Affairs”, lipiec, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russianfederation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>, 16.04.2020.

Harry'ego S. Trumana²⁴. Współpraca i pokojowe relacje państw, które drastycznie się różniły prowadzoną polityką były możliwe, jednak zdaniem G. Kennana taka kooperacja z ZSRR była wykluczona. Według G. Kennana, komunizm stanowił zagrożenie najwyższej rangi dla pokoju na świecie, dlatego jakakolwiek współpraca ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich nie mogła mieć miejsca²⁵.

H. S. Truman, w przeciwieństwie do swojego poprzednika, miał zamiar zwalczać komunizm, gdyż jego zdaniem tylko stanowczy opór wobec tej ideologii mógł zagwarantować pokój. Jednak według badaczy, takie stanowisko prowadziło do zwiększania się napięć pomiędzy dawnymi sojusznikami. ZSRR widział w USA wroga, który nie tylko miał inną wizję powojennego świata, ale przede wszystkim wywierał presję powodując konieczność zbrojenia się. Uważa się dość powszechnie, że ciężko jednoznacznie stwierdzić, które z mocarstw było bardziej odpowiedzialne za eskalację konfliktu zwanego później zimną wojną²⁶.

Rozbieżności dwóch głównych powojennych mocarstw potwierdzała sytuacja na Półwyspie Koreańskim. Choć początkowo oba mocarstwa miały podobne wizje rozwoju Korei po odzyskaniu niepodległości²⁷, to szybko się to zmieniło. Oficjalnie USA i ZSRR miały za zadanie doprowadzić do unormowania sytuacji na półwyspie i pomóc wyzwolonym Koreańczykom stworzyć nowe, silne państwo. Tak naprawdę jednak, mocarstwa realizowały swoje cele prowadząc do pogarszania się stosunków nie tylko między nimi, ale przede wszystkim pomiędzy obiema częściami Korei. Niechęć Koreańczyków do swoich braci po drugiej stronie 38. równoleżnika rosła początkowo z winy USA i ZSRR.

Podczas konferencji w Moskwie w grudniu 1945 roku poza kwestiami wzajemnych relacji USA, Wielkiej Brytanii oraz ZSRR, poruszona została przyszłość Korei²⁸. Pomysłem ZSRR, na który USA przystały, było stworzenie tzw. komisji mieszanej, w której skład miały wchodzić wojska USA oraz ZSRR. Zadaniem komisji miało być stworzenie podwalin państwa, przywrócenie Korei do stanu, w którym będzie mogła sama o sobie stanowić oraz ustalenie wspólnego rządu, który miał obejmować cały teren Półwyspu Koreańskiego.

Szczegółowo kompetencje i zadania komisji mieszanej zostały omówione podczas konferencji, która odbywała się od 16 stycznia do 5 lutego 1946 roku²⁹. Prace komisji rozpoczęły się 20 marca 1946 roku. W składzie komisji miało się

---

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Cold war history*, <https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history>, 16.04.2020.

²⁶ H. Kissinger, *Dyplomacja*, tłum. S. Głabiński, G. Woźniak, I. Zych, Warszawa: Wydawnictwo Bellona 1996, s. 461–485.

²⁷ M. Sandusky, *op. cit.*, s. 150.

²⁸ Bae-ho Hanh, Young Ick Lew, *Division of Korea*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Korea/Division-of-Korea#ref411639>, 06.05.2020.

²⁹ P. Lowe, *op. cit.*, s. 26–31.

znaleźć pięciu sowieckich i pięciu amerykańskich żołnierzy wysokiego szczebla, którym przewodniczyć mieli: ze strony USA generał dywizji Archibald Vincent Arnold, a ze strony ZSRR generał pułkownik Tierientij Sztykow³⁰. Jednak już na pierwszym spotkaniu doszło do nieporozumienia pomiędzy przedstawicielami obu mocarstw. Ich zadaniem było ustalenie wstępnej grupy koreańskich polityków, którzy w przyszłości mogliby stanąć na czele przyszłego rządu. USA jak i ZSRR nie były gotowe na kompromisy- w ich interesie było wytypowanie bliskich ich poglądami osób. ZSRR proponował obsadzenie na najwyższych stanowiskach polityków skrajnie lewicowych, natomiast USA zależało na tym, by na tych miejscach znalazły się osoby o poglądach prawicowych³¹. Zarówno USA jak i ZSRR miało swoje własne wizje demokratycznego rządu.

Zgodnie z założeniami, podczas okresu kurateli, mocarstwa nie powinny wprowadzać żadnych drastycznych reform, które mogłyby w przyszłości prowadzić do nieporozumień. Zadaniem wojsk stacjonujących na półwyspie była odbudowa Korei po okresie okupacji i próba stworzenia jednolitego organizmu państwowego. Jednak rzeczywistość była inna – na północy i południu przedstawiciele mocarstw wprowadzali reformy, które w przyszłości miały sprawić, że kraj, który miał powstać stałby się sojusznikiem jednego z nich. USA i ZSRR realizowały na Półwyspie Koreańskim swoje zimnowojenne cele³².

Obie strony podejmowały działania, które pogłębiały spór i prowadziły do tworzenia się na półwyspie dwóch oddzielnych organizmów państwowych, których unifikacja była coraz trudniejsza do zrealizowania. Wiele nietrafionych decyzji organizacyjnych po stronie USA i dokładnie przemyślanych reform społecznych oraz ideologicznych na północnej części półwyspu prowadziły do ochładzania się kontaktów nie tylko z okupantami, ale przede wszystkim z mieszkańcami po przeciwnej strefie wpływów³³.

Choć według założeń mocarstwa miały wspólnie wyłonić członków przyszłego rządu zjednoczonej Korei, to jednak samodzielnie obsadziły na najwyższych stanowiskach osoby, które doprowadziły do eskalacji konfliktu na Półwyspie Koreańskim- w południowej części Lee Syngmana, natomiast w północnej Kim Il Sunga. Obaj ci przywódcy mieli swoje własne plany i wizje rozwoju Korei. Te wizje ze sobą kolidowały.

W maju 1947 roku, na kolejnym posiedzeniu komisji mieszanej, oba mocarstwa ustaliły, że należy jak najszybciej wycofać wojska z półwyspu i doprowadzić do stworzenia zjednoczonej Korei. Mimo zapewnień, żadna ze stron nie

---

³⁰ *Ibidem.*, s. 26-31.

³¹ *Ibidem.*, s. 26-31.

³² *Ibidem.*, s. 24-46.

³³ B. Cumings, *The Origins of the Korean War t. I. Liberation and the Emergence of Separate Regimes 1945–1947*, New Jersey: Princeton University Press 1989, s. 405.

wycofała się z Półwyspu Koreańskiego³⁴. We wrześniu 1947 roku USA proponowały przeprowadzenie wyborów parlamentarnych na terenie całego półwyspu. Po utworzeniu nowego, wspólnego rządu wojska USA i ZSRR miały opuścić kraj. Według planu USA wybory miał przeprowadzić organ niezależny i niezamieszany w konflikt. Ich zdaniem powinna to być Organizacja Narodów Zjednoczonych³⁵. Dla ZSRR taki plan był nie do zaakceptowania, gdyż w tamtym okresie ONZ prowadziło politykę zgodną z polityką USA. Obawiano się, że może dojść do sfalszowania wyników wyborów, dzięki czemu większość zdobydą kandydaci, których wspierały USA³⁶. Jednak mimo braku zgody na plan USA, zarówno ze strony ZSRR jak i północnej części Korei, rozpoczęto prace nad organizacją wyborów.

14 listopada 1947 roku powołano Tymczasową Komisję Narodów Zjednoczonych do spraw Korei, w której skład wchodził przedstawiciele niezaangażowanych w konflikt krajów. Ich pracami dowodził pomysłodawca rozwiązania indyjski polityk Kumara Menon³⁷.

W styczniu 1948 roku przedstawiciele komisji przybyli do Korei, nie mogli jednak dostać się na Północ. Brak dostępu do strefy wpływów ZSRR rozumiano jako brak zgody na organizację wyborów w całym kraju. Za pomocą głosowania zdecydowano, że w takiej sytuacji ONZ zmuszone jest przeprowadzić wybory jedynie na Południu. Jak słusznie zauważyli przedstawiciele Australii, Kanady i Indii, takie działanie nie mogło poprawić sytuacji na półwyspie, a jedynie pogłębić i ugruntować podział Korei³⁸. Zaangażowanie kolejnego organu w sytuację na Półwyspie nie podobało się nie tylko ZSRR, ale również politykom koreańskim zarówno z Północy jak i z Południa. ZSRR wielokrotnie w historii pokazywał, że woli rozwiązywać konflikty na zasadzie rozmów dwustronnych³⁹, Koreańczycy z Północy negatywnie wyrażali się o wyborach organizowanych przez obce ciało, jednak reakcja polityków z Południa była dużym zaskoczeniem dla USA i ONZ. Znaczna część polityków ze strefy wpływów USA zbojkotowała wybory, gdyż ich zdaniem oznaczało to zgodę na podział kraju⁴⁰. Jednak bojkot nie miał dostatecznej siły i nie mógł doprowadzić do zatrzymania wyborów. Niestety to działanie tylko ułatwiło wygraną partii Lee Syngmana, która pozbawiona

---

³⁴ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 357.

³⁵ *The Korean War (1950–1953): Origins of the Korean War*, <https://www.sparknotes.com/history/american/koreanwar/section2/>, 06.05.2020.

³⁶ P. Lowe, *op. cit.*, s. 48.

³⁷ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 356.

³⁸ P. Lowe, *op. cit.*, s. 49.

³⁹ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 471.

⁴⁰ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 356

odpowiedniej opozycji była w stanie zagwarantować sobie większość parlamentarną⁴¹. Wybory odbyły się 10 maja 1948 roku. Następnie, w głosowaniu wewnętrznym na pierwszym posiedzeniu parlamentu, głosami większości, Lee Syngman został wybrany na stanowisko prezydenta⁴².

Niedługo później, w rocznicę odzyskania niepodległości 15 sierpnia, Lee Syngman proklamował Republikę Korei. Choć na Północy spodziewano się takiego obrotu spraw, wywołało ono ogromne zamieszanie i niezadowolenie. Z tego względu, w ramach odpowiedzi, 9 września 1948 roku powstała Koreańska Republika Ludowo Demokratyczna, na której czele w roli premiera stanął Kim Il Sung⁴³.

1.2. Przyczyny i przebieg wojny koreańskiej

Pod koniec 1948 roku, po proklamacji KRLD, wojska ZSRR opuściły Półwysep Koreański. Mimo sprawnie działającego aparatu władzy oraz reżimu, Sowietci wciąż kontrolowali sytuację w państwie. Wszelkie ważne decyzje uprzednio należało przedyskutować z J. Stalinem. Ważną postacią jest również ambasador ZSRR w KRLD, gen. Terentij Sztykow, którego zadaniem była kontrola reżimu północnokoreańskiego⁴⁴.

Według powszechnej opinii, decyzja o podjęciu działań wojennych przeciwko Republice Korei została podjęta przez ZSRR. Ta decyzja jednak nie została narzucona przez mocarstwo, lecz całkowicie zainicjowana przez Kim Il Sunga. Przywódca KRLD sukcesywnie prosił o wsparcie militarne oraz o pozwolenie na atak zarówno przywódcę ZSRR jak i przywódcę Chińskiej Republiki Ludowej. Początkowo, dzięki badaczowi Bruce'owi Cumingsowi uważano, że atak na Republikę Korei był odpowiedzią na prowokacje ze strony tego państwa⁴⁵. Po rozpadzie ZSRR w grudniu 1991 roku⁴⁶ odtajnione zostały dokumenty, według których decyzja o inwazji na Południe została podjęta bez względu na działania na terenie Republiki Korei⁴⁷. Podobnego zdania był Nikita Chruszczow, który w swoich zapiskach podkreślił, że była to samodzielna inicjatywa Kim Il Sunga. Według Chruszczowa, przywódca KRLD już podczas

---

⁴¹ A. Bober, *op. cit.*, s. 37.

⁴² A. Bober, *op. cit.*, s. 38.

⁴³ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 357.

⁴⁴ K. Weathersby, *Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War, 1945–1950: New Evidence from Russian Archives*, Waszyngton: Florida State University 1993, s. 23.

⁴⁵ B. Cumings, *Origins of Korean War, t. II. The Roaring of the Cataract 1947–1950*, New Jersey: Princeton University Press 1990, s. 445–448.

⁴⁶ Polska Agencja Prasowa, *Rozpad ZSRR*, 06.12.2016, <https://dzieje.pl/infografiki/rozpad-zsrr>, 09.06.2020.

⁴⁷ Wilson Center, *Korean War*, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/collection/50/korean-war-1950-1953>, 09.06.2020.

pierwszej wizyty w Moskwie w 1949 roku przekonywał J. Stalina do zbrojnego zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego⁴⁸.

Zgodnie z odtajnionymi dokumentami, od września 1949 roku, przywódca KRLD kierował pytania do ambasadora Sztykowa o wsparcie wojskowe ze strony ZSRR, które miało być użyte w celu inwazji na Południe. Początkowo, próbował przekonywać, że pomoc zostanie wykorzystana jedynie do „drobnych manewrów”. Podkreślał jednocześnie, że Armia Ludowa KRLD jest dobrze przygotowana na atak. Jego zdaniem, gdyby doszło do ataku na Republikę Korei, Armia Ludowa byłaby w stanie w ciągu dwóch miesięcy zjednoczyć półwysep. Mimo zapewnień, J. Stalin nie wyrażał, aż do kwietnia 1950 roku, zgody na inwazję. Wyraził jedynie zgodę na kontratak w wypadku natarcia z Południa⁴⁹.

Jednym z powodów, dla których J. Stalin nie wyrażał zgody na atak, była obawa przed reakcją USA. Według niego, zbrojne rozwiązanie sytuacji Koreańczyków, mogło doprowadzić do eskalacji konfliktu na skalę światową⁵⁰. Jego celem było uzyskanie balansu, tak aby żadna ze stron nie zyskała przewagi⁵¹. Mimo to, za pośrednictwem ambasadora T. Sztykowa, Kim Il Sung nieustannie nalegał na wsparcie militarne. Istotnym argumentem przywódcy KRLD, była wiara w przyłączenie się społeczeństwa Korei Południowej do wojsk Armii Czerwonej i Koreańskiej Armii Ludowej. Miało być to spowodowane chęcią wyzwolenia się z kapitalistycznego reżimu USA⁵². Ze względu na alarmy T. Sztykowa dotyczące manewrów wojskowych południowokoreańskiej armii na granicy, J. Stalin zdecydował się dozbroić Koreańską Armię Ludową. Była to jednak pomoc minimalna, która nie umożliwiała Kim Il Sungowi inwazji na Południe⁵³.

Realizując swoje ambicje zjednoczeniowe, Kim Il Sung nie kierował prośb o wsparcie militarne tylko do J. Stalina. Wiosną 1949 roku, przywódca KRLD zwrócił się do Mao Zedonga, mimo negatywnego nastawienia J. Stalina. W Chinach od sierpnia 1927 roku trwała wojna domowa. Z tego względu Mao Zedong również nie wyraził poparcia dla planów Kim Il Sunga⁵⁴. Dla przywódcy chińskich komunistów priorytetem było zwycięstwo Komunistycznej Partii Chin i stabilizacja sytuacji w kraju. Podczas walki z Kuomintangiem KRLD wsparła

---

⁴⁸ N. Chruszczow, *Khrushchev Remembers: The Glasnot Tapes*, Boston: Little, Brown & Company 1990, s. 144.

⁴⁹ Wilson Center, *op. cit.* 09.06.2020.

⁵⁰ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 358.

⁵¹ K. Weathersby, *op. cit.*, s. 9.

⁵² J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 358.

⁵³ *Ibidem*, s. 358.

⁵⁴ P. Lowe, *op. cit.*, s. 113.

wojska KPCh ponad 2 tysiącami wagonów z zaopatrzeniem oraz 50–70 tysiącami żołnierzy⁵⁵. Z tego względu Kim Il Sung mógł mieć nadzieję, że po zakończeniu wojny domowej w Chinach Mao Zedong wesprze jego plany⁵⁶.

Jeszcze przed uzyskaniem jednoznacznej zgody ze strony Mao Zedonga, Kim Il Sung podczas rozmów z ambasadorem ZSRR w KRLD wielokrotnie podkreślał możliwość zaangażowania się wojsk Chińskiej Armii Ludowej w ataku na Republikę Korei. Kim Il Sung doskonale zdawał sobie sprawę z tego, że T. Sztzykow regularnie przekazywał informacje J. Stalinowi na temat sytuacji w KRLD. Przywódca Korei Północnej w ten sposób chciał wyrzucić presję na J. Stalina. Jego celem było nie tylko przekonanie moskiewskiego przywódcy do poparcia jego planów, ale również podkreślenie niezależności wobec ZSRR⁵⁷.

Zdaniem badacza Marshalla Shulmana, to właśnie presja wywołana możliwością zaangażowania się ChRL w konflikt koreański zmusiła J. Stalina do wsparcia Kim Il Sunga.

J. Stalin wiedział, że Mao Zedong ostatecznie będzie gotowy na interwencję w Korei, bez względu na decyzję ZSRR. W przyszłości mogło to skutkować utratą wpływów na Półwyspie Koreańskim przez ZSRR na rzecz ChRL⁵⁸. Do decyzji J. Stalina przyczyniła się również wypowiedź gen. Douglasa MacArthura, dowódcy sił amerykańskich rejonu Pacyfiku. W marcu 1949 roku, Gen. D. MacArthur, w wywiadzie prasowym, umieścił Koreę poza liniami obrony USA. 12 stycznia 1950 roku, sekretarz stanu USA Dean Acheson wprost powiedział, że USA nie będzie wspierać Korei Południowej podczas ewentualnego zagrożenia⁵⁹ - „Jeśli chodzi o militarne bezpieczeństwo innych obszarów rejonu Pacyfiku, musi być jasne, że nikt nie może udzielać im gwarancji na wypadek ataku militarnego. Należy wyraźnie oświadczyć, że tego rodzaju gwarancje, w normalnej praktyce stosunków wzajemnych, nie byłyby ani sensowne, ani konieczne”⁶⁰.

Pod koniec stycznia 1950 roku J. Stalin oraz ambasador T. Sztzykow wymienili ze sobą tajne telegrafy, według których można wnioskować, że przywódca ZSRR zmienił zdanie odnośnie ataku na Koreę Południową. Podkreślił również, że do inwazji należy się doskonale przygotować, aby całkowicie wykluczyć porażkę KRLD. Wsparcie militarne ze strony ZSRR nie miało być dobrowolne. W zamian za pomoc, J. Stalin zażądał corocznych dostaw 25 tys. ton ołowiu⁶¹.

---

⁵⁵ Jian Chen, *China's Road to the Korean War: The Making of Sino- American Confrontation*, Nowy Jork: Columbia University Press 1994, s. 110.

⁵⁶ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 358.

⁵⁷ K. Weathersby, *op. cit.*, s. 8.

⁵⁸ K. Weathersby, *op. cit.*, s. 8.

⁵⁹ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 519.

⁶⁰ D. Acheson, *Crisis in Asia: An Examination of U.S Policy*, Waszyngton: U.S. Department of State Bulletin, 12.01.1950, s. 116.

⁶¹ Ciphred telegram dispatched by Stalin to Shtykov, 30.01.1950.

Dzień później, Kim Il Sung, za pośrednictwem ambasadora T. Sztykowa, wysłał długie podziękowania. Zgodnie z umową, potwierdził, że rozpocznie transport ołowiu w ciągu 15 najbliższych dni. Co istotne, wyraził również chęć spotkania, w czasie którego zostać miała omówiona taktyka działania⁶².

W kwietniu 1950 roku Kim Il Sung przybył do Moskwy z tajną wizytą. Podczas odwiedzin spotkał się z J. Stalinem. W trakcie rozmowy zaznaczał, że poziom wyszkolenia i uzbrojenia Koreańskiej Armii Ludowej jest na najwyższym poziomie, jednak aby osiągnąć założony cel niezbędna byłaby pomoc ZSRR. Co więcej, żeby dodatkowo uspokoić i ugruntować decyzję J. Stalina, Kim Il Sung przedstawił cztery powody, które miały powstrzymać USA przed zaangażowaniem się w konflikt⁶³. Po pierwsze, atak z zaskoczenia miał przyspieszyć inwazję i pozwolić na zjednoczenie półwyspu w ciągu trzech dni. Po drugie, według Kim Il Sunga, na Południu znajdowało się ponad 200 tys. członków partii komunistycznej, którzy na wieść o inwazji KRLD mieli dołączyć się do Koreańskiej Armii Ludowej. Powodem, który miał przyspieszyć atak było przekonanie Kim Il Sunga o dołączeniu powstańców z południa Republiki Korei do wojsk KRLD. Ostatni argument stanowił o lekceważącym podejściu Stanów Zjednoczonych Ameryki do Półwyspu Koreańskiego. USA, zdaniem Kim Il Sunga, miały nie mieć czasu oraz chęci na angażowanie się w konflikt w „nieistotnym” dla nich państwie⁶⁴.

J. Stalin ponownie potwierdził swoją decyzję. Do KRLD postanowił wysłać generałów Armii Czerwonej, których zadaniem był nadzór wojsk północnokoreańskich oraz opracowanie taktyki. Bezpośrednia i otwarta pomoc ZSRR według J. Stalina była zbyt ryzykowna. Przywódca nie chciał ryzykować eskalacji konfliktu na linii USA – ZSRR. Do Korei Północnej zostały wysłane przemalowane samoloty myśliwskie MiG, natomiast żołnierze ZSRR dostali zakaz przekraczania 38. równoleżnika, w celu zminimalizowania prawdopodobieństwa pojmania jednego z nich przez przeciwnika⁶⁵.

Po wizycie w Moskwie, Kim Il Sung oraz minister spraw zagranicznych KRLD Pak Hon Yong 13 maja 1950 roku odwiedzili Pekin, by tam spotkać się z Mao Zedongiem. W trakcie wizyty, Kim Il Sung przekazał Mao Zedongowi zgodę J. Stalina na atak oraz jednocześnie prosił go o wsparcie w inwazji⁶⁶. Dzień później Mao Zedong, od J. Stalina, otrzymał telegrafem potwierdzenie słów Kim Il Sunga⁶⁷. Mao Zedong również wyraził poparcie wobec inicjatywy

---

⁶² Ciphred telegram dispatched by Shtykov to Stalin, 31.01.1950.

⁶³ K. Weathersby, *op. cit.*, s. 31.

⁶⁴ *Ibidem*, s. 31.

⁶⁵ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 358.

⁶⁶ Telegram report of the Soviet Ambassador to China, 13.05.1950.

⁶⁷ Ciphred telegram dispatched by Stalin to Mao Zedong, 14.05.1950.

Kim Il Sunga. Zaznaczył jednak, że KRLD może spodziewać się wsparcia wojsk chińskiej armii, jedynie w wypadku bezpośredniego zagrożenia dla Chin.

O zbrojnym zjednoczeniu Półwyspu Koreańskiego nie mówił jedynie Kim Il Sung. Również prezydent Republiki Korei wprost wyrażał swoje ambicje zjednoczeniowe. Dla Lee Syngmana oczywistym faktem było prawo Republiki Korei do władzy na terenie całego półwyspu, ze względu na demokratycznie przeprowadzone wybory. W trakcie przemówienia inauguracyjnego, prezydent przekazał, że jednym z jego celów jest unifikacja Półwyspu Koreańskiego. Jeśli jednak pokojowe porozumienie na jego warunkach nie byłoby możliwe, miał być gotowy na zjednoczenie państw siłą⁶⁸. Przyznawał również, że jego zdaniem szansą na zjednoczenie miałyby być atak na KRLD oraz całkowite wyeliminowanie koreańskich komunistów oraz lewicowych działaczy na Półwyspie Koreańskim. Prezydent Lee Syngman wielokrotnie podsyczał negatywne wobec nastroje społeczne panujące w Korei Południowej⁶⁹.

Prezydent USA Harry Truman zdecydował o wycofaniu wojsk amerykańskich z Republiki Korei do czerwca 1949 roku. Choć oficjalnie decyzja została uzasadniona wysokimi kosztami utrzymania wojsk oraz pilną potrzebą wsparcia amerykańskiego w Europie, decyzja ta miała z pewnością związek z ambicjami Lee Syngmana. Zdaniem amerykańskich ekspertów, prezydent Republiki Korei, gdyby otrzymał odpowiednie wyposażenie z pewnością wykorzystałby je do inwazji na Północ. Do celów USA należało również uniknięcie eskalacji konfliktu w regionie⁷⁰. Choć od 1947 roku regularnie dochodziło do prowokacji na linii demarkacyjnej ze strony KRLD, w kraju działały oddziały partyzanckie KRLD mające na celu destabilizację na Południu, a od 1948 roku na wyspie Jeju i w Yeosu odbywały się powstania⁷¹, USA zdawały się ignorować napiętą sytuację. Dla Amerykanów bardziej opłacalne było potencjalne ryzyko inwazji KRLD na Republikę Korei, niż dopuszczenie, aby Lee Syngman spełnił swoje ambicje zjednoczeniowe. Przedstawiciele USA wiedzieli, że w takiej sytuacji konflikt lokalny, bardzo szybko mógłby zmienić się w globalny⁷². Wykorzystanie wojsk amerykańskich w planach Lee Syngmana mogło również doprowadzić do oskarżenia Stanów Zjednoczonych Ameryki o pogwałcenie postanowień konferencji moskiewskiej.

---

⁶⁸ S. H. Lee, *Syngman Rhee's Vision and Reality: The Establishment of the Nation and Thereafter*, New Jersey: Academy of Korean Studies 2011, s. 35–36.

⁶⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 57.

⁷⁰ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 517.

⁷¹ P. Lowe, *op. cit.*, s. 80.

⁷² W. J. Dziak, G. Strnad, *Republika Korei- zarys ewolucji systemu politycznego*, Warszawa: Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk 2011, s. 50.

Specjalny konsultant Departamentu Stanu USA John Foster Dulles zaznaczał, że podczas jego spotkania z Lee Syngmanem w kwietniu 1950r. prezydent Republiki Korei nie krył się ze swoimi planami. Lee Syngman zdawał sobie sprawę z rosnącego zagrożenia ze strony KRLD i uważał, że należy wyprzedzić wroga oraz przejąć inicjatywę. Prezydent uważał, że w takiej sytuacji należy zaatakować Koreę Północną⁷³. Uważa się, że ambicje Lee Syngmana nie tylko miały być odpowiedzią na narastające napięcie i zagrożenie, ale mogły być również próbą zamaskowania złej sytuacji panującej w Republice Korei. Lee Syngman ze względu na swoje decyzje polityczne regularnie tracił poparcie wśród wspierających go do tej pory sojuszników. Korea Południowa borykała się z problemami gospodarczymi, niestabilną sytuacją, nieudolnymi rządami. Wiele z tych problemów było rozwiązywanych w sposób brutalny czy za pomocą korupcji. Prowadzenie narracji zjednoczeniowej dawało Lee Syngmanowi poparcie społeczne⁷⁴, dlatego tak często ta kwestia była przez niego poruszana.

Zarówno KRLD jak i Republika Korei nie były gotowe na kompromis, czy pokojowe rozwiązanie konfliktu na warunkach, które odpowiadałyby obu państwom. Dla przywódców obu państw koreańskich najważniejsze były partykularne interesy i realizacja własnych planów. Wybuch wojny koreańskiej był nieodwracalnym i niemożliwym do zażegnania faktem. Według badaczy, gdyby Lee Syngman otrzymał odpowiednią pomoc wojskową od USA, nic z pewnością by go wtedy nie powstrzymało przed zbrojną inwazją na Północ⁷⁵.

25 czerwca 1950 roku o godzinie 4:00 nad ranem, północnokoreańskie wojska przekroczyły 38. równoleżnik. Na teren Republiki Korei wkroczyło 89 tys. żołnierzy Koreańskiej Armii Ludowej wspieranych przez czołgi, ciężką artylerię oraz lotnictwo⁷⁶. Korea Południowa nie była przygotowana na atak. 25 czerwca jedynie jedna trzecia żołnierzy wojsk południowokoreańskich była rozlokowana na granicy z KRLD. Co więcej, armia Lee Syngmana nie posiadała broni opancerzonej, przeciwczołgowej czy ciężkiej artylerii. Znaczna część pojazdów wojskowych armii Republiki Korei była unieruchomiona ze względu na awarię. W armii Korei Południowej brakowało części zamiennych, a zapasy amunicji mogły starczyć jedynie na 6 dni obrony⁷⁷. W ciągu kilku godzin wojska KRLD tak naprawdę nie napotkały żadnego oporu. Walki toczyły się jedynie w pojedynczych punktach, w których akurat stacjonowały niewielkie oddziały wojsk południowokoreańskich. Kim Il Sung o godzinie 9:30 przez radio podał oficjalne

---

⁷³ P. Lowe, *op. cit.*, s. 185.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 76, 183.

⁷⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 46.

⁷⁶ J. Kim, *A History of Korea. From "Land of Morning Calm" to states in conflict*, Indiana: Indiana University Press 2012, s. 407.

⁷⁷ M. Hastings, *Wojna koreańska*, tłum. B. Cendrowska, Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie 1987, s. 55.

stanowisko KRLD wobec ataku na Republikę Korei. Zgodnie ze słowami Kim Il Sunga, państwo KRLD zostało sprowokowane i zbrojnie zaatakowane przez wojska Republiki Korei. Z tego względu Korea Północna zdecydowała się na kontratak⁷⁸.

27 czerwca prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki H. Truman podjął decyzję o udzieleniu pomocy militarnej Republice Korei. Do działań miały przystąpić marynarka oraz lotnictwo⁷⁹. Podczas posiedzenia nadzwyczajnego Rady Bezpieczeństwa ONZ potępiono agresję KRLD. Państwa członkowskiej ONZ miały wesprzeć wojska Korei Południowej. Rada ONZ upoważniła również USA do powołania gen. D. MacArthura na stanowisko dowódcy wojsk ONZ⁸⁰. Podjęcie takiej decyzji było łatwe, ze względu na bojkot Rady Bezpieczeństwa jak i innych organów ONZ przez ambasadora ZSRR w ONZ. ZSRR obrały takie stanowisko ze względu na nieprzyznanie ChRL miejsca w radzie ONZ. Z tego powodu ambasador nie mógł zawetować rezolucji zaproponowanej przez USA, a tym samym nie mógł sprzeciwić się decyzji o wsparciu militarnym dla Korei Południowej⁸¹.

28 czerwca, Seul, stolica Republiki Korei została zdobyta przez wojska KRLD. Zarówno ludność cywilna, jak i władze Korei Południowej zostały zmuszone do ewakuacji na południe. Władze Republiki Korei schroniły się w mieście Daejeon za rzeką Geum⁸². 30 czerwca do działań wojennych na Półwyspie Koreańskim dołączyły amerykańskie jednostki lądowe, które stacjonowały w Japonii⁸³. Około 100 tys. żołnierzy przybyło do Korei. Oddziały te nie były jednak dobrze przygotowane do działań zbrojnych. Ich zadaniem była przede wszystkim administracja i utrzymanie nadzoru nad Japonią⁸⁴. 1 lipca do Korei z Japonii przybyła jednostka specjalna Smith. Cztery dni później doszło do starcia pod Onsan. Była to pierwsza bitwa, w której zaangażowana była jednostka wojskowa USA⁸⁵. Niestety jednostka przegrała starcie z wojskiem KRLD. W trakcie bitwy z 540 żołnierzy jednostki specjalnej Smith zostało zabitych, rannych lub uznanych za zaginione 150 ludzi. Żołnierze utrzymali punkt obrony przez siedem godzin, a następnie wycofali się na południe⁸⁶.

20 lipca 1950 roku wojska północnokoreańskie zbliżyły się do granic Daejeon, co zmusiło władze Republiki Korei do ponownej ewakuacji, tym razem do

---

⁷⁸ *Ibidem*, s. 57.

⁷⁹ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 520.

⁸⁰ W. J. Dziak, G. Strnad, s. 58.

⁸¹ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 520.

⁸² J. Rurarz, *op. cit.*, 360.

⁸³ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 520.

⁸⁴ M. J. Seth, *A Concise History of Modern Korea*, Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers 2010, s. 102.

⁸⁵ P. M. Edwards, *Historical Dictionary of Korean War*, The Scarecrow Press, Inc. 2010, s. 33.

⁸⁶ J. Kim, *op. cit.*, s. 409.

górzystego miasta Daegu. Jednak już 18 sierpnia sytuacja wokół Daegu stała się na tyle niebezpieczna, że władze Korei Południowej zostały zmuszone do ucieczki. Tym razem przeniesione zostały do miasta znajdującego się tuż nad brzegiem morza japońskiego- Busanu. Było to ostatnie miejsce, z którego wojska Korei Południowej mogły się bronić⁸⁷.

Choć inwazja na Republikę Korei przebiegała szybko i bez większych problemów, zdecydowanie proces ten trwał znacznie dłużej niż początkowo zakładał Kim Il Sung. Wojska południowokoreańskie stawiały opór, nie pozwalając Koreańskiej Armii Ludowej na szybkie przejście kontroli na całym półwyspie. Co więcej, wbrew temu co przekazywał Kim Il Sung, komunistyczne bojówki znajdujące się na terenie Republiki Korei nie dołączyły do wojsk północnokoreańskich. Do czerwca 1950 roku większość komunistów południowokoreańskich została zabita, zamknięta w więzieniu lub uciekła do KRLD. Z tego względu bojówki te nie mogły wesprzeć wojsk Korei Północnej w walce⁸⁸.

Do 20 sierpnia cały Półwysep Koreański, poza Busan, został zdobyty przez KRLD. Wojska ONZ, które już w tym czasie znajdowały się na półwyspie musiały podejmować atak w niezwykle niekomfortowej sytuacji. Z tego względu gen. D. MacArthur wyszedł z inicjatywą dwustronnego ataku. Armia Republiki Korei z pomocą części wojsk ONZ miała dalej odpierać atak KRLD w Busanie, natomiast w tym samym czasie miało dojść do desantu morskiego na zachodnim wybrzeżu Półwyspu Koreańskiego, a dokładniej w porcie Incheon. Poprzez atak z zaskoczenia oraz odcięcie części wojsk Koreańskiej Armii Ludowej, gen. D. MacArthur chciał zyskać przewagę oraz większe pole do dalszych manewrów wojsk⁸⁹. Podobną strategię gen. D. MacArthur zastosował w trakcie II wojny światowej podczas walki z Japonią (tzw. „żabie skoki”)⁹⁰.

15 września X Korpus USA przeprowadził desant na Incheon⁹¹. Port ten znajdował się ponad 320km za linią wroga, przez co cała operacja wiązała się z bardzo dużym ryzykiem. Zakończyła się ona jednak powodzeniem, dzięki czemu wojskom KRLD odcięta została droga do Pyeongyangu, z którego dostarczane było zaopatrzenie⁹². Desant pozwolił również armii ONZ na przełamanie oblężenia w Busan. Od tamtego czasu zjednoczone wojska USA, ONZ oraz Republiki Korei rozpoczęły odpieranie wroga oraz ofensywę w kierunku linii demarkacyjnej⁹³. 19 września X Korpus dotarł do granic Seulu. Tego dnia rozpoczęło się oblężenie stolicy Korei Południowej od strony północnej oraz zachodniej.

---

⁸⁷ J.P. Rurarz, *op. cit.*, s. 360–361.

⁸⁸ M. J. Seth, *op. cit.*, s. 102–103.

⁸⁹ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 361.

⁹⁰ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 524.

⁹¹ P. M. Edwards, *op. cit.*, s. 34.

⁹² H. Kissinger, *op. cit.*, s. 524.

⁹³ M. Hastings, *op. cit.*, s. 421.

Dopiero 26 września, komuniści zostali wyparci z Seulu, a miasto zostało oswobodzone z rąk armii KRLD⁹⁴. Zarówno to wydarzenie jak i zwycięska operacja w Incheon postawiło przed prezydentem USA H. Trumanem trzy możliwe scenariusze działania. Pierwszym było zatrzymanie wojsk na 38. równoleżniku przywracając tym samym status quo sprzed wybuchu wojny koreańskiej. Kolejne wiązały się z nieprzerwywaniem działań wojennych i dalsze podążanie na północ. Drugi scenariusz polegał jedynie na ukaraniu KRLD. Trzeci na całkowitym zjednoczeniu Półwyspu Koreańskiego⁹⁵.

Początkowo H. Truman nie wydał oficjalnego rozkazu wkroczenia armii USA na teren KRLD. Dopiero po podjęciu jednoznacznej uchwały przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, według której należało zrobić wszystko, aby nie tylko przywrócić niepodległość i bezpieczeństwo Korei Południowej, ale również zjednoczyć półwysep. Ta uchwała została zinterpretowana przez gen. D. MacArthura jako zezwolenie na dalsze działania na półwyspie oraz przekroczenie linii demarkacyjnej. Choć według rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ wojska USA mogły przekroczyć granicę KRLD dopiero 7 października, zrobiły to już 30 września⁹⁶. 19 października 8. Armia USA zdobyła Pyeongyang⁹⁷. Początkowo linią, na której miały zatrzymać się wojska USA był najwęższy rejon Półwyspu Koreańskiego oddalony zaledwie 160 km od granicy z Chińską Republiką Ludową. Ten punkt, ze względu na lokalizację, był najłatwiejszym punktem do obrony. Co więcej, dzięki temu 90% Koreańczyków znalazłoby się w granicach zjednoczonego półwyspu. Mimo to, H. Truman przystał na impulsywną decyzję gen. D. MacArthura o utrzymaniu linii frontu aż do chińskiej granicy na rzece Yalu⁹⁸. Według założeń generała, żołnierze USA mieli zostać podzieleni na dwa zgrupowania, które miały wypchnąć Koreańską Armię Ludową za rzekę Yalu tym samym kończąc wojnę⁹⁹.

Istotnym dylematem, który USA musiały wziąć pod uwagę było ryzyko zaangażowania się Chin w konflikt. Uważano jednak, że Chiny nie były gotowe na interwencję na półwyspie oraz walkę z największą potęgą militarną na świecie. ChRL była wyniszczona japońską inwazją oraz wojną domową, co miało uniemożliwić jej pomoc KRLD¹⁰⁰. Waszyngton nie wiedział wtedy o porozumieniu, które zostało podpisane między Kim Il Sungiem i Mao Zedongiem jeszcze przed wybuchem wojny. Według niego, Chińska Armia Ludowa miała wesprzeć militarnie KRLD w wypadku jawnego zagrożenia przez USA dla bezpieczeństwa

---

⁹⁴ *Ibidem.*, s. 421.

⁹⁵ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 524.

⁹⁶ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 59.

⁹⁷ M. Hastings, *op. cit.*, s. 421.

⁹⁸ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 524. M

⁹⁹ J. Kim, *op. cit.*, s. 412.

¹⁰⁰ H. Kissinger, *op. cit.*, s. 525.

ChRL. Udział wojsk amerykańskich w wojnie koreańskiej stanowił, według Mao Zedonga, realne zagrożenie dla nowo powstałej ChRL. Z tego względu Pekin podjął decyzję o dołączeniu do działań zbrojnych przeciwko USA¹⁰¹.

Dla Chin istotna była dyskrecja, dlatego źródła nie są spójne w kwestii daty wkroczenia żołnierzy chińskich na teren KRLD. Pierwsze oddziały tzw. „armii ochotników” rekrutowanej z XIII korpusu Chińskiej Armii Ludowej przekroczyły rzekę Yalu i dołączyły do walk pod koniec października¹⁰². Oddziały dowodzone były przez generała Peng Dehuai¹⁰³. Oddziały chińskiej „armii ochotniczej” wraz z wojskami Koreańskiej Armii Ludowej bardzo sprawnie przeprowadzały kontratak, co zaowocowało wyswobodzeniem Pyeongyangu 6 grudnia oraz ponownym zdobyciem Seulu 4 stycznia 1951 roku¹⁰⁴. Taki rozwój sytuacji zmusił Amerykanów do bardzo szybkiej i skomplikowanej akcji ewakuacyjnej. Zaangażowane było w nią lotnictwo oraz 193 okręty, które odpowiadały za przewóz uzbrojenia, żołnierzy oraz ludności cywilnej, która nie chciała zostać na Północy¹⁰⁵. Chińsko – koreańska ofensywa dalej podążała na południe, aż do zdobycia Onsan 15 stycznia¹⁰⁶.

W lutym 1951 roku, żołnierze ONZ podjęli największą ofensywę podczas tej wojny zwaną „Rozpruwacz”¹⁰⁷. Do marca 1951 roku ponownie przekroczyli 38. równoleżnik. Wojska obu stron zajęły pozycje wzdłuż linii demarkacyjnej oraz rozpoczęły walki pozycyjne. Od tamtego czasu linia frontu, mimo wielu prób, już się nie zmieniała¹⁰⁸.

W tym okresie prezydent USA H. Truman zdawał sobie sprawę, że zakończenie wojny koreańskiej poprzez działania wojenne nie jest możliwe. Jedynym rozwiązaniem konfliktu były pokojowe rozmowy z komunistami. Truman dodatkowo zaproponował, że w imieniu ONZ jest gotowy do dialogu z przedstawicielami ChRL oraz KRLD¹⁰⁹. Taki scenariusz nie spodobał się gen. D. MacArthurowi. Generał, wbrew woli prezydenta USA, napisał oficjalny list, w którym namawiał do dalszego rozprzestrzeniania się działań wojennych¹¹⁰. Do innych propozycji gen. D. MacArthura należało również: „ultimatum wobec Chin, że albo w rozsądnym okresie zasiądą do rozmów w sprawie warunków zawieszenia broni, albo też ich działania podejmowane w Korei uznane będą przez zaangażowane w Korei państwa za wypowiedzenie wojny, co spowoduje, że państwa

---

¹⁰¹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 59.

¹⁰² J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 363.

¹⁰³ M. J. Seth, *op. cit.*, s. 104.

¹⁰⁴ *Ibidem.*, s. 104.

¹⁰⁵ J. Kim, *op. cit.*, s. 414.

¹⁰⁶ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 364.

¹⁰⁷ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 59.

¹⁰⁸ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 364.

¹⁰⁹ J. Kim, *op. cit.*, s. 415.

¹¹⁰ M. B. Seth, *op. cit.*, s. 105.

te podejmą wszelkie niezbędne kroki, jakie ich zdaniem doprowadzą do zakończenia działań”¹¹¹. Dla generała najważniejsze było zwycięstwo nad komunistami bez względu na konsekwencje. W ramach zemsty, miał zamiar zbombardować chińskie bazy w Mandżurii, zablokować wybrzeża Chin kontynentalnych oraz zaangażować w wojnę w Korei tajwańskie oddziały Jiang Jieshi. Co więcej, był gotowy na użycie broni nuklearnej w ChRL¹¹². 24 marca gen. D. MacArthur wystosował list do Chin wzywający do poddania się. Było to jednoznaczne złamanie wytycznych H. Trumana. Następnego dnia ChRL odpowiedziała na ultimatum MacArthura i ogłosiła wznowienie walk¹¹³. Prezydent USA zdawał sobie sprawę, że generał zaognia napięte stosunki na Półwyspie Koreańskim, ale ryzykuje również oficjalnym zaangażowaniem się ZSRR w konflikt. Z tego względu, 7 kwietnia 1951 roku, gen. D. MacArthur został zwolniony, a na jego miejsce 11 kwietnia zajął gen. Matthew Ridgway¹¹⁴.

22 kwietnia 1951 roku, chińska „armia ochotników” rozpoczęła wiosenną ofensywę. Około 250 tys. chińskich żołnierzy zaatakowało linię frontu wojsk ONZ, która znajdowała się zaledwie około 65km na północ od Seulu. Do starcia doszło niedaleko pobliskiego miasta Kapyong, podczas którego zatrzymano ofensywę ChRL na ponad sześćdziesiąt godzin, co znacznie zwolniło posuwanie się wojsk chińskich w głąb półwyspu¹¹⁵. 25 kwietnia doszło do bitwy nad rzeką Imjin. Ze względu na trudną do utrzymania pozycję oraz błędy podjętych decyzjach strategicznych, bitwa zakończyła się klęską dla wojsk ONZ. Mimo przegranej bitwy, wojska ONZ osłabiły na tyle armię ChRL i KRLD, by ta nie była w stanie dalej podejmować ataku z uprzednią siłą¹¹⁶. 1 maja, niedaleko od Seulu, chińska ofensywa została zatrzymana¹¹⁷. W połowie maja armia komunistów rozpoczęła drugą fazę wiosennej ofensywy, tym razem angażując w to działanie dwadzieścia jeden chińskich i dziewięć koreańskich dywizji. Ze względu na słabnące siły komunistów, celem tej ofensywy było całkowite zlikwidowanie wojsk ONZ, gdyż dalsze prowadzenie wojny mogło całkowicie wyczerpać siły KRLD i ChRL¹¹⁸. Dzień później, ze względu na ogromną różnicę w siłach 2. Dywizja wojsk ONZ zatrzymała Koreańską Armię Ludową oraz chińskich

---

¹¹¹ Senat USA, Komisja Sił Zbrojnych i Komisja Spraw Zagranicznych, *Military Situation on the Far East*, przesłuchania, 82. Kongres, 1. Sesja, U.S. Government Printing Office, Waszyngton, D.C. 1951, część I, s. 75.

¹¹² J. Kim, *op. cit.*, s. 415.

¹¹³ *Ibidem.*, s. 415.

¹¹⁴ P. M. Edwards, *op. cit.*, s. 37.

¹¹⁵ D. M. Goldstein, H. J. Maihafer, *The Korean War: story and photographs*, Washington, D. C: Brassey's, 2000, s. 104.

¹¹⁶ M. Hastings, *op. cit.*, s. 264.

¹¹⁷ *Ibidem.*, s. 423.

¹¹⁸ D. M. Goldstein, H. J. Maihafer, *op. cit.*, s. 105.

„ochotników”. 23 maja 8. Armia rozpoczęła kontrofensywę¹¹⁹. Ofensywa USA trwała prawie do końca czerwca. 8. Armia posuwała się bez większych oporów na północ kierując się w stronę tzw. „żelaznego trójkąta” znajdującego się w centralnym punkcie pomiędzy miastami Cheorwon, Gimhwa Eup i Pyeongyangiem. 8. Armia w tym okresie miała dużą przewagę, więc mogła dalej przesuwając linię frontu coraz bardziej na północ. Mimo to, podjęto decyzję o zaprzestaniu działań zbrojnych. W tym okresie zdawano sobie sprawę, że żadna ze stron konfliktu nie będzie mogła wygrać tej wojny¹²⁰. Już na początku czerwca Sekretarz Stanu D. Acheson wyrażał chęć do negocjacji i zawieszenia broni¹²¹. Większość polityków stojąca po stronie Korei Południowej pogodziła się z takim rozwiązaniem. Wyjątkiem był prezydent Republiki Korei Lee Syngman, który wciąż naciskał na zbrojne zjednoczenie Półwyspu Koreańskiego. Dopuszczał jedynie scenariusz, w którym to Republika Korei wygrałaby wojnę koreańską¹²². 23 czerwca, ambasador ZSRR przy ONZ, Jakub Malik, zaproponował na zebraniu Rady Bezpieczeństwa ONZ rozpoczęcie rozmów pokojowych oraz zawarcie rozejmu¹²³. Dwa dni później, poprzez radio, ChRL ogłosiła chęć zawieszenia broni oraz dołączenie do pertraktacji¹²⁴.

10 lipca 1951, w Kaesong, rozpoczęto rozmowy dotyczące rozejmu. Udział w nich brali przedstawiciele KRLD, ChRL, natomiast Republikę Korei reprezentowało dowództwo sił ONZ. Ze względu na wyczerpanie po ciężkich i długich walkach, oraz powtarzających się incydentach zbrojnych obrady zostały przeniesione do Panmunjom na 25 października¹²⁵. Przedmiotem rozmów były m. in. sposób rozwiązania problemu jeńców znajdujących się w obozach, zarówno po stronie Północnej jak i Południowej, kwestii linii demarkacyjnej, czy przestrzegania dotychczasowych ustaleń¹²⁶. Ze względu na trwające pokojowe rozmowy, walki na froncie raczej były znikome. Obie strony przerwały próby ofensywy i rozpoczęły akcje defensywne, których celem było zminimalizowanie strat. Przez cały okres rozmów, co jakiś czas dochodziło jedynie do krótkiej, lokalnej wymiany ognia. Choć wojna lądowa uległa załagodzeniu, to wciąż dochodziło do starć powietrznych oraz licznych nalotów¹²⁷. Po przejściu stanowiska po gen. M. Ridgwayu przez gen. Marka Clarka doszło do bombardowania elek-

---

¹¹⁹ M. Hastings, *op. cit.*, s. 423.

¹²⁰ D. M. Goldstein, H. J. Maihafer, *op. cit.*, s. 105.

¹²¹ M. Hastings, *op. cit.*, s. 423.

¹²² D. M. Goldstein, H. J. Maihafer, *op. cit.*, s. 105.

¹²³ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 364.

¹²⁴ M. Hastings, *op. cit.*, s. 423.

¹²⁵ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 364.

¹²⁶ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 60.

¹²⁷ J. Kim, *op. cit.*, s. 417.

trowni wodnych na Yalu (23 czerwca) oraz do najcięższego podczas wojny bombardowania Pyeongyangu (29 sierpnia). Miało to na celu skłonienie ChRL oraz KRLD do większej współpracy podczas pertraktacji¹²⁸. Negocjacje w Panmun-dżom trwały cały rok 1952 aż do lipca 1953 roku¹²⁹. Między 7 maja a 10 czerwca doszło do walk w obozie jenieckim na południowokoreańskiej wyspie Geoje. Żołnierze północnokoreańscy oraz chińscy „ochotnicy” nie zgadzali się z działaniami podejmowanymi przez amerykańskich zarządców obozu. Amerykanie mieli przekonywać komunistycznych żołnierzy do pozostania na południu. To doprowadziło do wybuchu, wśród jeńców, buntu, który został krwawo stłumiony. Niestety to wydarzenie spowodowało kolejne opóźnienia w rozmowach pokojowych¹³⁰.

Przełom w rozmowach nastąpił dopiero po śmierci przywódcy ZSRR J. Stalina w kwietniu 1953 roku. 27 lipca 1953 roku zostało podpisane porozumienie przez reprezentanta ONZ Williama K. Harrisona, ze strony KRLD Nam Ila, natomiast ze strony ChRL Peng Dehuaia¹³¹. Istotnym jest zaznaczenie, że porozumienie o zawieszeniu broni nie dało końca wojnie koreańskiej, gdyż nie jest ono traktatem pokojowym. Na dokumencie nie podpisał się prezydent Republiki Korei Lee Syngman, jako wyraz braku zgody na postanowienia porozumienia. Lee Syngman nie mógł pogodzić się z takim scenariuszem – według niego jedynym rozwiązaniem wojny koreańskiej mogło być zbrojne zjednoczenie półwyspu pod jego egidą¹³². Brak podpisu Lee Syngmana był też pretekstem dla władz KRLD do nieuznawania Republiki Korei za stronę konfliktu, a co za tym szło, do nieprowadzenia rozmów pokojowych z Koreą Południową¹³³.

Według porozumienia, wzdłuż 38. równoleżnika ustanowiona była linia demarkacyjna, a wokół niej powstała strefa zdemilitaryzowana, która nie tylko wyznaczała granice KRLD oraz Republiki Korei, ale również miała za zadanie utrzymać pokój na półwyspie. Porozumienie powoływało również Komisję Nadzorczą Państw Neutralnych, która miała stacjonować w strefie zdemilitaryzowanej oraz w obu krajach. Komisja ta miała za zadanie pilnować, by oba państwa koreańskie przestrzegały postanowień porozumienia. W skład komisji po stronie ONZ wchodziła przedstawiciel Szwecji oraz Szwajcarii, natomiast po stronie komunistów – przedstawiciele Polski i Czechosłowacji. Podjęto również decyzje o sposobie wymiany jeńców wojennych¹³⁴.

---

¹²⁸ M. Hastings, *op. cit.*, s. 424.

¹²⁹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 60.

¹³⁰ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 364.

¹³¹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 60.

¹³² P. Kollontai, S. C. H. Kim, *Peace and Reconciliation: In Search of Shared Identity*, Ashgate Publishing Ltd 2013, s. 111.

¹³³ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 365.

¹³⁴ J. Kim, *op. cit.*, s. 418–419.

Do dziś nie są znane dokładne dane dotyczące ilości ofiar wojny koreańskiej. Wiadomo jednak, że to Koreańczycy ponieśli największe straty w wyniku konfliktu. Szacuje się, że ponad 800 tys. koreańskich cywili straciło życie, a 300 tys. żołnierzy Koreańskiej Armii Ludowej oraz 227 tys. żołnierzy Republiki Korei zmarło w wyniku działań wojennych. Określa się, że z powodu wojny koreańskiej, zginęło, zostało rannych lub zaginęło ponad 4 miliony osób. Do ofiar konfliktu zalicza się również osoby zmarłe z powodu chorób czy głodu¹³⁵. Oba kraje zostały zdewastowane, a gospodarki tych państw nie były w stanie funkcjonować samodzielnie, bez wsparcia mocarstw, jeszcze przez długie lata¹³⁶.

1.3. Relacje państw koreańskich od 1953 roku poprzez pokojową wizję współistnienia gen. Parka po propozycję prezydenta Chun Doo Hwana

Problem pokoju na Półwyspie Koreańskim jest związany z kwestią zjednoczenia KRLD oraz Republiki Korei. Propozycje zakończenia wojny bardzo często łączą się z propozycjami i planami unifikacji. Choć te dwa aspekty nie są ze sobą tożsame, dla Koreańczyków pozostają równie ważne. Według wielu źródeł, na półwyspie nie nastanie całkowity pokój, dopóki oba państwa koreańskie nie połączą się ze sobą. Systemy polityczne, sposób funkcjonowania państw Korei Południowej oraz Północnej w kolejnych latach po „zakończeniu” wojny koreańskiej coraz bardziej się różniły od siebie. Mimo, że według historyków, kultura czy tradycja Półwyspu Koreańskiego należała do jednej z najbardziej homogenicznych na świecie, to w tak krótkim okresie podzielona Korea stała się ojczyzną dwóch radykalnie różnych systemów politycznych¹³⁷.

Po podpisaniu porozumienia o zawieszeniu broni 27 lipca 1953 roku, KRLD oraz Republika Korei rozpoczęły rywalizację ekonomiczną. Na terenie Korei Południowej znajdowało się niewiele złóż dóbr naturalnych, brakowało również nowoczesnej, jak na tamte czasy, technologii. Choć to Południe było zamieszkiwane w większości przez wykształconą ludność, to jednak ogromne zniszczenia, czy brak innowacyjności blokował rozwój Republiki Korei po „zakończeniu” wojny koreańskiej¹³⁸. Korea Południowa przez całe lata 50. borykała się ze skutkami konfliktu koreańskiego polegając w całości jedynie na ogromnej pomocy ze strony USA¹³⁹. Większość infrastruktury południowokoreańskiej została zniszczona, stolica Seul znajdowała się w ruinach. Ogromna ilość rodzin straciła

---

¹³⁵ M. B. Seth, *op. cit.*, s. 109–110.

¹³⁶ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 365.

¹³⁷ M. J. Seth, *History of Korea: from Antiquity to the Present*, Rowman & Littlefield Publishers, inc., 2011, s. 339.

¹³⁸ B. Lee, *The Unfinished War: Korea*, Nowy Jork: Algora Publishing, 2003, s. 233.

¹³⁹ M. J. Seth, *History...*, s. 339

swoje domy, miejsca pracy, czy pola uprawne. Wiele rodzin koreańskich zostało również podzielonych, co do dziś jest dużym problemem w relacjach Północ-Południe. Południowa część Półwyspu Koreańskiego była uboższa jeszcze przed wybuchem II wojny światowej. Co istotne, znaczna część pieniędzy przekazywanej przez rząd USA musiała być wydawana na utrzymanie wojsk amerykańskich w Republice Korei¹⁴⁰. Na Południu jedynym problemem nie były tylko głód, czy upadająca gospodarka, ale również coraz bardziej radykalny oraz autorytarny rząd prezydenta Lee Syngmana¹⁴¹.

Jeszcze w 1952 roku, Lee Syngman zdając sobie sprawę z coraz mniejszego poparcia w parlamencie zdecydował się wprowadzić poprawkę do konstytucji, według której prezydent miał być wybierany w wyborach powszechnych, a nie w ramach głosowania parlamentarnego. Dzięki temu, w 1952 roku, Lee Syngman wciąż cieszący się popularnością wśród społeczeństwa, wygrał wybory.¹⁴² W maju 1954 roku odbyły się wybory parlamentarne, które zostały wygrane zdecydowaną większością przez partię Lee Syngmana – Partię Liberalną. Ze względu na prawie całkowity brak opozycji, Partia Liberalna ponownie zmieniła prawo wyborcze zapewniające Lee Syngmanowi nie tylko możliwość ponownego wystartowania w wyborach prezydenckich, ale zniósła maksymalną ilość kadencji¹⁴³. Kolejne wybory prezydenckie odbyły się 15 maja 1956 roku, które ponownie wygranej Lee Syngmana, pokazały, że jego pozycja w państwie słabła¹⁴⁴. Uważa się, że Lee Syngman wygrał wybory prezydenckie jedynie dzięki nagłej śmierci jego kontrkandydata, Sin Ik Huia, spowodowanej przez zawał serca. W tym samym czasie odbyły się również wybory na wiceprezydenta, które Lee Ki Pung, kandydat wspierany przez Lee Syngmana, przegrał. Wybory te wygrał kandydat przeciwnej frakcji (Partia Demokratyczna) Chang Myeon¹⁴⁵. Chang Myeon zawdzięczał swoją wygraną głównie mieszkańcom zurbanizowanych części Republiki Korei, zmęczonych problemami gospodarczymi, z którymi nie radził sobie Lee Syngman, inflacją, czy też korupcją¹⁴⁶. Co ważne, drugie miejsce w wyborach prezydenckich zajął przedstawiciel Partii Demokratycznej, pierwszy minister agrokultury i leśnictwa Republiki Korei, Cho Pong Am. Wśród obywateli Korei Południowej zaobserwowano wzrost świadomości politycznej i coraz większą niechęć do autorytarnych rządów Lee Syngmana¹⁴⁷.

---

¹⁴⁰ M. J. Seth, *A Concise...*, s. 150.

¹⁴¹ M. J. Seth, *History...*, s. 339.

¹⁴² W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 65–66.

¹⁴³ M. J. Seth, *A Concise*, s. 150.

¹⁴⁴ J. Kim, *op. cit.*, s. 426.

¹⁴⁵ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 74–75.

¹⁴⁶ J. Kim, *op. cit.*, s. 426.

¹⁴⁷ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 75.

W marcu 1960 roku odbyły się kolejne wybory prezydenckie. Najsilniejszy kontrkandydat Lee Syngmana, Cho Byeong Ok, tuż przed wyborami zmarł, w skutek czego Lee Syngman po raz czwarty wygrał wybory¹⁴⁸. Ze względu jednak na podeszły wiek prezydenta (85 lat), istotniejszymi wydawały się być wybory na stanowisko wiceprezydenta. Kandydatami ponownie byli Chang Myeon z Partii Demokratycznej oraz Lee Ki Pung wspierany przez Lee Syngmana. Chang Myeon wciąż cieszył się ogromną popularnością wśród społeczeństwa i zgodnie z prognozami to właśnie on miał wygrać wybory. Zaskoczenie przyniosły wyniki wyborów, które wskazywały nie tylko na wygraną Lee Ki Punga, ale również na ogromną przewagę w liczbie głosów (ponad 8 milionów w stosunku do niecałych 2 milionów głosów oddanych na Chang Myeona)¹⁴⁹. Wyniki wyborów jednoznacznie wskazywały na ich sfałszowanie. Potwierdzały to również liczne raporty. W związku z tym, studenci oraz uczniowie Seulskich liceów rozpoczęli protesty, które bardzo szybko przerodziły się w zamieszki na terenie całego kraju. Zgodnie z rozkazem Lee Syngmana, policja próbowała w brutalny i krwawy sposób stłumić protesty. Największa demonstracja, w której wzięli udział nie tylko studenci, ale również profesorowie oraz zwykli mieszkańcy Seulu, odbyła się 19 kwietnia. Ze względu na naciski ze strony nie tylko społeczeństwa, ale również USA, Lee Syngman zrzekł się stanowiska prezydenta 26 kwietnia 1960 roku, a następnie uciekł na Hawaje, gdzie zmarł pięć lat później¹⁵⁰.

W tamtym okresie, mimo represyjnej polityki, sytuacja w KRLD była zdecydowanie bardziej stabilna. Choć to Korea Północna ucierpiała bardziej podczas wojny koreańskiej ze względu na liczne bombardowania, to bardzo szybko odbudowała się i rozpoczęła swój rozwój. Tydzień po podpisaniu porozumienia o zawieszeniu broni, Kim Il Sung wygłosił przemówienie, w którym ogłosił wprowadzenie trzyletniego planu odbudowy ekonomicznej (1954–1956). Co więcej, po podpisaniu konsensusu rozpoczęto masową mobilizację społeczeństwa, która pozwoliła w zaskakująco szybkim czasie odbudować domy, szkoły, czy fabryki. W latach 1957–1961 Kim Il Sung wprowadził plan pięcioletni, który udało się zakończyć rok wcześniej. Dzięki niemu, infrastruktura, agrokultura oraz przemysł zostały rozwinięte. W tamtym czasie, KRLD posiadało 80% koreańskiego przemysłu. Na terenie Korei Północnej znajdowało się również wiele złóż dóbr naturalnych oraz kopalni, co również przyczyniło się do szybkiego rozwoju eko-

---

¹⁴⁸ M. E. Robinson, *Korea's Twentieth – Century Odyssey*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007, s. 125.

¹⁴⁹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 84.

¹⁵⁰ M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 125.

nomicznego. Choć pomoc państw komunistycznych w odbudowie i wzroście gospodarczym KRLD była istotna, to nie była jedynym powodem stabilnego i szybkiego rozwoju¹⁵¹.

Pierwszy plan pokojowego zjednoczenia Korei przedstawi 2 lutego 1955 roku południowokoreański aktywista i przeciwnik Lee Syngmana – Kim Sam Kyu¹⁵². Jego zdaniem, podział Półwyspu Koreańskiego był tylko i wyłącznie efektem zimnowojennej rywalizacji i dopóki oba państwa będą się opowiadały po stronach mocarstw zachodnich, dopóty KRLD oraz Republika Korei nie podpiszą pokojowego porozumienia oraz nie zjednoczą się ze sobą. Zgodnie z planem Kim Sam Kyu, wspólny rząd koreański miał zostać wybrany w powszechnych wyborach przeprowadzonych przez Koreańczyków przy jednoczesnym nadzorze państw neutralnych¹⁵³. Ze względu na negatywny stosunek Kim Sam Kyu do autorytarnych rządów Lee Syngmana, prezydent Republiki Korei nie wziął pod uwagę jego decyzji, a sam aktywista ostatecznie musiał zbiec do Japonii¹⁵⁴.

Podczas konferencji genewskiej w 1954 roku omawiana była kwestia przyszłości Korei. Prezydent Lee Syngman nie przystał jednak na żadną z propozycji rozwiązania sytuacji na Półwyspie Koreańskim. Według niego, negocjacje i rozmowy z KRLD nigdy nie mogły przynieść pozytywnych rezultatów. Lee Syngman wciąż utrzymywał, że półwysep musi zostać zjednoczony siłą pod jego egidą¹⁵⁵. Prezydent Lee Syngman zaproponował też pokojowy scenariusz zawarcia pokoju oraz zjednoczenia półwyspu, jednak z nadzieją, że strona komunistyczna nie przystanie na jego propozycję¹⁵⁶. Czternastopunktowy plan zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego został stworzony przez południowokoreańskiego ministra spraw zagranicznych Pyun Yung Taia oraz opublikowany 27 kwietnia 1954 roku, który jak zakładał Lee Syngman, nie przyniósł rezultatów¹⁵⁷. Początkowo, według planu Pyun Yung Taia, w Korei Północnej miały zostać przeprowadzone wybory, w których zostaliby wybrani reprezentanci KRLD. Następnie 100 wolnych miejsc w parlamencie południowokoreańskim zostało by przypisane tym reprezentantom. Propozycja szybko została zastąpiona koncepcją przeprowadzenia wyborów powszechnych na całym Półwyspie Koreańskim pod nadzorem niezależnej ONZ¹⁵⁸. Co więcej, plan zakładał wycofanie się wojsk

---

¹⁵¹ M. J. Seth, *A Concise...*, s. 120.

¹⁵² A. Bober, *op. cit.*, s. 59.

¹⁵³ B. Y. Choy, *A History of the Korean Reunification Movement: Its Issues and Prospects*, Peoria 1984, s. 166.

¹⁵⁴ A. Bober, *op. cit.*, s. 421.

¹⁵⁵ B. H. Lyou, *Peace and Unification in Korea and International Law*, Occasional Papers/ Reprint Series in Contemporary Asian Studies, Inc., 1986, s. 101.

¹⁵⁶ *Ibidem*, s. 101.

¹⁵⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 59.

¹⁵⁸ K. Jürgen, *Korea. A Century of Change*, Singapur 2001, s. 120.

ChRL jeszcze przed wyborami (wojska ONZ miały pozostać na Półwyspie Koreańskim aż do skutecznego przeprowadzenia wyborów). Po unifikacji, w Korei obowiązywać miała dalej niezmienniona konstytucja Korei Południowej oraz jej system polityczny. Czternastopunktowa propozycja zjednoczenia tak naprawdę oznaczała aneksję Korei Północnej na warunkach Lee Syngmana¹⁵⁹. Z tego względu KRLD odrzuciło propozycję¹⁶⁰.

W ramach odpowiedzi na południowokoreańską propozycję, Korea Północna wyszła ze swoją inicjatywą, którą przedstawiła również 27 kwietnia 1954 roku¹⁶¹. Osobą odpowiedzialną za przygotowanie propozycji był Nam Il, minister spraw zagranicznych KRLD. Propozycja w większości pokrywała się z tą zaproponowaną przez Koreę Południową. Powtórzenia dotyczyły m.in. wyborów przeprowadzonych na terenie całego Półwyspu Koreańskiego. W wyborach mieli zostać wyłonieni członkowie wspólnego Zgromadzenia Narodowego¹⁶². Istotną różnicą był brak zgody KRLD na nadzór państw neutralnych¹⁶³. Tą kwestią zająć się miała ogólnokoreańska komisja. Najważniejszym jednak postulatem było stworzenie wspólnej ustawy wyborczej przez specjalną komisję. KRLD nie mogła zaakceptować sytuacji, w której na Półwyspie Koreańskim odbyłyby się wybory według normalnych zasad. Na północnej części półwyspu mieszkało zdecydowanie mniej osób co mogłoby doprowadzić do przegrania wyborów oraz stworzenie ogólnokoreańskiego rządu, który nie odpowiadałby stronie komunistycznej. Dlatego Nam Il zaproponował stworzenie komisji, którą łatwiej mógłby manipulować. Republika Korei odrzuciła tę propozycję¹⁶⁴.

Z kolejną inicjatywą również wyszedł rząd KRLD. Wizja pokojowego zjednoczenia została zaproponowana w kwietniu 1956 roku podczas III Zjazdu Partii Pracy Korei. Według planu, poza powołaniem zjednoczonego rządu, który miał zostać wybrany w niezależnych i demokratycznych wyborach powszechnych (bez udziału państw zachodnich), miała powstać również specjalna rada, która miała składać się z członków rządu, parlamentu, partii politycznych i organizacji społecznych. Rząd Korei Południowej nie przystał na podaną propozycję¹⁶⁵. 26 października 1959 roku, Nam Il, będąc już wtedy wicepremierem KRLD, zaproponował kolejne rozwiązanie. Plan zjednoczeniowy składał się tym razem z siedmiu punktów. Według założeń Nam Ila, by doszło do pokojowej unifikacji,

---

¹⁵⁹ B. H. Lyou, *op. cit.*, s. 101–102.

¹⁶⁰ J. S. No, *Unification Policies of South and North Korea and the 50 Years of Unification Movement*, Seul 2000, s. 178.

¹⁶¹ B. H. Lyou, *op. cit.*, s. 106.

¹⁶² A. Bober, *op. cit.*, s. 60.

¹⁶³ B. H. Lyou, *op. cit.*, s. 106.

¹⁶⁴ A. Bober, *op. cit.*, s. 60.

¹⁶⁵ J. Y. Shim, *Divergence and Convergence of South and North Korean Unification Formulas*, Seul 2001, s. 221–230.

z Półwyspu Koreańskiego musiały wycofać się wszystkie obce siły, oba państwa miały też podpisać deklarację o niestosowaniu siły i ograniczeniu wojsk do 100 tys. żołnierzy. Następnie, na terenie całej Korei miały odbyć się wolne wybory. Republika Korei ponownie odmówiła współpracy¹⁶⁶.

Po obaleniu autorytarnych rządów Lee Syngmana w maju 1960 roku bardzo szybko zniesiono w Republice Korei wszystkie ograniczające wolność ustawy wprowadzone przez byłego prezydenta. Zniesiono cenzurę prasy i wypowiedzi, ograniczenia dotyczące zrzeszania się zostały zlikwidowane. Wszelkie przeszkody dotyczące zakładania nowych partii politycznych i ugrupowań zostały zminimalizowane. Rząd zajął się przygotowaniem nowej konstytucji, według której funkcje prezydenta zostały znacznie ograniczone (funkcja reprezentatywna), natomiast pozycja rządu oraz premiera stała się silniejsza. Od tamtego czasu, prezydent miał być wybierany w drodze głosowania wewnętrznego w Zgromadzeniu Narodowym. Do obowiązków prezydenckich należało wyłonienie z członków rządu premiera Korei Południowej. Konstytucja została ogłoszona 15 lipca 1960 roku¹⁶⁷.

29 lipca odbyły się wybory do Zgromadzenia Narodowego, w którym zdecydowaną większość miejsc zajęła Partia Demokratyczna (175 miejsc na 233). Partia Demokratyczna była podzielona na dwie frakcje: starą oraz nową. Prezydentem został przedstawiciel starej frakcji Yun Boseon, natomiast urząd premiera objął członek nowej frakcji- Chang Myeon¹⁶⁸. Już 15 sierpnia 1960 roku, zdając sobie sprawę z nagłej zmiany politycznej, KRLD wyszła z kolejną pokojową inicjatywą. W tym ważnym dla Koreańczyków dniu (dzień wyzwolenia spod okupacji japońskiej), podczas swojego przemówienia, Kim Il Sung przedstawił swój plan zjednoczeniowy. Przywódca KRLD zaproponował stworzenie na Półwyspie Koreańskim tymczasowej konfederacji, a następnie utworzenie Naczelnego Komitetu Narodowego, w którego skład mieli wchodzić przedstawiciele zarówno z Północy jak i Południa. Ta propozycja zakładała początkowy brak zmian systemowych, dzięki czemu Korea miała się połączyć w sposób stopniowy, bez nagłych zmian. Kim Il Sung, zdając sobie sprawę z lepszej sytuacji ekonomicznej oraz większej stabilności politycznej w KRLD zaproponował Republice Korei wymianę ekonomiczną, kulturową, sportową i naukową, nawet w wypadku odrzucenia przez Koreę Południową propozycji o stworzeniu konfederacji. Propozycja została odrzucona przez rząd Republiki Korei, ta kwestia była jeszcze jednak wielokrotnie podnoszona przez Kim Il Sunga aż do lat 80. XX

---

¹⁶⁶ A. Bober, *op. cit.*, s. 61.

¹⁶⁷ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 370.

¹⁶⁸ M. J. Seth, *A history...*, s. 377–378.

wieku. Propozycja formuły konfederacyjnej wyjątkowo przypominała koncepcję zjednoczenia Niemiec przedstawioną w grudniu 1956 roku przez Waltera Ulbrichta¹⁶⁹.

Mimo stworzenia demokratycznego rządu, Druga Republika (Pierwsza została zakończona wraz z ucieczką Lee Syngmana na Hawaje¹⁷⁰) była okresem politycznie niestabilnym. Nowy rząd borykał się wciąż z problemami, które zostawił po sobie Lee Syngman. Społeczeństwo południowokoreańskie, bardziej już świadome politycznie zwracało uwagę na każdą próbę wprowadzenia reform, co z jednej strony było dobrym znakiem, ale przynosiło również ryzyko ponownego wybuchu zamieszek. Anarchistyczne nastroje zwłaszcza wśród młodszych mieszkańców Korei Południowej nie słabły. Przykładem może być atak seulskich studentów na budynek Zgromadzenia Narodowego 11 października 1960 roku. Studenci chcieli w ten sposób wymusić na członkach zgromadzenia natychmiastowe ukaranie członków rządu Pierwszej Republiki. Zdaniem młodzieży każda osoba związana z Lee Syngmanem była winna ówczesnej sytuacji. Co więcej, rząd musiał znaleźć szybkie rozwiązania problemów ekonomicznych oraz rozpocząć walkę z wszędzie obecną korupcją¹⁷¹.

W tamtym okresie, do głosu doszli, po latach represji, bardziej lewicowi politycy czy aktywiści. Również w ich gestii było uporanie się z toksycznym środowiskiem, które zostało stworzone w czasach rządów Lee Syngmana. Korupcja nie była jedynym problemem. Lewicowi aktywiści, wspierani przez studentów, nawoływali do osądzenia, a następnie ukarania nie tylko polityków wspierających Lee Syngmana podczas jego prezydentury, ale również członków rządu wciąż broniących byłego prezydenta, administratorów oraz profesorów akademickich, którzy karali uczestników marcowo kwietniowych protestów. Innym, bardzo istotnym postulatem lewicy było doprowadzenie do wycofania się obcych wojsk z półwyspu oraz wymiana polityczna, ekonomiczna oraz kulturalna z Koreą Północną, a w przyszłości zawarcie z KRLD pokoju i unifikacja Półwyspu Koreańskiego¹⁷². Z postulatami lewicy dotyczącymi pokoju i zjednoczenia z Północą nie zgadzał się premier Republiki Korei Chang Myeon z Partii Demokratycznej. Premier uznał oficjalnie agresywne pomysły o unifikacji głoszone przez Lee Syngmana za błędne. Jego zdaniem pokój na półwyspie dało się uzyskać w sposób pokojowy. Uważał, że zjednoczenie da się uzyskać, jednak w późniejszym czasie. Wielokrotnie powtarzał, że najpierw należało odbudować Republikę Korei, a dopiero później dążyć do zjednoczenia¹⁷³.

---

¹⁶⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 62–63.

¹⁷⁰ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 370.

¹⁷¹ J. Kim, *op. cit.*, s. 429–430.

¹⁷² M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 127.

¹⁷³ A. Bober, *op. cit.*, s. 62.

Rząd Partii Demokratycznej sprawował władzę jedynie przez dziewięć miesięcy. Głównym powodem problemów zarówno wewnątrz rządu jak i w Republice Korei nie były ciągłe protesty studenckie, czy starcia młodzieży z policją. Winą obarcza się frakcyjność oraz wewnętrzną słabość Partii Demokratycznej. We wrześniu 1960 r. nowa frakcja odłączyła się od głównej partii oraz stworzyła własną Nową Partię Demokratyczną¹⁷⁴. Efektem rozłamu było osłabienie nowej frakcji, przez co premier, wchodzący wówczas w skład Nowej Partii Demokratycznej, nie był w stanie wypełnić jednego ze swoich głównych postulatów – ukarania liderów Partii Liberalnych (sprzymierzeńców Lee Syngmana), winnych m. in. nadużyć podczas protestów studenckich w kwietniu i marcu 1960 roku. Chang Myeon nie mogąc poradzić sobie z coraz bardziej napiętą sytuacją w kraju powtórzył błąd Lee Syngmana. Opozycja została nazwana komunistami oraz szpiegami KRLD, co doprowadziło do jeszcze większej złości wśród społeczeństwa południowokoreańskiego¹⁷⁵.

Ze względu na brak sensownej inicjatywy pokojowej i zjednoczeniowej przedstawionej przez rząd południowokoreański, liderzy studenckich protestów w Korei Południowej zorganizowali spotkanie ze studentami z KRLD w Panmunjom na początku maja 1961 roku. Podczas spotkania studenci mieli podjąć rozmowy na temat podpisania rozejmu oraz scenariuszy zjednoczeniowych. Próby dialogu z KRLD były źle odbierane przez konserwatystów z Południa, którzy w każdej próbie rozmów z Koreą Północną widzieli podstęp. Ich zdaniem, takie rozmowy były dla komunistów z Północy oznaką bezradności. Dla konserwatystów podział pomiędzy rządem a społeczeństwem i chaos, który za tym szedł był również postrzegany jako bezpośrednie „zaproszenie” KRLD do wznowienia działań wojennych na półwyspie¹⁷⁶.

17 września 1961 roku, Kim Il Sung wyszedł z kolejną inicjatywą zjednoczeniową. Ta propozycja w zasadzie nie przynosiła nowych rozwiązań, gdyż ponownie opierała się na stworzeniu wspólnego rządu w drodze głosowania powszechnego na całym półwyspie¹⁷⁷. W koncepcji tej, Kim Il Sung podkreślał, że obywatele Korei mieli uzyskać całkowitą wolność demokratyczną oraz namawiał Południe do zapewnienia ruchom społecznym i politycznym całkowitej swobody. Przywódca KRLD zapewniał, że wybory miały być tajne, równe, powszechne oraz w pełni demokratyczne¹⁷⁸. Koncepcja została odrzucona przez USA i ONZ w imieniu Republiki Korei¹⁷⁹.

---

¹⁷⁴ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 96.

¹⁷⁵ *Ibidem*, s. 96–97.

¹⁷⁶ M. J. Seth, *A history...*, s. 378.

¹⁷⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 63.

¹⁷⁸ *Ibidem*, s. 423.

¹⁷⁹ *Ibidem*, s. 63.

W latach 50. XX wieku południowokoreańska armia przeszła wiele reform. Z bardzo słabo zorganizowanego i źle działającego organizmu, stała się jedną z najbardziej nowoczesnych instytucji w Republice Korei. Niestety, nawet w armii problem korupcji był na tyle istotny, że wpłynął na późniejsze losy Korei Południowej. W latach 50. armia stała się również siłą polityczną, na której czele stali wspierający Lee Syngmana generałowie. Ta grupa całkowicie blokowała młodszym oficerom dostęp do awansu, odpowiadała również za podejmowanie wszystkich decyzji. W szeregach armii południowokoreańskiej, wśród młodych podpułkowników zrodził się ruch oczyszczenia wojska z korupcji oraz usunięcia generałów wspierających byłego prezydenta¹⁸⁰.

W związku z coraz większym chaosem politycznym w Korei Południowej oraz nieudolnością rządu Chang Myeona, grupa żołnierzy przeciwnych skorumpowanym generałom i politykom zaplanowała bezkrwawy przewrót. Pod przewodnictwem gen. Park Chung Hee 16 maja 1961 roku doszło do przewrotu wojskowego. Gen. Park Chung Hee, poprzez radio, ogłosił rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego, zakazał działalności politycznej i ogłosił ustanowienie rządów junty wojskowej. Przekonał również żołnierzy amerykańskich i niezaangażowanych w przewrót żołnierzy południowokoreańskich do nieingerowania w nowe rządy. Ówczesny prezydent, Yun Boseon, stanął po stronie junty i sprawował rządy jeszcze przez dziesięć miesięcy. Społeczeństwo Republiki Korei z aprobatą przyjęło wiadomości o przewrocie licząc na unormowanie się i uspokojenie sytuacji w kraju¹⁸¹.

Od początku rządów junty wojskowej USA wywierały presję na gen. Parka, by oddał władzę w ręce cywilnego rządu. W sierpniu 1961 roku, gen. Park ogłosił, że władzę przejmą cywile dopiero w maju 1963 roku, aby sytuacja w kraju mogła się ustabilizować. W grudniu 1962 roku przywódcy wojskowi stworzyli nową konstytucję przywracającą silną pozycję prezydenta, podobną do tej w czasach rządów Lee Syngmana. Tego samego miesiąca gen. Park ogłosił, że oficjalnie kończy służbę wojskową, by móc kandydować na stanowisko prezydenta Republiki Korei. Początkowo gen. Park miał w planach przedłużyć okres rządów junty wojskowej na kolejne cztery lata, jednak USA stanowczo sprzeciwiło się temu pomysłowi, dlatego wybory odbyły się zgodnie z planem¹⁸². Demokratyczne wybory prezydenckie odbyły się 15 października 1963 roku rozpoczynając tym samym okres Trzeciej Republiki. Niewielką ilością głosów wygrał gen. Park Chung Hee. 26 listopada odbyły się wybory do Zgromadzenia Narodo-

---

¹⁸⁰ M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 127.

¹⁸¹ J. Kim, *op. cit.*, s. 431.

¹⁸² M. J. Seth, *A Concise...*, s. 182.

wego, które zdecydowaną większością wygrała partia gen. Parka – Demokratyczna Partia Republikańców¹⁸³. Dzięki niemalejącej popularności, gen. Park Chung Hee wygrał kolejne wybory prezydenckie w maju 1967 roku, a jego partia ponownie zyskała większość miejsc w Zgromadzeniu Narodowym. W tym samym roku, gen. Park zdając sobie sprawę z ograniczeń kadencyjnych wynikających z nowej konstytucji, ogłosił referendum. 79% społeczeństwa południowokoreańskiego wyraziła zgodę na wprowadzenie poprawki konstytucyjnej znoszącej całkowicie ograniczenia kadencyjne. Dzięki temu, gen. Park mógł wystartować w kolejnych wyborach prezydenckich w 1971 roku. W tamtym okresie, generał tracił przychylność społeczeństwa, a jego kontrkandydat Kim Dae Jung zyskał na popularności. Z tego względu ówczesny prezydent wydał rozkaz zatrzymania, oskarżenia, a następnie osadzenia w więzieniu swojego przeciwnika. W ramach protestu, studenci rozpoczęli protesty, które było pretekstem dla gen. Parka do wprowadzenia stanu wyjątkowego 17 października, co zagwarantowało mu przedłużenie jego kadencji¹⁸⁴. W połowie października 1972 roku, gen. Park Chung Hee ponownie zmienił konstytucję, która *de facto* pozwalała mu na nieograniczoną, autokratyczną władzę¹⁸⁵. Nowa konstytucja tak naprawdę zmieniła prezydenturę w zalegalizowaną dyktaturę. Według nowej ustawy zasadniczej, prezydent obejmował swój urząd na 8 lat. Co więcej, prezydenta wybierał parlament, który jedynie w 2/3 był wybierany w wyborach powszechnych. Pozostała część była wybierana przez głowę państwa¹⁸⁶.

Okres Czwartej Republiki (1972–1980) nazywa się erą Yusin. Nazwa pochodzi od szeregu reform rewitalizujących, które w późniejszym czasie złożyły się na tzw. Konstytucję Yushin. Reformy tworzone przez gen. Parka były kształtowane na wzór tych wprowadzanych w XIXw. w Japonii¹⁸⁷.

Rządy gen. Parka charakteryzują się dużą rozbieżnością na wielu płaszczyznach. Okres Czwartej Republiki uważa się za czas, w którym Republika Korei nie tylko rozpoczęła walkę z ogromnym kryzysem gospodarczym, ale również zaczęła się rozwijać pod względem ekonomicznym. W tamtym czasie, w Korei Południowej rozpoczęto eksport półproduktów, z których do teraz ten kraj jest znany. Prezydent, gen. Park zwracał również uwagę na istotną wagę silnej obrony narodowej. Uważał on, że wzrost gospodarczy oraz silne wojsko były kluczem do rozwoju społeczeństwa południowokoreańskiego¹⁸⁸. Z drugiej jednak strony wzrost gospodarczy Korei Południowej był jednak niestety okupiony

---

¹⁸³ J. Kim, *op. cit.*, s. 435.

¹⁸⁴ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 377–378.

¹⁸⁵ J. Kim, *op. cit.*, s. 435–436.

¹⁸⁶ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 378.

¹⁸⁷ M. J. Seth, *A concise....*, s. 183.

¹⁸⁸ M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 127–129.

wyzyskiem pracowników, których pensje były zbyt niskie, aby Ci mogli utrzymać swoje rodziny. Co więcej, prezydenturę gen. Parka charakteryzowało ograniczenie wolności politycznej, cenzura, represje wobec opozycji, czy dla osób nie zgadzających się z rządami autorytarnymi gen. Parka¹⁸⁹. W tamtym czasie, krytyka rządów gen. Parka skupia się na stosowanym przez niego ograniczeniu praw obywatelskich oraz praw człowieka. Przez cały okres jego władzy, wiele tysięcy ludzi zostało aresztowanych, uwięzionych, torturowanych, a nawet zamordowanych. Powodem brutalnego uciszania była każda krytyka władzy¹⁹⁰. Sposób rządzenia państwem przez gen. Parka powodował wiele napięć w społeczeństwie, które wielokrotnie wychodziło na ulicę, by protestować. Od sierpnia 1978 roku, opozycyjny ruch stawał się coraz silniejszy. W październiku 1979 roku wybuchły zamieszki antyrządowe w Masan oraz Busanie, które zostały krwawo stłumione przez wojsko¹⁹¹. Te wydarzenia doprowadziły do ponownego wprowadzenia stanu wyjątkowego przez prezydenta. Współpracownicy gen. Parka przekonywali go, że brutalne rozwiązania, które wprowadza skutkują coraz większym chaosem. Ich zdaniem represje powodowały odwrotny od zamierzonego skutek, który mógł doprowadzić do obalenia rządów gen. Parka. 26 października 1979 roku, podczas jednej z prób namówienia gen. Parka w restauracji Koreańskiej Centralnej Agencji Wywiadowczej, wieloletni przyjaciel prezydenta, Kim Jae Kyu zastrzelił go oraz dowódcę ochroniarzy prezydenckich¹⁹².

W latach 60. XX wieku, gen. Park Chung Hee nie odchodził od swojej koncepcji pokoju i wizji Półwyspu Koreańskiego. Pomysły prezydenta bardzo przypominały propozycje Lee Syngmana. Według gen. Parka zjednoczenie Korei mogło się odbyć jedynie poprzez całkowite zwycięstwo nad komunizmem. Przywódcy obu państw koreańskich zdawali sobie również sprawę, że los Półwyspu Koreańskiego zależy od wyników wyścigu o wzrost gospodarczy. Z tego powodu, gen. Park wprowadzał liczne reformy ekonomiczne, a Kim Il Sung, ciesząc się spokojem politycznym w KRLD, dalej rozwijał założenie ideologii *ju-che* (koncepcja samowystarczalności¹⁹³).

Podejście gen. Parka do relacji z KRLD zmieniło się w 1970 roku. Już 15 sierpnia 1970 roku, podczas przemówienia z okazji odzyskania niepodległości przekazał, że w kolejnych latach postara się poprawić relacje z Koreą Pół-

---

¹⁸⁹ *Ibidem*, s. 135–139.

¹⁹⁰ J. Kim, *op. cit.*, s. 474.

¹⁹¹ Y. I. Lew, H. B. Im, South Korea: Economic and social developments, Britannica: <https://www.britannica.com/place/South-Korea/The-Yushin-order-Fourth-Republic#ref411521>, 14.06.2020.

¹⁹² J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 380–381.

¹⁹³ Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna: oficjalna strona w Polsce, <http://www.krld.pl/krld/juche>, 14.06.2020.

nocną. Zaznaczył, że dialog międzykoreański jest jedynym możliwym sposobem, który może w przyszłości umożliwić podpisanie rozejmu oraz unifikację całego Półwyspu¹⁹⁴.

Kolejna propozycja została przedstawiona 12 kwietnia 1971 roku podczas posiedzenia Najwyższego Zgromadzenia Narodowego KRLD. Pomysł był kolejnym powtórzeniem wcześniejszych propozycji zakładających stworzenie federacji jako pierwszego punktu zjednoczenia¹⁹⁵. W tym samym roku, odbyły się pierwsze, od podziału półwyspu, rozmowy przedstawicieli obu Korei. W spotkaniu wzięli udział delegaci organizacji Czerwonego Krzyża Północy i Południa. Najważniejszą kwestią omawianą podczas spotkania był problem rozdzielonych rodzin¹⁹⁶. Rezultatem rozmów było wspólne oświadczenie Północy i Południa ogłoszone 4 lipca 1972 roku. Dokument składał się z siedmiu punktów, które były podsumowaniem rozmów. Najważniejszym z nich były trzy zasady pokojowego zjednoczenia, których autorem był Kim Il Sung i na które przystała strona południowokoreańska. Zasady zakładały, że w proces pokojowy nie mogły być zaangażowane żadne państwa zewnętrzne, używane mogły być jedynie środki pokojowe, a różnice ideologiczne czy systemowe nie mogły przeszkadzać w dialogu¹⁹⁷. Już w listopadzie, obie strony konfliktu zobowiązały się do zaprzestania prowadzenia kampanii propagandowych przeciwko sobie. W wyniku rozmów, obie strony przystały na propozycję stworzenia osobnego komitetu w Pandmundżom, który miał zająć się sprawą podzielonych rodzin¹⁹⁸. Niestety porozumienie szybko zostało zerwane ze względu na niewywiązanie się Republiki Korei z jednego z założeń pokojowego zjednoczenia. Korea Południowa nie chciała wycofania się wojsk amerykańskich z Półwyspu¹⁹⁹.

23 czerwca 1973 roku, gen. Park podjął kolejną próbę dialogu z KRLD i wydał specjalne oświadczenie, według którego podkreślał, że w intencji Republiki Korei jest dalsze dążenie do pokoju i zjednoczenia Korei. Co więcej, oświadczenie zawierało uznanie KRLD jako państwa. Istotne jest, że gen. Park nie uznał KRLD w sensie prawnym międzynarodowym, co oznaczało, że prezydent nie godził się z podziałem Półwyspu Koreańskiego. W oświadczeniu zaznaczył również, że żadna ze stron sporu nie może ingerować w wewnętrzne sprawy państw koreańskich, dlatego Republika Korei nie będzie blokowała KRLD dostępu do organizacji międzynarodowych takich jak ONZ²⁰⁰. KRLD odrzuciła propozycję

---

¹⁹⁴ B. H. Lyou, *op. cit.*, s. 102–103.

¹⁹⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 67.

¹⁹⁶ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 144.

¹⁹⁷ J. Mayall, C. Navari, *The End of the Post-War Era. Documents on Great-Power Relations, 1968–1975*, Cambridge: 1980, s. 124.

¹⁹⁸ W. J. Dziak, *Korea: Pokój czy wojna?*, Warszawa: 2000, s. 158.

¹⁹⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 68.

²⁰⁰ A. Bober, *op. cit.*, s. 68–69.

Południa interpretując ją jako chęć zwiększenia napięć na linii Północ – Południe. W ramach odpowiedzi na propozycję gen. Parka, Kim Il Sung stworzył własne oświadczenie. Według przywódcy KRLD, osobne wejście do ONZ obu państw koreańskich pogłębi podział, dlatego zaproponował wstąpienie obu Korei do ONZ jako państw członkowskich tzw. Konfederacji Republiki Koryo. Propozycja została jednak odrzucona przez Koreę Południową, co doprowadziło do zerwania dialogu z Południem przez KRLD dnia 28 sierpnia 1978²⁰¹.

18 stycznia 1974 roku prezydent Park przedstawił propozycję podpisania dwustronnego paktu o nieagresji, który miał być wzmocnieniem postanowień postanowienia o zawieszeniu broni z 1953 roku. W tamtym okresie gen. Park zdawał sobie sprawę, że dialog z KRLD jest trudny, a pokojowe zjednoczenie niemożliwe w sytuacji, w której oba państwa pozostają ze sobą we wrogich relacjach. Odnowienie paktu o nieagresji miało zapewnić tymczasowy pokój na Półwyspie, propozycja ta została jednak ponownie odrzucona przez KRLD²⁰².

Z okazji kolejnej rocznicy odzyskania niepodległości, 15 sierpnia 1974 roku prezydent Park przedstawił tzw. „trzy zasady pokojowego zjednoczenia”. Zgodnie z tymi zasadami, na początku oba państwa Koreańskie miały otworzyć się na wspólne działanie i dialog oraz podpisać porozumienie dotyczące pokoju na półwyspie. Następnie miały odbyć się demokratyczne wybory do Zgromadzenia Narodowego z zachowaniem równowagi głosów obywateli obu państw. Na tę propozycję KRLD również się nie zgodziło, a podczas przemówienia gen. Parka doszło do próby zamachu na jego osobę przez północnokoreańskiego agenta. Gen. Park przeżył próbę zamachu, jednak w wyniku niecelnego strzału zmarła jego żona, Yuk YoungSoo. Te wydarzenia spowodowały zerwanie wszelkich rozmów pokojowych z KRLD²⁰³. W roku 1978 roku, gen. Park podjął próbę rozmowy z KRLD na temat otwarcia wspólnego szlaku w Górach Diamentowych, ten pomysł jednak również został odrzucony przez Koreę Północną²⁰⁴.

Po zabójstwie gen. Parka, władzę w państwie przejął Choi Kyu Hah, który do tej pory obejmował stanowisko premiera Korei Południowej. W listopadzie 1979 roku wprowadzono decyzje mające na celu demokratyzację państwa. Nadzwyczajne dekrety ustanowione przez gen. Parka zostały unieważnione, uwolnieni zostali dziennikarze, przywódcy religijni, osobom należącym do opozycji przywrócono prawa obywatelskie (przykładem jest Kim Dae Jung), wielu profesorów odzyskało pracę, po tym jak zostali zwolnieni za krytykę rządów gen. Parka. Okres, podczas którego próbowano uspokoić sytuację w państwie i przywrócić

---

²⁰¹ H.K. Son, *Authoritarianism and Opposition in South Korea*, Nowy Jork: 1989, s. 54.

²⁰² A. Bober, *op. cit.*, s. 69–70.

²⁰³ *Ibidem*, s. 70.

²⁰⁴ M. Burdelski, *Czynniki warunkujące proces podziału i zjednoczenia Korei*, Toruń: 2004, s. 46.

demokratyczną władzę nazywa się Wiosną Seulu. Niestety, okres ten nie trwał długo, gdyż nocą 12 grudnia 1979 roku doszło do kolejnego, wojskowego zamachu stanu. Tym razem, na jego czele stanął generał brygady Chun Doo Hwan, który odpowiedzialny był za przeprowadzenie śledztwa w sprawie zabójstwa gen. Parka. Frakcja wojskowa, która przeprowadziła zamach była proautorytarna i stanowczo przeciwstawiała się jakimkolwiek demokratycznym reformom²⁰⁵.

W związku z przeprowadzonym zamachem, blokowaniem reform oraz czystkami w armii, 15 maja 1980 roku w Seulu odbyła się demonstracja studencka, która była popierana przez opozycję. W ramach odpowiedzi na protest, Chun Doo Hwan wprowadził rozszerzenie stanu wyjątkowego, które oznaczało rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego, zakaz działalności politycznej oraz strajków, a także zamknięcie szkół i uczelni. Następnego dnia, liderzy opozycji, w tym Kim Dae Jung, zostali aresztowani. Aresztowanie Kim Dae Junga doprowadziło do zorganizowania przez studentów pokojowej demonstracji w rodzinnej prowincji aresztowanego, w mieście Kwangju²⁰⁶. Chun Doo Hwan zarządził pacyfikację protestu. Studenci zostali zaatakowani przez spadochroniarzy, którzy w brutalny sposób próbowali rozprawić się z demonstrantami. Po kilku dniach starć, studentom udało się wyprzeć siły Chun Doo Hwana z miasta. 27 maja 1980 roku, Kwangju zostało najechane przez regularne wojsko, które w sposób brutalny walczyło z uzbrojonymi w prymitywną broń studentami. Oficjalna liczba zabitych podana w tamtym czasie przez władze Republiki Korei wynosiła 200 osób. Podejrzewa się jednak, że ofiar było znacznie więcej (według badaczy ta liczba ofiar mogła wynosić nawet 2 tysiące)²⁰⁷. Po masakrze w Kwangju, Chun Doo Hwan rozpoczął serię działań, które szybko pozwoliły mu na objęcie władzy. Chun Doo Hwan zakończył w sierpniu 1980 roku swoją karierę wojskową, niedługo później uzyskał poparcie ze strony USA.

Już 16 sierpnia 1980 roku, ówczesny prezydent Choi Kyu Hah zrzekł się swojego stanowiska²⁰⁸. Kolejne wybory powszechne nie zostały jednak rozpisane, ponieważ prezydent Choi wyraził chęć przekazania swojego urzędu najbardziej wspieranemu przez juntę wojskową kandydatowi. 22 października została zmieniona konstytucja. Jest to również data rozpoczęcia okresu Piątej Republiki. 25 lutego 1981 roku, Chun Doo Hwan rozpoczął swoją siedmioletnią kadencję²⁰⁹.

Rządy Chun Doo Hwana, podobnie do okresu prezydentury gen. Parka, można określać jako rozbieżne w zależności od dziedziny. Okres Piątej Repu-

---

²⁰⁵ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 150–151.

²⁰⁶ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 383.

²⁰⁷ Ibidem, *op. cit.*, s. 384; M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 140.

²⁰⁸ J. Kim, *op. cit.*, s. 477.

²⁰⁹ Ibidem, s. 477.

bliki charakteryzuje coraz większy wzrost gospodarczy i rozwój reform ekonomicznych wprowadzonych podczas Czwartej Republiki. Reformy Chun Doo Hwana dotyczyły też innych aspektów życia społecznego m. in. zmniejszone zostały restrykcje dotyczące podróżowania, dziecięce mundurki szkolne nie przypominały już mundurów wojskowych, a obywatele nie musieli stać na baczność podczas codziennego odsłuchu hymnu narodowego. Zniesienie tych obostrzeń próbowało maskować prawdziwą naturę rządów Chun Doo Hwana. Podczas jego prezydentury, autorytarny charakter władzy nie został zniesiony, cenzura i aresztowania niewygodnych przeciwników politycznych były częścią codzienności. Korupcja wśród polityków była wciąż na porządku dziennym, a z pomocą łapówek biznesmeni uzyskiwali wiele korzyści²¹⁰.

Za rok przełomowy uważa się rok 1987. Pozycja prezydenta Chun Doo Hwana coraz bardziej słabła, opozycja zyskiwała coraz większe poparcie. Problemem były też regularne protesty studenckie zarówno w stolicy jak i innych miastach Republiki Korei. Chun Doo Hwan zdając sobie sprawę z trudnej dla niego sytuacji, 13 kwietnia 1987 roku ogłosił, że nowy prezydent zostanie ogłoszony przez Radę Narodową. Oznaczało to, że Chun Doo Hwan nie miał zamiaru zmieniać systemu, w którym prezydent miał tak silną pozycję, a na swojego następcę chciał wybrać swojego współpracownika i prawą rękę, Roh Tae Woo. Ta wypowiedź wywołała oburzenie nie tylko wśród studentów, ale również robotników i klasy średniej zmęczonej wojskowymi, autorytarnymi rządami. Ze względu na coraz bardziej napiętą sytuację, Chun Doo Hwan 29 czerwca ogłosił zmiany w prawie wyborczym – kolejny prezydent miał zostać wybrany w demokratycznych wyborach bezpośrednich²¹¹.

Również Chun Doo Hwan podjął próbę rozmowy z KRLD. Podczas noworocznej konferencji prasowej, która odbyła się 12 stycznia 1981 roku zaproponował spotkanie z Kim Il Sungiem na specjalnym szczycie ogólnokoreańskim²¹². Północ oświadczyła, że zgodzi się na spotkanie jedynie wtedy, gdy prezydent Chun Doo Hwan przeprosi za masakerę w Kwangju, zakończy antykomunistyczną politykę propagandową, oraz uwolni wszystkich więźniów politycznych. Chun Doo Hwan nie spełnił oczekiwań KRLD, co oznaczało brak zgody na dialog²¹³. 5 czerwca 1981 roku Kim Il Sung zmienił jednak zdanie, co zaowocowało stworzeniem przez Chun Doo Hwana siedmiopunktowego planu zjednoczeniowego, który ogłosił 22 stycznia 1982 roku²¹⁴. Plan obejmował spotkanie

---

²¹⁰ M. B. Seth, *A history...*, s. 415.

²¹¹ M. B. Seth, *A concise...*, s. 191–194.

²¹² D. H. Chun, *New year policy statement, January 12, 1981*, Seul: Korean Overseas Information Service, 1981.

²¹³ A. Bober, *op. cit.*, s. 426.

²¹⁴ H. Uk, *Conflict in Asia: Korea, China – Taiwan, and India – Pakistan*, Westport: S. A. Horowitz, s. 93.

przywódców obu państw, organizację Konferencji Konsultatywnej na rzecz Narodowego Zjednoczenia oraz opracowanie konstytucji zjednoczeniowej. Propozycja ponownie została odrzucona przez KRLD²¹⁵.

1 lutego 1982 roku, szef Ministerstwa do spraw Zjednoczenia Narodowego Republiki Korei, Sohn Jae Shik zaproponował nowy, innowacyjny program zjednoczeniowy. Zakładał on nawiązywanie współpracy międzykoreańskiej, która miała poprawić relacje państw, co w przyszłości miało zaowocować pokojem oraz unifikacją. Plan zakładał otwarcie portów dla wolnego handlu między KRLD a Republiką Korei w Incheon i Nampo, otwarcie szlaków turystycznych w górach Diamentowych i na górze Sorak, stworzenie wspólnych stref połowów ryb dla obywateli obu państw, umożliwienie komunikacji pomiędzy Seulem a Pyeongyangiem, wzajemne udostępnianie programów radiowych i telewizyjnych, możliwość wspólnych badań nad historią Półwyspu Koreańskiego. Sohn Jae Shik proponował nawet możliwość udziału wspólnej reprezentacji koreańskiej w nadchodzących igrzyskach olimpijskich w Seulu²¹⁶. Plan jednak nie został zrealizowany ze względu na próbę zamachu na południowokoreańską delegację rządową przeprowadzoną przez jednostki wojskowe KRLD 9 października 1983 roku. Do 1985 roku relacje Północ – Południe pozostawały napięte. Przełomem można jednak nazwać pierwsze od wybuchu wojny koreańskiej spotkanie rozbitych rodzin, które odbyło się w 1985 roku.

Pod koniec 1986 roku, Korea Północna zaproponowała przedstawicielom Republiki Korei rozmowy na temat przekształcenia strefy zdemilitaryzowanej w strefę pokoju, a następnie przeniesienia do niej żołnierzy Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych odpowiadających za nadzór obu Korei²¹⁷. Inicjatywa jednak okazała się być tylko próbą ukrycia planów KRLD dotyczących chęci załania Republiki Korei w czasie trwania igrzysk olimpijskich w 1988 roku²¹⁸.

---

²¹⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 72.

²¹⁶ S. W. Lee, *Korean Unification. Source Materials with an Introduction* vol. 3, Seul: 1986, s. 214–215.

²¹⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 73–74.

²¹⁸ S. Radchenko, *Sport and Politics on the Korean Peninsula: North Korea and the 1988 Seoul Olympics*, Wilson Center: 2011, s. 186.

Rozdział II: Współpraca międzykoreańska od 1987 roku

2.1. Inicjatywy prezydentów Roh Tae Woo i Kim Young Sama

W związku z pogarszającymi się nastrojami panującymi w Korei Południowej, coraz częściej organizowane były pokojowe demonstracje mające na celu wyrażenie demokratycznych aspiracji południowokoreańskich obywateli. Poparcie dla tych działań wyrazili również politycy należący to rządzącej wówczas Demokratycznej Partii Sprawiedliwości²¹⁹. 26 czerwca 1987 roku, w całym kraju odbył się tzw.: „Marsz Pokoju” organizowany przez Narodową Koalicję na rzecz Demokratycznej Konstytucji²²⁰. W ramach odpowiedzi na tak nagły i ogromny ruch społeczny prezydent Chun Doo Hwan 29 czerwca zdecydował się zmienić plany dotyczące zbliżających się wyborów prezydenckich²²¹. Co więcej, tego samego dnia, Roh Tae Woo ogłosił ośmiopunktową deklarację. Według niej, nowy prezydent miał zostać wybrany w bezpośrednich wyborach, które miały odbyć się w terminie, który nie zakłócałby zmiany rządu w lutym 1988 r. Dodatkowo Roh Tae Woo podkreślił, że jego zdaniem na najskuteczniejsze zarządzanie państwem pozwala system parlamentarno-gabinetowy²²². W deklaracji zawarł również obietnicę przywrócenia praw obywatelskich politycznym liderom i aktywistom, prawne zagwarantowanie przestrzegania praw i swobód obywatelskich przez rząd oraz stworzenie wolnej prasy²²³.

Jeszcze we wrześniu 1987 roku zaprezentowano projekt owej konstytucji. 28 października 1987 roku, po zdobyciu 97% głosów „za” w ogólnokrajowym referendum, nowa konstytucja została ratyfikowana. Konstytucja wzmacniała siłę Zgromadzenia Narodowego, którą utracił on podczas rządów Chun Doo Hwana. Dzięki temu, ministrowie mieli prawo do legislacji, zatwierdzania budżetu narodowego, prowadzenia dochodzeń w sprawie złych działań państwowych urzędników, uchwalania wniosków o wotum nieufności wobec premiera oraz postawienia w stan oskarżenia (ang. *Impeachment*) sędziów oraz prezydenta. Zgromadzenie Narodowe nie mogło również zostać rozwiązane decyzją prezydenta oraz miało możliwość zniesienia stanu wojennego. Nowa konstytucja miała na celu wprowadzenie porządku w kraju oraz rozpoczęcie nowej ery demokratycznych rządów, które do tej pory, zarówno w Czwartej jak i w Piątej Republice nie istniały²²⁴.

---

²¹⁹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 174.

²²⁰ *Ibidem*, s. 174.

²²¹ M. B. Seth, *A concise...*, s. 191–194.

²²² W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 175.

²²³ G. Strnad, *The Sixth Republic under Roh Tae Woo: The Genesis of South Korean Democracy*, „Polish Political Science” 2010, vol. XXXIX, s. 206.

²²⁴ *Ibidem*, s. 211.

16 grudnia 1987 roku odbyły się wybory prezydenckie w Republice Korei. Przewagą jedynie 36,6% zwyciężył Roh Tae Woo (kolejne miejsca zajęli Kim Young Sam, Kim Dae Jung i Kim Jong Pil). 25 lutego 1988 roku Roh Tae Woo złożył zaprzysiężenie i tym samym rozpoczął okres Szóstej Republiki²²⁵. Pięcioletnią kadencję Roh Tae Woo uważa się za okres przejściowy w historii Korei Południowej. Roh Tae Woo w okresie Piątej Republiki był prawdopodobnie drugą najważniejszą, po prezydencie Chun Doo Hwanie, osobą. Roh Tae Woo zostając prezydentem zaakceptował restrykcje, zmniejszenie jego autorytetu i siły władzy poprzez wprowadzanie bardziej demokratycznych rządów²²⁶.

W wyborach do zgromadzenia narodowego w lutym 1988 roku do tej pory posiadająca większość Demokratyczna Partia Sprawiedliwości zdobyła w parlamencie zaledwie 87 miejsc na 224. Administracja prezydenta Roh nie posiadała silnego mandatu, który pozwoliłby na wprowadzanie reform²²⁷. Spowodowane to było niechęcią i brakiem zaufania społeczeństwa do poprzedniego autorytarnego rządu oraz wychodzące na światło dzienne informacje o korupcji i skandalach w okresie Piątej Republiki²²⁸.

By demokracja w Republice Korei mogła się rozwijać, należało rozliczyć elitę polityczną Piątej Republiki z nadużyć, korupcji, a przede wszystkim z krwawego stłumienia powstania w Kwangju. Na przełomie listopada i grudnia 1988 roku Zgromadzenie Narodowe wszczęło śledztwo i przesłuchania w sprawie działań rządu w okresie Piątej Republiki. Dopiero wtedy ujawnione zostały informacje na temat zamachu stanu w 1979r., obozu reedukacyjnego w Samchung, szeroko zakrojonej korupcji, próby przedłużenia kadencji Chun Doo Hwana i sprzeniewierzana pieniędzy publicznych²²⁹. Jeszcze 23 listopada 1988 roku, Chun Doo Hwan oficjalnie przeprosił społeczeństwo Korei Południowej za wykorzystywanie swojej władzy. Następnie wraz z żoną udał się do świątyni Paek-tam-sa w górach prowincji Kangwon, gdzie miał przez dwa lata pokutować za winy. Dopiero 31 grudnia 1989 roku Chun Doo Hwan oficjalnie ogłosił, że był do pewnego stopnia odpowiedzialny za masakrę w Kwangju oraz inne skandale Piątej Republiki²³⁰. Roh Tae Woo, w ciągu trzech miesięcy od rozpoczęcia swojej kadencji, wymienił ponad połowę generałów, którzy wykonywali swoje obowiązki w czasie Piątej Republiki. Dzięki temu zlikwidował zaplecze wojskowe Chun Doo Hwana. Roh Tae Woo wprowadził również kontrolę cywilną nad wojskiem, która miała chronić przed niebezpiecznymi nadużyciami²³¹.

---

²²⁵ J. Kim, *op. cit.*, s. 483.

²²⁶ M. J. Seth, *A history...*, s. 418.

²²⁷ M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 170.

²²⁸ G. Strnad, *op. cit.*, s. 210.

²²⁹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 192.

²³⁰ J. Kim, *op. cit.*, s. 484.

²³¹ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 193.

W styczniu 1990 roku, Kim Young Sam doprowadził do zjednoczenia swojej partii – Demokratycznej Partii Sprawiedliwości (której członkiem był Roh Tae Woo) z inną mniejszą partią, tworząc w ten sposób Partię Demokratyczno-Liberalną. Nowa partia zyskała większość w Zgromadzeniu Narodowym. Ze względu na wewnętrzne spory, partia nie była skuteczna, przez co Roh Tae Woo wciąż borykał się z problemem braku poparcia dla jego inicjatyw ustawodawczych i reform. W wyborach do Zgromadzenia Narodowego w marcu 1992 roku, Demokratyczna Partia Liberalna straciła wiele miejsc na rzecz partii Kim Dae Junga²³².

Ze względu na dyktatury prezydentów Lee Syngmana i Park Chung Hee, według nowej konstytucji, prezydent mógł obejmować to stanowisko jedynie przez jedną kadencję. To oznaczało, że w kolejnych wyborach prezydenckich, Roh Tae Woo nie mógł już kandydować²³³.

Podczas prezydentury Roh Tae Woo niezwykle istotny był rozwój Republiki Korei. Sposób w jaki dążono do umocnienia pozycji państwa bardzo przypominał strategię wprowadzane w Piątej Republice. Zdaniem Roh Tae Woo, aby uzyskać zamierzone cele należało wspierać rozwój gospodarczy, powoli nakładać na rząd konstytucyjne ograniczenia (np. poprzez ograniczenie zaangażowania polityków w sprawy militarne), co prowadziło do wzmacniania demokracji²³⁴. Roh Tae Woo jest również twórcą licznych reform, które dążyły do liberalizacji swobód obywatelskich. W marcu 1989 roku wprowadził ustawę gwarantującą wolność słowa oraz prawo do zgromadzeń oraz stowarzyszania się. Roh Tae Woo zreformował również prasę, która do tej pory była używana jako narzędzie propagandowe. Została zniesiona cenzura oraz zabronione zostało tworzenie rządowych wytycznych dla wydawców i dziennikarzy²³⁵.

Największym osiągnięciem prezydentury Roh Tae Woo było stworzenie podwalin demokratycznego państwa. Po latach autorytarnej polityki, dzięki decyzjom podjętym przez Roh Tae Woo udało się doprowadzić do powstania wolnej prasy oraz liberalizacji społeczeństwa. Roh Tae Woo uważany jest za prezydenta, który w bardzo ograniczony sposób korzystał ze swojej władzy. Takie sprawowanie urzędu traktuje się jednak współcześnie raczej pozytywnie. Takie działania dawały miejsce innym organom ustawodawczym na podejmowanie decyzji oraz reform, to dzięki temu w Republice Korei bardzo szybko zaczęła rozwijać się demokracja. Roh Tae Woo odcinał się od błędów Piątej Republiki i wspierał praworządne decyzje Zgromadzenia Narodowego²³⁶.

---

²³² M. B. Seth, *A history...*, s. 421.

²³³ R. E. Bedeski, *The Transformation of South Korea. Reform and reconstruction in the Sixth Republic under Roh Tae Woo 1987–1992*, London and New York: Routledge, 2004, s. 52.

²³⁴ R. E. Bedeski, *op. cit.*, s. 33.

²³⁵ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 193.

²³⁶ G. Strnad, *op. cit.*, s. 224–225.

W tym samym okresie polityka Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej była oparta na skrajnym nacjonalizmie. Kim Il Sung dążył do stworzenia państwa militarnie i ekonomicznie silnego w tym samym czasie przygotowując się na unifikację półwyspu na własnych warunkach. Wspierana była polityka nacjonalizmu ekonomicznego i samodzielności. Aby zaimplementować swoje plany, Kim Il Sung wspierał również silną indoktrynację społeczeństwa²³⁷. Sukcesywnie rozwijana była ideologia *juche*. Wywodząca się zarówno z idei komunistycznych jak i konfucjańskich, ideologia *juche* miała zagwarantować Korei Północnej niezależność oraz suwerenność. Dzięki *juche* społeczeństwo KRLD miało osiągnąć samowystarczalność, dzięki której można było uchronić się przed wpływami państw imperialnych i kapitalistycznych. W *juche* każdy obywatel Korei Północnej ma obowiązek służyć państwu i wspólnie budować jego potęgę²³⁸. Termin *juche* po raz pierwszy pojawił się podczas przemówienia Kim Il Sunga 28 grudnia 1955 roku, jednak dopiero w następnych latach *juche* stało się ideologią dominującą w KRLD²³⁹.

Jeszcze w latach 70. Korea Północna posiadała zdecydowanie wyższy wskaźnik wzrostu gospodarczego od Korei Południowej, mimo przeznaczania na wojsko około 30% PKB rocznie. W latach 1978–1984, Kim Il Sung oficjalnie ogłosił rozpoczęcie drugiego już Planu Siedmioletniego. W tamtym czasie, KRLD deklarowała ogromny wzrost jakości życia obywateli, który był możliwy dzięki takim inicjatywom jak „TrzecioSierpniowy Ruch Nabywców Dóbr Konsumenckich”. Ruch ten miał na celu wyprodukowanie jak największej ilości towarów w jak najkrótszym czasie, co podniosłoby wskaźnik konsumpcji. Ze względu na realizowany w tym czasie Plan Siedmioletni, na produkcję dóbr zostało przeznaczone zdecydowanie mniej pieniędzy niż początkowo zakładano – spowodowało to słabszą jakość produktów. Produkty zdecydowanie szybciej niż zakładano psuły się, a to generowało zapotrzebowanie na nowe towary czy części zamienne, a to z kolei kosztowało.

Korea Północna nie była w stanie sprostać tak dużym problemom, co prowadziło do szybkiego wyczerpywania nadwyżki budżetowej²⁴⁰.

Na lata 1987–1993 zaplanowano kolejny Plan Siedmioletni²⁴¹. Wtedy zaczęły pojawiać się coraz większe problemy ekonomiczne spowodowane złym sterowaniem gospodarką. W Korei Północnej wciąż był wspierany przemysł ciężki

---

²³⁷ M. J. Seth, *A history...*, s. 355.

²³⁸ Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna: oficjalna strona w Polsce, *op. cit.*, (17.09.2020).

²³⁹ M. J. Seth, *A history...*, s. 356.

²⁴⁰ P. French, *North Korea: State of Paranoia*, London, New York: Zed Books, 2014, s. 115–116.

²⁴¹ P. French, *North Korea: The Paranoid Peninsula – A Modern History*, London: Zed Books, 2007, s. 82.

oraz szybka produkcja słabej jakości towarów. Powodowało to wzrost zapotrzebowania na produkty niedostępne w kraju oraz nadwyżkę niepotrzebnych maszyn oraz półproduktów metalowych. Co więcej, nadwyżka ta była sprzedawana do innych państw komunistycznych za zaskakująco niską cenę. Takie działania prowadziły do powolnej stagnacji, a następnie do stale powiększającego się kryzysu.

W latach 90. wskaźnik PKB Korei Północnej pierwszy raz od jej powstania był ujemny²⁴². Do tej pory, w kryzysowych sytuacjach KRLD zawsze mogła liczyć na wsparcie ze strony ZSRR czy ChRL, jednak jeszcze przed oficjalnym upadkiem ZSRR w grudniu 1991 roku, Korea Południowa w 1990 r. nawiązała relacje dyplomatyczne ze Związkiem Sowieckim²⁴³, a w 1992r. z ChRL²⁴⁴. To oznaczało znaczne pogorszenie się relacji KRLD z oboma mocarstwami. Dodatkowo ZSRR zmagало się z ogromną ilością problemów wewnętrznych. Z tego względu mocarstwa komunistyczne tym razem nie wsparły Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w kryzysie²⁴⁵. W 1989 roku KRLD ogłosiła, że skupi się teraz na rozwoju przemysłu lekkiego. Pomysł jednak okazał się zdecydowanie trudniejszy do zrealizowania ze względu na przestarzałą technologię. Korea Północna bardzo późno podjęła decyzję o odejściu od wspierania przemysłu ciężkiego, dlatego w kraju brakowało odpowiednich rozwiązań pomagających w produkcji przemysłu lekkiego²⁴⁶.

W Korei Północnej coraz bardziej rozwijał się również kult jednostki. Kim Il Sung, jako Wielki Przywódca, był najważniejszą osobą w państwie, której należał się szacunek i bezwarunkowe posłuszeństwo. Według ideologii *juche* opartej na konfucjanizmie, Kim Il Sung jako głowa państwa dbał o dobro obywateli oraz państwa. Pełnił rolę „ojca” kraju, który cały swój czas poświęca na ulepszaniu i wzmacnianiu go. Ideologizacja poprzez narzędzia propagandowe była coraz mocniejsza, a odizolowane od świata, zmanipulowane społeczeństwo szczerze wierzyło w przewagę KRLD nad innymi państwami oraz w zagrożenie ze strony państw kapitalistycznych. W 1980 roku, na szóstym kongresie Koreańskiej Partii Pracy, syn Kim Il Sunga – Kim Jong Il – został przedstawiony prezydium jako Sekretarz Główny Komitetu oraz Komisji Wojskowej. W 1983 roku został mianowany drugą po ojcu najważniejszą osobą w państwie, a w 1988 roku otrzymał podobne ordery do tych, które wcześniej były wręczane Kim Il Sungowi. W ten

---

²⁴² V. Cha, *The Impossible State- North Korea, Past and Future*. Harper Collins Publishers, s. 103.

²⁴³ *Relations with Soviet Union. Library of Congress Country Studies: South Korea*, czerwiec 1990, [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+kr0147\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+kr0147)), 18.09.2020.

²⁴⁴ Z. Zhiqun, *Comerades in Broken Arms: Shifting Chinese Policies Toward North Korea*. Asian Politics & Policy 2016, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/aspp.12287>, 18.09.2020.

²⁴⁵ V. Cha, *op. cit.*, s. 82.

²⁴⁶ J. Kim, *op. cit.*, s. 506.

sposób Kim Jong Il został przedstawiony jako następca tronu. Kult jednostki przerodził się w kult rodziny Kimów²⁴⁷.

Szósta Republika Korei Południowej to okres, który przyniósł poważną zmianę w strategii wobec Korei Północnej. Roh Tae Woo odpowiedzialny jest za stworzenie tzw. polityki północnej (*Nordpolitik*, *Northern Policy*), która nakładała na Koreę Południową określone cele w relacjach z Koreą Północną. Ostatecznym celem, do którego dążył Roh Tae Woo było ustanowienie stosunków dyplomatycznych, handlowych i kulturalnych z KRLD. Stworzona została również strategia, która miała ułatwić normalizację stosunków pomiędzy Republiką Korei a KRLD²⁴⁸.

Dla Roh Tae Woo normalizacja i zawarcie trwałego pokoju z KRLD było niezwykle istotne. Polityka zagraniczna prowadzona podczas prezydentury Roh Tae Woo miała na celu zbliżenie się do państw komunistycznych, co nie tylko zapewniłoby Korei Południowej większe bezpieczeństwo i zmniejszenie ryzyka kolejnych ataków, ale również mogłoby wesprzeć rozwój gospodarczy państwa. Według *Nordpolitik*, aby zbliżyć się do KRLD należało ją odizolować od innych państw bloku komunistycznego. Korea Północna stała w tamtym okresie na skraju poważnego kryzysu- w wypadku, w którym nie mogłaby zwrócić się o pomoc do mocarstw komunistycznych, zmuszona byłaby skorzystać z pomocy oferowanej przez Koreę Południową²⁴⁹.

Niedługo po zaprzysiężeniu na stanowisku prezydenta, Roh Tae Woo wystąpił z sześciopunktowym planem zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego. Według programu oba państwa miały: wspierać proces wymiany ludzi (studentów, sportowców, dziennikarzy, polityków, przedsiębiorców, naukowców itd.), aby mogło dojść do integracji obywateli półwyspu, wspierać program wymiany rodzin rozdzielonych w czasie wojny, rozwijanie stosunków handlowych, zniesienie cła oraz wspólne działania dyplomatyczne na rzecz wspólnych interesów koreańskich. Istotna była również propozycja ustanowienia „krzyżowych stosunków” tj. KRLD z USA i Japonią, a Republiki Korei z ZSRR oraz ChRL²⁵⁰. 11 września 1989 roku Roh Tae Woo zaproponował formułę zjednoczenia półwyspu koreańskiego. Według deklaracji unifikacja Korei miała odbyć się w trzech etapach: stworzeniu więzi i budowy zaufania, stworzenia konfederacji obu państw Koreańskich, a ostatecznie ustanowienie jednego państwa o wspólnej administracji²⁵¹. Trzy miesiące później podczas spotkania w siedzibie ONZ, Roh Tae Woo zaproponował stworzenie wielostronnej konferencji, w której miały wziąć udział

---

²⁴⁷ M. J. Seth, *A history...*, s. 358– 361.

²⁴⁸ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 190.

²⁴⁹ M. B. Seth, *op. cit.*, s. 420.

²⁵⁰ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 396.

²⁵¹ A. Bober, *op. cit.*, s. 76.

USA, Japonia, ZSRR, ChRL oraz oba państwa koreańskie. Podczas spotkania miały zostać omówione szczegóły podpisania pokoju oraz późniejszego zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego. Propozycja została jednak odrzucona przez KRLD, a w ramach odpowiedzi, północnokoreański minister spraw zagranicznych ponownie przedstawił wizję unifikacji Kim Il Sunga stworzoną w 1980 roku zakładającą stworzenie konfederacji (Demokratyczna Konfederacyjna Republika Koryo)²⁵².

Między lipcem 1990 roku a grudniem 1991 roku oba państwa koreańskie zaangażowały się we wspólne rozmowy na wysokim szczeblu administracyjnym. Rozmowy te doprowadziły do podpisania w grudniu 1991 roku porozumienia dotyczącego pojednania, nieagresji, wymiany i współpracy. W tym samym roku podpisano również układ o denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. Niestety jednak również to porozumienie nie dało żadnych efektów, gdyż niedługo później KRLD powróciła do publicznego głoszenia konfrontacyjnych komunikatów. Stało się ono jednak współczesną podstawą stosunków międzykoreańskich²⁵³. 7 maja 1992 roku podpisane zostały kolejne dwa porozumienia tj. „Układ o ustanowieniu Wspólnej Komisji Wojskowej” i „Układ o ustanowieniu dwustronnego systemu oficerów łącznikowych”²⁵⁴.

W przemówieniu noworocznym z 1991 roku, Kim Il Sung przedstawił nową, autorską koncepcję federacyjną. Opierała się ona na stworzeniu jednego państwa, które posiadałoby dwa systemy polityczne i dwa rządy. Według tego pomysłu, żadna ze stron nie zostałaby wchłonięta przez drugą. Koncepcja zakładała stworzenie Demokratycznej Federacyjnej Republiki Koryo, która byłaby niezależna, pokojowa oraz niezaangażowana w sojusze polityczne i militarne²⁵⁵.

Choć uważa się, że polityka prowadzona przez prezydenta Roh Tae Woo przyniosła zdecydowane osłabienie napięć na półwyspie i zawężyła współpracę międzykoreańską, to jednak nie miała prawa przynieść daleko idących zmian. W trakcie prowadzenia rozmów i negocjacji z Republiką Korei, KRLD jednocześnie rozwijała swój program atomowy co ostatecznie doprowadziło do kolejnego, jednak tym bardziej poważnego kryzysu na Półwyspie Koreańskim²⁵⁶.

18 grudnia 1992 roku odbyły się wybory prezydenckie. Do najważniejszych kandydatów należeli: Kim Dae Jung z Partii Demokratycznej, Kim Young Sam z Partii Demokratyczno-Liberalnej oraz Chung Ju Yong z Partii Jedności Narodowej²⁵⁷. W wyborach, 42% głosów wygrał Kim Young Sam. Kim Dae Jung

---

²⁵² W. J. Dziak, *Korea: pokój...*, Warszawa: 2000, s. 169.

²⁵³ M. B. Seth, *op. cit.*, s. 420.

²⁵⁴ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 191.

²⁵⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 77.

²⁵⁶ *Ibidem.*, s. 74-75.

²⁵⁷ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 201.

zdobył 34%, a Chung Ju Young – 16%²⁵⁸. Kim Young Sam był pierwszym w pełni demokratycznie wybranym cywilnym prezydentem²⁵⁹. Po trzeciej nieudanej próbie, Kim Dae Jung postanowił zrezygnować z kariery politycznej i zrezygnował ze swojego mandatu poselskiego²⁶⁰. Na początku 1993 roku, według ankiet przeprowadzonych w całym kraju, Kim Young Sam cieszył się poparciem 93% społeczeństwa. Dzięki silnemu mandatowi, Koreańczycy mieli nadzieje na wprowadzanie wielu istotnych reform²⁶¹.

Prezydentura Kim Young Sama rozpoczęła się od wprowadzenia kilku bardzo istotnych i popularnych wśród obywateli reform. Usunął ostatnich członków tzw. frakcji TK (zorganizowana grupa przestępcza Taegu Kyongsang, która zdominowała kraj poprzez przejęcie istotnych stanowisk podczas prezydentury gen. Parka²⁶²) z kluczowych stanowisk. Zorganizował wiele spotkań z popularnymi intelektualistami koreańskimi. Na spotkaniach omawiane były kwestie związane z administracją. Kim Young Sam zrestrukturyzował Koreańską Narodową Służbę Wywiadowczą (KCIA), dzięki czemu nadużycia kompetencji przestały być tak częste, a obywatele zaczęli bardziej ufać tej organizacji. Ważną decyzją nowego prezydenta również było zakazanie posiadania kont bankowych czy nieruchomości na nieistniejących danych osobowych (np. fałszywe nazwisko). Do tej pory, w ten sposób wiele polityków, przedsiębiorców, czy nawet wysoko postawionych żołnierzy było w stanie unikać podatków i dokonywać nielegalnych sprzedaży. Reformę tę uważa się za próbę rozprawienia się z bardzo poważnym problemem korupcji w Korei Południowej²⁶³.

Dla Kim Young Sama istotna była również kwestia poszkodowanych przez poprzednie wojskowe rządy osób. Nazwiska blisko 42 tys. osób, które brały udział w powstaniu w Kwangu w 1980 roku zostały usunięte z policyjnych rejestrów. Pracownicy akademicki oraz nauczyciele, którzy zostali zwolnieni ze swoich stanowisk ze względu na krytykę poprzedniej władzy odzyskali pracę, a studenci usunięci z uniwersytetów za działalność polityczną zostali na nie przywróceniu. Ponad 5 tys. więźniów politycznych odzyskało wolność, a ponad 500 tys. kartotek byłych więźniów politycznych zostało zniszczonych. Z armii usunięci zostali oficerowie polityczni. Reforma armii była bardzo głęboka – ogromna ilość generałów, również mianowanych przez Roh Tae Woo, została zastąpiona ze względu na polityczną działalność²⁶⁴.

---

²⁵⁸ R. E. Bedeski, *op. cit.*, s. 54

²⁵⁹ J. Rurarz, *op. cit.*, s. 387.

²⁶⁰ R. E. Bedeski, *op. cit.*, s. 54

²⁶¹ M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 171.

²⁶² H. Chaibong, *South Korea's miraculous democracy*, Center for Asia Pacific Policy, s. 132.

²⁶³ J. Kim, *op. cit.*, s. 171–172.

²⁶⁴ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 207.

Niezwykle ważną dla społeczeństwa sprawą było również zamknięcie śledztwa oraz wyciągnięcie konsekwencji w sprawie masakry w Kwangju. Obywatele oczekiwali postawienia w stan oskarżenia zarówno prezydenta Chun Doo Hwana jak i prezydenta Roh Tae Woo, który w latach 80. pełnił funkcję zastępcy oraz doradcy Chun Doo Hwana. Dopiero w grudniu 1995 roku obaj prezydenci zostali aresztowani jednak pod zarzutem korupcji i łapówkarstwa. Później do zarzutów dodano również bunt przeciw legalnej władzy, a następnie uznano ich winnymi zamachu stanu²⁶⁵.

Podczas kadencji Kim Young Sama wzrost PKB zwolnił. Przewidywano gospodarczy kryzys. Problem wynikał zarówno ze źle dobranych reform ekonomicznych jak i ze względu na zmniejszające się zainteresowanie zagranicznych inwestorów Koreą Południową. Do tej pory Korea Południowa była bardzo atrakcyjnym państwem do prowadzenia i rozwijania biznesów, jednak ze względu na rosnące ceny, zagraniczni biznesmeni przenieśli swoje inwestycje do państw takich jak Indonezja²⁶⁶.

Republika Korei zmagala się z coraz większym problemem bezrobocia, inflacji i stagnacji gospodarczej. Problemy bardzo szybko narastały, co w 1997 roku doprowadziło do największego od lat kryzysu ekonomicznego w Korei Południowej. Na ulicach zaczęli pojawiać się niezadowoleni obywatele protestujący przeciwko masowym zwolnieniom. Co więcej, w ostatnich miesiącach kadencji Kim Young Sama ujawniony został finansowy z udziałem jego syna. Skandal dla południowokoreańskiego społeczeństwa był niezwykle istotny- prezydent, którego celem było zlikwidowanie problemu korupcji, nie potrafił zapobiec łapówkarstwu wewnątrz najbliższej mu rodziny²⁶⁷. Ze względu na narastające problemy, wprowadzanie nieefektywnych, kontrowersyjnych reform gospodarczych, wpływające do opinii publicznej informacje o kolejnych skandalach poparciu dla Kim Young Sama wśród obywateli znacząco spadło. Koreańczycy byli jeszcze bardziej zainteresowani zbliżającymi się wyborami w 1997 roku²⁶⁸.

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna zmagala się w tamtym czasie z coraz większym kryzysem, który nieuchronnie dążył do katastrofy gospodarczej. W Korei Północnej jednym z powodów rosnącego kryzysu nie był tylko brak nowoczesnej technologii, ale również bardzo zła infrastruktura oraz brak zagranicznego kapitału²⁶⁹. Mimo to, zdawało się, że dla Korei Północnej najistotniejszym było wzmacnianie reżimu i aparatu propagandowego. Syn Kim Il Sunga, Kim Jong Il, uzyskiwał kolejne odznaczenia. Ostatecznie, w kwietniu

---

²⁶⁵ J. Rurarz, *op. cit.*, s. 387–388.

²⁶⁶ J. Kim, *op. cit.*, s. 172.

²⁶⁷ J. Rurarz, *op. cit.*, s. 388.

²⁶⁸ M. E. Robinson, *op. cit.*, s. 173

²⁶⁹ P. French, *op. cit.*, s. 87.

1993 roku został przewodniczącym centralnej komisji wojskowej Koreańskiej Partii Pracy. Co ciekawe Kim Jong Il w rzeczywistości nigdy nie był w wojsku²⁷⁰.

Jeszcze w grudniu 1987 roku, pod naciskiem ZSRR, KRLD podpisała traktat o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, jednak mimo to niezależni kontrolerzy Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej nie zostali wpuszczeni na teren Korei Północnej. Mieli oni na celu sprawdzić czy niedawno wybudowane reaktory atomowe (m.in. w Yeongbyeon) są wykorzystywane w celach naukowych i ekonomicznych. W tamtym okresie pojawiło się również pierwsze podejrzenie, że KRLD może odzyskiwać pluton, a następnie wykorzystywać go do budowy rakiet nuklearnych. W styczniu 1992 roku komisja po raz kolejny zaapelowała do Korei Północnej o wpuszczenie kontrolerów pod groźbą nałożenia sankcji międzynarodowych²⁷¹. W czerwcu 1994 roku ówczesny prezydent USA Jimmy Carter spotkał się z Kim Il Sungiem w Pyeogyangu. Podczas spotkania omówiona została kwestia zagrożenia nuklearnego. KRLD zobowiązała się do zamknięcia reaktora w Yeongbyeon i wpuszczenia kontrolerów²⁷².

8 lipca 1994 roku, poprzez transmisję Radia Pyeongyang została ogłoszona nagła śmierć Kim Il Sunga²⁷³. Koreańska Republika Ludowo – Demokratyczna pogrzebała się w trzyletniej żałobie. Oficjalnie, Kim Il Sung wciąż pozostaje prezydentem kraju, a jego podpisy znajdują się na dokumentach wydanych po jego śmierci²⁷⁴. Dopiero w 1997 roku ogłoszone zostało zakończenie narodowej żałoby. Kim Jong Il został mianowany Generalnym Sekretarzem Koreańskiej Partii Pracy tym samym oficjalnie zostając następcą Kim Il Sunga²⁷⁵.

Ze względu na coraz gorszą sytuację KRLD spowodowaną polityką izolacyjną *juche*, w 1992 roku zdecydowano się na przeprowadzenie rozmów z Koreą Południową na najwyższym szczeblu. Kim Young Sam jako nowy prezydent Korei Południowej przyniósł duże nadzieje na zmiany również w kwestii pokoju i zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego²⁷⁶. 6 kwietnia 1993 roku przez Kim Il Sunga zaproponowany został „Dziesięciopunktowy program wielkiej konsolidacji całego narodu w imię zjednoczenia Ojczyzny”²⁷⁷. Przywódca KRLD ponownie nawoływał do połączenia sił ponad podziały w imię stworzenia silnego, zjed-

---

²⁷⁰ V. Cha, *op. cit.*, s. 84.

²⁷¹ J. Rurarz, *op. cit.*, s. 397.

²⁷² Statement from Former U. S. President Jimmy Carter on Current U.S. – North Korea Relations, <https://www.cartercenter.org/news/pr/north-korea-081017.html>, 10. 08.2017, 25.09.2020.

²⁷³ V. Cha, *op. cit.*, s. 84.

²⁷⁴ J. Rurarz, *op. cit.*, s.397.

²⁷⁵ M. J. Seth, *A concise...*, s. 217.

²⁷⁶ A. Bober, *op. cit.*, s. 76.

²⁷⁷ *Kim Il Sung i kwestia zjednoczenia Korei*, Biuletyn Ambasady KRLD w Polsce nr 31, s. 5.

noczonego państwa. Podkreślił również, że unifikacja powinna nastąpić na zasadach równoległego rozkwitu i współistnienia²⁷⁸. Jednak mimo pozornej chęci nawiązania dialogu, w wyniku działań KRLD na rzecz rozwoju broni atomowej, na Półwyspie Koreańskim coraz bardziej rosło zagrożenie związane z konfliktem zbrojnym. Po spotkaniu Kim Il Sunga z prezydentem USA Jimmym Carterem, KRLD zgodziła się na udział w rozmowach wielostronnych, w których udział miał też wziąć Kim Young Sam²⁷⁹. Po śmierci Kim Il Sunga 8 lipca 1994 roku, Kim Young Sam odmówił złożenia oficjalnych kondolencji na ręce Kim Jong Ila co dodatkowo zaostrzyło relacje na linii Północ – Południe. Kim Jong Il rozwścieczony tą decyzją postanowił zerwać kontakty z Republiką Korei na dłuższy czas²⁸⁰. Współcześnie ocenia się, że mógł być to jedynie pretekst Kim Jong Ila do zamknięcia kraju. Dzięki temu miał czas na ugruntowanie swojej pozycji w hierarchii partyjnej oraz na uspokojenie sytuacji w kraju²⁸¹.

2.2. „Słoneczna polityka” prezydenta Kim Dae Junga

Na 18 grudnia 1997 roku, w Republice Korei zaplanowano piętnaste wybory prezydenckie. Uważa się, że były to do tamtej pory najbardziej demokratyczne i najmniej kosztowne wybory prezydenckie w historii Republiki Korei. Po wielu latach starań o stanowisko prezydenta kraju, w wyborach zwyciężył Kim Dae Jung zdobywając 40,3% głosów obywatel Korei Południowej²⁸². Republika Korei w 1997 roku stanęła na skraju niezwykle poważnego kryzysu ekonomicznego zwanego azjatyckim. W tej sytuacji, społeczeństwo Korei Południowej, obwiniając za problemy gospodarcze prezydenta Kim Young Sama, zaufało postulatом wyborczym Kim Dae Junga. Kim Dae Jung obiecał walkę z korupcją, kryzysem ekonomicznym oraz efektywną politykę zjednoczeniową i pokojową²⁸³.

Kadencja Kim Dae Junga w 1998 roku rozpoczęła się pod hasłem „rządu narodu”. Społeczeństwo Koreańskie miało wobec nowego prezydenta ogromne oczekiwania²⁸⁴. W przemówieniu inauguracyjnym 25 lutego 1998 roku, prezydent podkreślił, że obywatel Korei Południowej czeka ciężki okres pełen wyrzeczeń oraz „potu i łez”. Nowy prezydent zdawał sobie sprawę, że jedynym sposobem na walkę z nadchodzącymi problemami są realne działania i drastyczne

---

²⁷⁸ Dziesięciopunktowy program wielkiej konsolidacji całego narodu w imię zjednoczenia Ojczyzny, www.korea-dproku.com/~poland/bibioteka/urze.doc, s. 1–3, 25.09.2020.

²⁷⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 77.

²⁸⁰ J. Rurarz, *op. cit.*, s. 388.

²⁸¹ A. Bober, *op. cit.*, s. 78.

²⁸² W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 219.

²⁸³ D. Kirk, *Korea Betrayed: Kim Dae Jung and Sunshine*, New York: Palgrave MacMillan, 2009, s. 138–142.

²⁸⁴ Y. W. Kihl, *Turning point: Democratic Consolidation in the ROK and strategic readjustments in the US-ROK alliance*, Chapter 9: *The Past as prologue: President Kim Dae Jung's Legacy and President Roh Moo-Hyun's Policy Issues and Future Challenges*, Honolulu: 2005, s. 2.

zmiany w polityce gospodarczej jak i międzynarodowej²⁸⁵. Początkowo, administracja Kim Dae Junga wprowadzała reformę gospodarczą pozwalającą na szybkie wydostanie się z kryzysu²⁸⁶. Konsekwentna polityka prowadzona wobec zadłużonych korporacji doprowadziła, w niedługim czasie, do wzrostu gospodarczego na poziomie 6%²⁸⁷. Wiele firm oraz banków zmuszone były do ogłoszenia upadłości lub połączenia się z inną korporacją, która nie posiadała problemów związanych z długami. Kim Dae Jung podpisał również porozumienie ze związkami zawodowymi, według którego pracownicy musieli zgodzić się na obniżenie wypłat i skrócenie tygodniowego czasu pracy do 40 godzin. Południowokoreańska giełda papierów wartościowych została otwarta dla zagranicznych inwestorów, a zagraniczne firmy dostały pozwolenie na przejmowanie koreańskich firm. Był to drastyczny krok dla społeczeństwa koreańskiego – do tej pory Koreańczycy byli raczej zamknięci na obce wpływy²⁸⁸. Reformy gospodarcze zaproponowane przez gabinet prezydenta Kim Dae Junga doprowadziły jednak do powstania poważnych problemów społecznych, na które obywatele Republiki Korei nie byli przygotowani. Wskaźnik bezrobocia wzrósł z 2 do 8%. Ze względu na tradycyjny podział ról, na koreańską rodzinę przypadał tylko jeden żywiciel. Głębokie poczucie wstydu wobec rodziny i społeczeństwa związane z utratą pracy doprowadziło do drastycznego skoku samobójstw (50%). Podczas kadencji Kim Dae Junga zaobserwowano również wzrost liczby bezdomnych, przemocy domowej oraz prostytucji. Przywrócenie wzrostu gospodarczego oraz walka z kryzysem w Korei Południowej została okupiona tragediami znacznej części obywateli²⁸⁹. W wyniku poważnych problemów społecznych, w 2000 roku prezydent Kim Dae Jung rozpoczął wprowadzanie polityki prospołecznej. Wspierał on wizję „państwa opiekuńczego”, dlatego jako pierwszy prezydent w historii Republiki Korei wprowadził narodowy fundusz zapewniający podstawowe środki do życia potrzebującym rodzinom. Swoją opieką finansową objął również bezrobotne matki. Administracja Kim Dae Junga przeprowadziła również gruntowną reformę emerytalną oraz wprowadziła ubezpieczenia pracowni-
cze od wypadków przy pracy²⁹⁰.

Podczas prezydentury Kim Dae Junga, Korea Południowa stała się jeszcze bardziej demokratyczna. Kim Dae Jung wspierał koncepcje przejrzystości rządów poprzez promowanie niezależności mediów oraz brak cenzury. Administracja Kima rozwijała infrastrukturę, ułatwiała Koreańczykom dostęp do Internetu.

---

²⁸⁵ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 221.

²⁸⁶ M. J. Seth, *A Concise...*, s. 243.

²⁸⁷ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 388.

²⁸⁸ M. J. Seth, *A Concise*, s. 243.

²⁸⁹ M. J. Seth, *A history...*, s. 469–470.

²⁹⁰ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 224.

Kim Dae Jung był również ogromnym zwolennikiem globalizacji – widział w niej możliwości rozwoju Republiki Korei²⁹¹.

Choć walka z kryzysem gospodarczym przyniosła wiele problemów natury społecznej, doprowadziła również do istotnych zmian, które sprawiły, że Korea Południowa stała się światową potęgą ekonomiczną. W roku 2000 Republika Korei całkowicie odeszła od przemysłu ciężkiego i rozpoczęła produkcję nowoczesnej technologii oraz skupiła się na innowacji technologicznej i telekomunikacyjnej. W rezultacie, Korea Południowa stała się jednym z najnowocześniejszych państw na świecie. Korporacje takie jak Samsung, LG, SK czy Hyundai swoją popularność oraz rozpoznawalność na ogólnoswiatowych rynkach technologicznych zawdzięczają tej reformie²⁹².

Mimo stanowczego i drastycznego planu walki z kryzysem gospodarczym, Kim Dae Jung, oraz jego reformy były odbierane pozytywnie przez społeczeństwo koreańskie. Pozytywny wizerunek ówczesnego prezydenta uległ pogorszeniu dopiero po ujawnieniu skandalu łapówkarskiego z udziałem jego dwóch synów oraz korporacji Hyundai. Choć zarówno Kim Dae Jung jak i jego synowie wielokrotnie przeproszali za skandal oraz prosili opinię publiczną o wyrozumiałość, obywatele stracili zaufanie do prezydenta²⁹³.

Kim Dae Jung jednak najbardziej znany był ze swojej polityki wobec Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Już podczas przemówienia inauguracyjnego ogłosił program ocieplania stosunków, który nazwany został „polityką słoneczną”. Dzięki prowadzonemu konstruktywnemu dialogowi z KRLD, Kim Dae Jung chciał doprowadzić początkowo do współpracy gospodarczej oraz wymiany technologicznej. Następnie obie Koree miały zawiązać współpracę polityczną²⁹⁴.

Według programu, podczas kontaktowania się z KRLD, należało przestrzegać trzech fundamentalnych zasad: brak tolerancji wobec jakichkolwiek zbrojnych prowokacji ze strony KRLD, potwierdzenie realizacji zasady pojednania z Północną oraz zapewnienie całkowitej rezygnacji z planów aneksji północnej części Półwyspu Koreańskiego. Plan nie wykluczał zatem wygłaszania pozytywnych komentarzy wobec reżimu KRLD czy gospodarczej pomocy. Pozytywne nastawienie wobec Korei Północnej miało na celu otwarcie jej na konstruktywny dialog²⁹⁵.

---

²⁹¹ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 10.

²⁹² J. Kim, *op. cit.*, s. 545.

²⁹³ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 10–11.

²⁹⁴ J. P. Rurarz, *op. cit.*, s. 389.

²⁹⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 142.

Proces ocieplania stosunków Kim Dae Jung rozpoczął tuż po objęciu urzędu. Pierwszym planem Kim Dae Junga było najpierw zezwolenie, a następnie ułatwienie południowokoreańskim korporacjom inwestycji w Korei Północnej. Administracja Kim Dae Junga zaplanowała ułatwienie procedur administracyjnych związanych z inwestycjami w KRLD. Dodatkowo, zmniejszono restrykcje dotyczące wyjazdu na Północ oraz zaproponowano bardzo opłacalną rekompensatę za poniesione straty na rynku północnokoreańskim. Działania te miały zachęcić inwestorów z Południa oraz ocieplić nastawienie Północy do Republiki Korei. W tym samym czasie Kim Dae Jung ogłosił chęć powrotu do wymiany emisariuszy oraz spotkań rodzin rozdzielonych²⁹⁶.

Kim Dae Jung poprzez próbę wsparcia gospodarczego dla KRLD, jak również poprzez wiele komplementów kierowanych w stronę nowego przywódcy Korei Północnej Ki Jong Ila, zainicjował spotkanie w Pyeongyangu. Jeszcze przed spotkaniem, podczas swojego wykładu na berlińskim uniwersytecie 9 marca 2000 roku podkreślił, że jego plan opiera się głównie na otwarciu Północy na Południe. By uzyskać zamierzony cel, jego zdaniem należało doprowadzić do wymiany kulturowej, osobowej i gospodarczej przy jednoczesnym zaprzestaniu dyktowania warunków politycznych. Zaznaczył, że unifikacja półwyspu nie jest najważniejsza. Prezydent na celu miał przede wszystkim całkowite zakończenie wojny koreańskiej, uspokojenie napięć oraz zaprowadzenie stałego pokoju na Półwyspie Koreańskim²⁹⁷.

Do historycznego spotkania przywódców KRLD oraz Republiki Korei doszło w Pyeongyangu w dniach 13–15 czerwca 2000 roku. Było to pierwsze spotkanie głów państw od czasu podpisania traktatu o zawieszeniu broni w 1953 roku²⁹⁸.

Według późniejszych analiz tego wydarzenia, uważa się, że szczyt okazał się być mniej przełomowy niż początkowo zakładano²⁹⁹. Oczywiście zarówno Kim Dae Jung jak i Kim Jong Il publicznie ogłosili radość z tego historycznego spotkania oraz okazali nadzieję na współpracę oraz narodowe pojednanie³⁰⁰. Choć początkowo strona południowokoreańska chciała zaprezentować swoją listę problemów do rozwiązania, KRLD nie wyraziła na to zgody. Zaprezentowano jedynie ogólną wizję współpracy międzykoreańskiej³⁰¹.

Po wielogodzinnych rozmowach podczas spotkania, Kim Dae Jung oraz Kim Jong Il podpisali tzw. „Wspólną Deklarację Północy i Południa”. Zawierała ona

---

²⁹⁶ D. Kirk, *op. cit.*, s. 150.

²⁹⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 142–143.

²⁹⁸ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 230.

²⁹⁹ D. Kirk, *op. cit.*, s. 160.

³⁰⁰ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 230.

³⁰¹ D. Kirk, *op. cit.*, s. 160.

pięć punktów, które miały pomóc w rozwiązaniu problemu konfliktu na półwyspie³⁰². Deklaracja zawierała łatwiejsze do wprowadzenia projekty współpracy między koreańskiej. Według porozumienia, obie strony zgodziły się rozwiązać problem unifikacji początkowo we własnym zakresie, a następnie poprzez połączone działania północy oraz południa doprowadzić do zadowalającego konsensusu. Dodatkowo obie strony zgodziły się, że wspólnym elementem koncepcji zjednoczeniowych jest południowokoreański koncept konfederacji oraz północnokoreański koncept federacji. W związku z tym KRLD oraz Republika Korei zgodziły się na wspólne wspieranie tego pomysłu. Kim Dae Jung oraz Kim Jong Il ogłosili również porozumienie w kwestii spotkań rozdzielonych rodzin. Początkowo miały one odbywać się 15 sierpnia z okazji dnia odzyskania niepodległości. Republika Korei zgodziła się również na rozwiązanie kwestii nieustających aresztowań komunistów w Korei Południowej. Przywódcy zgodzili się na utrwalenie wspólnego zaufania poprzez promocję zrównoważonego rozwoju i ekonomicznej współpracy oraz wspieranie wymiany osobowej, kulturalnej oraz zdrowotnej. Ostatni punkt deklaracji dotyczył zapewnienia dialogu między wysłannikami Północy i Południa dotyczącego konkretnej realizacji projektów. Deklaracja zawierała również zaproszenie Kim Jong Ila do stolicy Republiki Korei – Seulu³⁰³.

Podczas spotkania Kim Dae Jung zapewnił również Kim Jong Ila, że mimo braku poparcia wobec idei komunistycznych, Republika Korei nie ma w planach likwidacji reżimu północnokoreańskiego. Upewnił przywódcę KRLD, że unifikacja za pomocą siły czy absorpcji nie leżała w gestii Republiki Korei. Zdaniem Kim Dae Junga, najlepszą formą zjednoczeniową i pokojową było doprowadzenie do sytuacji zadowalającej obie strony³⁰⁴.

Po zaprezentowaniu na arenie międzynarodowej wypracowanych tez i planów określających wstępny plan współpracy pomiędzy państwami koreańskimi, oceniono je jako przełomowe (dopiero w późniejszym czasie zmieniło się nastawienie do przedstawionego programu). Również Koreańczycy mieszkający w południowej części półwyspu pozytywnie odnosili się do spotkania, dzięki czemu popularność prezydenta Kim Dae Junga w sondażach wzrosła do 86 punktów procentowych³⁰⁵.

---

³⁰² A. Bober, *op. cit.*, s. 146.

³⁰³ *South-North Joint Declaration, June 15 2000*, w: *United States Institute of Peace, Peace Agreements Digital Collection*, https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/n_skorea06152000.pdf, 21.11.2020.

³⁰⁴ D. J. Kim, *The Sunshine Policy and Peace*, w: *Asian Tradition and Cosmopolitan Politics: Dialogue with Kim Dae Jung*, S. J. Han (red.), New York: Lexington Books 2018, s. 103–104.

³⁰⁵ E. Potocka, M. Burdelski, *Perspektywy zjednoczenia Korei po szczycie w Pjongjangu*, w: *Azja-Pacyfik*, Korea, 2000, s. 700.

Kim Dae Jung przedstawił koncepcję również ówczesnemu prezydentowi Stanów Zjednoczonych Ameryki, Billowi Clintonowi. Według prezydenta Kim Dae Junga przywódca USA nie tylko wspierał pięciopunktową deklarację Północy i Południa oraz „słoneczną politykę”, ale również zgodził się na jego propozycję. Kim Dae Jung poprosił Billa Clintona o wsparcie w normalizacji stosunków zarówno na Półwyspie Koreańskim oraz na linii USA – KRLD. Niedługo po rozmowie przywódców, Bill Clinton zaprosił do Białego Domu zastępcę Narodowej Komisji Obrony KRLD Jo Myung Roka, drugą najważniejszą osobę w Korei Północnej, zaraz po Kim Jong Ilu. Wysłał również ówczesną Sekretarz Stanu Madelaine Albright do KRLD na spotkanie z Kim Jong Ilem. Podczas spotkania, M. Albright oraz Kim Jong Il doszli do porozumienia w kwestii rakiet i broni jądrowej, oraz zgodzili się na współpracę mającą doprowadzić do normalizacji stosunków dyplomatycznych³⁰⁶.

13 października 2000 roku, Kim Dae Jung zdobył Pokojową Nagrodę Nobla. Decyzję o zwycięstwie prezydenta Republiki Korei uzasadniano nieprzerwanym staraniem o pokój w regionie oraz rewolucyjny sposób prowadzenia polityki wobec niedostępnej do tej pory Korei Północnej. Wydarzenie to pokazuje nastroje panujące po spotkaniu Kim Dae Junga z Kim Jong Ilem zarówno na Półwyspie Koreańskim jak i na całym świecie. Po odebraniu nagrody „polityka słoneczna” zaczęła jednak spotykać się z coraz większą krytyką. Przeciwnicy programu Kim Dae Junga uważali, że nie jest ona dość stanowcza, a KRLD tylko pozornie zależało na porozumieniu i pokoju z Republiką Korei³⁰⁷.

Kim Jong Il zgodził się na te spotkania, kierując się wyłącznie interesami KRLD. Zarówno szczyt między koreański, rozmowa z Sekretarz Stanu USA jak i późniejszy dialog miał na celu uzyskać korzyści majątkowe. Sytuacja w Korei Północnej bardzo szybko ulegała pogorszeniu – zaczęły pojawiać się raporty dotyczące ogromnego problemu głodu, w wyniku którego mogło umrzeć ponad dwa miliony ludzi. Gospodarka oraz infrastruktura państwa była w opłakanym stanie. Z tego powodu, Kim Jong Il liczył na wsparcie ekonomiczne ze strony południowokoreańskich korporacji³⁰⁸. Po wizycie Kim Dae Junga w KRLD, prezydent Korei Południowej zaczął wprowadzać swój plan w życie. Pierwszym krokiem było jeszcze intensywniejsze zachęcanie południowokoreańskich firm do inwestycji w Korei Północnej³⁰⁹. Na wezwanie opowiedziała grupa Hyundai jako największy południowokoreański konglomerat. Hyundai zgodził się wydać ponad miliard dolarów na wybudowanie nowego hotelu oraz infrastruktury na

---

³⁰⁶ D. J. Kim, *op. cit.*, s. 104.

³⁰⁷ D. Kirk, K. Kim, *Kim Dae-Jung and the quest for the Nobel*, New York: Palgrave MacMillan, 2013, s. 134–146.

³⁰⁸ D. Kirk, *op. cit.*, s. 160.

³⁰⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 147.

terenie Korei Północnej dla turystów z Republiki Korei, którzy odwiedzali Góry Diamentowe. Niedługo później, strona południowokoreańska przekazała kolejny miliard dolarów na budowę centrum spotkań rozdzielonych rodzin³¹⁰.

Niezwykle istotnym projektem były plany stworzenia specjalnej strefy ekonomicznej w Kaesong. Miasto położone blisko linii demarkacyjnej po stronie KRLD miało przerodzić się w ogromny kompleks fabryczny, do którego dostęp mieli mieć zarówno Koreańczycy z Północy jak i z Południa³¹¹. Na pomysł stworzenia specjalnej strefy wpadł założyciel Hyundai Group Chung Ju Yung jeszcze w 1989 roku. Oczywiście realizacja projektu mogła rozpocząć się dopiero podczas kadencji Kim Dae Junga, który wspierał wszystkie projekty współpracy między koreańskiej³¹². Już 22 sierpnia 2000 roku, Hyundai oraz północnokoreański Asia Pacific Peace Committee wspólnie podpisały umowę i porozumienie o budowie w Kaesong parku przemysłowego. Aby inwestorzy koreańscy oraz zagraniczni posiadali gwarancję, KRLD 27 listopada 2002 roku podpisała „The Kaesong Industrial Zone Act”³¹³. Ten akt miał zapewnić inwestorom takie same warunki ochrony jak na terenie Republiki Korei³¹⁴. Prace nad budową Obszaru Przemysłowego Kaesong rozpoczęto już w 2002 roku, prace nad nim trwają do dziś. Projekt parku przemysłowego jest dowodem na możliwą współpracę gospodarczą między Republiką Korei a KRLD³¹⁵.

Kolejnym efektem „słonecznej polityki” Kim Dae Junga był projekt turystyczny w Górach Diamentowych. Za pozwoleniem prezydenta Republiki Korei, prace nad projektem rozpoczęły się już pod koniec lat 90. 29 października 1998 roku Chung Ju Yung z Hyundai Group oraz przedstawiciele Asia Pacific Peace Committee podpisali porozumienie określające warunki funkcjonowania obszaru turystycznego w regionie Gór Diamentowych³¹⁶. Pas Gór Diamentowych rozciąga się wzdłuż 38. równoleżnika, jednak jego większa i piękniejsza część znajduje się po stronie Północnej. Możliwość odwiedzenia Gór Diamentowych należy do jednych z największych marzeń Koreańczyków z Południa. Mówi się, że dla każdego obywatela Korei Południowej zobaczenie Gór Diamentowych na własne oczy przed śmiercią jest największym szczęściem³¹⁷. Od 18 listopada 1998 roku turyści z Republiki Korei, oczywiście z pewnymi ograniczeniami, mogli przekraczać granicę z KRLD w celu zwiedzenia Gór Diamentowych.

---

³¹⁰ D. Kirk, *op. cit.*, s. 161.

³¹¹ A. Bober, *op. cit.*, s. 154.

³¹² E. C. Lim, *Kaesong Industrial Complex. History, Pending Issues and Outlook*, Seul: 2007, s. 3.

³¹³ A. Bober, *op. cit.*, s. 155.

³¹⁴ E. C. Lim, *op. cit.*, s. 29–36.

³¹⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 157.

³¹⁶ I. S. Kim, K. Lee, *Mt. Kumgang and Inter-Korean Relations*, https://www.ncnk.org/resources/publications/Mt_Kumgang_Inter_Korean_Relations_November_2009.doc, 22.11.2020.

³¹⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 144–146.

Oczywiście wycieczki nie były jedynie formą wymiany kulturowej, ale również formą wymiany ekonomicznej. Ruch turystyczny przynosił Korei Północnej ogromne dochody. W zaledwie 10 lat (od 1998 do 2008 roku), pas Gór Diamentowych odwiedziło aż 1,95 miliona turystów z Południa³¹⁸. Największą popularnością wycieczki cieszyły się w latach 1998–2000. Po spotkaniu przywódców KRLD i Republiki Korei zainteresowanie wyjazdami w Góry Diamentowe spadło. Największy spadek odnotowuje się jednak w 2001 roku. Było to spowodowane wygórowanymi cenami przy jednoczesnym niezadowalającym programie. Ceny były spowodowane zobowiązaniami Hyundai Group wobec reżimu północnokoreańskiego. Sytuacja była dla Hyundai Group bardzo problematyczna, gdyż korporacja wydała ponad 140 milionów dolarów na rozwój infrastruktury, atrakcji turystycznych, hoteli itd.³¹⁹

Po pewnym czasie jednak na światło dzienne wydostał się skandal finansowy właśnie z udziałem Hyundai Group. Ówczesny prezes grupy Chung Ju Yung, w ramach symbolicznego gestu pokoju ofiarował KRLD stado bydła. Uznaje się, że wraz z bydłem przekazano również od 300 do 500 milionów dolarów w ciągu tylko jednego roku. W zamian za gotówkę, Hyundai Group miało otrzymać na wyłączność prawo do projektu ruchu turystycznego w Górach Diamentowych oraz budowy parku przemysłowego w Kaesong. W 2002 roku pojawiły się kolejne podejrzenia o przesyłanie do Korei Północnej potajemnych paczek z pieniędzmi. Niedługo później oskarżenia zostały potwierdzone, a grupa Hyundai została oskarżona o wypłacenie KRLD w latach 1998–2002 ponad dwóch miliardów dolarów³²⁰. Z późniejszej analizy skandalu wywnioskowano, że pieniądze wypłacane reżimowi KRLD zostały pożyczone z Narodowego Banku Republiki Korei. Przez opozycjonistów Kim Dae Junga ta sytuacja interpretowana jest jako łapówka dla Korei Północnej. W zamian za pomoc finansową KRLD miało być bardziej skłonne do podjęcia dialogu³²¹. Pieniądze przekazane reżimowi północnokoreańskiemu nie zostały wykorzystane do walki z problemami, z którymi borykała się KRLD, lecz do rozwoju programu jądrowego³²².

Bill Clinton pozytywnie odnosił się do „słonecznej polityki”. Niedługo później tj. 20 stycznia 2001 roku nowym prezydentem USA został George W. Bush³²³. George W. Bush nie podzielał opinii swojego poprzednika – w jego

---

³¹⁸ I. S. Kim, K. Lee, *op. cit.*, https://www.ncnk.org/resources/publications/Mt_Kumgang_Inter_Korean_Relations_November_2009.doc, 22.11.2020.

³¹⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 459–460.

³²⁰ L. Bong, *The unfinished war: Korea*, New York: 2003, s. 267–269.

³²¹ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 8.

³²² A. Bober, *op. cit.*, s. 147.

³²³ *George W. Bush – key events*, UVA: Miller Center, <https://millercenter.org/president/george-w-bush/key-events>, 21.11.2020.

ocenie polityka prowadzona przez Kim Dae Junga była naiwna i skazana na porażkę. Prezydent USA zakwalifikował Koreę Północną do tzw. „osi zła”. Uważał, że rozmowy KRLD, ze względu na jej autorytarny reżim, nie mogły przynieść zadowalającego demokratyczne państwa efektu. Próba dialogu była z góry skazana na porażkę³²⁴. USA oraz Unia Europejska żądały poprawy przestrzegania przez reżim północnokoreański podstawowych praw człowieka. Podczas rozmowy George’a W. Busha z Kim Dae Jungiem, prezydenci doszli do porozumienia w kwestii problemów z łamaniem praw człowieka w KRLD. Zdaniem Kim Dae Junga, mimo największych starań ze strony Seulu, nie dało się rozwiązać tego problemu. Jedynym rozwiązaniem było doprowadzenie do ocieplenia stosunków KRLD z krajami demokratycznymi, a następnie całkowite otwarcie się. Tę teorię argumentował przykładem państw komunistycznych, które dopiero po otworzeniu się zajęły się kwestią przestrzegania praw obywatelskich. Według prezydenta Kim Dae Junga polityka nacisków jedynie pogarszała relację i prowadziła do większych napięć³²⁵.

Kim Dae Jung dalej wprowadzał swoje plany w życie. Relacje na linii Pjeon-gang – Seul coraz bardziej się ocieplały (choć dziś ciężko stwierdzić, czy faktycznie tak było, czy było to polityczne zagranie ze strony KRLD, która uzyskiwała ogromne zyski ze współpracy z Południem w zamian za pozorną wizję pokoju na półwyspie)³²⁶. Poza pomocą finansową, Republika Korei przekazała w latach 1999-2000 aż 250 tysięcy ton nawozu, które miały pomóc rozwiązać problemu z żywnością i głodem. Po spotkaniu Kim Dae Junga i Kim Jong Ila, Republika Korei aż do zakończenia kadencji Kim De Junga, regularnie przekazywała stronie północnej nawozy oraz żywność³²⁷.

Choć plany Kim Dae Junga przebiegały zgodnie z planem Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna nie mogła pozwolić sobie na zignorowanie nagłej zmiany w polityce największego sojusznika Republiki Korei – Stanów Zjednoczonych. Zakwalifikowanie przez G. W. Busha KRLD do „osi zła” praktycznie od razu zmieniło sytuację na Półwyspie Koreańskim. Mimo wielu prób wytłumaczenia sytuacji przez dyplomatów i wysłanników południowokoreańskich, nie dało się w całości zapobiec ponownemu ochładzaniu się relacji i tworzeniu się napięć zarówno pomiędzy USA i KRLD jak i KRLD i Republiką Korei³²⁸. Trudno jest jednak stwierdzić, czy działania prezydenta USA faktycznie pogorszyły stosunki na Półwyspie Koreańskim i pokrzyżowały plany Kim Dae Junga,

---

³²⁴ J. Feffer, *Bush Policy Undermines Progress on Korean Peninsula*, Institute for Policy Studies 04.09.2005, https://ips-dc.org/bush_policy_undermines_progress_on_korean_peninsula/, 21.11.2020.

³²⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 143.

³²⁶ D. J. Kim, *op. cit.*, s. 104.

³²⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 200.

³²⁸ D. Kirk, *op. cit.*, s. 185.

czy zmusiły Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną do ujawnienia swoich pierwotnych zamiarów. Faktem jednak jest, że od czasu rozpoczęcia kadencji prezydenckiej przez G. W. Busha, atmosfera na Półwyspie Koreańskim ponownie uległa ochłodzeniu³²⁹.

Kolejną przeszkodą na drodze do polepszenia się stosunków pomiędzy Republiką Korei a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną był „incydent” na Morzu Żółtym 29 czerwca 2002 roku. Wydarzenie czasem nazywane jest bitwą o wyspę Yeon Pyeong³³⁰. Wyspa znajduje się na spornym terenie rybackim – wyspa położona jest tuż przy morskiej linii demarkacyjnej po stronie południowokoreańskiej. Ta linia jednak nie uznawana jest przez Koreę Północną³³¹. Już wcześniej, w 1999 roku, w tym regionie doszło do wymiany ognia. Tym jednak razem, statek marynarki wojennej Korei Północnej zaatakował łódź z Republiki Korei argumentując to zachowanie brakiem pewności co do zamiarów Koreańczyków z Południa. Minister Obrony Narodowej KRLD utrzymuje również, że atak na łódź z Republiki Korei było spowodowane przekroczeniem granicy uznawanej przez Północ. W wyniku ataku, czterech południowokoreańskich marynarzy zginęło, osiemnastu z nich zostało rannych, a jeden zginął³³².

W październiku 2002 roku w Busanie odbyły się Igrzyska Azjatyckie. Wydarzenie to przyniosło początkowo ogromne nadzieje na powrót do ciepłych stosunków między koreańskich, gdyż KRLD zgodziła się na udział w olimpiadzie. Szybko jednak zmieniono zdanie, gdyż mimo udziału drużyn północnokoreańskich, były one pod stałym nadzorem wysłanników z Północy. Korea Północna nie pozwoliła na integrację swoich sportowców z uczestnikami innych państw w tym Korei Południowej. Reżim KRLD nie mógł dopuścić do sytuacji, w której obywatele ich kraju mieliby kontakt z obywatelami państw demokratycznych³³³.

Największy problem pojawił się jednak tuż przed Igrzyskami Azjatyckimi. 4 października 2002 roku emisariusz USA i asystent sekretarza stanu w regionie Azji Wschodniej i Pacyfiku James Kelly, podczas swojej wizyty w Pyeongyangu przekazał vice ministrowi spraw zagranicznych KRLD Kang Sok Ju informację o niepokojących spostrzeżeniach USA. Na amerykańskich satelitach, na terenie KRLD, odnotowano istnienie programu wydobywania uranu. Tym razem w innym miejscu niż przy reaktorze w Yeongbyeon, w którym po podpisaniu umowy

---

³²⁹ D. J. Kim, *op. cit.*, s. 104.

³³⁰ D. Kirk, *Four Killed as North Korean Navy Vessels Trade Fire*, The New York Times, 29.06.2002, <https://www.nytimes.com/2002/06/29/world/four-killed-as-north-and-south-korean-navy-vessels-trade-fire.html>, 22.11.2020.

³³¹ A. Khan, *the Current Crisis between North and South Korea*, The Khilafah, 26.11.2010, <https://linkd.pl/fcus>, 22.11.2020.

³³² D. Kirk, *Four...*, <https://www.nytimes.com/2002/06/29/world/four-killed-as-north-and-south-korean-navy-vessels-trade-fire.html>, 22.11.2020.

³³³ D. Kirk, *Korea...*, s. 186.

w 1994 zakończono produkcję plutonu. Oczywiście było, że pieniądze, które Korea Północna otrzymała od Republiki Korei zostały wykorzystane do rozwoju programu nuklearnego, a nie jak początkowo zakładano do walki z głodem³³⁴.

W październiku 2002 roku do wiadomości publicznej przekazano informację o niezwykle szybko rozwijającym się programie nuklearnym w Korei Północnej. KRLD budowała za pomocą silnie wzbogaconego uranu nuklearne głowice bojowe oraz dopracowywała rakiety bojowe o krótkim i długim zasięgu. Było to jawne złamanie genewskiego porozumienia z 1994 roku oraz w oczach społeczeństwa południowokoreańskiego, postanowień ze szczytu w Pyeongyangu w 2000 roku³³⁵.

W wyniku coraz to kolejnych problemów jak i skandali związanych z „polityką słoneczną” jak i samym prezydentem Kim Dae Jungiem jego popularność i pozytywne nastawienie wobec polityki ustępstw drastycznie spadło. Choć oczekiwano, że łagodny program wspierania KRLD przyniesie lepszy efekt niż polityka nacisków, ostatecznie okazała się nie być dostatecznie skuteczna. Co więcej, wspierała reżim i to dzięki niej program nuklearny Korei Północnej rozwinął się w tak szybkim tempie³³⁶.

Największym ciosem dla „polityki słonecznej” było ujawnienie transakcji pomiędzy reżimem KRLD oraz administracją Kim Dae Junga. Aby doszło do spotkania pomiędzy przywódcami obu państw w czerwcu 2000 roku, Kim Dae Jung wypłacił Korei Północnej 500 milionów dolarów. Kim Dae Jung, który podczas swojej kampanii wyborczej w 1997 roku obiecywał walkę z korupcją, sam stał się oskarżonym o łapówkarstwo. Choć prezydent oficjalnie przyznał się do zabiegu oraz przeprosił za niego tłumacząc swoje działania chęcią zaprowadzenia pokoju na Półwyspie Koreańskim, nie udało mu się już uzyskać poprzedniego poparcia³³⁷. W szesnastych wyborach prezydenckich, które odbyły się 19 grudnia 2002 roku, partia, do której należał Kim Dae Jung (Partia Demokratyczna Nowego Milenium) zdając sobie sprawę ze słabnącej popularności prezydenta zdecydowała się wystawić innego kandydata. Był nim Roh Moo Hyun³³⁸.

Choć „słoneczna polityka” ma wielu przeciwników, którzy słusznie podkreślają, że to ustępstwa wobec autorytarnego reżimu ostatecznie doprowadziły, wbrew początkowemu wrażeniu, do pogorszenia się sytuacji na Półwyspie Koreańskim, taki program wciąż znajduje wielu zwolenników. Kim Dae Jung zauważył na przykładzie Zimnej Wojny, że polityka konfrontacyjna nie przynosiła

---

³³⁴ *Ibidem.*, s. 186.

³³⁵ D. Kirk, K. Kim, *op. cit.*, s. 148.

³³⁶ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 230–231.

³³⁷ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 8–9.

³³⁸ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 234.

zadowalających efektów, a rosnące napięcie mogło spowodować eskalację konfliktu na cały świat. Prezydent tłumaczył, że jedynie dialog oraz wymiana mogły doprowadzić do uspokojenia się sytuacji. Kim Dae Jung twierdził, że „słoneczna polityka” powinna być wykorzystywana w skali światowej. Uważał, że gdyby kryzys Wietnamski, czy problem Chin i Tajwanu zostałyby uregulowane z pomocą „słonecznej polityki” mogłoby to pozytywnie zmienić bieg historii³³⁹.

Trudno jednak dziś, znając kulisy „słonecznej polityki” w całości zgodzić się z poglądami prezydenta Kim Dae Junga. Polityka ustępstw przynosiła jedynie pozorne zmiany, podczas gdy w rzeczywistości doprowadziła jedynie do potajemnej i powolnej eskalacji konfliktu. Co więcej, gdyby nie łapówki przekazywane reżimowi KRLD prawdopodobnie nie byłoby widać żadnych efektów tejże polityki i prawdopodobnie realizacja programu atomowego przez KRLD nie byłaby możliwa.

2.3. Kontynuacja polityki ustępstw wobec KRLD podczas prezydentury Roh Moo Hyuna

Choć Roh Moo Hyun wywodził się z tego samego ugrupowania politycznego co Kim Dae Jung, dzięki nowatorskiemu wykorzystaniu środków masowego przekazu w celu prowadzenia kampanii wyborczej, udało mu się zwyciężyć w szesnastych wyborach prezydenckich, które odbyły się 19 grudnia 2002 roku. W wyborach, mimo najniższej frekwencji w historii Korei Południowej, duży wpływ na wynik wyborów mieli młodzi obywatele. Poprzez wykorzystanie telefonów komórkowych, czy Internetu, młodzi wyborcy zostali zachęceni do wzięcia udziału w wydarzeniu. Tak naprawdę to dzięki nim Roh Moo Hyun objął urząd prezydenta³⁴⁰.

Roh Moo Hyun przed wyborami złożył wiele obietnic wyborczych, które miały przekonać wyborców do poparcia jego kandydatury. Pierwszą propozycją była naturalnie walka z korupcją, która skompromitowała poprzedniego prezydenta. Zrównoważony wzrost gospodarczy oraz wspieranie polityki wzrostu ekonomicznego przyjętego w poprzednich latach również leżało w celach Roh Moo Hyuna. Poprzez obietnicę rozbudowy miasta Daejon znajdującego się w środkowej części państwa miał zachęcić mieszkańców Seulu do przeprowadzki. Koszty utrzymania się w stolicy gwałtownie wzrosły, co zwiększało niezadowolenie mieszkańców, którzy z braku innego silnie rozwiniętego miasta w pobliżu zmuszeni byli pozostać w Seulu. Poprzez zapowiedź wprowadzenia pięciodniowego tygodnia pracy oraz poprawienie sytuacji pracowników zyskał głos

---

³³⁹ D. J. Kim, *op. cit.*, s. 105–107.

³⁴⁰ W. J. Dziak, G. Strand, *op. cit.*, s. 234.

młodych pracobiorców. Roh Moo Hyun zapewnił również, że pięćdziesięcioletnia umowa o współpracy USA i Republiki Korei musi zostać zmodernizowana³⁴¹.

25 lutego 2003 roku odbyła się oficjalna inauguracja nowego prezydenta. Wraz z rozpoczęciem swojej kadencji Roh Moo Hyun obiecywał zaprzestanie polityki regionalnej, którą charakteryzowały się poprzednie administracje oraz konsolidację demokracji przy pomocy nowych, innowacyjnych metod i reform instytucjonalnych. Szczęśliwie dla Roh Moo Hyuna, azjatycki kryzys gospodarczy został całkowicie pokonany dzięki czemu nie musiał się martwić problemami ekonomicznymi. Poważną przeszkodą w spełnieniu wyborczych obietnic mógł być podzielony na frakcje rząd. Praktycznie niemożliwym jest wprowadzanie reform w sytuacji, w której frakcje decydują przeciwko sobie nie zważając na istotę sprawy³⁴². W związku z tym, Roh Moo Hyun na stanowiskach administracyjnych obsadził osoby, które do tej pory nie zajmowały się polityką państwa. Miało to na celu zmienić sposób prowadzenia rządów. Zdaniem Roh Moo Hyuna to aktywiści, profesorzy, młodzi, progresywni prawnicy, osoby, które często cierpiały z powodu systemowej opresji, najlepiej nadawały się na polityków. Według niego, to oni przede wszystkim mieli kierować się dobrem obywateli, a nie swoim. Roh Moo Hyun stworzył swoją własną partię, którą nazwał Uri (Nasza Partia, Nasza Otwarta Partia)³⁴³.

Celem polityki wewnętrznej prezydenta Roh Moo Hyuna było stworzenie silnego systemu opieki społecznej. Miał na celu także reformę podatkową, reformę mediów i reformę edukacyjną. W jego planach leżało również przekształcenie Republiki Korei w centrum biznesowe dla całej Azji Południowo-Wschodniej. Dużym problemem, z którym borykała się Korea Południowa był regionalizm. Do tej pory głównie rozwijane były obszary miejskie, w szczególności stolica Korei Południowej, Seul. Prowincja oraz mniejsze miasta pozostawały daleko w tyle za poziomem rozwoju gospodarczego, infrastrukturalnego czy kulturalnego Seulu. Roh Moo Hyun podkreślał jak ważny dla wzmacniania państwa jest zrównoważony rozwój oraz pomoc obszarom słabo rozwiniętym³⁴⁴. Roh Moo Hyun zapowiedział również walkę z korupcją, która była ogromnym problemem w Republice Korei. Aby zaprezentować się jako godny zaufania prezydent, Roh Moo Hyun jeszcze na początku swojej kadencji ujawnił majątek zarówno swój jak i swojej rodziny. Miało to oczyścić go z podejrzeń. Wielkim problemem była również kwestia koreańskich korporacji (*chaebol*), które w znacznym stopniu

---

³⁴¹ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 14–15

³⁴² *Ibidem.*, s. 1–2.

³⁴³ M. J. Seth, *A concise...*, s. 247–248.

³⁴⁴ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 236–237.

wpływały na politykę państwa. Roh Moo Hyun zapewnił, że będzie walczył z wpływami *chaeboli* w koreańskim rządzie³⁴⁵.

Niestety, brak doświadczenia politycznego kadry Roh Moo Hyuna bardzo szybko się ujawnił. Pracownicy rządowi popełniali wiele politycznych błędów, które ośmieszały urząd prezydenta Roh Moo Hyuna. Niektórzy z członków administracji, wbrew początkowym założeniom Roh Moo Hyuna, uwikłani zostali w skandale. Jednym z największych było przesyłanie nielegalnych darowizn z pieniędzy publicznych do korporacji LG i Hyundai³⁴⁶. Z ostrą krytyką spotkało się również ujawnienie nielegalnego przyjęcia łapówki w wysokości 956 tys. dolarów przez jednego z najbliższych współpracowników prezydenta³⁴⁷.

Podczas kadencji Roh Moo Hyuna doszło również do zwiększenia się niepewności oraz niezadowolenia z polityki państwa wśród rolników. Choć Korea Południowa jest zurbanizowanym państwem, z małą ilością terenów rolniczych (ze względu na ukształtowanie terenu), rolnicy stworzyli silne polityczne lobby. Największy protest rolników odbył się przeciwko próbie podpisania porozumienia o wolnym handlu z Chile. Porozumienie miało być preludium do kolejnych ustaw otwierających rynek koreański w całości na rynki zagraniczne, w tym na rynek USA³⁴⁸.

Korea Południowa do tej pory, mimo powolnych zmian otwierających państwo na świat zewnętrzny, wciąż charakteryzowała się raczej zamkniętym systemem. Społeczeństwo koreańskie było bardziej otwarte na eksport towarów. Import oznaczał dla obywateli zmniejszenie zapotrzebowania na dobra wytworzone w kraju. Podpisanie umowy o wolnym handlu z Chile, a później z innymi państwami stawiała koreańskich rolników w niepewnej sytuacji. Import tańszych produktów oznaczał zagrożenie dla ich wyrobów. To w rezultacie oznaczać mogło, że wiele z nich straci środki na utrzymanie. W związku z tym koreańscy rolnicy zorganizowali ogromne protesty w całym kraju. Niestety nie przyniosły one oczekiwanych rezultatów, a umowa została podpisana³⁴⁹.

Problemem okazały się być również stosunki prezydenta Roh Moo Hyuna ze Zgromadzeniem Narodowym³⁵⁰. Ugrupowanie opozycji stworzyło projekt ustawy, której celem było utworzenie komisji, której zadaniem miało być przeprowadzenie śledztwa w sprawie nadużyć za czasów administracji prezydenta Kim Dae Junga. Roh Moo Hyun, choć nie należał do opozycji, nie zawetował projektu ustawy, co z kolei wywołało niezadowolenie oraz oburzenie partii rządzącej. Choć postępowanie prezydenta było słuszne, gdyż chciał on by opinia

---

³⁴⁵ *Ibidem.*, s. 237.

³⁴⁶ M. J. Seth, *A history...*, s. 474.

³⁴⁷ W. J. Dziak, *op. cit.*, s. 238.

³⁴⁸ M. J. Seth, *A concise...*, s. 248.

³⁴⁹ M. J. Seth, *A history...*, s. 474.

³⁵⁰ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 238.

publiczna miała dostęp do informacji na temat oszustw podczas kadencji Kim Dae Junga, ta postawa przysporzyła mu wiele problemów wśród większości polityków zasiadających w Zgromadzeniu Narodowym³⁵¹.

Zaledwie po trzech miesiącach, prezydent Ro Moo Hyun publicznie ogłosił niepewność wobec własnych kompetencji oraz możliwości jego administracji. Nie ukrywał, że jego braki w kompetencjach mogą przeszkodzić w realizacji wyznaczonych celów. Ogłosił, że jest gotowy poddać się ogólnopaństwowemu referendum³⁵². Podczas przemówienia telewizyjnego ogłosił, że gotowy jest poddać się wotum zaufania, ponieważ uważa, że nie jest w stanie prowadzić sprawnej polityki państwowej. Ogłosił, że ważniejszym dla niego jest wzięcie odpowiedzialności oraz szczerze przyznanie się do błędu niż nieudolne sprawowanie urzędu przez całą kadencję³⁵³. Do referendum ostatecznie nie doszło. Uważa się, że ogólnonarodowa wypowiedź prezydenta miała na celu zdobycie poparcia³⁵⁴. W wyniku kolejnych afer korupcyjnych oraz nieudolności i niekompetencji rządu taki ruch miał mieć na celu przywrócenie zaufania do prezydenta. Trybunał Konstytucyjny ogłosił, że propozycja referendum mająca określić, czy prezydent Roh Moo Hyun powinien dalej zajmować stanowisko prezydenta, była niekonstytucyjna. Sytuacja ekonomiczna czy bezpieczeństwo narodowe według sądu nie były zagrożone, więc nie było potrzeby organizacji referendum³⁵⁵.

Podczas swojego przemówienia inauguracyjnego prezydent Roh Moo Hyun zadeklarował kontynuację „polityki słonecznej” swojego poprzednika Kim Dae Junga. Zakładał on jednak rozszerzenie współpracy międzykoreańskiej, która miała doprowadzić do stworzenia podwalin pokoju na Półwyspie Koreańskim³⁵⁶. Polityka, którą prowadził Kim Dae Jung wobec Korei Północnej uznawana była przez prezydenta Roh Moo Hyuna za politykę pokoju i dobrobytu. Roh Moo Hyun zapowiedział, że prowadzona przez niego polityka wobec KRLD będzie podzielona na trzy etapy. Pierwszy miał skupić się na rozwiązaniu problemu. Drugi etap dotyczyć miał współpracy ekonomicznej oraz stworzeniu podwalin pokoju na półwyspie. Ostatnim etapem było podpisanie stałego pokoju pomiędzy KRLD a Republiką Korei³⁵⁷. Podczas wdrażania zaproponowanych etapów Roh Moo Hyun miał kierować się czterema, podstawowymi zasadami. Według tych zasad, wszystkie problemy powinny być rozwiązywane za pomocą dialogu, priorytetem powinno być zbudowanie wzajemnego zaufania oraz wzajemne

---

³⁵¹ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 15.

³⁵² W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 238.

³⁵³ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 21.

³⁵⁴ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 238.

³⁵⁵ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 21–22.

³⁵⁶ *Korea and World Affairs*, 2003, s. 114–119.

³⁵⁷ H. N. Kim, *South – North Korean Reptions Under The Roh Moo Hyun Government*, „International Journal of Korean Studies”, Spring/Summer 2006, t. X, nr 1, s. 37.

świadczenie usług, problemy Północy i Południa powinny być rozwiązywane przy pomocy rozmów dwustronnych przy jedynie wsparciu państw trzecich. Ostatnia zasada dotyczyła przejrzystości polityki prowadzonej przez Republikę Korei oraz wzmocnienia udziału obywateli w próbie załagodzenia konfliktu koreańskiego³⁵⁸.

Roh Moo Hyun, wiedząc o narastającej niechęci w stosunku do USA, wielokrotnie otwarcie krytykował politykę amerykańską. Podkreślał, że dotychczasowe relacje z USA nie były sprawiedliwe w stosunku do obywateli Republiki Korei. Wielokrotnie obiecywał wyborcom, że będzie dążył do zrównania w relacjach z USA. Zaznaczył również, że gdyby doszło do wojny pomiędzy USA a KRLD, to Republika Korei pozostanie neutralna³⁵⁹. Miało to na celu nie tylko wyrażenie niezadowolenia wobec nowej, otwarcie agresywniejszej polityki USA, ale również wpłynąć na ponownie pogarszające się stosunki z Koreą Północną. Mimo ostrych słów, Roh Moo Hyun współpracował z rządem USA oraz wspierał stacjonowanie wojsk amerykańskich na półwyspie. Oficjalnie sprzeciwiał się zmniejszeniu ich liczby w Korei Południowej oraz wspierał ćwiczenia wojskowe żołnierzy USA i Republiki Korei. Gabinet Roh Moo Hyuna, w ramach współpracy z USA wysłał część wojsk koreańskich do Iraku. Aktywnie wspierając USA w wojnie w Iraku chciał „uratować” zagrożony sojusz z Ameryką³⁶⁰. To działanie wywołało falę krytyki prezydenta Roh Moo Hyuna – jego decyzję rozumiano jako złamanie obietnicy o rozluźnieniu stosunków ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki³⁶¹.

Stosunki z KRLD były dla Roh Moo Hyuna były jednym z najważniejszych punktów programu jego kadencji. Kontynuacja „polityki słonecznej” wkrótce nazwana została polityką „pokoju i dobrobytu”. W związku z pogarszającą się sytuacją w stosunkach z KRLD, Roh Moo Hyun poprzez wspieranie „nowej” polityki chciał nie tylko poprawić relacje na półwyspie, ale dać przykład innym skłóconym ze sobą narodom, a tym samym przekonać inne państwa do prowadzenia polityki „pokoju i dobrobytu”. Do tej pory „słoneczna polityka” skupiała się jedynie na relacjach międzykoreańskich³⁶². Celem polityki prezydenta Roh Moo Hyuna było promowanie współpracy ekonomicznej w regionie, a przede wszystkim z Chinami oraz Rosją. Według założenia polityka miała zapewnić ekonomiczne, polityczne i militarne przetrwanie reżimu KRLD. Roh Moo Hyun

---

³⁵⁸ Ministerstwo Zjednoczenia (Republika Korei), *The Policy for Peace and Prosperity*, Seul: 14 stycznia 2004, s. 9–12.

³⁵⁹ N. D. Levin, *Do the Ties Still Bind: The U.S. – ROK Security Repationship after 9/11*, Santa Monica: Rand, 2004, s. 21.

³⁶⁰ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 24.

³⁶¹ W. J. Dziak, *op. cit.*, s. 238.

³⁶² C. N. Kim, *The Roh Moo Hyun Government's Policy Toward North Korea*, East–West Center: 2005, s. 12.

uważał, że poprzez stopniowe uzależnianie Korei Północnej od państw zewnętrznych możliwe będzie wymuszenie zmiany w polityce prowadzonej przez reżim³⁶³.

Najważniejszym celem była rekonsyliacja poprzez współpracę ekonomiczną z KRLD. Tak jak jego poprzednik, tak i prezydent Roh Moo Hyun uważał, że poprzez rozwój współpracy między koreańskiej, zwłaszcza w wymiarze gospodarczym, można było stworzyć podwaliny pokoju, a w późniejszym czasie doprowadzić nawet do pokojowego zjednoczenia obu państw koreańskich. Co więcej, zdaniem prezydenta, te działania miał również wzmocnić pozycję Republiki Korei na arenie międzynarodowej i przekształcić półwysep w ośrodek transportowy dla całej Azji Północno-Wschodniej. Roh Moo Hyun widząc potencjał współpracy gospodarczej z Koreą Północną zdecydował się nawet publicznie ogłosić, że nie widziałby problemu, gdyby jego pozostałe plany oraz reformy nie przyniosły oczekiwanych skutków. Dla niego, rozwiązanie problemu z KRLD oraz nawiązanie stałej, dochodowej współpracy z Północą byłoby kluczem do rozwikłania innych przeciwności, z którymi mierzyła się w tamtym czasie Republika Korei³⁶⁴.

Mimo narastającego konfliktu związanego z kryzysem nuklearnym na Półwyspie Koreańskim, prezydent Roh Moo Hyun zdecydował się dalej przekazywać pomoc humanitarną KRLD³⁶⁵. Do 2003 roku przeznaczono na pomoc humanitarną i ekonomiczną KRLD więcej niż w latach 1995–2002. Roh Moo Hyun uważał, że pomoc dla Korei Północnej jest niezbędna do zmniejszenia napięcia na półwyspie. Z tego powodu, przy jednoczesnej współpracy z USA nad rozwiązaniem problemu nuklearnego, rząd Roh Moo Hyuna promował współpracę między koreańską w trzech aspektach: rozwój i rozbudowę specjalnej strefy ekonomicznej w Kaesong, połączenie dwóch kluczowych linii kolejowych oraz dróg łączących Północ z Południem oraz dalszy rozwój turystyki w Górach Diamentowych³⁶⁶. Roh Moo Hyun zdawał sobie sprawę z różnic dzielących KRLD oraz Republikę Korei, zwłaszcza pod względem gospodarczym, społecznym i infrastrukturalnym, dlatego samą ideę zjednoczeniową odkładał na dalszy plan.

Uważał, że jest to możliwe, choć dopiero w dalekiej przyszłości. By jednak ten plan mógł się spełnić, należało dochodzić do porozumienia na drodze stopniowych reform³⁶⁷.

---

³⁶³ *Ibidem*, s. 13–14.

³⁶⁴ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 38.

³⁶⁵ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 245.

³⁶⁶ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 38–39.

³⁶⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 148.

Niestety, sytuacja na Półwyspie Koreańskim, mimo prób ocieplenia stosunków, nie była zadowalająca. W związku ze złamaniem przez KRLD porozumienia dotyczącego zaprzestania produkcji plutonu z 1994 roku, wstrzymane zostały transporty paliwa do Pyeongyangu. W ramach odpowiedzi na sankcje, w styczniu 2003 roku Korea Północna wystąpiła z Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej oraz wznowiła prace w Yeongbyeon³⁶⁸.

Prezydent Roh Moo Hyun postawiony został w trudnej sytuacji. Jego poprzednik, w trakcie prowadzenia „słonecznej polityki” doprowadził do wzmocnienia planów nuklearnych KRLD oraz naraził Koreę Południową na niebezpieczeństwo związane z rozbudową broni przez Północ. Roh Moo Hyun zdawał sobie sprawę, że nie może popełnić błędu Kim Dae Junga i wciągnąć się w polityczną grę, którą prowadziła Korea Północna. Aby jednak stosunki z KRLD całkowicie nie uległy pogorszeniu nie mógł w zupełności wspierać sankcji na nią nałożonych. Z tego względu zdecydował się na przekazywanie Korei Północnej nadwyżki ryżu całkowicie za darmo. Takie działanie miało na celu pomoc Koreańczykom z Północy walczącymi z głodem, przy jednoczesnej pewności, że przekazywana zapomoga nie zostanie wykorzystana do rozwoju programu nuklearnego³⁶⁹. Jednocześnie, administracja Roh Moo Hyuna zadeklarowała, że posiadanie broni nuklearnej przez KRLD w żadnym wypadku nie będzie akceptowane. Ogłoszono również, że problem jądrowy musi zostać rozwiązany pokojowo w drodze dialogu³⁷⁰. Podczas spotkania Roh Moo Hyuna z prezydentem Stanów Zjednoczonych Georgem W. Bushem, prezydent Republiki Korei poinformował, że sprawa problemu nuklearnego zostanie rozwiązana za pomocą dalszego wspierania ekonomicznej współpracy obu państw koreańskich³⁷¹. Podczas wywiadu, Roh Moo Hyun wyznał, że wierzy, że KRLD zdaje sobie sprawę z tego, że nie może posiadać w tym samym czasie broni jądrowej oraz ekonomicznego dobrobytu. Jego zdaniem Korea Północna zdawała sobie sprawę, że dla zachowania bezpieczeństwa narodowego oraz wsparcia gospodarczego zmuszona będzie zrezygnować z broni jądrowej³⁷².

Te działania jednak pogarszały poparcie Roh Moo Hyuna wśród społeczeństwa. Obywatele Republiki Korei nie tylko byli niezadowoleni z ciągłych afer korupcyjnych wśród najbliższych przedstawicieli prezydenta, czy jego brakiem

---

³⁶⁸ C. N. Kim, *op. cit.*, s. 13.

³⁶⁹ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 19.

³⁷⁰ Y. H. Koh, *Roh Moo Hyun Administration's North Korea Policy and Nuclear Crisis Management*, Korea and World Affairs, 2006, <https://ondemand.bl.uk/ondemand/itemDetails/show/ETOCRN189107880>, s. 8, 28.11.2020.

³⁷¹ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 44.

³⁷² *I will Do My Best to remove the Differences*, „Time Asia”, tom 161, nr 8, 3 Marca 2003: <http://content.time.com/time/magazine/asia/0,9263,501030303,00.html>, 28.11.2020.

konsekwencji w relacjach z USA. Przede wszystkim społeczeństwo południowokoreańskie nie wierzyło w możliwość rozwiązania konfliktu na Półwyspie polityką ustępstw. Obywatele uważali, że nieudolnie prowadzona polityka wobec KRLD prowadzi jedynie do zwiększania się zagrożenia atakiem ze strony Korei Północnej³⁷³. Roh Moo Hyun był również nieustannie krytykowany w mediach. To również wpłynęło na spadek poparcia prezydenta. Początkowo Roh Moo Hyun cieszył się wysokim, osiemdziesięcioprocentowym poparciem, które w osiem miesięcy spadło do zaledwie 25,65%³⁷⁴.

Mimo nagłego spadku popularności oraz rosnącego niezadowolenia z prowadzenia polityki ustępstw wobec KRLD, Roh Moo Hyun realizował założenia polityki „pokoju i dobrobytu”. Według swoich wcześniejszych założeń, Roh Moo Hyun po porozumieniu z reżimem północnokoreańskim rozpoczął budowę linii z Seulu do Sinuiju znajdującego się w Północnej części półwyspu tuż nad rzeką Yalu, przy granicy z Chinami. Linia kolejowa przebiegać miała przez oba państwa koreańskie, co miało usprawnić transport. Pierwszy odcinek linii przechodzący przez 38. równoleżnik, między stacjami Dorasan na Południu i Kaesong na Północy, ukończony został do końca 2003 roku. Do końca roku 2004 zbudowany został odcinek łączący Jeojin w KRLD oraz Ongjin w Republice Korei. KRLD wywiązała się ze swojej części umowy i wybudowała przygraniczne linie kolejowe oraz drogi dzięki czemu do listopada 2004 roku połączone zostały linie Gyeongui i Tonghae³⁷⁵. Dzięki temu, południowokoreańscy turyści odwiedzający szlaki w Górach Diamentowych mogli podróżować drogą lądową zamiast drogą wodną, która nie tylko była dłuższa, ale również znacząco podwyższała koszt wycieczki. Co więcej połączenie linii kolejowych oraz dróg usprawniło transport południowokoreańskich pracowników do kompleksu w Kaesong³⁷⁶. Administracja prezydenta Roh Tae Woo przygotowała również projekty programu rozwoju, które miały połączyć koreańskie linie kolejowe (zarówno Południowe jak i Północne) oraz kolej Trans-Syberyjską. Co więcej, pojawił się również projekt budowy rur gazowych, które miały przebiegać przez Rosję, Chiny, a następnie przez Koreę Północną do Korei Południowej oraz Japonii. Według planu, rurociąg miał przynieść zyski Rosji oraz darmową energię do KRLD, która borykała się z problemem ubóstwa energetycznego od lat. Projekt ten miał przede wszystkim na celu promocję współpracy międzykoreańskiej³⁷⁷. Choć projekty rozbudowy infrastruktury szybko zostały zrealizowane i były żywym przykładem współpracy międzykoreańskiej, tak projekt budowy rurociągu wciąż

---

³⁷³ Y. W. Kihl, *op. cit.*, s. 23.

³⁷⁴ W. J. Dziak, *op. cit.*, s. 238.

³⁷⁵ K. T. Lim, K. R. Kim, *North Korean Economic Reform and Inter-Korean Economic Cooperation, Korea and World Affairs*, 2006, s. 40.

³⁷⁶ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 39.

³⁷⁷ C. N. Kim, *op. cit.*, s. 14.

nie został zrealizowany, a rozmowy na jego temat wciąż są prowadzone³⁷⁸. W rozmowach uczestniczą nie tylko podmioty bezpośrednio zainteresowane współpracą, ale również stanowisko zabrały USA³⁷⁹.

Po początkowym ogromnym zainteresowaniu wycieczkami w Góry Diamentowe, projekt bardzo szybko przestał być atrakcyjny dla obywateli Republiki Korei ze względu na niezmienny się program oraz wysokie ceny. Prezydent Roh Moo Hyun zdawał sobie sprawę z potencjału, który przynosił rozwój turystycznej współpracy z KRLD, dlatego szybko po objęciu urzędu rozpoczął plan rewitalizacji tego obszaru gospodarki. Strona Północna, po długich rozmowach, wyraziła zgodę na wprowadzenie od września 2003 roku nowego punktu do programu wycieczki. Nowy program miał dotyczyć niedostępnych do tamtej pory wycieczek lądowych. Wcześniej, reżim północnokoreański, aby uniknąć zbaczania ze szlaków, wyraził zgodę jedynie na podróże statkami rejsowymi. Strona północnokoreańska wyznaczyła specjalną strefę turystyczną (prawie 20 milionów metrów kwadratowych) dostępną dla przyjezdnych z Korei Południowej. Ułatwienie dojazdu do obszaru Gór Diamentowych oraz zmiana programu wycieczek sprawiły, że liczba turystów gwałtownie wzrosła³⁸⁰. Góry Diamentowe są nie tylko odwiedzane przez indywidualnych turystów oraz zorganizowane wycieczki, ale również przez uczniów, studentów oraz nauczycieli w ramach realizacji programów nauczania. Roh Moo Hyun odpowiedzialny był za stworzenie specjalnego programu nauczania, który miał wzbudzić w uczniach chęć dążenia do pokoju, a następnie unifikacji Półwyspu Koreańskiego. Co ciekawe ośrodki turystyczne w Górach Diamentowych, nie tylko pełniły rolę pensjonatów – w nich, do tej pory, odbywają się rozmowy pomiędzy Koreą Północną i Południową na różnych szczeblach. To tam prowadzone są spotkania rozdzielonych rodzin oraz rozmowy organizacji Czerwonego Krzyża³⁸¹. W styczniu 2004 roku podpisano porozumienie, które zobowiązywało KRLD do zapewnienia bezpieczeństwa turystom południowokoreańskim odwiedzającym Góry Diamentowe³⁸². Hyundai Group, które mimo poprzednich skandali wciąż posiadało monopol na rozwój kompleksu turystycznego w Górach Diamentowych, 16 lutego 2005 roku po spotkaniu szefowej grupy Hyun Jung Eun z Kim Jong Ilem podpisało specjalne porozumienie. Na jego mocy, turyści z Korei Południowej mogli

---

³⁷⁸ A. Lankov, *Behind the Hype: Russia's Stance on North Korea*, Carnegie Moscow Center, Październik 2020, <https://carnegie.ru/commentary/82892>, 29.11.2020.

³⁷⁹ D. V. Shlapentokh, *Koreas, gas pipelines, and Russia's ties that bind*, The Interpreter, Lipiec 2018, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/koreas-gas-lines-and-russias-ties-bind> 29.11.2020.

³⁸⁰ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 40.

³⁸¹ I. Kim, K. Lee, *Mt. Kumgang and Inter-Korean Relations*, The National Committee on North Korea, Listopad 2009, s. 1–4.

³⁸² A. Bober, *op. cit.*, s. 168.

odwiedzać północnokoreańską część góry Pektu znajdującej się przy granicy chińskiej³⁸³.

Kolejnym projektem była dalsza rozbudowa i rozwój specjalnej strefy ekonomicznej i parku przemysłowego w Kaesong. Podczas prezydentury Kim Dae Junga, strefa Kaesong była dopiero w początkowej fazie rozwoju, a nie wszystkie kwestie dotyczące budowy, wypłat pracowniczych czy warunków pracy były rozwiązywane. W kwietniu 2004 roku podpisane zostało porozumienie między Hyundai Group oraz północnokoreańskim Asia Pacific Peace Committee, które dokładnie rozwiązywało kwestię budowy parku przemysłowego. Według porozumienia, rozbudowa parku miała zostać podzielona na trzy etapy, które skupiały się na zwiększaniu liczby inwestorów oraz północnokoreańskich pracowników. Tuż po podpisaniu porozumienia kilkanaście firm południowokoreańskich zdecydowało się na wynajęcie powierzchni w specjalnej trefie ekonomicznej oraz rozpoczęcie produkcji. Firmy z Południa wykorzystywały tańszą północnokoreańską siłę roboczą. Dla pracowników z KRLD możliwość współpracy z korporacjami z Republiki Korei również była opłacalna – miesięczna wypłata średnio wynosiła około 60 dolarów, co zdecydowanie przerastało północnokoreańskie standardy³⁸⁴. Mimo napiętej sytuacji, projekt rozwoju Kaesong bardzo szybko się rozwijał. Rozbudowa parku przemysłowego leżała w projekcie polityki „pokoju i dobrobytu” Roh Moo Hyuna. Prezydent uważał specjalną strefę ekonomiczną w Kaesong za najsilniejszy punkt jego programu. Park był projektem, który był opłacalny dla obu stron. Plan zakładał, że do 2006 roku od 250 do 300 korporacji wyrazi chęć zainwestowania w rozbudowę parku przemysłowego³⁸⁵. Początkowe założenia okazały się być nietrafne, gdyż w samym 2004 roku 1500 firm wyraziło chęć wsparcia i otwarcia jednego ze swoich oddziałów produkcyjnych w Kaesong. W 2006 roku liczba ta wzrosła do 1800 korporacji³⁸⁶. Projekt ma na celu nie tylko rozwój współpracy między koreańskiej, ale doprowadzenie w ten sposób do podpisania trwałego pokoju, a następnie zjednoczenia. Różnica gospodarcza czy światopoglądowa pomiędzy obydwooma państwami koreańskimi jest na tyle duża, że zjednoczenie bez wcześniejszego przygotowania mogłoby mieć fatalne skutki, zwłaszcza dla zamożniejszej strony – Republiki Korei. Rozbudowa parku w Kaesong ma na celu zmniejszanie przepaści gospodarczej, które drobnymi krokami mogłoby zbliżyć do unifikacji Półwyspu Koreańskiego³⁸⁷. Według niektórych badaczy, współpraca zwykłych Koreańczyków

---

³⁸³ *Ibidem.*, s. 169.

³⁸⁴ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 41.

³⁸⁵ C. N. Kim, *op. cit.*, s. 19–20.

³⁸⁶ A. Bober, *op. cit.*, s. 158.

³⁸⁷ N. Onishi, *South Brings Capitalism, Well Isolated, to North Korea*, New York Times, Lipiec 2006, <https://www.nytimes.com/2006/07/18/world/asia/18korea.html>, 29.11.2020.

z Północy i Południa przy rozbudowie parku miała wpłynąć na wzajemne postrzeganie oraz przełamanie stereotypów. W ten sposób chciano zwiększyć wzajemne zaufanie oraz zbliżyć do siebie obywateli obu państw koreańskich. Poza jednak pozytywnymi aspektami współpracy, wielu ekspertów podkreśla, że park w Kaesong wspierał oraz finansował reżim północnokoreański, który z kolei zajmował się rozbudową broni jądrowej³⁸⁸.

Owoce starań Roh Moo Hyuna była jego wizyta w Pyeongyangu w dniach 2–4 października 2007 roku. Pierwszy dzień odwiedzin w stolicy Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej upłynął na wymianie uprzejmości między przywódcami obu państw. Dopiero następnego dnia, w obecności wysoko postawionych przedstawicieli KRLD i Republiki Korei rozpoczęto rozmowy, których efektem było podpisanie dziesięciopunktowej deklaracji³⁸⁹. Deklaracja na wstępie potwierdziła, że punkty pozostają zgodne i są oparte na postanowieniach podpisanych 15 czerwca 2000 roku między Kim Jong Ilem a Kim Dae Jungiem. Punkty przedstawione w tej deklaracji miały prowadzić do ery pokoju i rozwoju, a w przyszłości do zjednoczenia. Unifikacja półwyspu oraz rozwiązanie dzielących obie Koree problemów powinno odbyć się na zasadzie dialogu dwustronnego między KRLD a Republiką Korei. Północ i Południe wyraziły zgodę na zmianę w relacjach między koreańskich ponad różnicami ideologicznymi i systemowymi. To oznaczało, że żadne z zainteresowanych państw nie może wpływać na politykę wewnętrzną drugiego. Jednocześnie dialog dotyczący różnych obszarów wzmacniających więzi między koreańskie miał być utrzymany. Zarówno Południe jak i Północ zgodziły się na ścisłą współpracę w celu zmniejszenia wrogości militarnej i napięcia na półwyspie. Punkt ten dotyczył również rozwiązania problemu terenów rybackich, na których najczęściej dochodziło do wymiany ognia. Istotnym punktem deklaracji było również zwrócenie uwagi na niepewność porozumienia o zawieszeniu broni w 1953 roku. Oba państwa wyraziły chęć stworzenia wspólnie deklaracji pokojowej. W kwestii rozwiązania problemu nuklearnego, KRLD oraz Republika Korei zdecydowały się wspólnie rozwiązać tę kwestię przy pomocy państw zewnętrznych. Oba państwa ogłosiły chęć wzmacniania pozycji Korei na arenie międzynarodowej. Pozostałe punkty szczegółowo dotyczyły rozwoju współpracy międzykoreańskiej w różnych dziedzinach takich jak ekonomiczna, kulturalna, humanitarna, historyczna, językowa, naukowa czy technologiczna³⁹⁰.

---

³⁸⁸ A. Bober, *op. cit.*, s. 161–163.

³⁸⁹ *Ibidem*, s. 149.

³⁹⁰ *Declaration on the Advancement of South – North Korean Relations, Peace and Prosperity*, Pyeongyang: 4 Października 2007, https://www.ncnk.org/sites/default/files/2007_North-South_%20Declaration.pdf, 29.11.2020.

Nastroje po spotkaniu Roh Moo Hyuna oraz Kim Jong Ila były bardzo pozytywne. Eksperci wypowiadali się korzystnie zarówno na temat spotkania jak i deklaracji podpisanej podczas wizyty prezydenta Republiki Korei w Pyeongyangu. Amerykańscy badacze potwierdzili również, że po szczycie w Pyeongyangu, reżim północnokoreański rozpoczął wygaszanie reaktorów atomowych. Przywódcy obu państw koreańskich wyrażali wielkie nadzieje na poprawę stosunków, a inicjatywa Roh Moo Hyuna była pozytywnie oceniana na arenie międzynarodowej przez takie państwa jak USA czy Rosja. Spotkanie wzbudziło w obywatelach Korei Południowej nadzieje na uspokojenie się sytuacji na Półwyspie Koreańskim. Odmiennego zdania była jednak największa partia opozycyjna oraz jej przedstawiciel Lee Myung Bak, którego zdaniem były to pozorne zmiany³⁹¹.

Jeszcze przed spotkaniem przywódców, mimo bardzo złych relacji z USA, KRLD postanowiła wznowić rozmowy sześciostronne, które doprowadziły do podpisania dwóch porozumień: 13 lutego 2007 roku oraz 3 października 2007 roku. Według porozumień USA miały we współpracy z KRLD oraz Republiką Korei dążyć do normalizacji stosunków na półwyspie³⁹². Działania te okazały się być jedynie deklaracjami, a KRLD w tajemnicy wciąż rozbudowywała swój projekt atomowy jednocześnie dopuszczając się różnych prowokacji³⁹³. Nie tylko starania w poprawę sytuacji w relacjach między koreańskimi okazały się być zdecydowanie trudniejsze i bardziej skomplikowane niż początkowo zakładano. Sytuacja wewnątrz Republiki Korei również nie była zadowalająca. Prezydent nie cieszył się popularnością wśród obywateli, którzy krytykowali go nie tylko za kontrowersyjne reformy wewnętrzne, ale również za nieudolną „politykę ustępstw” wobec KRLD. Roh Moo Hyun miał wielu przeciwników w Zgromadzeniu Narodowym – opozycja posiadała znaczną większość. W kwietniu 2004 roku odbywały się wybory do Zgromadzenia Narodowego. Prezydent otwarcie głosił, że jeśli wspierana przez niego partia Uri nie odniesie sukcesu to będzie on rozważał dymisję. Ta deklaracja wywołała oburzenie wśród opozycji, która natychmiast postawiła prezydenta w stan oskarżenia. To powodowało zawieszenie prezydentury. Sytuacja rozwiązana została dopiero w maju 2004 roku, gdy Trybunał Konstytucyjny ogłosił akt oskarżenia za niezgodny z aktualnym prawem³⁹⁴. Sytuacja, choć negatywnie komentowana przez społeczeństwo, pokazywała nastawienie do prezydenta Roh Moo Hyuna. Jego decyzje i wypowiedzi

---

³⁹¹ A. Bober, *op. cit.*, s. 149–151.

³⁹² J. Y. Bae, *South Korean Strategic Thinking toward North Korea: the Evolution of the Engagement Policy and Its Impact upon U.S.-ROK Relations*, „Asian Survey” 2010, t. 50, nr 2.

³⁹³ A. Bober, *op. cit.*, s. 151.

³⁹⁴ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 240–242.

były szeroko komentowane i krytykowane. Zgromadzenie Narodowe, gdy tylko miało okazję, wykorzystało możliwość impeachmentu prezydenta³⁹⁵.

Do roku 2007 Roh Moo Hyun stracił praktycznie całkowicie wsparcie polityczne i społeczne. Mimo pozytywnych nastrojów po spotkaniu z przywódcą KRLD, Roh Moo Hyun nie odzyskał już poprzedniego zaufania obywateli³⁹⁶. Wśród opozycji pojawiły się głosy, że decyzja o zorganizowaniu szczytu między koreańskiego tuż przed wyborami miała na celu jedynie poprawienie jego reputacji³⁹⁷. 19 grudnia 2007 roku Roh Moo Hyun zakończył swoją kadencję. Dwa lata później, 23 maja 2009 roku Roh Moo Hyun popełnił samobójstwo. W liście do rodziny tłumaczył, że akt ten był spowodowany ciężką chorobą śmiertelną, lecz uważa się, że na tę decyzję mogły mieć wpływ zarzuty o korupcję wobec niego jak i członków jego rodziny³⁹⁸.

Polityka prowadzona przez Roh Moo Hyuna wobec KRLD trudno jednoznacznie ocenić. Z pewnością polityka „pokoju i dobrobytu” odegrała pozytywną rolę w rozwoju bardziej elastycznych, bardziej skłonnych do kompromisu relacji pomiędzy KRLD a Republiką Korei. Z drugiej jednak strony, łagodna polityka prowadzona wobec reżimu północnokoreańskiego nie załagodziła całkowicie napiętych stosunków oraz nie zatrzymała rozwoju program nuklearnego przez KRLD³⁹⁹. Polityka rozwijania relacji ekonomicznych i dialogu międzykoreańskiego nie była w stanie zmniejszyć napięć militarnych na Półwyspie Koreańskim. Zrównoważony rozwój w relacjach międzykoreańskich i budowanie zaufania poprzez realizację wspólnych projektów było zbyt łagodnym oraz zbyt płytkim podejściem w stosunku do głębokich problemów w relacjach między obu państwami⁴⁰⁰. Bez silnego paktu, który w sposób jawny określałby warunki wycofanie się KRLD z programu nuklearnego, kryzys na Półwyspie był niemożliwy do zażegnania⁴⁰¹. Wszystkie umowy były *lex imperfecta* – nie zawierały opisu sankcji, które określiłyby kary, z którymi musiałoby się wiązać złamanie postanowień przez reżim Korei Północnej. Choć Roh Moo Hyun wielokrotnie powtarzał, że mimo prowadzenia łagodnej polityki dialogu z KRLD, nigdy nie mógł pozwolić na akceptację rozwoju programu nuklearnego i broni jądrowej na Pół-

---

³⁹⁵ Y. Lee, *Law, Politics, and Impeachment: The Impeachment of Roh Moo-Hyun from a Comparative Constitutional Perspective*, Oxford University Press: „The American Journal of Comparative Law” 2005, t. 53, nr 2, s. 411–412.

³⁹⁶ W. J. Dziak, G. Strnad, *op. cit.*, s. 249.

³⁹⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 151.

³⁹⁸ S. H. Choe, *Roh Moo Hyun, Ex-President of South Korea, Kills Himself*, The New York Times, 23 Maj 2009, <https://www.nytimes.com/2009/05/23/world/asia/23korea.html>, 29.11.2020.

³⁹⁹ C. N. Kim, *op. cit.*, s. 25.

⁴⁰⁰ Y. S. Han, *Establishing a Peace Regime on the Korean Peninsula*, „Korea Policy Review”, Kwiecień 2006, s. 21.

⁴⁰¹ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 43.

wyspie Koreański. Słowa, czy nawet umowy nie wystarczyły – brak stanowczego działania powodował, że reżim Korei Północnej nie czuł żadnego zagrożenia związanego z odstąpieniem od podpisanych wcześniej deklaracji⁴⁰².

Polityka prowadzona przez prezydenta Roh Moo Hyuna należała do rewolucyjnych. Choć kontynuował on „politykę słoneczną” swojego poprzednika to z pewnością ją rozwinął oraz usprawnił. Nie można też zarzucić prezydentowi Roh Moo Hyunowi przekupywania rządu KRLD tak jak miało to miejsce w czasach prezydentury Kim Dae Junga. Niestety pamiętać należy, że Korea Północna jest nieprzewidywalnym graczem, który nie działa w logiczny dla świata demokratycznego sposób. W oczach Kim Jong Ila, rozwijanie współpracy ekonomicznej na Półwyspie Koreańskim nie kłóci się z jednoczesnym łamaniem umów dotyczącym zbrojeń. Reżim KRLD kieruje się partykularnymi interesami. Łagodna polityka ustępstw prowadzona przez prezydenta Roh Moo Hyuna ułatwiła KRLD realizację własnych celów, które nie były jednoznaczne z planami prezydenta Korei Południowej. Priorytetem Korei Północnej jest utrzymanie reżimu, nie jest nim pokój w regionie. By reżim pozostał niezachwiany, musi być niezwykle silny – z tym wiąże się rozwój broni jądrowej. Z tego względu, w dłuższej perspektywie, łagodna polityka jaką prowadzili zarówno Kim Dae Jung jak i Roh Moo Hyun była skazana na porażkę.

---

⁴⁰² *Ibidem.*, s. 43–44.

Rozdział III: Współczesne stosunki międzykoreańskie

3.1. Zmiany w polityce wobec KRLD podczas prezydentury Lee Myung Baka i Park Geun Hye

Po ogłoszeniu zarzutów korupcyjnych wobec prezydenta Roh Moo Hyuna, w Partii Uri (Nasza Partia) rozpoczęła się poważna dyskusja na temat jej przyszłości. W tym samym czasie, największy konkurent Naszej Partii, konserwatywna Wielka Partia Narodowa, rozpoczęła przygotowania do kolejnych wyborów prezydenckich. O kandydaturę starały się dwie osoby: były burmistrz Seulu Lee Myung Bak i córka byłego prezydenta gen. Park Chung Hee – Park Geun Hye⁴⁰³. W prawyborach 20 sierpnia zwyciężył Lee Myung Bak. Choć różnica w głosach nie była zbyt wielka, przeciwnicy Park Geun Hye uważali, że jej program nie oferuje konkretnych, sensownych obietnic reform, a jej głównym atutem był jedynie fakt bycia córką gen. Park Chung Hee⁴⁰⁴. Lee Myung Bak pochodził z ubogiej rodziny, jednak dzięki nauce i ciężkiej pracy w 1988 roku został prezesem kompani Hyundai, a następnie w 2002 roku został burmistrzem stolicy Korei Południowej. W trakcie swojej pracy zarówno w Hyundai jak i na stanowisku burmistrza zyskał sobie zaufanie. Sprawiał wrażenie człowieka czynu, a nie słowa⁴⁰⁵. Mieszkańcy stolicy okres sprawowania urzędu burmistrza przez Lee Myung Baka określali mianem czasem dobrej koniunktury, rozwoju i postępu. Jedną z najbardziej pozytywnych zmian, które przyniósł mieszkańcom Seulu było prowadzenie „zielonej polityki” dzięki, której szare oblicze miasta całkowicie się zmieniło⁴⁰⁶.

Tuż przed wyborami prezydenckimi, Lee Myung Bak został oskarżony o korupcję w 2001 roku, jeszcze przed objęciem urzędu burmistrza. Choć śledztwo szybko zostało zakończone z powodu braku dowodów, oskarżenie było często komentowane przez kontrkandydatów Lee Myung Baka. Zdając sobie sprawę z przewagi Lee Myung Baka w sondażach, przeciwnicy często wypowiadali się o nim jak o kryminaliście i kłamcy. Mimo oskarżeń kontrkandydatów, Lee Myung Bak był postrzegany przez społeczeństwo jako osoba, która sprawnie poradzi sobie z problemami Republiki Korei⁴⁰⁷.

W grudniu 2007 roku odbyły się wybory prezydenckie, w których zgodnie z przewidywaniami sondażowymi zwyciężył konserwatywny kandydat Lee Myung Bak. W wyborach przegrał kandydat rządzącej do tej pory Partii Uri, Chung

---

⁴⁰³ J. Kim, *op. cit.*, s. 534.

⁴⁰⁴ *Ibidem*, s. 534.

⁴⁰⁵ S. Ch. Chang, *Prior Success, Asset or Poison? Leadership Failure of Korea's CEO President, Lee Myung-bak*, „The Korean Journal of Policy Studies” 2013, vol. 28, № 1/3, s. 98.

⁴⁰⁶ A. Bober, *op. cit.*, s. 217.

⁴⁰⁷ BBC News: *S. Korea candidate in fraud denial*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7149521.stm>, 20.03.2021.

Dong Young. Było to nie tylko spowodowane brakiem zaufania i spadkiem popularności po oskarżeniach byłego prezydenta Roh Moo Hyuna, ale przede wszystkim reputacją Lee Myung Baka. Większość obywateli uważała byłego burmistrza Seulu za osobę, która spełnia obietnice, wyznacza cele, które jest w stanie w sprawny sposób zrealizować⁴⁰⁸. Również okres pracy Lee Myung Baka w korporacji Hyundai był dobrze odbierany przez społeczeństwo. Tam również zyskał sobie renomę osoby pragmatycznej, praktycznej i sumiennej. Lee Myung Bak bardzo szybko zyskał sobie przezwisko „Buldożer”, które w idealny sposób opisywało osobę byłego prezesa Hyundai – był osobą asertywną, energiczną, optymistycznie nastawioną i wierzącą w to, że uda się mu sprostać wszystkim wyzwaniom. To przezwisko stało się znakiem rozpoznawczym Lee Myung Baka⁴⁰⁹.

Do obietnic wyborczych Lee Myung Baka należały między innymi przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zmniejszenie różnicy ekonomicznej w stosunku do najbogatszych państw na świecie. Zapowiedział również prace nad infrastrukturą w Republice Korei oraz usprawnienie biurokracji⁴¹⁰.

Po zwycięstwie Lee Myung Baka w wyborach, KRLD odrzuciła zaproszenie na inaugurację prezydenta. Gdyby przedstawiciele Korei Północnej zgodzili się wziąć udział w inauguracji, oznaczałoby to kontynuację rozmów pokojowych i dialogu międzykoreańskiego. Ze strony Republiki Korei pojawił się również pomysł wysłania specjalnego emisariusza do Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w celu ogłoszenia zwycięstwa Lee Myung Baka w wyborach prezydenckich. Inicjatywa ta jednak nigdy nie została zrealizowana⁴¹¹.

Inauguracja Lee Myung Baka odbyła się 25 lutego 2008 roku. Prezydentura budziła ogromne oczekiwania społeczne. Oczekiwano nie tylko skutecznej polityki gospodarczej, ale również przemyślanego planu działania wobec narastającego napięcia z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną. Obywatele Republiki Korei oczekiwali efektów prowadzonego dialogu z Koreą Północną, które przyczyniłyby się do denuklearyzacji oraz pokoju na Półwyspie Koreańskim⁴¹². Rząd Lee Myung Baka, zdając sobie sprawę z potrzeby rządów racjonalnych, realnych, postanowił odróżnić się od rządów poprzednich prezydentów definiując się jako administracja pragmatyczna i praktyczna. Postawa prezydenta

---

⁴⁰⁸ A. Bober, *op. cit.*, s. 217.

⁴⁰⁹ M. J. Seth, *A concise...*, s. 249.

⁴¹⁰ *Ibidem*, s. 250.

⁴¹¹ S. Snyder, *Changes in Seoul's North Korean Policy and Implications for Pyongyang's Inter-Korean Diplomacy*, w: *New Challenges of North Korean Foreign Policy*, Nowy Jork: Palgrave Macmillan, 2010, s. 156.

⁴¹² H. N. Kim, *The Lee Myung-Bak Government's North Korea Policy And the Prospects for Inter-Korean Relations*, West Virginia University: „International Journal of Korean Studies”, t. XII, №1, s. 1.

była odpowiedzią na popularne postulaty obywateli dotyczące konkretnych działań mających na celu budowanie silnego i bogatego państwa⁴¹³.

Poza obietnicami unormowania sytuacji na Półwyspie Koreańskim, Lee Myung Bak zaplanował wiele reform gospodarczych i infrastrukturalnych. Jego celem było osiągnięcie sześcioprocentowego, rocznego wzrostu gospodarczego, usprawnienie biurokracji, sprzedaż państwowego mienia, czyli prywatyzacja oraz budowa wielkiego systemu kanałowego⁴¹⁴. Te plany, po dokładniejszej analizie, okazały się być kontrowersyjne. Plan połączenia wszystkich wód śródlądowych Korei Południowej zdaniem Lee Myung Baka miał pobudzić gospodarkę, turystykę i infrastrukturę – budowa systemu kanałowego została jednak bardzo szybko skrytykowana przez opozycję i społeczeństwo. Nie tylko nie przyniosłaby zamierzonych efektów, ale miałaby również zły wpływ na środowisko. Rząd Lee Myung Baka ostatecznie zgodził się z zastrzeżeniami i zrezygnował z programu. Niedługo później administracja Lee Myung Baka ogłosiła nowy projekt Czterech Głównych Rzek (Four Major Rivers Project), który tym razem promowany był planami oczyszczenia wód śródlądowych i walki z suszami. Opozycyjni politycy szybko zauważyli podobieństwo nowego projektu do planów budowy wielkiego kanału, który ponownie nie przyniósłby zapowiadanych zysków. Mimo głosów sprzeciwu i wielu kontrowersji, rząd Lee Myung Baka wprowadził projekt w życie i aby uniknąć krytyki przeniósł koszty na publiczne korporacje⁴¹⁵. W związku z chęcią zaciśnięcia relacji z USA, Lee Myung Bak w przededniu spotkania z Prezydentem Ameryki Georgem W. Bushem w Waszyngtonie podjął decyzję o otwarciu rynku wołowiny z USA na rynek południowokoreański⁴¹⁶. Do tamtej pory wołowina sprowadzana z USA była zakazana w Republice Korei jednak zgodnie z decyzją prezydenta Lee Myung Baka, w kwietniu 2008 roku zakaz ten został zniesiony, jednak informacja o decyzji dopiero w późniejszym czasie została ogłoszona⁴¹⁷. Nowe prawo wywołało falę krytyki ze względu na obawy społeczeństwa koreańskiego odnośnie jakości mięsa amerykańskiego oraz zagrożeniem chorobą wściekłych krów. Rząd Lee Myung Baka zignorował zaniepokojenie społeczeństwa powtarzając, że nie ma dostatecznych dowodów na potwierdzenie domysłów⁴¹⁸. W związku z brakiem należytej reakcji odnośnie obaw obywateli ze strony Lee Myung Baka, społeczeństwo południowokoreańskie w maju 2008 roku zorganizowało protesty⁴¹⁹.

---

⁴¹³ A. Fiori, S. Kim, *Civil Society and Democracy in South Korea: A Reassessment*, w: *Korea's Quest for Economic Democratization*, Y. Kim (ed.), Palgrave MacMillan 2018, s. 141.

⁴¹⁴ M. J. Seth, *A concise...*, s. 250.

⁴¹⁵ Ch. S. Choe, *op. cit.*, s. 104.

⁴¹⁶ S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 5.

⁴¹⁷ M. J. Seth, *op. cit.*, s. 250.

⁴¹⁸ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 156–157.

⁴¹⁹ S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 6.

Główne postulaty obywateli Republiki Korei tylko w pewnym stopniu dotyczyły zdrowia. Mieszkańcy południowej części Półwyspu Koreańskiego czuli obawę o brak zainteresowania opiniami większej części społeczeństwa przez władzę oraz podejmowanie w ten sposób decyzji wpływających w znacznym stopniu na życie prywatne Koreańczyków w ramach gry politycznej⁴²⁰. Protesty przybrały na sile do tego stopnia, że w czerwcu 2008 roku, po dwóch miesiącach demonstracji, cały gabinet Lee Myung Baka zaoferował rezygnację z obejmowanych stanowisk. Wskaźnik poparcia nowego prezydenta spadł do zaledwie 17 procent⁴²¹. W trzecim miesiącu protestów ocena działań prezydenta Lee Myung Baka spadła do 20 procent, co było najniższym wynikiem w historii Republiki Korei. Prezydent dwukrotnie przeprosił za podjętą decyzję argumentując chęcią realizacji celu jakim był wzrost gospodarczy. Uważał, że ta decyzja jak i umowa o wolnym handlu z USA przyniesie ogromne zyski Korei Południowej⁴²². Te wydarzenia były bardzo istotne dla obywateli Korei Południowej, gdyż bardzo dokładnie pokazywały w jaki sposób Lee Myung Bak zarządza państwem. Choć protesty początkowo dotyczyły jedynie problemu importu amerykańskiej wołowyń szybko przerodziły się w oficjalną krytykę sposobu prowadzenia rządów przez Lee Myung Baka. Prezydent przez swoje skoncentrowanie na efekcie i celu prowadził politykę zamkniętą, odbieraną przez wielu jako prawie dyktatorską. Prezydent nie współpracował z narodem i słuchał rad oraz uwag jedynie najbliższych współpracowników⁴²³. Lee Myung Bak nie rozumiał jak istotne dla sprawnego zarządzania państwem jest komunikacja z obywatelami w celu uzyskania poparcia dla wprowadzanych reform. Zdaniem przywódcy, demokratyczny sposób prowadzenia polityki był nieefektywny i niewystarczający⁴²⁴. Rząd prezydenta Lee Myung Baka nie zgadzał się do końca z ideą państwa, w którego politykę ingerują obywatele. Po protestach i spadku poparcia dla administracji Lee Myung Baka, jego rząd oficjalnie ogłosił chęć zmiany nurtu i sposobu prowadzenia polityki. Mimo zapowiedzi administracja Lee Myung Baka nie zrealizowała swojej obietnicy i utrzymała władzę w stylu „ładu i porządku publicznego” bardzo często nie konsultując swoich decyzji z obywatelami. Do samego zakończenia kadencji Lee Myung Baka w 2013 roku, jego gabinet zdawał się nie słyszeć prośb i wniosków społeczeństwa, które domagało się zwiększenia uczestnictwa w politykę państwa⁴²⁵. Co więcej, rząd Lee Myung Baka podejmował się działań, których nie można określić mianem demokratycznych. Dochodziło do nielegalnej inwigilacji obywateli, prób ukrywania faktów,

---

⁴²⁰ Ch. S. Choe, *op. cit.*, s. 103.

⁴²¹ J. Kim, *op. cit.*, s. 538–539.

⁴²² Ch. S. Choe, *op. cit.*, s. 103.

⁴²³ S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 6.

⁴²⁴ Ch. S. Choe, *op. cit.*, s. 103.

⁴²⁵ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 159.

niszczenia dowodów oraz nieprawomocnych aresztowań ludzi W 2012 roku, pod koniec kadencji Lee Myung Baka, zostało wznowione śledztwo z 2010 roku, które zajmowało się przypadkami nielegalnego wykorzystania władzy przez gabinet Lee Myung Baka.

W 2010 roku śledztwo to dotyczyło jedynie dwóch przypadków nielegalnych nagrań z 2008 roku i zostało wstrzymane ze względu na zbyt małą ilość dowodów, jednak już w 2012 roku przedstawiono ponad 2 700 plików z nagraniami, na których nie znajdowali się tylko funkcjonariusze państwowi, ale również politycy, dziennikarze, aktywiści i grupy społeczne. Nie wiadomo jak wiele nagrań zostało sporządzonych w ramach nielegalnej inwigilacji. Przypuszcza się, że podczas śledztwa w 2010 roku wiele nagrań zostało skasowanych, aby ukryć dowody⁴²⁶.

Ze względu na przyspieszenie wzrostu gospodarczego jak i na bycie gospodarzem spotkań G20 w 2010 roku, mimo wielu zastrzeżeń względem sposobu rządzenia, wskaźnik poparcia prezydenta nieco wzrósł. Administracja Lee Myung Baka tylko pozornie stała się bardziej skłonna do kompromisów. Dzięki działaniom mającym poprawić poziom życia społeczeństwa, zwłaszcza posiadających najniższy poziom przychodu, prezydent Lee Myung Bak nie musiał obawiać się już utraty władzy przed ukończeniem kadencji⁴²⁷.

Prezydent Lee Myung Bak ustawił się w całkowitej opozycji do „słonecznej polityki” Kim Dae Junga i Roh Moo Hyuna. Zarówno obywatele jak i nowy prezydent nie byli zadowoleni z efektów polityki poprzedników, która pochłonęła ogromne ilości pieniędzy. Zdaniem Lee Myung Baka „słoneczna polityka” miała na celu jedynie „uśpienie” KRLD poprzez zaspokojenie jej potrzeb, a nie realne rozwiązanie problemów takich jak rosnące zagrożenie spowodowane rozwojem programu nuklearnego czy łamanie praw człowieka. Według nowego prezydenta, „słoneczna polityka”, skupiała się na pomocy ekonomicznej przy jednoczesnym ignorowaniu niebezpieczeństwa ze strony KRLD⁴²⁸. Konserwatywny rząd Lee Myung Baka bardzo krytycznie wyrażał się na temat progresywnej polityki wobec Korei Północnej prowadzonej przez swoich poprzedników w związku z czym przyjął za podstawę stanowiska wobec KRLD postawę „Wszystko tylko nie Roh Moo Hyun” (ang. „Anything But Roh Moo Hyun”)⁴²⁹.

---

⁴²⁶ S. H. Choe, *In South Korea Scandal, Echoes of Watergate*, NY Times: 9 kwietnia 2012, <https://www.nytimes.com/2012/04/10/world/asia/government-spying-charges-complicate-korean-vote.html>, 24.03.2021.

⁴²⁷ J. Kim, *op. cit.*, s. 564.

⁴²⁸ A. D. Bear, *From Sunshine to Storm Clouds: An Examination of South Korea's Policy on North Korea*, „Michigan State International Law Review” 2015, t. 23.3, s. 863.

⁴²⁹ C. I. Moon, *Between Principle and Pragmatism: What Went Wrong with the Lee Myung-bak Government's North Korean Policy?*, „Journal of the International and Area Studies” 2011, t. 18, nr 2, s. 2.

Lee Myung Bak uważał progresywną politykę swoich poprzedników za straconą dekadę. Jednocześnie w sposób niebezpośredni kwestionował istotę spotkań przywódców obu Korei. „Słoneczna polityka” wspierana przez byłego prezydenta USA Billa Clintona, zdaniem Lee Myung Baka, była nie tylko nieskuteczna, ale przede wszystkim naiwna. Nowy prezydent postanowił całkowicie zmienić taktykę wobec KRLD i od tamtego czasu każda prowokacja ze strony Korei Północnej miała nieść za sobą konkretne działania rządu Korei Południowej⁴³⁰. Do tamtej pory każda północnokoreańska prowokacja w imię pokojowego dialogu nie kończyła się adekwatną reakcją ze strony rządu Republiki Korei. W czasie administracji Lee Myung Baka miało się to zakończyć. Podczas okresu prezydentury Kim Dae Junga oraz Roh Moo Hyuna dochodziło do coraz liczniejszych przypadków szpiegostwa północnokoreańskiego na terenie Korei Południowej, a przez brak stanowczych kroków przeciwko prowokacjom KRLD i ciągłej pomocy finansowej, reżim północnokoreański był w stanie rozwinąć swój program nuklearny. Lee Myung Bak uważał, że polityka ustępstw i braku zdecydowanej reakcji doprowadziły do pogorszenia się sytuacji na Półwyspie Koreańskim⁴³¹. Komentarze nowego prezydenta dotarły do przedstawicielstwa Korei Północnej, które zinterpretowało te wypowiedzi jako zapowiedź zlikwidowania Ministerstwa Unifikacji i wstąpienia na nową, bardziej agresywną ścieżkę⁴³².

Już na samym początku prezydentury, Lee Myung Bak w dokumencie pt.: *Polityka wzajemnych korzyści i wspólnego dobrobytu* przedstawił swój projekt osiągnięcia stałego pokoju na Półwyspie Koreańskim⁴³³. Rząd Republiki Korei miał skupić się na budowaniu fundamentów pod pokojową unifikację półwyspu, dzięki czemu oba państwa będą mogły cieszyć się pokojową, ekonomiczną wspólnotą koreańską, której celem będzie zapewnienie dobrobytu. Ta wspólnota miała być budowana w oparciu o denuklearyzację KRLD, zmniejszenie napięć militarnych na półwyspie, pomoc w rozwoju gospodarczym Korei Północnej i współpracę ekonomiczną oraz stworzenie wspólnej ustawy dotyczącej kwestii praw człowieka⁴³⁴.

Polityka wzajemnych korzyści i wspólnego dobrobytu opierała się na czterech podstawowych zasadach. Pierwsze dwie z nich idealnie współgrały z ogłoszoną

---

⁴³⁰ A. Bober, *op. cit.*, s. 217.

⁴³¹ *Ibidem*, s. 216

⁴³² S. Snyder, *op. cit.*, s. 156.

⁴³³ S. J. Jean, *The Lee Myung-bak Government's North Korea Policy. A Study on its Historical and Theoretical Foundation*, Seoul: Korea Institute for National Unification, Maj 2009, s. 3.

⁴³⁴ Republic of Korea: Ministry of Foreign Affairs, MBCP (Mutual Benefits and common prosperity) Policy, http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=307762&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=, 07.09.2009.

podczas inauguracji Lee Myung Baka obietnicą. Po pierwsze, polityka opierać się miała na pragmatycznym, ukierunkowanym na wyniki nastawieniu. Po drugie, administracja Lee Myung Baka miała stworzyć solidne i stałe zasady oraz elastyczne metody. Dzięki temu, zarówno Republika Korei jak i Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna miały znać doskonale zasady współpracy, zdawać sobie sprawę z niemożności ich zmiany, lecz miały być świadome możliwości negocjacji procedur konkretnych przypadków współpracy międzykoreańskiej. Kolejną zasadą był narodowy konsensus, a ostatnią zachowanie balansu pomiędzy współpracą międzykoreańską a współpracą międzynarodową⁴³⁵.

Polityka wobec Korei Północnej obrana przez administrację Lee Myung Baka posiadała również główne zadania, które należało wykonać by uzyskać całkowity pokój pomiędzy Koreą Południową a Północną. Do głównych celów należało propagowanie szczerego dialogu międzykoreańskiego, podpisanie stałego pokoju pomiędzy Republiką Korei a KRLD, rozwój ekonomicznej współpracy w celu osiągnięcia wspólnego dobrobytu, rozwój i promocja wymiany kulturowej i socjalnej oraz rozwiązanie kwestii humanitarnych⁴³⁶. Głównym sposobem realizacji tych postanowień była, zaproponowana przez Lee Myung Baka, realizacja planu „Wizja 3000 poprzez Denuklearyzację i Otwarcie” (ang. *Vision 3000 thru Denuclearization and Openness*)⁴³⁷. Plan ten zakładał ściśle, gospodarczą współpracę międzykoreańską, której efektem miało być osiągnięcie 3000 dolarów przychodu per capita w KRLD⁴³⁸. Według założeń plan miał zostać zrealizowany w ciągu dziesięciu lat przy pomocy państw zewnętrznych takich jak USA czy Japonia oraz na drodze reform wewnętrznych czy inwestycji zagranicznych. W samej KRLD program nie wydawał się nierealny, gdyż w samym 2009 roku przychód krajowy brutto per capita wynosił w KRLD 1900 dolarów⁴³⁹. Realizacja tego planu okazała się jednak bardzo trudna: według założeń planu, efektem końcowym realizacji wizji miało być odejście KRLD od socjalistycznego systemu zarządzania oraz transformacja w państwo demokratyczne i kapitalistyczne. Reżim północnokoreański nie mógł więc z definicji współpracować przy realizacji projektu bezpośrednio kolidującego z pryncypiami Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej⁴⁴⁰. 31 marca 2008 roku, za pośrednictwem północnokoreańskiej gazety Rodong Sinmun pełniącej funkcję oficjalnego organu prasowego KRLD, potępiony został plan „wizji 3000”. Zdaniem Pyeongyangu, nowy program miał na celu zniszczenie wszystkiego co do tej pory udało

---

⁴³⁵ *Ibidem*.

⁴³⁶ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 864.

⁴³⁷ S. J. Jean, *op. cit.*, s. 3.

⁴³⁸ S. Snyder, *Lee Myung-bak's foreign policy: a 250-day assessment*, „Korean Journal of Defense Analysis”, t. 21, 2009, s. 1.

⁴³⁹ A. Bober, *op. cit.*, s. 218.

⁴⁴⁰ S. J. Jean, *op. cit.*, s. 3–5.

się dziać w relacjach międzykoreańskich, był „wyjątkowo absurdalny” ze względu na nacisk całkowitego wycofania się KRLD z broni nuklearnej oraz dążył do wznowienia działań wojennych na Półwyspie Koreańskim⁴⁴¹. Mimo to, Korea Północna nie mogła w sposób całkowity odrzucić planu, gdyż w dużej mierze opierała swoją politykę zagraniczną na zdobywaniu środków, które pozwoliłyby na utrzymanie reżimu⁴⁴². Lee Myung Bak postawił również na powrót do tradycyjnej polityki wobec reżimu KRLD prowadzonej przed wprowadzeniem progresywnej „polityki słonecznej”. Republika Korei miała zawęzić współpracę i relacje ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki przy jednoczesnej postawie defensywnej i nieufnej wobec Korei Północnej⁴⁴³. Aby w bardziej efektywny sposób móc rozwiązać zagrożenie nuklearne ze strony Pyeongyangu, Lee Myung Bak postanowił wzmocnić sojusz z USA. Sojusz ten był kluczowy dla zachowania bezpieczeństwa narodowego Republiki Korei i pokoju na Półwyspie Koreańskim. Lee Myung Bak zdecydował się również na poprawę i zaciśnięcie stosunków z Japonią, aby w przyszłości wspólnie stawiać czoło wyzwaniom dotyczącym bezpieczeństwa w regionie Dalekiego Wschodu⁴⁴⁴. Ta postawa spotkała się z negatywną reakcją społeczeństwa, które uważało, że wznowianie starej polityki w aktualnej sytuacji mogło przynieść jedynie negatywne skutki takie jak eskalacja konfliktu na półwyspie⁴⁴⁵.

Od początku swojej prezydentury Lee Myung Bak jasno mówił, że stabilizacja sytuacji na Półwyspie Koreańskim, utrzymanie pokoju i jego sformalizowanie oraz rozwój ekonomiczny jest możliwy jedynie w sytuacji, w której reżim północnokoreański całkowicie wycofa się ze swojego programu atomowego oraz podda się denuklearyzacji⁴⁴⁶. Rząd prezydenta Lee Myung Baka zapowiedział, że kluczową rolę w zjednoczeniu półwyspu odegra Republika Korei przy użyciu rozwiązań demokratycznych i ekonomicznych. Zaskakującym postanowieniem prezydenta było ogłoszenie, że rząd Republiki Korei nie będzie naciskał na dialog z Pyeongyangiem, jeśli ten nie wyrazi chęci negocjacji⁴⁴⁷. Co więcej, prezydent Lee Myung Bak zażądał natychmiastowego uwolnienia południowokoreańskich jeńców wojennych⁴⁴⁸. Reżim północnokoreański od czasu podpisania porozumienia o zawieszeniu broni w 1953 roku nie uwolnił ok. 50 000 jeńców z Republiki Korei. Więźniowie zachęceni przez reżim KRLD zakładają ro-

---

⁴⁴¹ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 11.

⁴⁴² S. J. Jean, *op. cit.*, s. 3–5.

⁴⁴³ S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 2.

⁴⁴⁴ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 5.

⁴⁴⁵ S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 2.

⁴⁴⁶ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 866.

⁴⁴⁷ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 5.

⁴⁴⁸ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 866.

dziny, które po dziś dzień wykorzystywane są do niewolniczej pracy w kopalniach⁴⁴⁹. Nierozwiązana kwestia jeńców wojennych i ich rodzin była niezwykle istotna dla prezydenta Lee Myung Baka.

W sposób naturalny choć niespodziewany dla rządu Lee Myung Baka współpraca z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną okazała się znacznie trudniejsza i bardziej skomplikowana. Reżim Korei Północnej zawiesił rozmowy z Południem oraz ogłosił, że nie zostaną one wznowione, dopóki Republika Korei nie zmieni swojego programu pokojowego zgodnie z roszczeniami Kim Jong Ila. Co więcej, Lee Myung Bak został nazwany przez reżim KRLD zdrajcą, a południowokoreańscy urzędnicy zostali wydaleny z terenu Korei Północnej⁴⁵⁰.

Żądania Pyeongyangu opierały się na trzech punktach: zaakceptowaniu porozumień i ustaleń podpisanych w deklaracjach ze spotkań międzykoreańskich przez prezydenta Kim Dae Junga w 2000 roku, a następnie przez prezydenta Roh Moo Hyuna w 2007 roku, odrzuceniu planów implementacji „wizji 3000” oraz zaprzestania wzmacniania sojuszu Korei Południowej z USA i Japonią, który miał na celu wywarcie presji na reżim KRLD. Postulaty Korei Północnej miały tak naprawdę za zadanie całkowite sabotowanie zaplanowanych przez Lee Myung Baka projektów oraz powrót do „słonecznej polityki”⁴⁵¹.

Lee Myung Bak, mimo coraz bardziej napiętej sytuacji na Półwyspie Koreańskim, zdecydował się zmniejszyć wagę odbudowania relacji z KRLD. W przeciwieństwie do swoich poprzedników, prezydent Lee był zdecydowanie mniej zainteresowany prowadzeniem nic niewnoszącego dialogu z reżimem Korei Północnej. Zmniejszenie priorytetów wywołało w Koreańczykach z Północy frustrację i irytację względem Korei Południowej i jej przywódcy. Północnokoreańskie próby nawiązania dialogu na warunkach zawartych przez poprzednich prezydentów Republiki Korei nie zostały zaakceptowane. Zmiana sposobu prowadzenia polityki wobec KRLD została ostatecznie zinterpretowana przez Pyeongyang jako zdecydowanie bardziej surowa i ostra⁴⁵². Z tego względu napięcia na półwyspie były bardziej widoczne, a ze względu na sposób prowadzenia polityki, administracja Lee Myung Baka miała wyraźnie większy problem z rozładowaniem ich w sposób pokojowy. Paradoksalnie, wynik tego stanu rzeczy okazał się być dla obywateli Republiki Korei bardziej zadowalający – ze względu na mniejszą wagę relacji z KRLD, rząd Korei Południowej wreszcie miał możliwość adekwatnej reakcji. Poprzednie administracje zdecydowały się ignorować prowokacje KRLD, natomiast prezydent Lee Myung Bak, kosztem

---

⁴⁴⁹ L. Bicker, *North Korea enslaved South Korean prisoners of war in coal mines*, BBC News: 25.02.2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-56178271>, 21.03.2021.

⁴⁵⁰ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 866–867.

⁴⁵¹ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 1.

⁴⁵² S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 15.

relacji z Koreą Północną, podejmował odpowiednie kroki, by ukrócić działania KRLD⁴⁵³. Przykładem może być stanowcza reakcja Seulu na zatopienie 26 marca 2010 roku przez oddział północnokoreański należącej do Republiki Korei korwety „Cheonan”, w wyniku czego śmierć poniosło 46 marynarzy. Choć początkowo prezydent Lee Myung Bak został skrytykowany za zbyt spokojną reakcję w postaci przeprowadzenia wstępnego śledztwa, to niedługo później zdecydowanie odpowiedział na atak KRLD⁴⁵⁴. Mimo gróźb ze strony Pyeongyangu, administracja Lee Myung Baka zwiększyła patrole na spornych, morskich terenach oraz wraz z marynarką USA przeprowadziła ćwiczenia flot obu państw⁴⁵⁵.

W marcu 2008 roku podczas obrad parlamentarnych Republiki Korei, przewodniczący Kolegium Połączonych Szefów Sztabów Kim Tae Young wygłosił oficjalne przemówienie, w którym zaznaczył, że niezwykle istotnym dla przeprowadzenia skutecznej denuklearyzacji KRLD jest lokalizacja miejsc, w których reżim północnokoreański prowadzi próby jądrowe. Następnym etapem byłaby likwidacja tych ośrodków. Informacja w szybkim tempie dotarła do władz Korei Północnej oraz Kim Jong Ila wywołując stanowczą reakcję. Rząd Lee Myung Baka po raz kolejny został oskarżony przez Pyeongyang o pogwałcenie zawartych w porozumieniach ustaleń. Reżim północnokoreański apelował o zaprzestanie rozwijania agresywnych planów i dążenia do ponownego wybuchu zbrojnego konfliktu. KRLD zakładała, że jawne i głośne zastrzeżenia wobec sposobu prowadzenia przez Lee Myung Baka polityki wobec Północy spowodują popłoch i niezadowolenie wśród społeczeństwa Korei Południowej. Obywatele następnie mieli wywołać na prezydencie presję, by ten złagodził swoje podejście względem Korei Północnej i powrócił do polityki ustępstw. Nadzieje Pyeongyangu jednak się nie spełniły ze względu na bardzo mały udział obywateli w prowadzonej przez Lee Myung Baka politykę zagraniczną⁴⁵⁶.

Sytuacja obywateli Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej zdecydowanie coraz bardziej się pogarszała. Jednym z powodów tego stanu rzeczy była między innymi jedna ze zmian wprowadzonych przez prezydenta Republiki Korei Lee Myung Baka. Rząd Korei Południowej, odcinając się od „słonecznej polityki” postanowił ograniczyć pomoc humanitarną dla Korei Północnej⁴⁵⁷. Jeszcze w latach 2006–2007 widać było wzrost w ilości dostaw żywności oraz nawozów sztucznych, a ilość ta była naprawdę ogromna (w 2007 roku sama wartość dostaw żywności wynosiła 150 miliardów wonów), natomiast w roku 2008

---

⁴⁵³ S. Snyder, *Changes...*, s. 157.

⁴⁵⁴ *North Korean torpedo sank Cheonan, South Korea military source claims*, The Guardian: 22 kwietnia 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/22/north-korea-cheonan-sinking-torpedo>, 26.03.21.

⁴⁵⁵ A. Bober, *op. cit.*, s. 217–218.

⁴⁵⁶ S. Snyder, *Changes...*, s. 158.

⁴⁵⁷ M. J. Seth, *A concise...*, s. 231.

wartość tych dostaw wyniosła zero wonów. Mała również pomoc pieniężna przekazywana przez rząd Korei Południowej: w roku 2010 ta pomoc wyniosła jedynie 2,2 miliarda wonów. Dla porównania rok wcześniej wynosiła 46 miliardów, a w 2006 roku wyniosła ponad 220 miliardów wonów⁴⁵⁸. Dodatkowo, wzrost gospodarczy KRLD coraz bardziej hamował, można powiedzieć, że wręcz się cofał. Co więcej, problem deficytu żywności coraz bardziej się pogłębiał – KRLD nie była w stanie odbudować pól ryżowych, które zostały zalane podczas olbrzymiej powodzi w sierpniu 2007 roku⁴⁵⁹. Kłopoty Korei Północnej z głodem były naprawdę poważne, tak że reżim północnokoreański musiał polegać na tak drastycznych metodach jak ograniczanie posiłków obywateli do jedynie dwóch dziennie, czy zbieranie z toalet publicznych ludzkich odchodów, a następnie przerabianie ich na nawóz⁴⁶⁰. Z tych względów, ograniczenie pomocy humanitarnej dla KRLD okazało się być naprawdę istotnym problemem jak również powodem dodatkowego pogorszenia się relacji międzykoreańskich. Jeszcze wiosną 2008 roku Lee Myung Bak wyraził chęć dokładnej analizy oraz monitorowania procedur Światowego Programu Żywnościowego należącego do Organizacji Narodów Zjednoczonych. Oznaczać to miało ograniczenie pomocy humanitarnej dostarczanej do obywateli Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Naturalnie Pyeongyang zareagował ze złością zawieszając wszystkie porozumienia militarne, co wywołało ogromne napięcie na Półwyspie Koreańskim. Dodatkowo Korea Północna zagroziła zerwaniem współpracy w parku przemysłowym w Kaesong oraz rozpoczęła wydalenie z granic swojego państwa przedstawicieli oraz biznesmenów z Korei Południowej⁴⁶¹.

Lee Myung Bak zdecydował się jednak na wspieranie humanitarnie Korei Północnej poprzez organizacje pozarządowe takie jak WHO czy UNICEF – pomoc była zdecydowanie mniejsza niż w latach poprzednich, jednak trafiała bezpośrednio do potrzebujących. Takie rozwiązanie z oczywistych względów nie odpowiadało KRLD. Pieniądze nie przepływały przez rząd Kim Jong Ila, więc nie mogły trafiać w ręce reżimu. W 2008 roku ponad 16 milionów dolarów zostało przekazanych na pomoc Korei Północnej za pośrednictwem międzynarodowych organizacji pozarządowych⁴⁶².

---

⁴⁵⁸ A. Bober, *op. cit.*, s. 203.

⁴⁵⁹ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 19.

⁴⁶⁰ M. J. Seth, *A concise...*, s. 232.

⁴⁶¹ *Ibidem.*, s. 232.

⁴⁶² Republic of Korea: Ministry of Foreign Affairs, Inter-Korea Relations in 2008, http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=307763&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=, 26.03.2021.

Jednymi z najbardziej istotnych projektów, które miały wpływ na poprawienie relacji na Półwyspie Koreańskim była budowa parku przemysłowego w Kaesong i stworzenie projektu turystycznego w Górach Diamentowych. Te dwa koncepty były efektem pracy progresywnych prezydentów Kim Dae Junga i Roh Moo Hyuna. Mimo wielu zastrzeżeń i problemów z projektami, zdecydowanie zmniejszyły one napięcie militarne pomiędzy Republiką Korei a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną⁴⁶³. Zarówno projekt turystyczny w Górach Diamentowych jak i park przemysłowy w Kaesong, podczas prezydentury Lee Myung Baka, straciły na wadze.

11 lipca 2008 roku, w trakcie wizyty w Górach Diamentowych, 53 letnia turystka z Południa zeszła z wyznaczonego przez KRLD szlaku i wkroczyła na strefę militarną. Według ministra unifikacji Kim Ho Nyeona, kobieta była kilkakrotnie ostrzegana i proszona o opuszczenie strefy. Turystka nie zastosowała się do komunikatu, przez co żołnierze północnokoreańscy otworzyli ogień. Kobieta została zastrzelona⁴⁶⁴. Tego samego dnia, kilka godzin wcześniej, prezydent Lee Myung Bak wygłosił przemówienie, w którym podkreślił, że pełny dialog międzykoreański musi zostać wznowiony. Był to jasny znak, że prezydent widząc jak szybko ponownie ochładzają się relacje pomiędzy oboma państwami koreańskimi i jak duże może to być zagrożenie dla jego państwa, postanowił złagodzić swoje stanowisko. Po tragicznym wypadku w Górach Diamentowych, postanowienia ogłoszone podczas przemówienia, zostały natychmiastowo unieważnione. Seul potępił działania północnokoreańskich żołnierzy⁴⁶⁵. KRLD w odpowiedzi na zarzuty przedstawiła swoją wersję wydarzeń, jednak nie wyraziła zgody na przeprowadzenie przez Republikę Korei śledztwa w tej sprawie. Prezydent Lee Myung Bak zdecydował się natychmiastowo zamknąć projekt turystyczny Gór Diamentowych.⁴⁶⁶ Istotną kwestią był los obiektów turystycznych znajdujących się w regionie Gór Diamentowych, które należały do południowokoreańskiego inwestora Hyundai. Dopiero w lipcu 2011 roku ukazało się ogłoszenie Ministerstwa Unifikacji w tej sprawie. Przedstawiciele Republiki Korei i KRLD spotkali się na pięciu konferencjach, podczas których omawiane były kwestie własności Hyundaia i rządu Korei Południowej. Podczas spotkań Korea Północna zapewniła, że odda wszelkie nieruchomości stronie Południowej jedynie pod warunkiem, że Korea Południowa całkowicie dopasuje się do ich żądań i wymogów – jeśli strona południowokoreańska nie dostosuje się do zasad

---

⁴⁶³ Ch. I. Moon, *op. cit.*, s. 10.

⁴⁶⁴ J. Watts, *South Korean tourist shot dead in North Korea*, The Guardian: 11 lipca 2008, <https://www.theguardian.com/world/2008/jul/11/korea>, 27.03.2021.

⁴⁶⁵ H. N. Kim, *op. cit.*, s. 16.

⁴⁶⁶ S. Snyder, *Lee Myung-bak's...*, s. 19.

KRLD, to strona północnokoreańska miała przejąć prawa do nieruchomości. Korea Północna dodała również, że nie może zmienić swoich decyzji o unieważnieniu wyłącznych praw do turystyki w Górach Diamentowych, które posiadał Hyundai. Ta decyzja oznaczała ogromne straty pieniężne dla Hyundai – jeśli w przyszłości projekt turystyczny zostałby wznowiony, to Hyundai nie tylko miałby problem z konkurencją, ale również przestałby czerpać zyski ze swoich obiektów. Strona południowokoreańska nie zgadzała się z zasadami ogłoszonymi przez Koreę Północną i ponownie wezwała do anulowania jednostronnego posunięcia, którym było przejęcie własności Korei Południowej i pozbawienie Hyundai praw do wyłączności. Spotkania nie zakończyły się porozumieniem⁴⁶⁷, a kwestia praw własności do obiektów w Górach Diamentowych po dziś dzień nie jest uregulowana⁴⁶⁸. W drugiej połowie maja 2009 roku Kim Jong Il przeprowadził drugą próbę jądrową. Jak podała do wiadomości publicznej Korea Północna, test okazał się pozytywny, a wszystkie dotychczasowe problemy techniczne zostały przezwyciężone. Pierwszy test nuklearny, również przeprowadzony przez Kim Jong Ila, odbył się w 2006 roku. Choć napięcie na Półwyspie Koreańskim nie zniknęło, od tamtej pory to jednak niepokój obywateli Korei Południowej nieco zmalał. Wraz z kolejnym testem, niebezpieczeństwo konfliktu nuklearnego jeszcze bardziej się zwiększyło. Złe relacje z KRLD jeszcze się pogorszyły⁴⁶⁹. Test nuklearny wpłynął również na prace nad rozwojem parku przemysłowego w Kaesong. Prezydent Lee Myung Bak zdecydował się wycofać z wszelkich obietnic złożonych przez prezydenta Roh Moo Hyuna. Należały do nich m. in. zobowiązanie się do budowy w Kaesong noclegowni dla północnokoreańskich pracowników. Decyzje te spotkały się z ogromną złością strony północnokoreańskiej, która postanowiła utrudnić współpracę międzykoreańską w Kaesong⁴⁷⁰.

24 maja 2010 roku, cztery dni po zakończeniu śledztwa w sprawie zatopienia południowokoreańskiej korwety Choenan przez północnokoreańską marynarkę wojenną, Prezydent Lee Myung Bak ogłosił środki zaradcze, które miały zmniejszyć ryzyko kolejnych ataków⁴⁷¹. Jedynym z kroków zapobiegawczych było całkowite zawieszenie współpracy gospodarczej z KRLD z wyjątkiem wymiany ekonomicznej w parku przemysłowym Kaesong. Choć współpraca gospodarcza

---

⁴⁶⁷ Ministry of Foreign Affairs, Press Release (July 13, 2011): Inter- Korean Talks on Mt. Geumgang Property, http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=310287&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=, 27.03.2021.

⁴⁶⁸ N. Korea repeats demand for the removal of S. Korean facilities at M. Kumgang, Yonhap News Agency, 16 stycznia 2020, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20200116009600315>, 27.03.2021.

⁴⁶⁹ S. H. Choe, *North Korea Claims to Conduct 2nd Nuclear test*, The New York Times 24 maja 2009, <https://www.nytimes.com/2009/05/25/world/asia/25nuke.html>, 27.03.2021.

⁴⁷⁰ A. Bober, *op. cit.*, s. 165.

⁴⁷¹ Ch. I. Moon, *op. cit.*, s. 5.

nie została zakazana w Kaesong, to południowokoreański personel pracowniczy został bardzo drastycznie zredukowany, co znacząco utrudniło funkcjonowanie parku przemysłowego. Administracja Lee Myung Baka obawiała się sytuacji, w której Korea Północna zostałaby całkowicie zamknięta przez co obywatele Korei Południowej nie mogliby wrócić do swojego kraju⁴⁷². Te decyzje doprowadziły jednak wiele południowokoreańskich firm do bankructwa⁴⁷³.

Mimo ciągle pogarszającej się sytuacji, zwiększających się napięć i stanowczych odpowiedzi ze strony zarówno Lee Myung Baka jak i Kim Jong Ila, prezydent Lee Myung Bak podczas okresu swojej prezydentury zaproponował, poza „wizją 3000” i „polityką wzajemnych korzyści i wspólnego dobrobytu”, inne interesujące programy. Jednym z nich był trzystopniowy plan zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego ogłoszony w 2010 roku. Według Lee Myung Baka, jedynie przez całkowitą unifikację półwyspu można było osiągnąć pokój⁴⁷⁴. Pierwszym krokiem było stworzenie pokojowej wspólnoty, która miałaby na celu utrzymanie bezpieczeństwa na półwyspie. W tym punkcie podkreślona została również waga denuklearyzacji Korei Północnej. Drugim stopniem była promocja wzajemnej wymiany, współpracy i integracji Południowej i Północnej gospodarki. Ostatnim etatem było stworzenie narodowej wspólnoty, która miała zmniejszyć, a następnie całkowicie zlikwidować przeszkody instytucjonalne, a później zagwarantować wolność, godność i podstawowe prawa obywatelskie dla Koreańczyków⁴⁷⁵. Ten trzy stopniowy plan miał zagwarantować nie tylko rozwinięcie się współpracy międzykoreańskiej na najwyższym szczeblu, ale przede wszystkim miał wpłynąć na stworzenie więzi pomiędzy zwykłymi obywatelami Północy i Południa. Celem było również wspólne wypracowanie najlepszego scenariusza zjednoczeniowego oraz przygotowanie do unifikacji⁴⁷⁶.

Kolejnym projektem Lee Myung Baka było stworzenie projektów inwestycyjnych na linii 38. równoleżnika. W tamtym regionie miały powstać specjalnie obiekty, których celem było szkolenie obywateli KRLD. W przyszłości, specjalnie wyedukowane osoby miały stanąć na czele Korei Północnej i doprowadzić do rozwoju ekonomicznego, technologicznego i finansowego państwa⁴⁷⁷.

Najbardziej znanym i kontrowersyjnym pomysłem Lee Myung Baka było stworzenie z pomocą Ministerstwa Unifikacji tzw. „podatku unifikacyjnego”⁴⁷⁸. Projekt zaproponowany w sierpniu 2010 roku nie wpłynął na surowe i stanowcze

---

⁴⁷² A. Bober, *op. cit.*, s. 165.

⁴⁷³ Ch. I. Moon, *op. cit.*, s. 11.

⁴⁷⁴ Y. H. Park, *South and North Korea's View on the Unification of the Korean Peninsula and Inter-Korean Relations*, Korea Institute for National Unification, s. 9.

⁴⁷⁵ Ch. I. Moon, *op. cit.*, s. 6.

⁴⁷⁶ Y. H. Park, *op. cit.*, s. 9–10.

⁴⁷⁷ A. Bober, *op. cit.*, s. 219.

⁴⁷⁸ Ch. I. Moon, *op. cit.*, s. 6.

podejście do Korei Północnej. Plan był zaskakujący ze względu na szybko zaostrzającą się sytuację na Półwyspie Koreańskim – Lee Myung Bak w swoim przemówieniu przekonywał jednak, że w przyszłości z pewnością dojdzie do zjednoczenia. Choć oba państwa wciąż pozostawały w stanie wojny, prezydent zaznaczał, że unifikacja półwyspu nie jest tak odległa jak mogłoby się wydawać. Według ekspertów, aby doszło do pomyślnego zjednoczenia półwyspu, koszt, który ponieść musiałaby Korea Południowa, mógł przekroczyć nawet bilion dolarów⁴⁷⁹. Pomysł nie został ciepło przyjęty przez społeczeństwo. Powodem tego było zagrożenie wznowienia działań militarnych na półwyspie. Gdyby podatek został zaproponowany w spokojniejszym okresie z pewnością nie wywołałby tak negatywnej reakcji obywateli. Społeczeństwo obawiało się płacenia podatku, który nigdy nie zostałby wykorzystany. Dodatkowo, plan zakładał unifikację poprzez absorpcję Korei Północnej – rozwiązanie zdecydowanie bardziej kosztowne dla strony Południowej oraz bardziej ryzykowne dla strony Północnej⁴⁸⁰.

17 grudnia 2011 roku przywódca Korei Północnej, Kim Jong Il zmarł na zawał serca. Administracja Lee Myung Baka zdecydowała się złożyć kondolencje obywatelom KRLD oraz pozwoliła wdowie Kim Dae Junga oraz szefowi Hyundai na osobiste złożenie wyrazów współczucia. Prezydent Lee Myung Bak postanowił pozostać w kraju. Społeczeństwo południowokoreańskie odebrało tę decyzję jako podsumowanie decyzji Lee Myung Baka podejmowanych względem KRLD. Kadencja prezydenta zbliżała się ku końcowi. Mieszkańcy Republiki Korei uważali politykę wobec reżimu Korei Północnej za nieefektywną i wyjątkowo niebezpieczną. Wielu obywateli uważało kadencję Lee Myung Baka za całkowitą porażkę zarówno w reformach wewnętrznych jak i relacjach z Koreą Północną⁴⁸¹.

19 grudnia 2012 roku odbyły się kolejne wybory prezydenckie w Korei Południowej. Z ramienia Wielkiej Narodowej Partii w wyborach brała udział kandydatka Park Geun Hye⁴⁸². Jej przeciwnikiem był liberalny kandydat Partii Demokratycznej – Moon Jae In⁴⁸³. W związku ze śledztwem prowadzonym przeciwko Lee Myung Bakowi i pogarszającej się sytuacji na Półwyspie Koreańskim, aby nie stracić wysokich notowań w sondażach Park Geun Hye zdecydowała się trzymać dystans w stosunku do prezydenta wywodzącego się z tej samej

---

⁴⁷⁹ B. Cole, *South Korea president calls for reunification tax*, Reuters 2010, <https://www.reuters.com/article/us-korea-north-tax-idUSTRE67E08K20100815>, 27.03.2021.

⁴⁸⁰ Ch. I. Moon, *op. cit.*, s. 6–7.

⁴⁸¹ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 871–872.

⁴⁸² G. H. Park, *A New Era of hope: Park Geun Hye, President of the Republic of Korea*, Seul: Cheong Wa Dae, s. 7.

⁴⁸³ R. Bendini, *In the Republic of Korea (South Korea) Park Geun-hye's presidency records a strong start, despite domestic hurdles*, Bruksela: Policy Department of European Union 2014, s. 8.

siły politycznej⁴⁸⁴. Park Geun Hye oficjalnie skrytykowała również prezydenta Lee Myung Baka za niewywiązanie się ze swoich obietnic wyborczych⁴⁸⁵. Z tego również względu, w lutym 2012 roku zmieniła nazwę tej partii – od tamtego dnia działała jako partia „Saenuri”. W wyborach w 2012 roku Park Geun Hye zwyciężyła zdobywając prawie 52% głosów⁴⁸⁶, zdobywając największą ilość głosów od kiedy przywrócono wybory prezydenckie w Korei Południowej. Była również pierwszą osobą, która zwyciężyła posiadając ponad 50% głosów. Park Geun Hye była również pierwszą kobietą na stanowisku prezydenta w całej Azji Północno-Wschodniej⁴⁸⁷. Po tragicznym zabójstwie matki w 1974 roku została pierwszą damą Korei Południowej. W 1998 roku została wiceprzewodniczącą Wielkiej Partii Narodowej. W latach 2004–2006 i 2011–2012 była przewodniczącą tejże partii⁴⁸⁸. Przez lata wykonywania swoich obowiązków politycznych zyskała renomę osoby z silną osobowością, samodyscypliną i autorytetem⁴⁸⁹.

Na zwycięstwo Park Geun Hye składały się cztery główne obietnice wyborcze. Były nimi odrodzenie gospodarcze, wzbogacenie kulturalne, zbudowanie fundamentu do pokojowego zjednoczenia państw koreańskich i szczęście dla obywateli Republiki Korei. Odrodzenie gospodarcze miało zostać osiągnięte dzięki rozwojowi kreatywnej technologii. Poprzez „szczęście dla ludzi” Park Geun Hye rozumiała zwiększenie i udoskonalenie świadczeń socjalnych, stworzenie nowych miejsc pracy, reformy edukacyjne oraz prawa pracy. Park Geun Hye obiecała również fundusze na rzecz rozwoju kulturalnego. Kultura Korei miała stać się tzw. „soft power” i miała przynosić Republice Korei nie tylko zyski i promocję na arenie międzynarodowej, ale również wspierać politykę międzynarodową Korei Południowej. Ostatnim punktem zaproponowanym przez Park Geun Hye miał być powrót do pokojowych stosunków międzykoreańskich, przy zachowaniu zdecydowanych reakcji na prowokacje i rozwój programu nuklearnego KRLD. Park Geun Hye zobowiązała się również do usprawnienia i zreformowania systemu obronnego Korei Południowej na wypadek jeszcze większego zaostření konfliktu⁴⁹⁰.

Jesienią 2011 roku, na łamach magazynu „The Foreign Affairs” Park Geun Hye napisała artykuł ukazujący jej wizję unormowania relacji z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną. W felietonie przedstawiona została po raz

---

⁴⁸⁴ S. H. Choe, *op. cit.*, <https://www.nytimes.com/2012/04/10/world/asia/government-spying-charges-complicate-korean-vote.html>, 28.03.2021.

⁴⁸⁵ R. Bendini, *op. cit.*, s. 8.

⁴⁸⁶ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 159.

⁴⁸⁷ G. H. Park, *op. cit.*, s. 5–6.

⁴⁸⁸ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 159.

⁴⁸⁹ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 873.

⁴⁹⁰ G. H. Park, *op. cit.*, s. 11–13.

pierwszy koncepcja „trustpolitik”. Artykuł miał na celu wytłumaczenie historycznego kontekstu konfliktu zagranicznemu czytelnikowi oraz ukazanie obywatelom Korei nowego sposobu prowadzenia rozmów pokojowych z KRLD⁴⁹¹. Zaufanie (ang. Trust) było najczęściej używanym w eseju słowem. Według Park Geun Hye, głównym powodem napiętych stosunków międzykoreańskich był brak wzajemnego zaufania. Przyszła pani prezydent podkreśliła, że zaufanie zbudowane podczas lat prowadzenia „polityki słonecznej” zostało zniszczone poprzez program atomowy KRLD oraz zatopienie statku Cheonan. Park Geun Hye, choć zdawała sobie sprawę, że przywrócenie zaufania było trudnym zadaniem, wierzyła, że to jedyna droga do podpisania trwałego pokoju⁴⁹². Jeszcze przed wyborami prezydenckimi, 12 grudnia 2012 roku Korea Północna wystrzeliła rakietę dalekiego zasięgu, a 12 lutego 2013 roku Kim Jong Un, syn zmarłego w 2011 roku Kim Jong Ila, przeprowadził kolejny test nuklearny. Zagrożenie płynące ze strony Korei Północnej nadało ton kadencji Park Geun Hye⁴⁹³.

Niedługo po wyborach, na światło dzienne wypłynęła informacja, według której agencji należący do narodowej służby wywiadowczej w latach 2011 i 2012 zajmowali się pisanie komentarzy na portalach społecznościowych (odkryto ponad kilka milionów takich wiadomości). Komentarze miały nakierować i wpłynąć na decyzję obywateli i zwiększyć poparcie dla Park Geun Hye. Informacja wywołała złość w społeczeństwie, które postanowiło zorganizować serię pokojowych protestów. Demonstracje okazały się jednak znacznie mniejsze w porównaniu do tych odbywających się na początku prezydentury Lee Myung Baka, a Park Geun Hye dalej cieszyła się poparciem społecznym starszej i konserwatywnej części społeczeństwa⁴⁹⁴.

W protestach uczestniczyła przede wszystkim młodsze pokolenie oraz osoby o bardziej liberalnych lub lewicowych poglądach. Jedną z nich był przewodniczący małej i lewicowej Zjednoczonej Partii Postępu (*Unified Progressive Party*) Lee Sang Gyu. Polityk domagał się śledztwa oraz wyciągnięcia konsekwencji wobec Park Geun Hye. W tym celu, wraz z innymi obywatelami, zdecydował się na protest przed Niebieskim Domem (południowokoreański odpowiednik Białego Domu). W celu nagłośnienia sytuacji Lee Sang Gyu przeszedł na strajk głodowy. 28 sierpnia 2013 roku polityk oraz dziesięć innych osób należących do Zjednoczonej Partii Postępu zostało zatrzymanych przez agentów narodowej służby wywiadowczej. Aktywiści zostali oskarżeni o planowanie rebelii podczas

---

⁴⁹¹ G. H. Park, *A new Kind of Korea*, Foreign Affairs, t. 90, nr 5, 2011, <https://www.foreignaffairs.com/articles/northeast-asia/2011-09-01/new-kind-korea>, 28.03.2021.

⁴⁹² A. D. Bear, *op. cit.*, s. 873.

⁴⁹³ Y. H. Park, *op. cit.*, s. 19.

⁴⁹⁴ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 159–160.

jednego ze spotkań w maju 2013 roku. Faktycznie podczas spotkania były omawiane kwestie bezpieczeństwa oraz zagrożenia wznowienia wojny z Koreą Północną⁴⁹⁵. Początkowo Lee Sang Gyu otrzymał wyrok 12 lat więzienia, który został później skrócony do 9 lat, a Zjednoczona Partia Postępu została rozwiązana. Decyzja została wytłumaczona domniemanymi poglądami „propółnocnokoreańskimi” Lee Sang Gyu, choć Sąd Najwyższy Republiki Korei przyznał się do posiadania zbyt małej ilości dowodów. Sytuacja nie wywołała oburzenia w konserwatywnej części społeczeństwa, jednak wzbudziła zaniepokojenie organizacji międzynarodowych takich jak Amnesty International. Organizacje podkreślały, że decyzje podjęte przez administrację Park Geun Hye uderzały w podstawowe wolności obywatelskie takie jak prawo wolności słowa czy prawo do zgromadzeń⁴⁹⁶.

25 lutego 2013 roku odbyła się uroczystość inauguracyjna Park Geun Hye. Pani prezydent podczas przemówienia ogłosiła, że Korea Południowa tego dnia wkracza w nową epokę – erę nadziei. W trakcie uroczystości Park Geun Hye powtórzyła swoje obietnice wyborcze kładąc zdecydowany nacisk na unormowanie relacji z Koreą Północną. W tamtym czasie wznowienie działań militarnych na półwyspie stawało się każdego dnia coraz bardziej prawdopodobne, z tego względu wznowienie rozmów pokojowych było priorytetem dla nowej prezydent. Park Geun He wyraziła również chęć współpracy z innymi państwami w celu pomocy w normalizacji stosunków z KRLD⁴⁹⁷.

16 kwietnia 2014 roku doszło do tragicznego wypadku promu Sewol, który płynął na południowokoreańską wyspę Jeju. Prom obrócił się do góry dnem, a następnie zatonął powodując śmierć ponad 300 osób, w tym większości dzieci w wieku szkolnym⁴⁹⁸. Tragedia zwróciła uwagę społeczeństwa południowokoreańskiego na niedziałający system zarządzania kryzysowego, nieudolne decyzje prezydent Park Geun Hye w krytycznych momentach, na problem specjalnego traktowania wielkich konglomeratów chaebol (wielkich korporacji rodzinnych w Korei Południowej) oraz nierzetelnych mediów⁴⁹⁹.

Podczas śledztwa ujawniona została informacja, według której ponad dwie trzecie załogi promu nie posiadało odpowiednich szkoleń, ani nie zajmowało się żeglarstwem zawodowo. Co więcej, część załogi została zatrudniona dzień przed tragedią jedynie na podstawie umowy słownej. Wszystkie te działania miały na celu obniżenie kosztów chaeboli związanych z odpowiedzialnymi i wyszkolonymi pracownikami. Dodatkowo, podczas akcji ratunkowej media publikowały

---

⁴⁹⁵ *Ibidem.*, s. 160–161.

⁴⁹⁶ *Ibidem.*, s. 160–161.

⁴⁹⁷ G. H. Park, *A New Era...*, s. 26–31.

⁴⁹⁸ R. Bendini, *op. cit.*, s. 11.

⁴⁹⁹ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, 161.

nieprawidłowe informacje, co wprowadziło ratowników w błąd i utrudniło im zadanie⁵⁰⁰.

Wielu Koreańczyków obarczyło winą prezydent Park Geun Hye za zaniedbania. Zaufanie do Park Geun Hye obywateli Korei Południowej, zwłaszcza bardziej konserwatywnej części, znacznie zmalało – niedopatrzenia podczas podejmowania decyzji, niedbałe wykonywanie obowiązków, niewyciąganie konsekwencji wobec chaebolów nagiągających prawo, ignorowanie zasad bezpieczeństwa oraz złe zarządzanie w sytuacjach kryzysowych bardzo negatywnie odbiło się na wizerunku Park Geun Hye. Rodziny zmarłych w wypadku promu Sewol domagając się wszczęcia śledztwa, ujawnienia wszystkich informacji dotyczących tragedii oraz podjęcia kroków przeciwko winnym wypadku musiały przejść na strajk głodowy w centralnej części Seulu ze względu na brak odzewu⁵⁰¹.

Na światło dzienne wypłynęła również informacja o lekceważącym podejściu prezydent Park Geun Hye do wypadku. W momencie pojawienia się w mediach pierwszej informacji o awarii promu, pani prezydent „zniknęła” na ponad siedem godzin, podczas których wykonała jedynie dwa telefony – do Gabinetu Bezpieczeństwa Narodowego oraz ochrony wybrzeża. Obywatele Republiki Korei uważają, że gdyby Park Geun Hye wykonywała w należyty sposób swoje obowiązki oraz podjęła w odpowiednim czasie adekwatne środki, prawdopodobnie wielu ludzi mogłoby zostać uratowanych. Park Geun Hye przeprosiła za swoją nieskuteczność, nie zrobiła tego jednak publicznie, lecz podczas spotkania gabinetowego. Taka postawa dodatkowo obniżyła zaufanie społeczeństwa do pani prezydent⁵⁰².

Choć obywatele Republiki Korei coraz bardziej tracili swoje zaufanie do decyzji podejmowanych przez rząd Park Geun Hye, według wyników ankiet, mieszkańcy Korei Południowej uważali sposób prowadzenia polityki przez administrację Park Geun Hye za najbardziej pozytywny aspekt jej kadencji. Pozytywny odbiór „trustpolitik” przez opinię publiczną wynika z faktu, że rząd Park Geun Hye utrzymywał stabilne zarządzanie codziennymi sprawami państwa, w czasie w którym stanowczo reagował na prowokacje Północy. Park Geun Hye, już w pierwszych miesiącach swojej kadencji, doprowadziła do serii spotkań dyplomatycznych z przedstawicielami USA, Chińskiej Republiki Ludowej, czy ASEANu lub G-20. Na szczytach poruszane były kwestie bezpieczeństwa Korei

---

⁵⁰⁰ R. Bendini, *op. cit.*, s. 11.

⁵⁰¹ A. Fifield, *Grieving families of Sewol ferry victims want independent South Korean probe*, The Washington Post: 05.08. 2014, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/south-koreas-grieving-sewol-families-want-independent-investigation/2014/08/05/3e7e3afd-88ae-4daf-bc81-8a1b2dd9d909_story.html, 28.03.2021.

⁵⁰² A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 161–162.

Południowej oraz międzynarodowego w obliczu zagrożenia nuklearnego ze strony KRLD⁵⁰³.

Rozwój polityki zagranicznej Republiki Korei podczas kadencji Park Geun Hye był utrudniony przez pięć konkretnych wyzwań. Pierwszym z nich było radzenie sobie z pogłębiającymi się strategicznymi konsekwencjami coraz większych zdolności Korei Północnej w zakresie posługiwania się bronią jądrową, kolejnym było pokonanie przeszkód (takich jak narastająca niechęć Koreańczyków wobec Ameryki) blokujących dialog z USA. Trzecim problemem było równoległe zarządzanie sytuacjami krytycznymi w rozmowach z Chinami i Japonią. Administracja Park Geun Hye musiała zapewnić gospodarczą konkurencyjność Korei Południowej w obliczu coraz niższego wzrostu gospodarczego oraz narastających kosztów społecznych. Ostatnim wyzwaniem było zwiększenie zaangażowania Republiki Korei w pomoc zagraniczną, operacje pokojowe i kampanie na rzecz praw człowieka. Zdaniem Park Geun Hye dopiero w momencie pokonania tych wyzwań, Republika Korei miała szansę na rozwój polityki zagranicznej, a co za tym idzie międzynarodową pomoc w kwestii pokoju oraz unifikacji Półwyspu Koreańskiego⁵⁰⁴.

Równocześnie z rozwojem polityki międzynarodowej i wzmacnianiem stosunków z sojusznikami, administracja Park Geun Hye zajmowała się rozwojem i dokładniejszym definiowaniem „trustpolitik”. Zbudowanie na nowo wzajemnego, międzykoreańskiego zaufania należało do najważniejszych celów polityki zaproponowanej przez nowy rząd. Aby Republika Korei ponownie mogła zaufać Korei Północnej, oba państwa musiały wspólnie podjąć konkretne kroki. Prezydent Park Geun Hye oraz przywódca Kim Jong Un, przy pomocy ekspertów, mieli ustalić konkretne kroki w celu podpisania trwałego pokoju pomiędzy państwami, rozwiązania problemu nuklearnego oraz rozpoczęcia budowy międzykoreańskiej infrastruktury ułatwiającej proces zjednoczeniowy⁵⁰⁵.

Według południowokoreańskiego Ministra Spraw Zagranicznych, szczerzy i długotrwały pokój na Półwyspie Koreańskim nie był możliwy bez stworzenia publicznej infrastruktury służącej współpracy międzykoreańskiej. Wspólna praca nad tą kwestią miała nie tylko pomóc rozwiązać problem rywalizacji pomiędzy KRLD a Republiką Korei, ale również poprawić warunki bezpieczeństwa w regionie Azji Północno-Wschodniej. „Trustpolitik” miała na celu stworzenie inicjatywy współpracy między krajami Azji Północno-Wschodniej. Park

---

⁵⁰³ B. S. Yun, *Park Geun-hye's Trustpolitik: A New Framework for South Korea's Foreign Policy*, Global Asia: 2013, https://globalasia.org/v8no3/cover/park-geun-hyes-trustpolitik-a-new-framework-for-south-koreas-foreign-policy_yun-byung-se, 28.03.2021.

⁵⁰⁴ C. M. Lee, *The Park Geun-hye Administration's Foreign and Security Policy Challenges*, Korea Chair Platform: 2013, s. 2.

⁵⁰⁵ S. N. Kang, *Building Trust on the Korean Peninsula: An Assessment of Trustpolitik for Inter-Korean relations*, Honolulu: Pacific Forum CSIS 2914, s. 4.

Geun Hye zauważyła paradoks widoczny w tamtym regionie – choć kraje Azji Północno-Wschodniej ściśle ze sobą współpracują i są od siebie zależne gospodarczo, to pod względem współpracy w zakresie bezpieczeństwa było zupełnie odwrotnie. Z tego względu Park Geun Hye postanowiła stworzyć organizację nazywaną „Inicjatywą Pokoju i Współpracy w Azji Północno-Wschodniej” (ang. *The Northeast Asia Peace and Cooperation Initiative*). Inicjatywa została powołana podczas wizyty prezydent Park Geun Hye w Waszyngtonie w 2013 roku⁵⁰⁶. Projekt obejmuje Republikę Korei, Japonię, Chiny, Mongolię, Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną, Rosję oraz Stany Zjednoczone Ameryki. Inicjatywa miała za zadanie otwarcie nowej przestrzeni do prowadzenia międzynarodowych rozmów w celu poprawienia kwestii bezpieczeństwa w regionie⁵⁰⁷.

Powodem, dla którego „trustpolitik” zostało bardzo pozytywnie odebrane zarówno przez obywateli Republiki Korei jak i przez arenę międzynarodową było realistyczne podejście oraz balans polityczny. „Trustpolitik” nie miała na celu prowadzenia polityki ustępstw, tak jak miało to miejsce podczas „słonecznej polityki”, ani nie była tak surowa jak podejście prezydenta Lee Myung Baka. Podejście Park Geun Hye, poprzez współpracę w regionie, miało stworzyć fundamenty pokoju oraz zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego. „Trustpolitik” miała zachować balans pomiędzy stanowczą polityką Lee Myung Baka i łagodnym podejściem Kim Dae Junga. Plan co do zasady miał być elastyczny i dopasowywać się do aktualnych wydarzeń⁵⁰⁸.

Proces budowania zaufania zaproponowany przez administrację Park Geun Hye składał się z trzech elementów: celów, zasad oraz inicjatyw politycznych. Każdy z elementów dokładnie opisywał zasady, którymi miał kierować się rząd Korei Południowej w relacjach z reżimem KRLD. Do celów polityki zaliczana była poprawa relacji międzykoreańskich, ustanowienie trwałego pokoju na Półwyspie Koreańskim oraz ustalenie podstawy zjednoczenia. Zasady, którymi kierować się miała Korea Południowa były następujące: zbalansowane podejście, pomoc w zmianie polityki Korei Północnej oraz współpraca międzynarodowa⁵⁰⁹. Inicjatywami politycznymi miała być budowa zaufania międzykoreańskiego, trwały pokój na półwyspie, wzmocnienie infrastruktury oraz rozwój „Inicjatywy Pokoju i Współpracy w Azji Północno-Wschodniej”⁵¹⁰.

---

⁵⁰⁶ A. Fiori, *Whither the inter-Korean Dialogue? Assessing Seoul's Trustpolitik and Its Future Prospects*, Institut Affari Internazionali, 2017, s. 6.

⁵⁰⁷ S. H. Lee, *The Northeast Asia Peace and Cooperation Initiative (NAPCI) A Vision toward Sustainable Peace and Cooperation in Northeast Asia*, The Asian Forum, 2014, <http://www.theasianforum.org/the-northeast-asia-peace-and-cooperation-initiative-napci-a-vision-toward-sustainable-peace-and-cooperation-in-northeast-asia/>, 28.03.2021.

⁵⁰⁸ B. S. Yun, *op. cit.*, https://globalasia.org/v8no3/cover/park-geun-hyes-trustpolitik-a-new-framework-for-south-koreas-foreign-policy_yun-byung-se, 28.03.2021.

⁵⁰⁹ S. N. Kang, *op. cit.*, s. 6–7.

⁵¹⁰ *Ibidem*, s. 6–7.

Mimo zmiany południowokoreańskiej polityki wobec Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Kim Jong Un pozostał przy ofensywnej postawie. 1 kwietnia 2013 roku, Najwyższe Zgromadzenie Ludowe KRLD oficjalnie ogłosiło Koreę Północną „państwem nuklearnym”, a następnie wprowadziło zmiany w konstytucji, które potwierdzały ten fakt. Kim Jong Un oskarżył USA oraz rządzącego wtedy prezydenta Baracka Obamę o bezprecedensowy ruch przeciwko Korei Północnej. Przywódca oznajmił zerwanie paktu o zawieszeniu broni z 1953 roku oraz zagroził atakiem na USA oraz jego sojuszników⁵¹¹.

Potwierdzeniem agresywnych zamiarów reżimu północnokoreańskiego było wycofanie swoich pracowników z parku przemysłowego w Kaesong w kwietniu 2013 roku. KRLD chciało całkowitego zamknięcia projektu⁵¹². Dodatkowo, Korea Północna postanowiła anulować wcześniejsze ustalenia dotyczące kolejnego spotkania rozdzielonych rodzin⁵¹³. Celem reżimu jednak było sprawdzenie reakcji prezydent Park Geun Hye. Początkowo reżim północnokoreański zakładał, że reakcja Korei Południowej będzie agresywna, tak jak miało to miejsce podczas kadencji Lee Myung Baka⁵¹⁴. Podejście administracji Park Geun Hye okazało się jednak być zgodne z głoszonymi przez nią zasadami „trustpolitik” – było zdecydowanie bardziej pragmatyczne i logiczne, niż ideologiczne⁵¹⁵. Odpowiedzią rządu Park Geun Hye zarówno na kolejne testy broni atomowej, jak i na zamknięcie ważnego projektu jakim był park przemysłowy w Kaesong była rozmowa. Niedługo po wydarzeniach, z inicjatywy Korei Południowej, przedstawiciele obu państw rozpoczęli rozmowy w sprawie wznowienia prac w Kaesong. Po czterech miesiącach prowadzenia rozmów na temat przywrócenia prac w parku przemysłowym, reżim Korei Północnej wyraził zgodę na ponowne otwarcie Kaesong. To porozumienie jest konsekwencją jednostajnej, stanowczej, lecz nieagresywnej polityki wobec KRLD, według której Pyeongyang musiał dopasować się do międzynarodowych standardów i wywiązać się ze swoich obietnic (lub „zapłacić” za niedopełnienie tych zobowiązań). Wydarzenie mogło być pierwszym krokiem w celu poprawienia się relacji międzykoreańskich⁵¹⁶. W niedługim czasie, zakończona sukcesem reakcja Park Geun Hye stała się elementem promocyjnym jej polityki wobec KRLD oraz krokiem ku normalizacji stosunków⁵¹⁷.

---

⁵¹¹ R. Bendini, *op. cit.*, s. 14.

⁵¹² Y. H. Park, *op. cit.*, s. 14.

⁵¹³ S. N. Kang, *op. cit.*, s. 2.

⁵¹⁴ Y. H. Park, *op. cit.*, s. 19–20.

⁵¹⁵ R. Bendini, *op. cit.*, s. 14.

⁵¹⁶ B. S. Yun, *op. cit.*, https://globalasia.org/v8no3/cover/park-geun-hyes-trustpolitik-a-new-framework-for-south-koreas-foreign-policy_yun-byung-se, 30.03.2021.

⁵¹⁷ Y. H. Park, *op. cit.*, s. 20.

Pod koniec 2013 roku, reżim Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej zażądał od firm południowokoreańskich inwestujących w regionie Kaesong zapłacenia podatku. Warto podkreślić, że według wcześniejszych ustaleń w trakcie rozmów nad przywróceniem prac w parku przemysłowym, KRLD zgodziła się anulować wymagania podatkowe dla inwestorów w tamtym roku. Tym działaniem Korea Północna ostudziła nadzieję obywateli Korei Południowej na stopniowe polepszanie się stosunków i odnowienie zaufania⁵¹⁸.

W 2014 roku, prezydent Park Geun Hye wygłosiła dwa bardzo ważne przemówienia dotyczące polityki wobec KRLD. Pierwsze, przedstawione na noworocznej konferencji 6 stycznia 2014 roku dotyczyło możliwości zjednoczenia się Półwyspu Koreańskiego. Prezydent ogłosiła, że Korea Południowa rozpoczęła proces wkraczania w nową erę, która miała zakończyć się pozytywnym zjednoczeniem obu państw koreańskich. Jej rząd, za główny cel 2014 roku miał obrać sobie stworzenie fundamentów pod pokojową i trwałą unifikację. Pierwszym krokiem miało być w lutym 2014 roku przywrócenie spotkań rozdzielonych rodzin. Kim Jong Un nie przyjął jednak ani tej propozycji, ani wizji unifikacji w pozytywny sposób – przemówienie zostało zinterpretowane jako chęć nagłej zmiany systemu Korei Północnej⁵¹⁹. Mimo wznowienia prac w parku przemysłowym w Kaesong, oba państwa koreańskie nie były w stanie dojść do porozumienia w kwestii spotkań rozdzielonych rodzin. Reżim północnokoreański naciskał na wznowienie programu turystycznego w Górach Diamentowych – jedynie wtedy Korea Północna wyraziłaby zgodę na spotkania. Choć Korea Południowa była chętna do przywrócenia programu turystycznego, Park Geun Hye nalegała na powolne przywracanie zaufania – kwestii programu w Górach Diamentowych należało poświęcić osobną serię rozmów z KRLD⁵²⁰.

Podczas uroczystości na uniwersytecie w Dreźnie 28 marca 2014 roku, prezydent Park Geun Hye wygłosiła kolejne przemówienie, w którym zwróciła uwagę na cztery bariery wpływające na podział Półwyspu Koreańskiego. Należało pokonać zagrożenie militarnej konfrontacji, wzajemnego braku zaufania, wyrównać społeczne i kulturowe różnice oraz rozwinąć relacje dyplomatyczne pomiędzy KRLD a społecznością międzynarodową. Aby mogło dojść do zjednoczenia te przeszkody musiały zostać zlikwidowane. Podczas przemówienia, Park Geun Hye podała również trzy możliwe sposoby rozwiązania tych barier. Pierwszą było rozwiązanie problemów społecznych w Korei Północnej. Drugą była budowa wspólnej infrastruktury na półwyspie, natomiast trzecią było odzy-

---

⁵¹⁸ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 879.

⁵¹⁹ A. Fiori, *op. cit.*, s. 8–9.

⁵²⁰ A. D. Bear, *op. cit.*, s. 879.

skanie jedności pomiędzy Koreańczykami z Północy i Południa. Prezydent proponowała również stworzenie wspólnego „parku pokoju” w strefie zdemilitaryzowanej⁵²¹.

Pyeongyang po raz kolejny odrzucił propozycje Park Geun Hye podkreślając, że w obecnej sytuacji realizacja takich planów nie jest możliwa. Relacje międzykoreańskie były niezwykle napięte ze względu na politykę prowadzoną, we wcześniejszych latach, a dodatkowo kwestia podpisania pokoju oraz oficjalnego zakończenia wojny koreańskiej wciąż pozostała nierozwiązana. Korea Północna kolejny raz wyraziła zaniepokojenie możliwością unifikacji poprzez „wchłonięcie” KRLD przez silniejszą gospodarczo Koreę Południową⁵²².

Mimo negatywnego nastawienia i nieprzyjaznych deklaracji ze strony Kim Jong Una, poprzez stonowaną politykę Park Geun Hye, sytuacja na półwyspie zdecydowanie się rozluźniła. Jednym z istotniejszych przykładów poprawienia się stosunków był udział reprezentacji Korei Północnej na organizowanych przez Koreę Południową „Asian Games” we wrześniu 2014 roku w Incheon. Ta decyzja była interpretowana jako wyrażenie chęci do współpracy z Republiką Korei⁵²³.

Sytuacja na Półwyspie Koreańskim zdawała się nieco uspokajać, a relacje międzykoreańskie nieco ocieplać. Nie trwało to jednak długo, gdyż 6 stycznia 2016 roku, na terenie Korei Północnej odbyły się kolejne, podziemne testy bomby wodorowej. Prezydent Park Geun Hye w obliczu kolejnej prowokacji oraz wykorzystania pokojowego nastawienia Korei Południowej nie mogła pozostać neutralna. Już 13 stycznia, prezydent podczas oficjalnego przemówienia zaapelowała do Chin oraz grona międzynarodowego o nałożenie na reżim KRLD kar. Park Geun Hye podkreśliła, że sytuacja wymagała surowszego podejścia do Korei Północnej.

W związku z kolejnymi testami, USA w trybie natychmiastowym wprowadziły kolejne sankcje finansowe na reżim Kim Jong Una. Rząd Korei Południowej zdecydował się na wznowienie ćwiczeń wojskowych wraz z USA i Japonią oraz wprowadził nadawanie południowokoreańskich audycji z wielkich głośni-

---

⁵²¹ A. Fiori, *op. cit.*, 9.

⁵²² *Ibidem.*, s. 10.

⁵²³ A. Murrell, *North Korea to Participate in 2014 Asian Games*, Around the Rings 2014, http://aroundtherings.com/site/A__47129/Title__North-Korea-to-Participate-in-2014-Asian-Games/292/Articles, 30.03.2021.

ków przy linii demarkacyjnej. Tym sposobem, Park Geun Hye chciała poinformować obywateli KRLD o działaniach reżimu⁵²⁴. Park Geun Hye oznajmiła również zawieszenie pomocy humanitarnej dla KRLD, aby uniknąć sytuacji, w której pieniądze przeznaczone wciąż będą na rozwój broni nuklearnej. Podczas przemówienia, Park Geun Hye zasygnalizowała również odejście od „trustpolitik” oraz ogłosiła zawieszenie współpracy w regionie Kaesong. Stanowcza reakcja Korei Południowej wywołała ogromną złość i oburzenie w reżimie KRLD, która zobowiązała się do podjęcia odpowiednich kroków przeciwko administracji Park Geun Hye i Republice Korei⁵²⁵.

9 września 2016 roku, reżim Kim Jong Una przeprowadził piąty test broni jądrowej. Według doniesień, próba zakończyła się sukcesem oraz została uznana za najbardziej potężną z dotychczasowych. Liberalni przeciwnicy Park Geun Hye postanowili wznowić pokojowy dialog z Koreą Północną obawiając się użycia przez KRLD broni. Prezydent oficjalnie przyznała, że takie działania z pewnością okażą się jedynie marnotrawstwem czasu. Park Geun Hye działania reżimu Kim Jong Una traktowała jako wznowienie działań wojennych apelując do swoich przeciwników, by ci pomogli Korei Południowej wygrać tę walkę. Próby rozmowy opozycji z Park Geun Hye okazywały się być daremne. Prezydent Republiki Korei rozpoczęła wprowadzanie kolejnych sankcji podkreślając jednocześnie, że negocjacje z Koreą Północną nie są już możliwe. Nagła, drastyczna zmiana wywołała zaniepokojenie nie tylko wśród społeczeństwa i opozycji, ale również wśród konserwatywnych polityków należących do tej samej partii. Agresywna odpowiedź Park Geun Hye powodowała wśród obywateli ogromne obawy przed zerwaniem porozumienia o zawieszenia broni z 1953 roku oraz zbrojnej eskalacji konfliktu. Park Geun Hye zdecydowała się również na umieszczenie amerykańskiego systemu broni przeciwlotniczej i antybalistycznej Thaad. Ta decyzja nie tylko zdenerwowała KRLD, ale również władze Chińskiej Republiki Ludowej, która do tej pory próbowała zachować bezstronność. W tej sytuacji ChRL ponownie opowiedziała się po stronie Korei Północnej⁵²⁶. Prezydent

---

⁵²⁴ Agence France-Presse, *South Korea says time for tough action after North's nuclear test*, The Guardian 2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/13/south-korea-says-time-for-tough-action-after-norths-nuclear-test>, 30.03.2021.

⁵²⁵ A. Fifield, *South Korea's president vows all out push to punish North for provocations*, The Washington Post 2016, https://www.washingtonpost.com/world/south-koreas-park-vows-all-out-effort-to-punish-north-forprovocations/2016/02/15/f4c6aece-4d3f-4378-b9c0-eccef80c1966_story.html, 30.01.2021.

⁵²⁶ S. H. Choe, *South Korea's President Has no Easy options in Dealing with and Aggressive North*, The New York Times, 2016, <https://www.nytimes.com/2016/09/24/world/asia/south-koreas-president-has-no-easy-options-in-dealing-with-an-aggressive-north.html>, 30.01.2021.

Park Geun Hye zainicjowała również apele do obywateli Korei Północnej namawiające do ucieczki z Korei Północnej⁵²⁷.

W 2016 roku, południowokoreańskie media opublikowały informację, według której prezydent Park Geun Hye od lat dzieliła się rządowymi, w tym tajnymi, informacjami ze swoją przyjaciółką Choi Soon Sil. Relacja Park Geun Hye i Choi Soon Sil wywołała oburzenie wśród obywateli z kilku powodów. Po pierwsze, Park Geun Hye podejmowała polityczne decyzje po namowach przyjaciółki. Po drugie, Choi Soon Sil była córką wpływowego lidera kultu, który również miał dostęp do rządowych informacji. Co więcej, jak donosiły media, Choi Soon Sil wpływała na decyzje Park Geun Hye poprzez swoje „szamaniistyczne zdolności”. Najbardziej szokująca dla społeczeństwa południowokoreańskiego była informacja o sposobie, w jaki Choi Soon Sil się wzbogaciła. Kobieta założyła dwie fundacje, które natychmiast dostały dotacje z publicznych pieniędzy od prezydenta Park Geun Hye. Dotacje wynosiły ponad 70 milionów dolarów⁵²⁸. Ojciec Choi Soon Sil również wpływał na decyzje Park Geun Hye. Według mediów, lider kultu przekazywał, że w snach ukazuje mu się tragicznie zmarła matka Park Geun Hye⁵²⁹.

25 października 2016 roku, Park Geun Hye po raz pierwszy od ukazania się informacji wystąpiła publicznie. Podczas przemówienia przeprosiła obywateli za wpływ jaki miała na nią przyjaciółka Choi Soon Sil. Kilka dni później, Choi Soon Sil została aresztowana pod zarzutem wywierania wpływu na sprawy państwa. W kolejnych publicznych przeprosinach Park Geun Hye wyraziła skruchę i przekazała informację, że w wypadku ogłoszenia ją winną podda się karze. Już w listopadzie Choi Soon Sil została postawiona w stan oskarżenia przez południowokoreańskich prokuratorów. Park Geun Hye, w związku z oskarżeniem wobec jej przyjaciółki, przeprosiła obywateli Korei Południowej po raz trzeci. Tym razem poprosiła również parlament Republiki Korei o zadecydowanie o jej losie. W związku z tym, w grudniu 2016 roku, parlament zdecydował o postawieniu prezydenta Park Geun Hye w stan oskarżenia w ramach procedury impeachmentu. Dotychczasowy premier Korei Południowej, Hwang Kyo Ahn, został ogłoszony tymczasowym prezydentem. Podczas śledztwa odkryta została informacja o udziale szefa grupy Samsung, Jay Y. Lee w skandalu finansowym. Jay Y. Lee przyznał się do współpracy z Choi Soon Sil, która otrzymywała od niego łapówki⁵³⁰.

---

⁵²⁷ South's Park Geun-hye appeals to North Koreans, Aljazeera, 2016, <https://www.aljazeera.com/news/2016/10/1/souths-park-geun-hye-appeals-to-north-koreans>, 30.01.2021.

⁵²⁸ A. Fiori, S. Kim, *op. cit.*, s. 163.

⁵²⁹ *Park Geun-hye and the friendship behind S. Korea's presidential crisis*, BBC News 2016, <https://www.bbc.com/news/world-asia-37820112>, 30.03.2021.

⁵³⁰ Reuters Staff, *Timeline: South Korea's impeached President Park Geun-hye*, 2016, <https://www.reuters.com/article/us-southkorea-politics-timeline-idUSKBN1710MC>, 30.01.2021.

Po śledztwie oraz rozprawach, w marcu 2017 roku Park Geun Hye usłyszała wyrok Sądu Najwyższego Korei Południowej skazujący ją na 24 lata więzienia. Była prezydent nie pojawiła się w sądzie na ostatniej rozprawie twierdząc, że zarówno śledztwo jak i sędziowie są uprzedzeni do niej. Park Geun Hye utrzymywała również, że jest niewinna. Ostatecznie była prezydent Park Geun Hye została aresztowana 31 marca 2017 roku⁵³¹.

Zarówno polityka wobec KRLD prowadzona przez Lee Myung Baka jak i Park Geun Hye okazała się nieskuteczna. Zgodnie z oczekiwaniami obywateli, Lee Myung Bak przyjął zdecydowanie bardziej surową postawę wobec reżimu Kim Jong Ila, a następnie Kim Jong Una. „Słoneczna polityka” okazała się nie tylko nieskuteczna, ale pozwoliła również na zapoczątkowanie rozwoju programu nuklearnego Korei Południowej. Lee Myung Bak wierzył, że zdecydowane, ostre reakcje na prowokacje spowodują w reżimie KRLD chęć zmiany i próbę zainicjowania dialogu. Surowe podejście prezydenta Lee Myung Baka jednak doprowadziło do sytuacji, w której oba państwa wzbudzały w sobie coraz więcej agresywnych emocji powodując niebezpiecznie napiętą sytuację. Na każdą prowokację administracja Lee Myung Baka odpowiadała w taki sposób, którego reżim północnokoreański ze względów ideologicznych nie mógł zignorować. Sytuacja na Półwyspie Koreańskim przypominała odbijanie piłeczki – żaden z ruchów przeciwnej storny nie mógł pozostać bez odpowiedzi.

„Truspolitik” Park Geun Hye okazało się być ciekawym podejściem do konfliktu. Była to próba zachowania równowagi pomiędzy polityką ustępstw, a polityką napięć. Park Geun Hye, w relacjach z KRLD, chciała zachować złoty środek jednocześnie starając się nie przyspieszać procesu ocieplania stosunków. Była prezydent zakładała, że zbyt szybka próba naprawienia relacji może okazać się jedynie powierzchowna, tak jak było to w przypadku „słonecznej polityki”. Trudno jest ocenić powody, dla których Korea Północna w 2016 roku ponownie wkroczyła na ofensywną ścieżkę. Mogło to być związane z przemówieniami Park Geun Hye namawiającymi do zjednoczenia, a mógł być to wciąż efekt napięć z poprzednich lat. Istnieje możliwość, że gdyby „trustpolitik” zostało wprowadzone wcześniej, sytuacja na Półwyspie Koreańskim mogłaby być znacznie spokojniejsza. Park Geun Hye pokazała w 2013 roku, że spokojna, lecz stanowcza reakcja na prowokacje KRLD jest możliwa. Dodatkowo reakcja ta nie tylko nie pogorszyła relacji, lecz pozwoliła na jej ocieplenie.

Nagła zmiana w sposobie prowadzenia polityki wobec KRLD przez Park Geun Hye w obliczu oskarżeń przeciwko byłej prezydent jest równie trudna do dokładnego zrozumienia. Ciężko jest określić czy surowe i agresywne reakcje powodujące tak nagłe pogorszenie się stosunków międzynarodowych w całym

---

⁵³¹ Park Geun-hye South Korea's ex-leader jailed for 24 years for corruption, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43666134>, 30.03.2021.

regionie były podejmowane przez nią samą czy w porozumieniu z przyjaciółką. Można jednak z pewnością stwierdzić, że działania Park Geun Hye w ostatnim roku jej kadencji zdecydowanie utrudniły zadania kolejnemu prezydentowi.

3.2. „Polityka księżycowa” prezydenta Moon Jae Ina

Od 2015 roku aż do wyroku sądowego przeciwko prezydent Park Geun Hye w 2017 roku, w Korei Południowej, niezwykle często do opinii publicznej przekazywane były informacje o kolejnych zarzutach korupcyjnych dotyczących polityków, biznesmenów, czy sędziów. Kolejne skandale oraz ponownie pogarszająca się sytuacja w relacjach międzykoreańskich były problemami najwyższej wagi dla Republiki Korei. Już w 2016 roku, obywatele zdawali sobie sprawę, że tych kwestii nie rozwiąże rządząca wtedy Park Geun Hye, która sama była zamieszana w niezwykle poważny skandal. Po przejściu tymczasowego stanowiska prezydenta przez premiera Hwang Kyo Ahna, kolejne wybory prezydenckie zostały rozpisane na 9 maja 2017 roku w systemie jednej tury⁵³². Najsilniejszymi kandydatami biorącymi udział w skróconych kampaniach prezydenckich byli Hong Jun Pyo, Ahn Cheol Soo oraz startujący ponownie Moon Jae In z partii demokratycznej⁵³³. W majowych wyborach prezydenckich nie brał udziału pełniący funkcję prezydenta Hwang Kyo Ahn. Rządząca do tej pory konserwatywna partia Saenuri nie posiadała silnego kandydata – popularność partii dramatycznie spadła w związku z oskarżeniami byłej prezydent Park⁵³⁴. Po przeliczeniu wszystkich głosów, nowym prezydentem Republiki Korei ogłoszony został Moon Jae In. Zwyciężył on zdecydowaną przewagą głosów – nowy prezydent uzyskał blisko 42% głosów, natomiast zajmujący drugie miejsce Hong Jun Pyo zdobył 24.03% głosów⁵³⁵.

Moon Jae In rozpoczął swoją karierę polityczną dopiero w 2002 roku, a w 2012 roku wziął udział w wyborach prezydenckich przeciwko Park Geun Hye. Swoją decyzję tłumaczył wtedy „mrocznymi rządami” byłego prezydenta Lee Myung Baka⁵³⁶. Moon Jae In jest synem uchodźców z Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Rodzice nowego prezydenta wraz z 14 tys. innych Koreańczyków, uciekli z Korei Północnej jeszcze przed zakończeniem działań

---

⁵³² European Parliamentary Research Service, South Korea's presidential election. Potential for a new EU role in the Korean Peninsula, Bruksela: 2017, s. 2.

⁵³³ K. J. Kwon, J. Griffiths, P. Boykoff, *South Korea election: Moon Jae-in declared winner*, CNN World 2017, <https://edition.cnn.com/2017/05/09/asia/south-korea-election/index.html>, 14.04.2021.

⁵³⁴ European Parliamentary Research Service, *op. cit.*, s. 2.

⁵³⁵ K. J. Kwon, J. Griffiths, P. Boykoff, *op. cit.*, <https://edition.cnn.com/2017/05/09/asia/south-korea-election/index.html>, 14.04.2021.

⁵³⁶ H. D. Park, *Moon Jae-in, the Presidential Candidate of the Democratic United Party*, The Kyunghyang Shinmun 2012, http://english.khan.co.kr/khan_art_view.html?artid=201209171404337&code=710100, 14.04.2021.

zbrojnych w 1950 roku⁵³⁷. Jest to bardzo ważny aspekt biografii Moon Jae Ina, gdyż korzenie nowego prezydenta wzmacniają jego więź emocjonalną z Północą oraz potencjalnie mogły mieć znaczenie w przywracaniu pokojowych kontaktów z reżimem północnokoreańskim. Również ze względu na ten fakt, jego przeciwnicy polityczni nazywają go sympatykiem Korei Północnej⁵³⁸.

Moon Jae In był bliskim przyjacielem byłego prezydenta Republiki Korei Roh Moo Hyuna. Wraz z nim angażował się w działalność prodemokratyczną podczas autorytarnych rządów gen. Park Chung Hee czy Chun Doo Hwana⁵³⁹. Wraz z Roh Moo Hyunem, Moon Jae In otworzył małą kancelarię prawniczą w mieście Busan, która z czasem zaczęła specjalizować się w sprawach obrony praw obywatelskich. Nowy prezydent bardzo często podejmował się spraw, które nie przynosiły dochodów. To wtedy zyskał sobie miano osoby dbającej o dobro ludzi, a nie o pieniądze⁵⁴⁰.

Po samobójczej śmierci byłego prezydenta Roh Moo Hyuna, Moon Jae In postanowił bardziej zaangażować się w politykę. Wcześniej pełnił pewne funkcje w rządzie Roh Moo Hyuna, jednak jak sam to określa, raczej wolał zostawać w cieniu. Zarówno rządy Lee Myung Baka jak i śmierć oraz oskarżenia korupcyjne wobec przyjaciela zmotywowała Moon Jae Ina do kandydowania w wyborach w 2012 roku⁵⁴¹.

Obywatele Korei Południowej byli niezadowoleni z polityki wewnętrznej jak i zewnętrznej poprzednich dwóch konserwatywnych rządów. Moon Jae In obiecywał prowadzenie polityki, w której aktywnie będzie mogło udział brać społeczeństwo, walkę z poważnym problemem korupcji, rozwój gospodarki oraz wzmocnienie pozycji Republiki Korei na arenie międzynarodowej. Moon Jae In powtarzał, że będzie prezydentem dla wszystkich Koreańczyków. Istotna była również zapowiedź reformy ogromnych korporacji *chaeboli*, które wielokrotnie były odpowiedzialne za korupcję w rządzie. Problemem dla obywateli Korei Południowej jest również wzrastający współczynnik bezrobocia wśród młodych ludzi – Moon Jae In obiecał walkę z tym zjawiskiem. Najważniejszą obietnicą nowego prezydenta była jednak zapowiedź zmiany prowadzenia polityki wobec Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Moon Jae In otwarcie krytykuje agresywne podejście do Korei Północnej, którym cechowały się poprzednie

---

⁵³⁷ M. Jung, Moon Jae-in: Son of war refugees rises to power, The Korea Times 2017, https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2017/05/356_229029.html, 14.04.2021.

⁵³⁸ *Ibidem*, 14.04.2021.

⁵³⁹ Moon Jae-in: South Korea's president with humble roots, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39860158>, 16.04.2021.

⁵⁴⁰ H. D. Park, *op. cit.*, http://english.khan.co.kr/khan_art_view.html?artid=201209171404337&code=710100, 16.04.2021.

⁵⁴¹ Moon Jae-in South Korea's president..., BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39860158>, 16.04.2021.

dwie konserwatywne administracje. Zdaniem Moon Jae Ina należy wznowić dialog, załagodzić napiętą sytuację na Półwyspie, a następnie wznowić współpracę⁵⁴². Nowy prezydent zaproponował prowadzenie polityki dwutorowej, która miała polegać na jednoczesnej rozmowie z KRLD przy utrzymaniu sankcji, które miały zachęcić reżim północnokoreański do zmian. Te obietnice, zwłaszcza dotyczące normalizacji sytuacji na półwyspie sprawiły, że Moon Jae In obdarzony został ogromnym zaufaniem społecznym, zwłaszcza ze strony młodszego pokolenia⁵⁴³.

Podczas świętowania zwycięstwa 9 maja, Moon Jae In zwrócił się do wszystkich obywateli Republiki Korei. Były prawnik obiecał respektowanie wszystkich praw i swobód obywatelskich. Zapewnił, że chce być prezydentem, który respektuje zdanie oraz poglądy wszystkich Koreańczyków bez względu na to czy go popierają. Społeczeństwo podzielone skandalami i działaniami polityków miało nadzieję, że nowy prezydent będzie prowadził skuteczne rządy bez dalszego zaogniania konfliktu wewnątrz Republiki Korei jak i na całym Półwyspie Koreańskim⁵⁴⁴.

10 maja 2017 roku miała miejsce uroczystość zaprzysiężenia Moon Jae Ina na dziewiętnastego prezydenta Republiki Korei. Podczas inauguracji Moon Jae In wygłosił przemówienie, w którym obiecał sumiennie wypełniać swoje obowiązki oraz spełniać obietnice wyborcze. Podczas wystąpienia, nowy prezydent zadeklarował chęć współpracy z opozycją oraz wprowadzenie ustaw mających ograniczyć uprawnienia oraz kompetencje prezydenta. Miało to zapobiec sytuacji nadużywania władzy przez jedną osobę. Zapewnił również, że podczas wyboru wyższych urzędników nie będzie kierował się afiliacjami polityków, lecz ich kompetencjami⁵⁴⁵.

W kwestii stosunków międzynarodowych, zwłaszcza relacji z Koreą Północną, Moon Jae In podczas przemówienia przedstawił koncepcje konkretnych działań. Moon Jae In zapowiedział rozpoczęcie negocjacji dotyczących instalacji amerykańskiego systemu THAAD. Rozmowy miały odbywać się z przedstawicielami USA oraz Chińskiej Republiki Ludowej. Moon Jae In ogłosił także plany

---

⁵⁴² Moon Jae-in: South Korean liberal claims presidency, BBC News 2017, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39855956>, 16.04.2021.

⁵⁴³ K. McLaughlin, *Liberal human rights lawyer Moon Jae-in is elected South Korea's president in a landslide victory that could ease tensions with the North*, Daily Mail 2017, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-4487186/A-war-regime-choices-S-Koreans-vote-new-president.html>, 16.04.2021.

⁵⁴⁴ Moon Jae-in Elected as 19th President... Promises to Undertake Reform and National Reconciliation, The Korea Economic Daily 2017, <https://web.archive.org/web/20170718040928/http://english.hankyung.com/economy/2017/05/10/0829551/moon-jaein-elected-as-19th-president-promises-to-undertake-reform-and-national-reconciliation>, 16.04.2021.

⁵⁴⁵ J. Y. Bae, *Moon Jae-in Sworn in as 19th S. Korean President*, KBS World 2017, http://world.kbs.co.kr/service/news_view.htm?lang=e&Seq_Code=127211, 16.04.2021.

dotyczące wizyty w Waszyngtonie, Pekinie i Tokio. Co ciekawe, nowy prezydent zadeklarował również chęć odwiedzenia stolicy KRLD, Pyeongyangu oraz odbycia spotkania z przywódcą Kim Jong Unem. Oczywiście wizyta miała odbyć się dopiero, gdy relacje z Koreą Północną nieco się ocieplą⁵⁴⁶. Północnokoreański reżim, jeszcze przed wyborami, wielokrotnie wskazywał na to, że preferowanym kandydatem właśnie jest Moon Jae In. Pochodzenie nowego prezydenta, oraz jego postulatory względem KRLD odpowiadały rządzącym Koreą Północną⁵⁴⁷, dlatego już wtedy Moon Jae In miał nadzieję na bezpośrednią rozmowę z Kim Jong Unem w Pyeongyangu.

Moon Jae In zapowiedział również chęć wznowienia współpracy międzykoreańskiej w parku przemysłowym w Kaesong. Prezydent ubolewał również nad zamknięciem programu turystycznego w Górach Diamentowych i zadeklarował chęć rozpoczęcia rozmów na temat przywrócenia prac w tamtych regionach⁵⁴⁸.

Pokojoye deklaracje Moon Jae Ina nie tylko zagwarantowały mu zaufanie obywateli, ale również przedstawicieli takich państw jak Chiny czy Japonia. Zarówno japoński premier Shizo Abe jak i chiński prezydent Xi Jinping, telefonicznie pogratulowali Moon Jae Inowi wygranej. Xi Jinping wyraził również nadzieje na uspokojenie relacji w regionie, które uległy pogorszeniu po decyzji Park Geun Hye dotyczącej instalacji w Republice Korei systemu THAAD⁵⁴⁹.

Telefoniczne gratulacje Moon Jae Inowi złożył również prezydent Stanów Zjednoczonych Donald Trump. Podczas rozmowy, obie strony zgodziły się na zaciśnienie relacji oraz jak najszybsze rozwiązanie problemu nuklearnego na Półwyspie Koreańskim poprzez dialog pokojowy z reżimem KRLD. Donald Trump oświadczył również, że problem koreański jest trudny, jest jednak możliwy do rozwiązania⁵⁵⁰. W trakcie połączenia telefonicznego, D. Trump zaznaczył jednak, że nie wyklucza całkowicie siłowego, militarnego rozwiązania problemu Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, aby wykluczyć możliwość całkowitego udoskonalenia broni nuklearnej przez reżim Kim Jong Una. Administracja Donalda Trumpa jednocześnie rozpoczęła wywieranie nacisku na ChRL. Chiny są największym ekonomicznym partnerem KRLD. Ta sytuacja

---

⁵⁴⁶ *Ibidem*, 16.04.2021.

⁵⁴⁷ *South Korea's Moon Jae-in sworn in vowing to address North*, BBC News 2017, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39866696>, 16.04.2021.

⁵⁴⁸ K. Nakajima, M. Inoue, *Who is Moon Jae In?/ Moon's reunification dream raises alarm*, The Yomiuri Shimbun 2017, <https://web.archive.org/web/20170418164630/http://the-japan-news.com/news/article/0003627269>, 16.04.2021.

⁵⁴⁹ J. Park, J. Kim, *New South Korean president vows to address North Korea, broader tensions 'urgently'*, Reuters 2017, <https://www.reuters.com/article/idAFKBN1852LG>, 16.04.2021.

⁵⁵⁰ *Ibidem*, 16.04.2021.

miała wymusić na Korei Północnej zwrócenie się do innych partnerów gospodarczych – Korei Południowej, Japonii oraz USA⁵⁵¹. Dzięki temu dialog i współpraca KRLD z krajami demokratycznymi zostałaby zwiększona przy jednoczesnym zmniejszeniu wpływów socjalistycznych Chin. Ta sytuacja mogłaby pozwolić na powolne otwieranie Korei Północnej, a następnie swobodniejszą negocjację warunków pokoju.

Administracja Trumpa wyraziła swoje zaniepokojenie deklaracją nowego prezydenta Republiki Korei, który przedstawił chęć renegocjacji ustaleń dotyczących systemu THAAD. Dla Moon Jae Ina kwestia systemu obronnego THAAD była istotna nie tylko z punktu widzenia kryzysu bezpieczeństwa w regionie, który obiecał zażegnać, lecz również ze względu na oświadczenia prezydenta Trumpa. Prezydent USA wezwał Republikę Korei do zapłaty za budowę systemu (mimo innych pierwotnych ustaleń pomiędzy Barackiem Obamą a Park Geun Hye) pod groźbą wypowiedzenia umowy o wolnym handlu. Dzień po zwycięstwie Moon Jae Ina w wyborach prezydenckich, amerykańskie CIA ogłosiło stworzenie Centrum Misji Koreańskiej, które miało zająć się przechwyceniem informacji na temat możliwości i zasobów Korei Północnej, które mogłyby zostać wykorzystane do rozwoju programu nuklearnego⁵⁵². Dodatkowo, japońscy eksperci ostrzegli Koreę Południową przed nieumyślnym finansowaniem programu atomowego KRLD poprzez środki pozyskane z parku przemysłowego w Kaesong⁵⁵³.

3 września 2017 roku przekazana została informacja o ogromnym trzęsieniu ziemi, które zostało wykryte przez Koreę Południową, Chiny i Amerykę. Niedługo później reżim północnokoreański przyznał się do przeprowadzenia szóstego testu nuklearnego, który tym razem miał wskazywać na całkowite, ostateczne udoskonalenie programu bomb wodorowych przez KRLD. Według doniesień, bomba może zostać zamontowana w rakiecie balistycznej, której przybliżony zasięg może dochodzić aż do kontynentu amerykańskiego⁵⁵⁴. Prezydent Moon Jae In rozumie zagrożenie płynące z ciągłego nacisku i nakładania sankcji na reżim północnokoreański oraz wywierania presji militarnej. Korea Północna, w ramach odpowiedzi na sankcje, rozwijała swój program nuklearny, co z kolei wywoływało ustanawianie kolejnych zakazów oraz ograniczeń. Można powiedzieć, że problem koreański zaczął przypominać zamknięte koło. Moon Jae In zdaje sobie sprawę, że ta sytuacja skończyć może się jedynie tragedią, dlatego rozpoczął proces ponownego angażowania się w dyplomację z Koreą Północną.

---

⁵⁵¹ K. Nakajima, M. Inoue, *op. cit.*, 16.04.2021.

⁵⁵² J. Park, J. Kim, *op. cit.*, 16.04.2021.

⁵⁵³ K. Nakajima, M. Inoue, *op. cit.*, 16.04.2021.

⁵⁵⁴ J. McCurry, *North Korean nuclear test confirmed in major escalation by Kim Jong-un*, The Guardian 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/03/north-korean-nuclear-test-confirmed-in-major-escalation-by-kim-jong-un>, 16.04.2021.

Nowy prezydent nawołuje do powrotu do „polityki słonecznej”. Tym razem jednak ta polityka jest prowadzona w nieco zmienionej formie. Choć dialog miał jak najszybciej zostać wznowiony, Moon Jae In nie zaprzestał wzmocnienia militarnego swojego państwa w ramach czynnika powstrzymującego broń prowoakację ze strony Północy. Utrzymanie nieco łagodniejszych sankcji oraz militarnej presji na Koreę Północną miało doprowadzić do zmian w KRLD. Nowa polityka Moon Jae Ina wobec problemu międzykoreańskiego została nazwana „polityką księżycową”, co bezpośrednio nawiązuje zarówno do „polityki słonecznej” jak i nazwiska prezydenta (ang. Moonshine policy)⁵⁵⁵.

6 lipca 2017 roku Moon Jae In, podczas swojej podróży do Niemiec, wygłosił w Berlinie oficjalne przemówienie, w którym wyartykułował wszystkie elementy swojego planu stabilizacji sytuacji w regionie, a następnie osiągnięcia trwałego pokoju z Koreą Północną, by w przyszłości mogło dojść do pokojowego zjednoczenia. Podczas przemówienia Moon Jae In podkreślił znaczenie sojuszu z USA zwłaszcza w kontekście zachowania bezpieczeństwa obywateli Republiki Korei w sytuacji zbrojnej eskalacji konfliktu. Prezydent zwrócił uwagę jednak na to, że proces pokojowy i zjednoczeniowy musi odbyć się przede wszystkim na zasadzie rozmów dwustronnych (jedynie z pomocą państw niezaangażowanych), a Republika Korei, jako podmiot demokratyczny, musi przewodzić tym rozmowom. Ostateczne zjednoczenie Półwyspu Koreańskiego miało ziścić się poprzez tylko i wyłącznie naród koreański⁵⁵⁶.

Zgodnie z „polityką księżycową” celem Moon Jae Ina jest stworzenie bezpiecznego, pokojowego oraz zamożnego Półwyspu Koreańskiego, na którym nie będzie znajdowała się broń atomowa. W celu osiągnięcia tego zamiaru Moon Jae In przyjął trzy główne zasady. Pierwsza dotyczyła rozwiązania kryzysu bezpieczeństwa na półwyspie oraz podpisania traktatu pokojowego w pierwszej kolejności. Ta zasada oznaczała również całkowity sprzeciw przeciwko jakimkolwiek działaniom wojennym wobec KRLD. Reguła była uzasadniona prostą analizą – koszty gospodarcze czy społeczne związane z wznowieniem działań wojennych byłyby niezwykle wysokie i nieopłacalne. Dodatkowo, działania wojenne byłyby zdecydowanie trudniejsze do opanowania. Warto dodać do tego fakt, że reżim północnokoreański, w wypadku eskalacji konfliktu, byłby niezwykle desperowany – KRLD ma zdecydowanie mało do stracenia i ogromnie dużo do zyskania. Druga zasada dotyczyła całkowitej likwidacji broni nuklearnej na Półwyspie Koreańskim. Według Moon Jae Ina, Korea Południowa nie jest w stanie

---

⁵⁵⁵ S. H. Malevich, *Moonshine: How a Return to the Sunshine Policy under President Moon Jae-In will bring Stability to the Korean Peninsula*, Glendon Journal of International Studies, s. 16–17.

⁵⁵⁶ R. Frank, *President Moon's North Korea Strategy. South Korea's new leader unveiled his strategy in an important speech in Berlin*, The Diplomat 2017, <https://thediplomat.com/2017/07/president-moons-north-korea-strategy/>, 16.04.2021.

pokoju egzystować, kiedy na Północy istnieje broń atomowa. Duża część społeczeństwa Republiki Korei nawoływała do stworzenia własnego programu nuklearnego i stworzenia broni atomowej, jednak Moon Jae In bardzo szybko zadeklarował, że jego administracja do tego nie doprowadzi. Zdaniem byłego prawnika, taka decyzja pogorszyłaby jedynie stosunki i podwyższyłaby ryzyko użycia broni nuklearnej przez KRLD. Ostatnią zasadą ustaloną przez rząd Moon Jae Ina był brak chęci zmiany reżimu północnokoreańskiego. Ta deklaracja była wielokrotnie powtarzana przez prezydenta np. podczas berlińskiego przemówienia. Zdaniem polityka zlikwidowanie reżimu Kim Jong Una nie tylko zachwiałoby budowane wzajemne zaufanie, ale również byłoby niepraktyczne. Według ekspertów, miejsce Kim Jong Una zostałoby zajęte przez inną osobę, która prowadziłaby podobną politykę do swojego poprzednika⁵⁵⁷.

W przeciwieństwie do poprzednich administracji, rząd Moon Jae Ina postanowił rozdzielać każdy aspekt relacji z Koreą Północną. Dla przykładu, kwestie humanitarne mają być rozwijane niezależnie od klimatu politycznego na Półwyspie Koreańskim. Moon Jae In wierzy, że poprzez spotkania rozdzielonych rodzin, wspólne uczestnictwo Korei Północnej i Południowej w zawodach sportowych, ochrona środowiska czy praca nad przestrzeganiem praw człowieka są sposobem na otwarcie się Korei Północnej. Nawet jeśli stosunki polityczne z KRLD pozostałyby napięte, wymiana kulturalna, ekonomiczna czy społeczna miała zostać utrzymana. Warto zaznaczyć, że sankcje i nacisk na reżim północnokoreański miały zostać utrzymane do momentu stabilizacji sytuacji na Półwyspie Koreańskim oraz zaprzestania rozwijania programu nuklearnego oraz regularnych testów broni masowego rażenia⁵⁵⁸.

Wraz z południowokoreańskim ministerstwem unifikacji, Moon Jae In przygotował kompleksowy plan trwałego zawiązania się dobrych relacji Północy z Południem oraz w przyszłości stworzenia jednego organizmu państwowego. Zgodnie z pierwszą zasadą „polityki księżycowej” stworzenie pokojowej atmosfery na półwyspie było również pierwszym krokiem nowego programu. Kolejnym krokiem było utrzymanie wzajemnego szacunku pomiędzy oboma państwami koreańskimi. Ostatnim elementem było wprowadzenie polityki otwartości, która miała zachęcać obywateli do uczestniczenia w poprawianiu relacji z KRLD. Ministerstwo unifikacji opracowało również trzy cele, do których należała rezolucja dotycząca rozwiązania problemu nuklearnego i podpisanie traktatu pokojowego, rozwój długotrwałej współpracy międzykoreańskiej oraz stworzenie nowej gospodarczej wspólnoty na Półwyspie Koreańskim. Aby osiągnąć

---

⁵⁵⁷ C. I. Moon, *President Moon Jae-in and the Korea Peace Initiative*, Global Asia, https://www.globalasia.org/v14no2/cover/president-moon-jae-in-and-the-korea-peace-initiative_chung-in-moon, 16.04.2021.

⁵⁵⁸ *Ibidem*, 16.04.2021.

te cele należało kierować się czterema strategiami. Pierwszą było stosowanie powolnego i wszechstronnego podejścia wobec KRLD. Następną jest rozwiązanie wszystkich problemów międzykoreańskich i w tym samym czasie całkowite zlikwidowanie programu nuklearnego Korei Północnej. Korea Południowa zobowiązała się wspierać zrównoważony rozwój na półwyspie poprzez instytucjonalizację. Ostatnią strategią było stworzenie fundamentów do pokojowego zjednoczenia poprzez współpracę dla obopólnych korzyści. Przy implementacji tych strategii rządowi Republiki Korei ma przyswiecać pięć dodatkowych zasad: inicjatywa ma leżeć po stronie wyłącznie koreańskiej, należy wzmocnić obronę i wzajemny szacunek, rozwinąć współpracę i interakcje międzykoreańskie na poziomie obywatelskim oraz wzmocnić współpracę⁵⁵⁹.

Administracja Moon Jae Ina w niedługim czasie rozpoczęła prace nad swoim planem. Sytuacja wymagała szybkiej interwencji, gdyż z każdym dniem rosło ryzyko wznowienia działań zbrojnych przez Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną. W lutym 2018 roku Korea Południowa była gospodarzem zimowych igrzysk olimpijskich, które odbyły się w Pyeongchang. Było to istotne wydarzenie z punktu widzenia relacji Północ – Południe, ponieważ reżim północnokoreański nie tylko odpowiedział na zaproszenie na wydarzenie sportowe, ale również zdecydował się wysłać tam swoją reprezentację oraz grupę kibiców. Było to wydarzenie, które miało otwierać nową erę pokojowych relacji na Półwyspie Koreańskim oraz zapraszać do dalszego dialogu⁵⁶⁰. Zgodnie z przewidywaniami, już 9 lutego 2018 roku Kim Jong Un zaprosił prezydenta Korei Południowej Moon Jae Ina do KRLD, aby odbyć spotkanie pokojowe. Prezydent Moon Jae In zareagował na zaproszenie optymistycznie, lecz z ostrożnością. Mimo udziału Koreańczyków z Północy w olimpiadzie w Pyeongchangu, sytuacja na Półwyspie wciąż pozostawała napięta⁵⁶¹.

W związku z tym, Moon Jae In zwołał naradę najwyższych urzędników państwowych, z którymi omówił wszystkie niezbędne aspekty szczytu międzykoreańskiego. Podczas spotkań Moon Jae In zaznaczył, że mimo, że rozmowy oraz inicjatywa powinna leżeć po stronie koreańskiej, to w procesie pokojowym istotne są USA. Prezydent słusznie zauważył, że napięcie nie leży już wyłącznie na linii Pyeongyang – Seul, ale również Pyeongyang – Waszyngton. Moon Jae Inowi zależało na doprowadzeniu do trójstronnych rozmów między KRLD, Re-

---

⁵⁵⁹ Ministry of Unification, *Moon Jae-in's Policy on the Korean Peninsula*, https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/policyissues/koreanpeninsula/strategies/, 16.04.2021.

⁵⁶⁰ *North Korea at the Winter Olympics: All you need to know*, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-42770887>, 16.04.2021.

⁵⁶¹ S. H. Choe, *Kim Jong-un Invites South Korean Leader to North for Summit Meeting*, The New York Times 2018, <https://www.nytimes.com/2018/02/09/world/asia/kim-yo-jong-history-facts.html>, 16.04.2021.

publiką Korei oraz USA, które w przyszłości mogłyby doprowadzić do zlikwidowania problemu broni jądrowej na półwyspie. Podczas narady ustalono, że wstępne spotkanie przedstawicieli z Korei Północnej i Południowej odbędzie się 29 marca 2018 roku w Panmundżom na granicy obu państw – to tam miały zostać ustalone szczegóły spotkania Kim Jong Una z Moon Jae Inem⁵⁶². Wysłannicy obu państw koreańskich ustalili, że spotkanie przywódców również odbędzie się w strefie zdemilitaryzowanej, w wiosce Panmundżom, gdzie doszło do podpisania traktatu o zawieszeniu broni w 1953 roku⁵⁶³. W trakcie narady ustalona została data szczytu międzykoreańskiego na 27 kwietnia. Podczas rozmów, przedyskutowana miała zostać przede wszystkim kwestia programu nuklearnego KRLD oraz tego jak duże zagrożenie dla bezpieczeństwa Półwyspu Koreańskiego niesie za sobą rozwój broni atomowej⁵⁶⁴.

Podczas marcowego spotkania południowokoreańskiego wysłannika Chung Eui Yonga z Kim Jong Unem ustalone zostały kolejne szczegóły dotyczące szczytu międzykoreańskiego. Spotkanie przywódców obu państw miało odbyć się w tak zwanym Domu Pokoju (ang. Peace House), który znajduje się w południowokoreańskiej części wspólnego obszaru bezpieczeństwa w Panmundżom. Jest to historyczna decyzja, gdyż nigdy wcześniej (od 1953 roku) przywódca Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej nie przekroczył 38. równoleżnika i nie wkroczył na terytorium Republiki Korei. Decyzję Kim Jong Una interpretuje się jako próbę wzmocnienia swojego wizerunku oraz odróżnienia od swojego ojca oraz dziadka – Kim Jong Ila oraz Kim Il Sunga. Uważa się, że był to północnokoreański gest mający na celu pokazanie chęci do zmiany. Wysłannik Chung Eui Yong również przekazał do wiadomości publicznej informację o odtworzeniu linii telefonicznej łączącej Pyeongyang z Seulem. Za pomocą tej linii Kim Jong Un oraz Moon Jae In mieli jeszcze przed kwietniowym spotkaniem porozmawiać telefonicznie⁵⁶⁵.

Tuż przed szczytem międzykoreańskim, w pierwszej połowie kwietnia 2018 roku, przekazana została informacja, że podczas spotkania Kim Jong Una z Moon Jae Inem nie będą omawiane kwestie przestrzegania praw człowieka

---

⁵⁶² J. A. Sohn, *Seoul proposes high0level talks about Pyeongyang summit*, Cheong Wa Dae 2018, https://web.archive.org/web/20180427044719/http://english1.president.go.kr/korea/korea.php?srh%5Bboard_no%5D=29&srh%5Bview_mode%5D=detail&srh%5Bseq%5D=20313&srh%5Bdetail_no%5D=290&srh%5Bpage%5D=, 16.04.2021.

⁵⁶³ T. Lee, *South Korea says North Korea agrees to hold high-level talks*, CNN World 2018, <https://edition.cnn.com/2018/03/23/asia/koreas-talks/index.html>, 17.04.2021.

⁵⁶⁴ *North and South Korea set date for historic summit*, ABC News 2018, <https://www.abc.net.au/news/2018-03-29/north-and-south-korea-set-date-for-summit-between-leaders/9603274>, 16.04.2021.

⁵⁶⁵ M. J. Ser, C. J. Lee, *North Korean leader to visit South for the first time*, Korea JoongAng Daily 2018, <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/article/article.aspx?aid=3045322>, 17.04.2021.

w Korei Północnej. Według południowokoreańskiego ministra unifikacji najważniejszą i niecierpiącą zwłoki sprawą jest rozwiązanie zagrożenia spowodowanego programem nuklearnym KRLD oraz rozpoczęcie rozmów na temat podpisania traktatu pokojowego pomiędzy państwami koreańskimi. Żaden inny temat nie miał być przedmiotem rozmów przywódców. Co więcej, kwestie przestrzegania praw człowieka od zawsze były delikatnym tematem wywołującym oburzenie wśród reżimu Kim Jong Una, dlatego biorąc pod uwagę panujący wtedy klimat polityczny, podniesienie tego tematu mogłoby przynieść negatywne skutki. Prawa człowieka są jednak tematem niezwykle istotnym dla przywódcy Korei Południowej, dlatego te kwestie miały być omówione w późniejszym czasie przy obecności międzynarodowej społeczności. Decyzja wywołała jednak zaniepokojenie wielu organizacji pozarządowych takich jak Human Rights Watch, które wystosowały pismo do prezydenta Moon Jae Ina. W liście powoływano się na prawniczą przeszłość prezydenta oraz podkreślano, że uregulowanie kwestii przestrzegania praw człowieka w KRLD jest równie istotne co rozwiązanie kryzysu bezpieczeństwa. Moon Jae In zapewnił, że dla niego ten temat jest równie istotny, jednak aktualnie relacje międzykoreańskie są tak bardzo ochłodzone, że poruszanie kwestii, z którymi KRLD czuje się niekomfortowo może wywołać odwrotny skutek niż zamierzano⁵⁶⁶.

Historyczny szczyt, zgodnie z ustaleniami, odbył się 27 kwietnia 2018 roku w Panmunjom na 38. równoleżniku. Wydarzenie było niezwykle istotne pod względem symbolicznym i propagandowym. Zdjęcia pokazujące przywódców Kim Jong Una oraz Moon Jae Ina podających sobie dłonie na granicy oraz trzymających się za ręce idąc w kierunku Domu Pokoju obiegły cały świat. Pierwsze od ponad dekady spotkanie przywódców miało dać nadzieję obywatelom Półwyspu Koreańskiego na pokój oraz duży krok naprzód w kierunku poprawienia się stosunków międzykoreańskich. Wydarzenie zostało odebrane przez społeczeństwo południowokoreańskie niezwykle pozytywnie – przede wszystkim młodzi wyborcy Moon Jae Ina uważają wydarzenie za punkt zwrotny, który pozwoli im żyć spokojnie nie martwiąc się zagrożeniem ze strony KRLD⁵⁶⁷. Duża część spotkania była nadawana w południowokoreańskiej telewizji na żywo. Również po szczycie, zorganizowane zostało nagranie, podczas którego przywódcy oraz ich żony swobodnie ze sobą rozmawiali, a nawet żartowali. Miało

---

⁵⁶⁶ W. Lee, *North Korea's human rights issues not on the summit agenda*, Aljazeera 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/4/12/north-koreas-human-rights-issues-not-on-the-summit-agenda>, 17.04.2021.

⁵⁶⁷ *North Korea's Kim Jong-un pledges 'new history' with South Korea*, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43914208>, 17.04.2021.

to na celu podkreślenie, że od tamtego dnia relacje na Półwyspie Koreańskim będą się powoli poprawiały i zacieśniały⁵⁶⁸.

Najistotniejszym aspektem szczytu międzykoreańskiego w Panmundżom była jednak deklaracja w sprawie pokoju, dobrobytu i zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego (ang. *Panmunjom Declaration on Peace, Prosperity and Reunification of the Korean Peninsula*) podpisana przez Kim Jong Una i Moon Jae Ina. W dokumencie zawarta została przysięga wobec całego narodu koreańskiego, według której na Półwyspie Koreańskim zakończona miała zostać wojna oraz miała się rozpocząć nowa era pokoju. Deklaracja zawierała również trzy punkty, wraz z rozwinięciami, które szczegółowo opisują postulaty obu państw oraz kroki, które będą podejmowane w celu stworzenia bezpiecznego półwyspu i regionu. Według pierwszego punktu obie strony konfliktu miały ponownie nawiązać stosunki, co ma przyspieszyć wspólny dobrobyt państw. Poprawa oraz rozwój stosunków międzykoreańskich jest najważniejszym i powszechnym pragnieniem całego narodu koreańskiego. Zjednoczenie półwyspu miało być kierowane niezależnie przez KRLD i Republikę Korei. Ten punkt został rozwinięty przez sześć kolejnych podpunktów: obie strony potwierdziły zasadę „niepodległości narodowej”, zgodnie z którą losy państw koreańskich są określane tylko i wyłącznie przez nie. KRLD oraz Republika Korei ustaliły, że w najbliższym czasie wdrożone mają zostać wszystkie dotychczas podpisane deklaracje i umowy międzykoreańskie; Korea Północna i Południowa zadeklarowały chęć prowadzenia dialogu i negocjacji na wysokich szczeblach w różnych dziedzinach oraz podjąć działania w celu wdrożenia porozumień osiągniętych na szczycie. Obie strony zgodziły się również na utworzenia biura łącznikowego, w którego skład mieli wchodzić przedstawiciele z Północy i Południa. Biuro miało zostać założone w regionie Kaesong oraz miało ułatwić wymianę obywatelską; KRLD i Republika Korei postanowiły ożywić wieloaspektową współpracę, wymianę, wizyty i kontakty ludzi ze wszystkich warstw społecznych; obie strony zadeklarowały chęć pracy nad problemami humanitarnymi wynikającymi z podziału półwyspu, takimi jak spotkania rozdzielonych rodzin pod przewodnictwem Czerwonego Krzyża. Wstępnie zaplanowano pierwsze spotkanie na 15 sierpnia; oba państwa zgodziły się na promowanie projektów, które miały na celu osiągnięcie zrównoważonego rozwoju czy dobrobytu gospodarki całego półwyspu. Kolejny punkt dotyczył podjęcia wspólnego wysiłku w celu rozładowania napięć militarnych oraz usunięcia niebezpieczeństwa wznowienia działań wojennych na Półwyspie Koreańskim. Ten postulat również został doprecyzowany w postaci kolejnych podpunktów: oba państwa koreańskie zgodziły się całkowicie zaprzestać wszelkich wrogich działań przeciwko sobie (na lądzie,

---

⁵⁶⁸ Korea make nuclear pledge after historic summit, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43921385>, 17.04.2021.

morzu i powietrzu). Ustalono również, że nadawanie przez głośniki oraz rozrzucanie ulotek propagandowych w rejonie linii demarkacyjnej zostanie zaprzestane; Kim Jong Un i Moon Jae In zgodzili się opracować praktyczny plan przekształcenia obszaru morskiej linii granicznej w taki sposób, aby zapobiec w przyszłości przypadkowym starciom wojskowym; obie strony zgodziły się również na wspólne spotkania władz wojskowych i wspólne ćwiczenia w przyszłości. Według trzeciego postulatu zawartego w deklaracji oba państwa koreańskie mają aktywnie współpracować w celu zbudowania trwałego i stabilnego pokoju na Półwyspie Koreańskim. Zakończenie obecnego, niestabilnego stanu zawieszenia broni jest niezbędnym elementem dążenia do zbudowania bezpieczeństwa w regionie. Postulat rozwinięty został kolejnymi podpunktami: obie strony potwierdziły obowiązujący do dziś traktat o zawieszeniu broni i nieagresji; KRLD i Republika Korei oznajmiły chęć stopniowego rozbrojenia Półwyspu Koreańskiego w miarę łagodzenia napięć militarnych; oba państwa koreańskie wyraziły chęć ogłoszenia zakończenia wojny koreańskiej w 65. rocznicę podpisania porozumienia o zawieszeniu broni. W tym celu miały zostać zorganizowane również rozmowy trzy- lub czterostronne z USA i ChRL; dla obu państw celem, który należy w przyszłości osiągnąć jest całkowita denuklearyzacja Półwyspu Koreańskiego. Podczas spotkania Moon Jae In został również zaproszony do Pyeongyangu na jesień 2018 roku⁵⁶⁹. Warto zauważyć, że niektóre z postulatów zawartych w deklaracji są przełomowe. Do tej pory, kwestia podpisania pokoju nie była tak jasno przedstawiona i ustalona. Dokument okazał się być kompleksowy – dokładnie opisywał wszystkie działania niezbędne do rozwiązania kryzysu bezpieczeństwa. Wydarzenie z punktu widzenia obywateli czy ekspertów było uważane za historyczne i niezwykle ważne nie tylko ze względu na propagandowy aspekt szczytu, ale przede wszystkim ze względu na wszechstronność, dokładność i stanowczość podpisanej przez Moon Jae Ina i Kim Jong Una deklaracji.

Szczyt międzykoreański w Panmunjom wywołał również reakcję przywódców międzynarodowych. Pozytywnie o rozmowach jak i ich rezultacie wypowiedziały się m.in. Chiny, Japonia czy Rosja. Jednak najbardziej zapamiętana przez opinię publiczną była reakcja Donalda Trumpa. Prezydent USA w serii tweetów pogratulował spotkania i dodał, że Amerykanie powinni być dumni z tego wydarzenia. Dodał również, że szczyt oznacza niezwykle bliskie zakończenie wojny koreańskiej⁵⁷⁰. Prezydent D. Trump przedstawił światu historyczny

---

⁵⁶⁹ Ministry of Foreign Affairs, Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification of the Korean Peninsula, 2018, https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=319130&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=&page=1&titleNm=, 17.04.2021.

⁵⁷⁰ H. Ellis-Petersen, M. Weaver, *Korean summit: Trump hails 'end of the Korean war' – as it happened*, The Guardian 2018, <https://www.theguardian.com/world/live/2018/apr/27/north-and->

szczyt międzykoreański jako zasługę Ameryki oraz z ogromnym entuzjazmem oznajmił, że podpisanie traktatu pokojowego przez obie Koree jest praktycznie pewne.

30 kwietnia 2018 roku, reżim północnokoreański wystosował do opinii publicznej komunikat o planach zamknięcia największego miejsca testowania broni jądrowej w Punggyeri w KRLD. Eksperci uważają, że gest ten jest północnokoreańską interpretacją umowy o denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. Zamknięcie obiektu nie wpłynęło również na broń, którą KRLD już posiada. W przeszłości również dochodziło do oficjalnego zamknięcia obiektów programu nuklearnego, dlatego administracja Moon Jae Ina postanowiła nie traktować tego gestu jako całkowitej zmiany w polityce prowadzonej przez KRLD. Decyzja o zamknięciu ośrodka była jedynie symboliczna⁵⁷¹.

Donald Trump został zaproszony do spotkania z Kim Jong Unem. Rozmowa miała odbyć się 12 czerwca 2018 roku w Singapurze i miała być pierwszym spotkaniem prezydenta Stanów Zjednoczonych z przywódcą KRLD. Dotyczyć miała kwestii rozwiązania problemu nuklearnego na półwyspie. 24 maja Donald Trump niespodziewanie odwołał spotkanie wywołując gniew reżimu północnokoreańskiego. Jak później wytłumaczył jeden ze starszych urzędników administracji Trumpa decyzja została podjęta w ramach odpowiedzi na brak zaufania wobec KRLD⁵⁷².

26 maja 2018 roku przekazana została zaskakująca informacja o niespodziewanym drugim spotkaniu Moon Jae Ina z Kim Jong Unem. Spotkanie odbyło się dwa dni po odwołaniu szczytu USA – KRLD przez Donalda Trumpa. Informacja o kolejnym spotkaniu przywódców państw koreańskich prawdopodobnie nie została wcześniej przekazana do opinii publicznej, ponieważ była odpowiedzią na nagłą decyzję prezydenta USA. Drugi szczyt międzykoreański trwał zaledwie dwie godziny w strefie zdemilitaryzowanej⁵⁷³. Moon Jae In podczas spotkania pełnił rolę mediatora pomiędzy Kim Jong Unem a Donaladem Trumpem. Prezydent Republiki Korei zdawał sobie sprawę z wagi USA w proces denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. Podczas rozmowy z Kim Jong Unem uspokoił przywódcę oraz również wyraził nadzieję na wznowienie dialogu na linii KRLD –

---

south-korea-summit-leaders-prepare-for-historic-inter-korean-meeting-live?page=with:block-5ae3069ee4b0ed4091d27343#block-5ae3069ee4b0ed4091d27343, 17.04.2021.

⁵⁷¹ M. W. Bishop, *North Korea's vow to shut Punggye-ri nuclear site appears mostly symbolic*, NBC News 2018, <https://www.nbcnews.com/news/north-korea/north-korea-s-vow-shut-punggye-ri-nuclear-site-appears-n869991>, 17.04.2021.

⁵⁷² *Trump cancels Kim summit amid North Korea 'hostility'*, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44242558>, 17.04.2021.

⁵⁷³ J. Kim, T. Waldrop, *North and South Korean leaders hold surprise meeting*, CNN Politics 2018, <https://edition.cnn.com/2018/05/26/politics/north-and-south-korean-leaders-meet-again/index.html>, 17.04.2021.

USA⁵⁷⁴. Jeszcze tego samego dnia, Donald Trump oznajmił, że odbywa z przedstawicielami Korei Północnej bardzo produktywne rozmowy na temat szczytu USA – KRLD. W wiadomości przesłanej za pomocą portalu Tweeter przekazał, że istnieje bardzo duża szansa na to, by szczyt odbył się tego samego dnia w Singapurze⁵⁷⁵. Tym wydarzeniem, Moon Jae In pokazał, że Korea Południowa jest niezbędnym graczem w kwestii rozwiązania problemu nuklearnego na Półwyspie Koreańskim. To Republika Korei stara się prowadzić dialog z reżimem KRLD, to ona zdaje sobie sprawę z tego, w jaki sposób należy prowadzić rozmowy z tym reżimem.

Zgodnie z poprzednimi ustaleniami, 12 czerwca doszło do historycznego spotkania prezydenta Donalda Trumpa z Kim Jong Unem. Przez obu przywódców szczyt uznany został za ogromny sukces. Prezydent USA obiecał, że coroczne ćwiczenia wojskowe żołnierzy amerykańskich i południowokoreańskich zostaną odwołane. Ćwiczenia od zawsze wywoływały zaniepokojenie i złość w reżimie północnokoreańskim, dlatego Kim Jong Un niezwykle ucieszył się z obietnicy. W ramach odpowiedzi Kim Jong Un zadeklarował chęć denuklearyzacji całego półwyspu. Była to jednak odpowiedź nieco lakoniczna i mało konkretna. Ze szczytu zwycięską ręką zdecydowanie wrócił Kim Jong Un, który zyskał realną gwarancję zaniechania działań militarnych na południowej części półwyspu bez konkretnych zobowiązań ze swojej strony⁵⁷⁶.

Jeszcze w czerwcu, zaledwie parę dni po szczycie USA – KRLD, Korea Północna i administracja Moon Jae Ina ustaliły szczegóły dotyczące pierwszego od 2105 roku spotkania członków rozdzielonych rodzin. Spotkania zaplanowano na sierpień. Jest to niezwykle istotny wymiar współpracy międzykoreańskiej dla obywateli obu państw, dlatego przedstawiciele Korei Północnej i Korei Południowej doszli do porozumienia niezwykle szybko⁵⁷⁷. Zgodnie z ustaleniami, w drugiej połowie sierpnia doszło do długo wyczekiwanego spotkania rozdzielonych rodzin. Ponad 80 osób z każdej ze stron spotkało się z członkami swoich rodzin w północnej części Panmundżom. Niestety w wydarzeniu nie mogli uczestniczyć wszyscy poszkodowani podziałem. Niektóre z osób widziało swoją

---

⁵⁷⁴ Associated Press, *North, South Korea meet for surprise second summit*, Syracuse 2018, https://www.syracuse.com/politics/2018/05/north_south_korea_meet_for_surprise_second_summit.html, 17.04.2021.

⁵⁷⁵ *Trump cancels Kim...*, 17.04.2021.

⁵⁷⁶ Kalbreier, *Conclusions from the Trump-Kim Singapore summit*, Vontobel 2018, <https://www.vontobel.com/en-ch/impact/conclusions-from-the-trump-kim-singapore-summit-10065/>, 17.04.2021.

⁵⁷⁷ Agence France-Presse, *North and South Korea confirm family reunions will resume in August for the first time since 2015*, South China Morning Post 2018, <https://www.scmp.com/news/asia/diplomacy/article/2152091/north-and-south-korea-confirm-family-reunions-will-resume-august>, 16.04.2021.

rodzinę pierwszy raz od 1953 roku. Było to wydarzenie niezwykle istotne, ponieważ zdecydowanie większa część osób biorących udział w spotkaniu to ludzie starsi – najstarsza osoba miała 101 lat. Dla wielu z nich to wydarzenie mogło być ostatnią szansą na spotkanie z podzieloną rodziną⁵⁷⁸.

We wrześniu 2018 roku, Kim Jong Un ustalił wstępny ostateczny termin całkowitej denuklearyzacji półwyspu. Symbolicznie przywódca wyznaczył datę na koniec kadencji prezydenckiej Donalda Trumpa – był to ukłon w stronę zapewnienia prezydenta USA, że denuklearyzacja osiągnięta zostanie wspólnymi siłami KRLD i USA⁵⁷⁹. Konkretnie działania miały zostać przedyskutowane na spotkaniu z Mikem Pompeo w Pyeongyangu, jednak ta wizyta została odwołana przez Donalda Trumpa miesiąc wcześniej⁵⁸⁰.

Kolejna decyzja o odwołaniu spotkania bardzo zdenerwowała Pyeongyang, jednak z tego również powodu oba państwa koreańskie ponownie wyszły z inicjatywą organizacji szczytu międzykoreańskiego⁵⁸¹. Korea Północna i Południowa zgodziły się na spotkanie w stolicy KRLD, Pyeongyangu. Szczyt miał odbyć się we wrześniu. Jednym z istotnych powodów organizacji spotkania była nie tylko próba ocieplenia stosunków międzykoreańskich, ale również otworenie drogi do normalizacji relacji Korei Północnej z USA⁵⁸².

Zgodnie z ustaleniami, 18 i 19 września 2018 roku doszło do kolejnego spotkania przywódców Kim Jong Una i Moon Jae Ina. Kilka dni wcześniej, prezydent Moon potwierdził, że szczyt ma dotyczyć zarówno relacji międzykoreańskich jak i USA – KRLD. Republika Korei kolejny raz zdecydowała się zostać mediatorem pomiędzy zwaśnionymi państwami, mimo bycia w równie niebezpiecznej sytuacji. Tym razem, wydarzenie było mniej spektakularne, a obywatele Korei Południowej, choć wciąż z wielkimi nadziejami, w mniejszym stopniu liczyli na historyczne zmiany. KRLD, mimo ciągłych zapewnień i symbolicznych gestów, nie zdecydowała się na żadne kroki mające na celu zmniejszyć napięcia i doprowadzić do przyszłej denuklearyzacji półwyspu. Opinia publiczna liczyła na rozmowy o podpisaniu traktatu pokojowego, jednak sam prezydent Moon,

---

⁵⁷⁸ *Korean reunions: Families divided by war meet in North*, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-45243108>, 16.04.2021.

⁵⁷⁹ H. Shin, S. Haevey, *North Korea's Kim sets denuclearization time line, prompting thanks from Trump*, Reuters 2018, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea/north-korea-kim-sets-denuclearization-time-line-prompting-thanks-from-trump-idUSKCN1LM07M>, 16.04.2021.

⁵⁸⁰ A. Ward, *Here's the real reason Trump canceled Pompeo's North Korea trip*, Vox 2018, <https://www.vox.com/2018/8/28/17790546/north-korea-trump-pompeo-letter-trip>, 17.04.2021.

⁵⁸¹ H. Shin, S. Haevey, *op. cit.*, 17.04.2021.

⁵⁸² *Korea to hold Pyongyang summit in September*, Channel News Asia 2018, <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/koreas-to-hold-pyongyang-summit-in-september-10612404>, 17.04.2021.

jeszcze przed szczytem, oświadczył, że ten temat nie będzie przedmiotem rozmowy z Kim Jong Unem. Gdyby podpisanie porozumienia o całkowitym zakończeniu działań wojennych było możliwe podczas szczytu międzykoreańskiego, musieliby w nim również uczestniczyć przedstawiciele USA i ChRL. Prezydent Republiki Korei liczył jednak na podpisanie traktatu przedłużającego i wzmacniającego poprzedni dokument o zawieszeniu broni z 1953 roku⁵⁸³.

Niezwykłe symbolicznym wydarzeniem, które miało miejsce podczas wizyty Moon Jae Ina w Korei Północnej była wizyta na świętej górze Paektu. Góra jest miejscem niezwykle ważnym dla Koreańczyków, ponieważ jest mitologicznym źródłem pochodzenia tego narodu. Koreańczycy z Południa mogą dostać się na szczyt tej góry jedynie od strony chińskiej – do tamtej pory dostęp od strony Korei Północnej był niemożliwy. To wydarzenie było ważne dla Moon Jae Ina ze względów prywatnych, lecz również dało nadzieję Koreańczykom na coraz bliższą normalizację stosunków i zjednoczenie. Wspólna wizyta Moona i Kima na górze Paektu była kolejnym zagranem propagandowym mającym podnieść nadzieje obywateli obu Korei na zmiany. Zmęczenie społeczeństwa południowokoreańskiego brakiem transformacji systemu KRLD i brakiem konkretnych działań na denuklearyzację było coraz wyższe, dlatego to wydarzenie było istotne⁵⁸⁴.

Największym osiągnięciem szczytu międzykoreańskiego było podpisanie przez obie strony wspólnej deklaracji z Pyeongyangu z września 2018 roku (ang. *Pyeongyang Joint Declaration of September 2018*) oraz umowy w sprawie wdrożenia historycznej deklaracji z Panmundżom na poziomie wojskowym (ang. *Agreement on the Implementation of the Historic Panmunjom Declaration in the Military Domain*). Zwłaszcza druga deklaracja okazała się być niezwykle ważna – dawała szanse na realizację niektórych punktów przedstawionych w pierwszym podpisanym przez Kim Jong Una i Moon Jae Ina dokumencie. Według wspólnej deklaracji z Pyeongyangu obie strony zgodziły się rozszerzyć działalność mającą na celu zaprzestanie wrogości militarnej w regionach konfrontacyjnych takich jak strefa zdemilitaryzowana oraz całkowitego usunięcia niebezpieczeństwa wznowienia działań wojennych na Półwyspie Koreańskim. Aby zrealizować to postanowienie, Korea Północna i Południowa zobowiązały się przestrzegać i działać zgodnie z założeniami umowy w sprawie wdrożenia deklaracji

---

⁵⁸³ A. Salmon, *Moon lands in Pyongyang for high-stakes summit with Kim*, Asia Times 2018, <https://asiatimes.com/2018/09/moon-lands-in-pyongyang-for-high-stakes-summit-with-kim/>, 18.04.2021.

⁵⁸⁴ H. Shin, J. Lee, *Fulfilling a dream, South Korea's Moon visits sacred North Korean mountain with Kim*, Reuters 2018, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea-summit-mountain/fulfilling-a-dream-south-koreas-moon-visits-sacred-north-korean-mountain-with-kim-idUSKCN1M006F>, 18.04.2021.

z Panmundżom oraz zawęzić komunikację międzykoreańską. Przywódcy ogłosili również uruchomienie międzykoreańskiego wspólnego komitetu wojskowego. Obie strony zgodziły się również podjąć znaczące kroki w celu dalszego rozwoju wymiany i współpracy międzykoreańskiej w duchu osiągnięcia wspólnego dobrobytu i zrównoważonego rozwoju gospodarki. To postanowienie miało zostać zrealizowane przy pomocy czterech konkretnych kroków: obie strony ustaliły, że jeszcze w roku 2018 odbędzie się przełomowa ceremonia złączenia połączeń kolejowych i drogowych Północy i Południa; w miarę poprawiających się stosunków przywódcy ustalili wznowić rozmowy na temat przywrócenia prac w parku przemysłowym Kaesong oraz odnowienia programu turystycznego Gór Diamentowych. Na podstawie tych projektów, Moon Jae In oraz Kim Jong Un zgodzili się na omówienie kwestii utworzenia podobnych obszarów na zachodnim i wschodnim wybrzeżu Półwyspu Koreańskiego; KRLD oraz Republika Korei zgodziły się na wspólną pracę nad ochroną środowiska; obie strony zdecydowały się rozpocząć współpracę medyczną. Kim Jong Un oraz Moon Jae In w kolejnym postanowieniu zgodzili się na wzmocnienie współpracy humanitarnej takiej jak organizacja spotkań członków rozdzielonych rodzin. Przywódcy KRLD i Republiki Korei zgodzili się również aktywnie promować wymianę i współpracę w różnych aspektach, aby wzmocnić atmosferę sprzyjającą pokojowemu zjednoczeniu. Przykładem tej współpracy była deklaracja chęci wspólnego uczestnictwa w Igrzyskach Olimpijskich w Tokio w 2020 roku (ze względu na pandemię COVID-19 igrzyska zostały przesunięte) oraz chęć wspólnej organizacji Igrzysk Olimpijskich w 2032 roku. Według kolejnego punktu deklaracji, Korea Północna zgodziła się na powolną denuklearyzację w postaci likwidacji broni nuklearnej czy zamknięcie takich ośrodków jak reaktor atomowy w Yeongbyeom. Zgodnie z ostatnim punktem, Kim Jong Un przyjął zaproszenie do Seulu⁵⁸⁵.

Podczas spotkania, przez Moon Jae Ina i Kim Jong Una osiągnięte zostało porozumienie w celu pełnego wdrożenia deklaracji z Panmundżom. Deklaracja składa się z sześciu punktów – każdy z nich drobiazgowo został rozwinięty w załącznikach zawierających działania niezbędne do osiągnięcia celu. Zgodnie z pierwszym punktem, Korea Północna i Południowa zgodziły się całkowicie zaprzestać wszelkich wrogich działań na lądzie, w powietrzu i na morzu. Obie strony zgodziły się również opracować istotne środki wojskowe w celu przekształcenia strefy zdemilitaryzowanej w strefę pokoju. Moon Jae In i Kim Jong Un zgodzili się na podjęcie środków wojskowych w celu zapobieżenia przypadkowym starciom wojskowym oraz w celu zapewnienia bezpiecznych połowów na terenach spornych. W czwartym punkcie, obie strony zadeklarowały chęć

---

⁵⁸⁵ *Pyeongyang Joint Declaration of September 2018*, The National Committee on North Korea: NCNK 2018, <https://www.ncnk.org/node/1633>, 18.04.2021.

opracowania niezbędnych środków bezpieczeństwa oraz żywienia wymiany, współpracy i kontaktów wojskowych. Korea Północna i Południowa oświadczyły, że podejmą również próby stworzenia wspólnej armii narodu koreańskiego. Według ostatniego punktu, deklaracja o implementacji postanowień dokumentu z Panmundżom miała obowiązywać od 19 września 2018 roku, a obie strony miały w trybie natychmiastowym rozpocząć prace nad postanowieniami zgodnie z ustalonymi w załącznikach procedurami. Dokument podpisany przez przywódców był niezwykle drobiazgowy i kompleksowy, dlatego można go uznawać za historyczny krok w kierunku poprawienia relacji na Półwyspie Koreańskim⁵⁸⁶.

Zgodnie z umowami podpisanymi przez Kim Jong Una i Moon Jae Ina, już w październiku 2018 roku państwa koreańskie rozpoczęły proces łączenia ze sobą połączeń drogowych i kolejowych. Wydarzenie jest potwierdzeniem działań Moon Jae Ina i oddziaływania jego „polityki księżycowej”, jednak wywołało ono zaniepokojenie w USA. Zdaniem Amerykanów, rozwijanie współpracy międzykoreańskiej mogło podważać wysiłki Stanów Zjednoczonych takie jak nacisk na KRLD w celu denuklearyzacji. Politycy amerykańscy uważali, że działania Moon Jae Ina są za bardzo łagodne, przez co główny cel usunięcia broni atomowej z półwyspu nie zostanie zrealizowany⁵⁸⁷. Warto jednak zauważyć, że wywieranie presji i nacisk stawiało Koreę Południową w niezwykle niebezpiecznej sytuacji.

W listopadzie 2018 roku KRLD i Republika Korei rozpoczęły wycofywanie jednostek wojskowych z frontowych posterunków strażniczych wzdłuż 38. Równoleżnika. Już 10 listopada do wiadomości publicznej przekazana została o całkowitym wycofaniu wojsk i broni palnej z 22 posterunków granicznych⁵⁸⁸.

30 listopada zniszczonych zostało 10 frontowych posterunków granicznych znajdujących się przy strefie zdemilitaryzowanej. Minister Obrony Narodowej Republiki Korei przekazał tego samego dnia, że praca nad całkowitym zniszczeniem posterunków objętych umową o implementacji postanowień deklaracji z Pandmundżom została zakończona. Żołnierze Korei Północnej i Południowej wykonali również zadanie polegające na usunięciu wszystkich min znajdujących

---

⁵⁸⁶ Agreement on the Implementation of the Historic Panmunjom Declaration in the Military Domain, The National Committee on North Korea: NCNK 2018, <https://www.ncnk.org/sites/default/files/Agreement%20on%20the%20Implementation%20of%20the%20Historic%20Panmunjom%20Declaration%20in%20the%20Military%20Domain.pdf>, 18.04.2021.

⁵⁸⁷ H. Shin, *Koreas to reconnect roads, rail, U. S. concerned over easing sanctions*, Reuters 2018, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea-idUSKCN1MP0D0>, 18.04.2021.

⁵⁸⁸ *In the latest trust-building step, North and South Korean military finish withdrawal from front-line guard posts*, Los Angeles Times, <https://www.latimes.com/world/la-fg-korea-guard-post-withdrawals-20181110-story.html>, 18.04.2021.

się wzdłuż 38. Równoleżnika. Oczywiście wszystkie strażnice znajdujące się na granicach nie zostały całkowicie zniszczone ze względów bezpieczeństwa, jednak ich znaczna część została rozbrojona⁵⁸⁹.

27 i 28 lutego 2019 roku prezydent USA Donald Trump oraz Kim Jong Un spotkali się na szczycie w stolicy Wietnamu, Hanoi. Przedmiotem dyskusji podczas spotkania miała być kwestia programu rakietowego i nuklearnego Korei Północnej oraz próba nawiązania pokojowych relacji pomiędzy państwami. Szczyt zakończył się wcześniej niż początkowo planowano, ponieważ obie strony anulowały wspólny posilek oraz ceremonię podpisania wspólnej deklaracji. Zarówno D. Trump oraz urzędnicy amerykańscy, jak i północnokoreańskie media wypowiadały się jednak o spotkaniu raczej pozytywnie⁵⁹⁰. Podczas szczytu nie doszło do podpisania żadnego porozumienia, czy deklaracji. D. Trump przekazał, że głównym celem Korei Północnej było uzyskanie potwierdzenia o zniesieniu sankcji nałożonych przez Stany Zjednoczone, na co prezydent nie chciał się zgodzić. Strona północnokoreańska oznajmiła, że na spotkaniu zostały przedstawione jedynie realistyczne propozycje. Przekazana została również informacja, że nie doszło do rozmowy na temat trzeciego szczytu USA – KRLD. Mimo szybszego zakończenia spotkania bez osiągnięcia porozumienia oraz braku zaproszenia na kolejne spotkanie przez żadną ze stron, D. Trump i Sekretarz Stanu USA Mike Pompeo wyrazili nadzieję na to, że w niedługim czasie rozmowy zostaną wznowione⁵⁹¹.

USA chciały, aby KRLD udostępniła do wglądu niezależnych, amerykańskich obserwatorów obiekty atomowe m.in. w Yongbyeon. W zamian za spełnienie tych warunków D. Trump był gotowy stopniowo znosić sankcje wobec Korei Północnej. Kim Jong Un prawdopodobnie na spotkaniu przekazał, że reżim północnokoreański jest gotowy udostępnić do wglądu tylko wybrane instalacje w Yongbyeon, w zamian za co oczekiwał zniesienia większości sankcji nałożonych na KRLD, zwłaszcza tych z 2016 roku. Prawdopodobnie obie strony rozmawiały również o ogłoszeniu zakończenia stanu wojny koreańskiej oraz utworzeniu biura łącznikowego USA – KRLD⁵⁹².

---

⁵⁸⁹ Korea complete work on removing some guard posts, land mines in DMZ, Belta 2018, <https://eng.belta.by/society/view/koreas-complete-work-on-removing-some-guard-posts-land-mines-in-dmz-116996-2018>, 18.04.2021.

⁵⁹⁰ M. E. Manyin, E. Chanlett-Avery, M. B. D. Nikitin, D. E. Rennack, *The February 2019 Trump-Kim Hanoi Summit*, Congressional Research Service 2019, s. 1.

⁵⁹¹ *Trump-Kim summit breaks down after North Korea demands end to sanctions*, BBC News 2019, <https://www.bbc.com/news/world-asia-47398974>, 18.04.2021.

⁵⁹² O. Pietrewicz, *Kim – Trump Summit: No Breakthrough in Hanoi*, PISM 2019, https://pism.pl/publications/Kim_Trump_Summit_No_Breakthrough_in_Hanoi, 18.04.2021.

Brak porozumienia podczas spotkania D. Trumpa z Kim Jong Unem w Hanoi miał również ogromny wpływ na relacje międzykoreańskie. Brak jakiegokolwiek postępu w relacjach USA – KRLD jest szkodliwy dla administracji Moon Jae Ina – utrzymanie sankcji gospodarczych zdecydowanie utrudnia, a nawet uniemożliwia współpracę na Półwyspie Koreańskim⁵⁹³. Moon Jae In ponownie został zmuszony do pełnienia roli mediatora w relacjach USA – KRLD. Spotkanie w Hanoi jest kolejnym czynnikiem, który spowodowało intensyfikację współpracy i dialogu międzykoreańskiego, który jest jedynym możliwym sposobem na rozwiązanie kryzysu bezpieczeństwa na Półwyspie Koreańskim.

Po długich rozmowach pomiędzy Koreą Północną a Południową oraz między Koreą Południową a USA, sytuacja na linii USA – KRLD nieco się ustabilizowała. Zgodnie z wcześniejszymi sygnałami dotyczącymi kolejnego spotkania, D. Trump za pośrednictwem platformy społecznościowej Twitter, zaprosił Kim Jong Una na spotkanie w strefie zdemilitaryzowanej w Panmundżom. Zaproszenie było opisane jako niespodziewany i nagły pomysł prezydenta Trump podczas jego wizyty w Osace na szczycie G-20, prawdopodobnie jednak było wcześniej dokładnie opracowane i omówione z przedstawicielami KRLD⁵⁹⁴. Do spotkania D. Trumpa z Kim Jong Unem 30 czerwca 2019 r. dołączył również prezydent Moon Jae In. Spotkanie trwało zaledwie godzinę i nie zakończyło się konkretnymi ustaleniami. Spotkanie miało na celu wznowienie rozmów USA z KRLD w celu odnalezienia wspólnej decyzji odnośnie denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. D. Trump przekazał, że zaprosił Kim Jong Una na spotkanie w Białym Domu w Ameryce, jednak żadne konkretne kroki w tym celu nie zostały podjęte⁵⁹⁵.

Moon Jae In wyraził nadzieję, że spotkanie przywódców w strefie zdemilitaryzowanej jest nadzieją na zakończenie wzajemnej wrogości USA i KRLD oraz jest pierwszym krokiem w stronę normalizacji stosunków pomiędzy tymi dwoma państwami. Choć żadne ustalenia nie zostały podjęte w trakcie rozmów, prezydent Republiki Korei wierzył, że jest to początek zmian⁵⁹⁶. Prezydent Moon Jae In doskonale zdaje sobie sprawę, że poprawienie się stosunków USA i KRLD jest niezbędne, by osiągnąć pokój na Półwyspie Koreańskim. Stany Zjednoczone Ameryki są sojusznikiem Republiki Korei od momentu zakończenia okupacji

---

⁵⁹³ *Ibidem.*, s. 18.04.2021.

⁵⁹⁴ S. Horsley, *Trump Tweets An Invitation To North Korea's Kim- Meet In the DMZ?*, NPR 2019, <https://www.npr.org/2019/06/28/737209058/trump-tweets-an-invitation-to-north-koreas-kim-meet-in-the-dmz?t=1618750795417>, 18.04.2021.

⁵⁹⁵ *US – North Korea: Trump and Kim hold historic meeting at DMZ*, BBC News 2019, <https://www.bbc.com/news/world-asia-48817898>, 18.04.2021.

⁵⁹⁶ H. J. Kim, *South Korea's Moon calls Trump – Kim summit end of hostility*, AP News, <https://apnews.com/article/702b0e0154e844d49d205dda19eb1c4c>, 18.04.2021.

japońskiej i proklamacji państwa. Z tego powodu, reżim północnokoreański bardzo często łączy relacje z Republiką Korei z relacjami z USA. Co więcej, pomoc światowego mocarstwa jakim są Stany Zjednoczone niewątpliwie wpływa na proces pokojowy na Półwyspie Koreańskim.

Atmosfera sprzyjająca podpisywaniu kolejnych porozumień, deklaracji, rozwojowi współpracy międzykoreańskiej jeszcze w 2019 roku zaczęła powoli się osłabiać. W trzecim i czwartym kwartale 2019 roku wykryto aż 21 testów rakietowych i broni dalekiego zasięgu, które miały miejsce na terenie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Najwięcej z nich, bo aż dziesięć, miało miejsce w samym sierpniu 2019 roku⁵⁹⁷. Był to jasny znak, zarówno dla USA jak i Republiki Korei, że mimo wielkich, początkowych nadziei, KRLD ponownie tylko pozornie wyrażała chęć zmian. Co prawda testy nuklearne zostały wstrzymane, jednak reżim północnokoreański wciąż pracuje nad rozwojem swojego potencjału militarnego. W 2020 roku odbyło się 9 takich testów, a w 2021 roku 2. Ostatnie miały miejsce w marcu 2021 roku. Niestety nie jest to dobry znak dla relacji na Półwyspie Koreańskim⁵⁹⁸. W marcu 2020 roku, w Korei Północnej odbyło się najwięcej wystrzałów broni rakietowej w historii tego kraju. W miesiącu użyto broni aż dziewięć razy – były to jednak tym razem testy głównie rakiet krótkiego zasięgu⁵⁹⁹.

Niedługo później, w kwietniu 2020 roku doszło do nagłego zniknięcia Kim Jong Una. Przywódca nie pojawił się publicznie przez prawie miesiąc, co doprowadziło do pojawienia się spekulacji na temat jego śmierci. Plotki były istotne dla relacji międzykoreańskich z jednego powodu – nagła śmierć Kim Jong Una mogłaby spowodować chaos w Korei Północnej, a nawet upadek reżimu Kimów⁶⁰⁰. Choć powszechnie wiadomo, że przywódca posiada w swoim cieniu wielu innych polityków, którzy pomagają mu w kierowaniu państwem, to jednak Kim Jong Un jest aktualnie twarzą KRLD. Eksperci zaczęli brać pod uwagę możliwość buntu obywateli, czy nagłego napływu uchodźców, który mógłby okazać się problematyczny choćby ze względu na pandemię COVID-19. Nieobecność Kim Jong Una zwróciła również uwagę południowokoreańskich ekspertów na stan zdrowia przywódcy. Republika Korei musiała również rozpocząć

---

⁵⁹⁷ The James Martin Center for Nonproliferation Studies (CNS), *The CNS North Korea Missile Test Database*, <https://www.nti.org/analysis/articles/cns-north-korea-missile-test-database/>, 18.04.2021.

⁵⁹⁸ *Ibidem.*, 18.04.2021.

⁵⁹⁹ A. Panda, *What Was Behind North Korea's Busy March 2020 Missile Launches?*, The Diplomat 2020, <https://thediplomat.com/2020/04/what-was-behind-north-koreas-busy-march-2020-missile-launches/>, 18.04.2021.

⁶⁰⁰ J. McCausland, *Kim Jong Un's appearance put death rumors to rest. But the world was scared for good reason*, NBC News 2020, <https://www.nbcnews.com/think/opinion/kim-jong-un-s-appearance-put-death-rumors-rest-world-ncna1199886>, 18.04.2021.

prace nad projektami działań wobec nagłej i niespodziewanej śmierci Kim Jong Una.

12 czerwca 2020 roku, w rocznicę pierwszego spotkania Donalda Trumpa z Kim Jong Unem, KRLD ogłosiła rozpoczęcie gromadzenia się jednostek wojskowych. Minister Spraw Zagranicznych KRLD ogłosił również, że nie dojdzie już do żadnego kolejnego spotkania z prezydentem D. Trumpem. Korea Północna wyraziła swój smutek oraz niezadowolenie z braku poprawy relacji z USA oraz sankcji, które w dalszym ciągu nałożone są na KRLD⁶⁰¹.

Prowadząc w dalszym ciągu coraz bardziej chłodną politykę zagraniczną, parę dni później, 16 czerwca 2020 roku Korea Północna wysadziła w powietrze biuro łącznikowe znajdujące się w Kaesong. Biuro służyło do prowadzenia rozmów z przedstawicielami Korei Południowej. Manewr KRLD był już całkowicie oficjalnym zwrotem w relacjach międzykoreańskich. Korea Północna była zadowolona brakiem postępów w znoszeniu sankcji oraz za małym wymiarem współpracy międzykoreańskiej⁶⁰². Moon Jae In, zdając sobie sprawę z mankamentów „polityki słonecznej” prowadzonej przez jego poprzedników, w swojej „polityce księżycowej” postanowił ograniczyć współpracę gospodarczą do minimum. Prezydent Korei Południowej nie chciał popełnić błędów Kim Dae Junga i Roh Moo Hyuna, których polityka ustępstw wobec KRLD spowodowała sfinansowanie programu nuklearnego Korei Północnej. Moon Jae In swoją pomoc wobec KRLD opiera na pomocy humanitarnej za pośrednictwem organizacji pozarządowych – w ten sposób ma pewność, że pieniądze trafiają do potrzebujących, a nie do reżimu⁶⁰³. „Polityka księżycowa” nie jest ustępliwa wobec reżimu północnokoreańskiego, nie spełnia jego wszystkich oczekiwań. Z tego względu pozytywne relacje międzykoreańskie zaczęły ulegać ponownemu, stopniowemu ochłodzeniu. 25 marca 2021 roku Korea Północna ogłosiła test zupełnie nowej rakiety, która miała niezwykle wzmocnić siłę wojska północnokoreańskiego⁶⁰⁴. Testy broni w marcu 2021 roku są najprawdopodobniej chęcią zwrócenia uwagi na Korę Północną przez nowego prezydenta USA Joe Bidena. Kim

---

⁶⁰¹ T. H. Kim, *On summit anniversary, North Korea vows to build up military*, AP News 2020, <https://apnews.com/article/02105a3219cb63b6082ef0dfbab8e18b>, 18.04.2021.

⁶⁰² J. Berlinger, J. Kwon, Y. Seo, *North Korea blows up liaison office in Kaesong used for talks with South*, CNN World 2020, <https://edition.cnn.com/2020/06/16/asia/north-korea-explosion-intl-hnk/index.html>, 18.04.2021.

⁶⁰³ A. Fiori, *The Third Inter- Korean Meeting: Is the “Moonshine Policy” Beginning?*, ISPI 2018, <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/third-inter-korean-meeting-moonshine-policy-beginning-20322>, 18.04.2021.

⁶⁰⁴ C. Zwirko, *North Korea says it tested a ‘newly developed’ missile to strengthen military*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/2021/03/north-korea-says-it-tested-a-newly-developed-missile-to-strengthen-military/>, 18.04.2021.

Jong Un zdaje sobie sprawę, że najlepszym sposobem osiągnięcia swoich celów jest wywołanie sytuacji zaniepokojenia nową bronią⁶⁰⁵.

W kwietniu 2021 roku Korea Północna ogłosiła, że wycofuje się z udziału w Igrzyskach Olimpijskich w Tokio, które zostały przełożone na lato 2021 roku. Choć decyzja została uargumentowana troską o zdrowie Koreańczyków, eksperci bardzo szybko zinterpretowali informację w inny sposób. KRLD ponownie chciała pokazać swoje niezadowolenie z relacji USA – KRLD oraz międzykoreańskich. Wspólny udział w Igrzyskach Olimpijskich w Tokio zawarty był w postanowieniach deklaracji z Pyeongyangu podpisanej w 2018 roku⁶⁰⁶. Wycofanie się z wspólnie ustalonego zapisu jest jasną deklaracją dla Republiki Korei – reżim północnokoreański będzie wywiązywał się z postanowień dokumentu jedynie w dogodnych dla niego momentach.

Mimo coraz większych napięć spowodowanych testami broni przez KRLD, prezydent Republiki Korei Moon Jae In wciąż naciska na dialog międzykoreański⁶⁰⁷. Moon Jae In mimo kolejnych przeciwności ze strony północnokoreańskiej wielokrotnie starał się reagować ze spokojem, wciąż mając nadzieję na zmiany w stosunkach międzykoreańskich. W ministerstwie unifikacji, prezydent Republiki Korei zdecydował się na zatrudnienie jeszcze większej ilości ekspertów, którzy od lat zajmowali się relacjami na Półwyspie Koreańskim. Moon Jae In obrał sobie za nowy cel choć częściową denuklearyzację półwyspu w zamian za zmniejszenie sankcji na reżim północnokoreański. W przyszłości mogłoby to doprowadzić do całkowitej denuklearyzacji, jednak duża część ekspertów uważa również, że takie działania mogą doprowadzić do wzmocnienia programu nuklearnego KRLD⁶⁰⁸.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonego przeze mnie wywiadu eksperckiego z dr Oskarem Pietrewiczem znawcą spraw bezpieczeństwa Azji Wschodniej należy podkreślić, że polityka prowadzona przez Moon Jae Ina miała jedynie ograniczony wpływ na relacje z KRLD. Administracji prezydenta Republiki Korei z sukcesem udało się doprowadzić do wznowienia dialogu politycznego z Koreą Północną na najwyższym szczeblu. Dzięki spotkaniom Moon Jae Ina z Kim Jong

---

⁶⁰⁵ J. Fretwell, *North Korea wants Biden's attention. The best way to get it: ballistic missiles*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/2021/03/north-korea-wants-bidens-attention-the-best-way-to-get-it-ballistic-missiles/>, 18.04.2021.

⁶⁰⁶ Ch. Green, *Why North Korea's Olympic withdrawal is about more than public health*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/pro/why-north-koreas-olympic-withdrawal-is-about-much-more-than-public-health/>, 18.04.2021.

⁶⁰⁷ Ch. Green, *Despite rising tensions, North and South Korea will likely talk again*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/pro/despite-rising-tensions-north-and-south-korea-will-likely-talk-again/>, 18.04.2021.

⁶⁰⁸ S. Kim, *Moon's North Korea Vision Up in Smoke? Not So Fast...*, Rand Corporation 2020, <https://www.rand.org/blog/2020/07/moons-north-korea-vision-up-in-smoke-not-so-fast.html>, 18.04.2021.

Unem przywrócono również rozmowy polityczne, militarne i kulturalne. Niestety, ze względu na brak postępów w rozmowach USA – KRLD, osiągnięcia Moon Jae Ina z 2018 roku nie były wystarczające. Brak współpracy gospodarczej oraz wciąż niezniesione sankcje sprawiły, że Korea Północna powoli powraca do poprzedniego, wrogiego nastawienia. Mimo to, administracja Moon Jae Ina wciąż próbuje nawiązać rozmowę z reżimem północnokoreańskim, czy wznowić współpracę międzykoreańską – tym razem w ramach współpracy humanitarnej i medycznej ze względu na pandemię koronawirusa⁶⁰⁹.

3.3. Ocena polityki zjednoczeniowej oraz pokojowej na Półwyspie Koreańskim i szanse na pokojową normalizację i zakończenie konfliktu

Ocena polityki zjednoczeniowej oraz pokojowej na Półwyspie Koreańskim jest niezwykle trudna. Przywódcy zarówno Republiki Korei jak i KRLD nie prowadzili spójnej, konsekwentnej polityki, która mogłaby doprowadzić do oficjalnego zakończenia wojny koreańskiej. Zwłaszcza wśród prezydentów Korei Południowej koncepcje wobec konfliktu na Półwyspie Koreańskim zmieniały się praktycznie nieustannie. Niektóre z pomysłów powtarzały się, zwłaszcza wśród polityków wywodzących się z tych samych ugrupowań, czy mających podobne poglądy. Niestety polityka prowadzona wobec KRLD nigdy nie była całkowicie spójna. Najdłuższymi okresami, w których dialog z reżimem północnokoreańskim był prowadzony w sposób stosunkowo jednolity były prezydentury Kim Dae Junga i Roh Moo Hyuna.

Naturalnie, okres tuż po podpisaniu traktatu o zawieszeniu broni w 1953 roku nie był sprzyjający dla dialogu pokojowego. Przywódcy Lee Syngman i Kim Il Sung posiadali swoje własne wizje zjednoczeniowe, które głównie opierały się na „wchłonięciu” drugiego organizmu państwowego. W dużej mierze, te koncepcje miały być realizowane z użyciem siły. Podczas wyjątkowo długiego okresu prezydentury gen. Park Chung Hee oraz prezydentury Chun Doo Hwana powstawały różne propozycje pokojowe – proponowane one były ze strony zarówno Południowej jak i Północnej. Niektóre z tych pomysłów, takich jak wspólna budowa specjalnego ośrodka przemysłowego, były wykorzystane w późniejszym czasie. W tamtym okresie, te koncepcje wydawały się być jednak zbyt kontrowersyjne oraz nierealne do zrealizowania. Przedstawiciele Korei Północnej i Korei Południowej wciąż ze sobą rywalizowali (np. wyścig gospodarczy), a próby nawiązywania rozmów nie były skuteczne. Konflikt na Półwyspie

---

⁶⁰⁹ O. Pietrewicz, *Próby zakończenia wojny koreańskiej – współczesne stosunki na Półwyspie Koreańskim*, Wywiad ekspercki, s. 1.

Koreańskim miał zdecydowanie inny charakter, dlatego przywódcy nie byli również skłonni do kompromisów.

Pierwszą rewolucyjną koncepcją była myśl prezydenta Kim Dae Junga. „Polityka słoneczna” prowadzona przez Kim Dae Junga i Roh Moo Hyuna, mimo ogromnych nadziei, okazała się być w późniejszym okresie ogromną porażką. Kontakty na Półwyspie Koreańskim jedynie pozornie uległy znacznej poprawie. W późniejszym czasie prawdziwe motywy reżimu północnokoreańskiego zostały ujawnione. Ogromne pieniądze, które były przesyłane przez prezydentów Republiki Korei w ramach pomocy ekonomicznej, humanitarnej czy współpracy gospodarczej były wykorzystywane do rozwoju programu nuklearnego. Broń atomowa, w której posiadanie weszła KRLD ukształtowała charakter konfliktu w XXI wieku. Korea Północna stała się poważnym zagrożeniem nie tylko dla Korei Południowej, ale również dla jej sojuszników i dla całego regionu.

Moment, w którym reżim Korei Północnej przeprowadził z sukcesem pierwszy test broni jądrowej sprawił, że problem jakim jest konflikt międzykoreański nie był już wyzwaniem lokalnym. Kwestia rozwiązania i zakończenia wojny koreańskiej de facto trwającej od 1950 roku stała się celem globalnym, który musi zostać jak najszybciej osiągnięty. Nawiązując do wyników przeprowadzonego wywiadu eksperckiego z dr O. Pietrewiczem można określić, że Korea Południowa nie jest w stanie samodzielnie kształtować swojej strategii wobec KRLD, według swoich własnych preferencji. Władze Republiki Korei są zależne od stanu relacji USA z Koreą Północną. Mimo to, kolejne administracje Korei Północnej oraz ich chęci rozstrzygnięcia sporu mają wciąż największy wpływ na rozwój sytuacji na Półwyspie Koreańskim⁶¹⁰.

Koncepcja Lee Myung Baka, była stanowczą odpowiedzią na działania Korei Północnej i na „politykę słoneczną”. Prezydent słusznie zauważył jak wiele problemów wynikło z prowadzenia polityki ustępstw wobec KRLD. Lee Myung Bak niestety postanowił obrać całkowicie odmienną strategię postępowania, co wpłynęło na praktycznie zerowy dialog z reżimem północnokoreańskim. Napięcie na Półwyspie Koreańskim jedynie wzrastało, a sytuacja zaczynała przypominać zimnowojenną rywalizację. Lee Myung Bak przejawiał chęci nawiązania pokojowych relacji, jednak ze względu na zbyt konfrontacyjne nastawienie do reżimu północnokoreańskiego, te starania nie zostały w żadnym aspekcie zaakceptowane czy zrealizowane. Ciekawa i nowatorska koncepcja Park Geun Hye okazała się ostatecznie nieskuteczna, a prezydent podczas ostatniego okresu swojej kadencji przyjęła skrajną i agresywną postawę wobec KRLD. Sytuacja na Półwyspie Koreańskim była niezwykle napięta, a zagrożenie eskalacją kon-

---

⁶¹⁰ O. Pietrewicz, *Próby...*, s. 1.

fliktu rosło. Wznowienie działań wojennych na półwyspie budzi w tym momencie wyjątkowy niepokój – KRLD dysponuje bronią jądrową, zatem konflikt mógłby w każdej chwili przerodzić się w wojnę atomową. Okres wzmożonej rywalizacji i rosnących napięć przypominał o „polityce słonecznej”. Dopiero w kontekście strategii Lee Myung Baka i Park Geun Hye można wysunąć pewne wnioski. Choć „polityka słoneczna” miała niezwykle wiele wad oraz jest w dużej mierze odpowiedzialna za powstanie północnokoreańskiego programu nuklearnego, to relacje międzykoreańskie były stosunkowo dobre – nawet jeśli były to jedynie pozory. Wznowienie wojny na Półwyspie Koreańskim było w tamtym okresie zagrożeniem, jednak zdecydowanie mniejszym niż kilka lat później. Dialog czy współpraca międzykoreańską miała realny wpływ na pewną stabilizację w regionie. Mimo, że Korea Północna zbroiła się oraz rozwijała swój program atomowy w tajemnicy, istniało małe prawdopodobieństwo użycia tej broni przeciwko państwu, które dostarczało jej tak ogromne ilości pieniędzy. Byłoby to działanie całkowicie nieopłacalne dla Korei Północnej, dla której jednym z największych zagrożeń jest niezwykle zła sytuacja gospodarcza.

Potrzeba wznowienia rozmów międzykoreańskich była widoczna dla aktualnie rządzącego prezydenta Moon Jae Ina. Jego „polityka księżycowa” jest ukłonem w stronę strategii zapoczątkowanej przez Kim Dae Junga. „Polityka księżycowa” miała być unowocześnioną, usprawnioną i ulepszoną wersją „polityki słonecznej”. Wszystkie błędy, których dopuszczali się Kim Dae Jung i Roh Moo Hyun miały zostać zlikwidowane – Moon Jae In jasno podkreśla, że nie ma możliwości, by ponownie dochodziło do bezrefleksyjnego wspierania programu zbrojeniowego reżimu KRLD. Kadencja Moon Jae Ina zbliża się ku końcowi, dlatego można dokonać oceny starań pokojowych oraz zjednoczeniowych tego liberalnego prezydenta.

Najbardziej widoczne zmiany przyniósł rok 2018. Próby wznowienia dialogu międzykoreańskiego przez prezydenta Moon Jae Ina zostały zrealizowane, czego efektem były trzy szczyty międzykoreańskie i dwie przełomowe deklaracje. Dokumenty były precyzyjne, co nie pozwalało na odmienną interpretację zapisów przez reżim północnokoreański. Umowa w sprawie wdrożenia historycznej deklaracji z Panmunjom z września 2018 roku opisywała również konkretne kroki, które miały zostać podjęte w celu wprowadzenia w życie postanowień deklaracji. Jest to wyjątkowy dokument, który miał na celu mobilizację do faktycznego działania. W przeszłości, porozumienia, czy wspólne deklaracje Północy i Południa często kończyły się jedynie na geście, a żadne z postanowień nie były całościowo realizowane. Jedynie punkty, które dawały realne korzyści Korei Północnej były egzekwowane. Zgodnie z oczekiwaniami, niedługo po zakończeniu trzeciego szczytu międzykoreańskiego, postanowienia zawarte w dekla-

racjach zaczęły być realizowane wspólnie przez przedstawicielstwo Korei Północnej i Południowej. Był to realny dowód na to, że dialog międzykoreański przynosił widoczne efekty. Relacje na Półwyspie Koreańskim zdawały się poprawiać, a zagrożenie konfliktem znacznie zmalało. Moon Jae In jako pierwszy prezydent południowokoreański, silnie podkreśla kwestię podpisania traktatu pokojowego. Prezydent zdaje sobie sprawę, że bez takiego dokumentu, rozmowy z Północą mogą nie przynieść trwałych konsekwencji.

Od 2019 roku reżim północnokoreański powoli zaczął odchodzić od dialogu z administracją Moon Jae Ina. Zauważalne w 2018 roku zmiany w polityce konfrontacyjnej KRLD nie okazały się być trwałe. Z perspektywy 2021 roku można stwierdzić, że jest to spowodowane praktycznie całkowitym brakiem międzykoreańskiej współpracy gospodarczej. Choć Moon Jae In miał w planach taką kooperację, okazała się ona niemożliwa do utrzymania ze względu na sankcje nałożone na KRLD głównie przez USA⁶¹¹. Prezydent Donald Trump i Kim Jong Un nie znaleźli porozumienia w kwestii znoszenia sankcji przez co jakakolwiek wymiana ekonomiczna KRLD z Republiką Korei była całkowicie nierealna do zrealizowania.

Z tej perspektywy można jasno stwierdzić, że największy wpływ na rozwój stosunków na Półwyspie Koreańskim ma nie tylko postawa reżimu północnokoreańskiego, ale również polityka USA. Najprawdopodobniej, nawet jeśli po zakończonej przez Moon Jae Ina kadencji do władzy doszedłby polityk bardziej konserwatywny, jego strategia wobec KRLD nie byłaby już tak surowa jak podczas ostatniego okresu kadencji Park Geun Hye. Republika Korei zdaje sobie sprawę z zagrożenia i nieustannie będzie dążyć do nawiązania trwałego dialogu. Aby relacje międzykoreańskie realnie mogły się poprawić, reżim Kim Jong Una musi przejawiać rzeczywistą chęć do rozmowy. Dopóki KRLD będzie jedynie przejawiała deklaratywne otwarcie na dialog, żadne podjęte podczas pertraktacji ustalenia nie będą trwale respektowane. Od kiedy Korea Północna ogłosiła posiadanie broni dalekiego zasięgu, która dotrzeć może aż do granic Ameryki, Stany Zjednoczone stały się aktywnym graczem. Do tamtej pory USA były jedynie sojusznikiem Republiki Korei, który miał pomóc w rozwiązaniu konfliktu. Na pozytywne stosunki na półwyspie zaczęła mieć wpływ polityka USA – jeśli nie będzie nastawiona na wspieranie dialogu międzykoreańskiego oraz jeśli nie będzie bardziej przychylna do złagodzenia sankcji, to relacje KRLD i Republiki Korei pozostaną złe, a konflikt nie zostanie rozwiązany⁶¹². Przykładem potwierdzającym tę teorię może być przedstawiony w 2019 roku raport członków Partii Pracy Korei, w którym całkowicie zostały pominięte stosunki z Republiką Korei. Zdaniem KRLD brak współpracy gospodarczej, niemożliwej do realizowania ze

---

⁶¹¹ *Ibidem*, s. 2.

⁶¹² *Ibidem*, s. 1.

względu na decyzje USA, oznaczał brak zasadności utrzymywania dialogu z przedstawicielami Korei Południowej.

Zmiany, na które wskazywał rok 2018, prawdopodobnie były dla KRLD próbą utworzenia kanału komunikacyjnego KRLD z innymi państwami takimi jak USA. Taktyka, którą prowadził reżim Kim Jong Una, miała doprowadzić do nagłośnienia różnic w strategiach Moon Jae Ina i Donalda Trumpa. Korea Północna miała nadzieję, że tym sposobem uda się nakłonić USA do zmniejszenia sankcji. Co więcej, dialog z Koreą Południową, miał wypromować KRLD jako państwo chętne na współpracę międzynarodową⁶¹³.

KRLD raz jeszcze próbowała wykorzystać koncyliacyjną politykę Republiki Korei do własnych celów. Wcześniej był to rozwój programu nuklearnego, a teraz Korea Północna chciała wykorzystać relacje z Koreą Południową, aby rozpocząć swoją politykę międzynarodową. Gdyby jednak realnie i pozytywnie wpłynęło to na zmiany na Półwyspie Koreańskim, prawdziwe cele reżimu północnokoreańskiego nie miałyby większego znaczenia. Ze względu na decyzję USA, dialog KRLD i Republiki Korei nie został utrzymany. Nie możemy określić jednak, czy zniesienie większej części sankcji nałożonych na KRLD ostatecznie nie miałyby negatywnego efektu, takiego jak dalszy rozwój programu nuklearnego.

Biorąc pod uwagę wszystkie informacje zawarte w pracy dotyczące relacji międzykoreańskich oraz wywiad ekspercki przeprowadzony z dr O. Pietrewiczem, analitykiem specjalizującym się również w tym temacie, można wynieść kilka wniosków. Relacje na Półwyspie Koreańskim zdają się przypominać sinusoidę – stosunki pomiędzy Koreą Północną a Południową regularnie się poprawiają i pogarszają. Można zauważyć stały trend w postępowaniu reżimu północnokoreańskiego. Tylko w sytuacji, gdy KRLD widzi w pozytywnych relacjach z Republiką Korei zyski, to będzie chętna do prowadzenia dialogu. Korei Północnej zależy przede wszystkim na realizacji własnych celów, kwestia stosunków z Południem jest sprawą drugorzędną. Reżim Kim Jong Una zdaje sobie również sprawę z tego, że stosowanie zamiennie polityki otwartości z polityką groźby zdaje się przynosić największe zyski. W sytuacji, w której dialog pokojowy nie daje zamierzonych efektów, nagły zwrot w relacjach oraz swego rodzaju szantaż ostatecznie powodował osłabienie stanowiska Republiki Korei czy USA. Aktualnie KRLD prowadzi politykę bardziej ofensywną, która ma pokazać niezadowolenie z nieefektywnego dialogu prowadzonego w 2018 roku. Głównym celem reżimu Kim Jong Una jest zmniejszenie ogromnych sankcji nałożonych na Koreę Północną oraz rozpoczęcie współpracy gospodarczej z Republiką Korei oraz innymi państwami. Aby dialog międzykoreański mógł przynosić

---

⁶¹³ *Ibidem.*, s. 1–2.

trwałe efekty, poza współpracą kulturalną, czy wojskową, oba państwa koreańskie muszą rozpocząć kooperację ekonomiczną. Ze względu na twarde stanowisko administracji D. Trumpa, sankcje nałożone na KRLD całkowicie blokują taką współpracę. Prezydent Donald Trump był zdania, że Korea Północna najpierw musi podjąć kroki w kierunku denuklearyzacji. Kim Jong Un uważa, że zniesienie części sankcji jest niezbędne do rozpoczęcia tego procesu. Ze względu na kompletnie różne stanowiska, do porozumienia nigdy nie doszło, a co za tym idzie, KRLD zdecydowała się na powrót do polityki zagrożeń i szantażu. Stosunki na Półwyspie Koreańskim są zależne w tym momencie od taktyki, którą obierze administracja nowego prezydenta Joe Bidena. Prezydent Moon Jae In wciąż wyraża nadzieję na powrót do pokojowego dialogu. Jeśli prezydent J. Biden zdecyduje się na rozmowy i zniesienie części sankcji istnieje duże prawdopodobieństwo, że stosunki na półwyspie ulegną poprawie. Jeśli się tak stanie, bardzo możliwym jest, że ponownie nie będą to zmiany trwałe, a po jakimś czasie KRLD znowu obierze bardziej agresywne stanowisko.

Pokojowa współpraca międzykoreańska jest uzależniona od polityki aktualnie prowadzonej przez reżim Kim Jong Una. W tym momencie, ze względu na pogorszenie się relacji, realne szanse na pokojową współpracę są znikome. Provokacyjne działania KRLD jasno wskazują na to, że reżim nie jest skłonny do powrotu do współpracy na Półwyspie Koreańskim, dopóki jego warunki nie zostaną spełnione. Korea Północna zaangażowała się w dialog pokojowy i kooperację na Półwyspie Koreańskim, ponieważ wierzyła, że Korea Południowa otworzy jej drogę do rozmów z USA. Administracja Moon Jae Ina została wykorzystana jako narzędzie do realizacji celów Kim Jong Una. Gdyby dialog z D. Trumpem przyniósł oczekiwane efekty, prawdopodobnie współpraca międzykoreańska utrzymałaby się nieco dłużej. Gdyby kooperacja pomiędzy KRLD a Republiką Korei na wyższych i niższych szczeblach trwałaby dłuższy okres czasu, sposób prowadzenia polityki zagranicznej przez reżim północnokoreański mógłby się trwale zmienić. Bardziej prawdopodobnym jednak jest, że utrzymanie współpracy międzykoreańskiej, zwłaszcza gospodarczej, byłoby po prostu sposobem na dalsze osiąganie własnych celów tak jak to miało miejsce w przypadku „polityki słonecznej”. Ze względu na tak częste przekłamania, brak zaufania wobec reżimu Kim Jong Una jest zasadny. Aby doszło do trwałej, pokojowej współpracy na Półwyspie Koreańskim, KRLD musi przejawiać realną, a nie tylko deklaracyjną chęć rozwiązania problemu napiętych relacji. Współpraca międzykoreańska zależy od kilku czynników – jeśli któryś z nich nie będzie realizowany kooperacja na Półwyspie Koreańskim w dalszym ciągu nie będzie miała miejsca. Powodzenie tej współpracy zależy od postępów w dialogu międzykoreańskim oraz realizację postanowień w takich sferach jak polityczna, mi-

litarna, gospodarcza czy społeczno-kulturalna. W celu realizacji rozmów międzykoreańskich, negocjacje USA z KRLD w sprawie denuklearyzacji i sankcji muszą zakończyć się sukcesem. Ostatnim czynnikiem jest chęć włączenia innych państw niezależnych do dialogu na półwyspie np. Chiny, Japonia, Rosja czy UE⁶¹⁴.

Ze względu na wrogie nastawienie KRLD wobec Republiki Korei czy USA jasno wskazują na to, że w aktualnym klimacie politycznym podpisanie takiego traktatu jest praktycznie niemożliwe. Kolejne testy rakietowe, czy wysadzenie biura łącznikowego w Kaesong przez Koreę Północną jasno wskazują na brak chęci do podejmowania działań pokojowych. Te działania mogą natomiast wskazywać na swoistą chęć podjęcia dialogu z nową administracją J. Bidena. KRLD liczy na rozmowę z nowym prezydentem, czego efektem miałyby być zniesienie sankcji. Istnieje jednak małe prawdopodobieństwo, że J. Biden zdecyduje się na złagodzenie kar w aż takim wymiarze. Dodatkowo, aby doszło do formalnego zakończenia wojny koreańskiej należałoby w proces negocjacji zaangażować wszystkie strony biorące udział w działaniach wojennych. Prawdopodobnym jest również, że w negocjowanie pokoju na Półwyspie Koreańskim zaangażowane musiałyby być, w mniejszym lub większym, stopniu wszystkie państwa biorące udział w wojnie koreańskiej. W rozmowy na temat traktatu musiałyby zostać zaangażowane co najmniej USA i ChRL, które były stronami w czasie podpisywania rozejmu i dokumentu o zawieszeniu broni w 1953 roku⁶¹⁵. Techniczny aspekt procesu pokojowego wydaje się być niezwykle trudny do zrealizowania w sytuacji ogromnych napięć nie tylko na linii KRLD – Republika Korei i KRLD – USA, ale również USA – ChRL. Aktualnie, podpisanie dokumentu o formalnym zakończeniu wojny koreańskiej jest praktycznie niemożliwe, istnieje jednak szansa, że podczas negocjacji Kim Jong Una z prezydentem J. Bidenem przyjęta zostanie polityczna deklaracja o zakończeniu wojny koreańskiej⁶¹⁶. Wszystko jednak zależy od strategii, którą wybierze administracja J. Bidena, oraz administracja nowego prezydenta Republiki Korei po zakończeniu kadencji Moon Jae Ina.

Biorąc pod uwagę starania wszystkich prezydentów Korei Południowej oraz przywódców Korei Północnej, można stwierdzić, że próby zakończenia wojny koreańskiej na relacje międzykoreańskie są niewielkie. Do czasów prezydentury Moon Jae Ina, kwestia nigdy niezakończonych wojny koreańskiej była oczywiście ważna, nie była jednak istotą stosunków międzykoreańskich. Niezwykle ważne były koncepcje zjednoczeniowe przedstawiane przez kolejnych przywódców

---

⁶¹⁴ *Ibidem*, s. 2.

⁶¹⁵ *Ibidem*, s. 2.

⁶¹⁶ *Ibidem*, s. 2.

czy ich doradców. Kwestie złączenia Korei Północnej i Południowej są połączone z zakończeniem wojny koreańskiej. W momencie, w którym przywódcy obu państw zdali sobie sprawę, że ta kwestia jest niezwykle trudna do zrealizowania ze względu na różnice w koncepcjach Południa i Północy, różnice w poziomie gospodarczym, różnice kulturowe i społeczne oraz ze względu na koszt całego przedsięwzięcia, zjednoczenie Półwyspu Koreańskiego stało się celem dalekosiężnym. Na relacje międzykoreańskie ma przede wszystkim wpływ aktualnie prowadzona polityka zagraniczna przez KRLD. Jeśli w danym momencie zdaniem reżimu północnokoreańskiego dialog przynosi odpowiednie efekty, to stosunki na Półwyspie Koreańskim będą dobre. Jeśli jednak z jakiegoś powodu Korea Północna nie będzie w stanie osiągać założonych przez siebie celów przy pomocy rozmów międzykoreańskich, to relacje będą ulegały pogorszeniu. Można zatem stwierdzić, że na relacje międzykoreańskie największy wpływ na polityka wobec KRLD prowadzona przez USA i Republikę Korei. Jeśli strategie będą zbyt surowe, należy spodziewać się, że napięcie na Półwyspie Koreańskim będzie rosło.

Formalnie wciąż trwająca wojna koreańska zdecydowanie w sposób negatywny wpływa na stosunki na półwyspie. Jak zauważa Moon Jae In, brak formalnego potwierdzenia zakończenia konfliktu sprawia, że Republika Korei znajduje się w sytuacji tak naprawdę ciągłego zagrożenia wznowieniem działań wojennych. Nuklearne aspiracje początkowo Kim Jong Ila, a następnie jego syna Kim Jong Una jedynie potęgują to zagrożenie. Możliwe, że podpisanie traktatu pokojowego wpłynęłoby pozytywnie na relacje międzykoreańskie, nawet jeśli kooperacja czy praca nad projektami zjednoczeniowymi nie byłaby realizowana.

Hipoteza pracy brzmiała następująco: „konflikt pomiędzy państwami koreańskimi dobiega końca, co oznacza zawarcie pokoju oraz pokojową współpracę w najbliższym czasie”. Biorąc pod uwagę wszystkie wydarzenia, zarówno (pozorne) zmiany w polityce koncyliacyjnej KRLD w 2018 roku jak i ponowne zwiększenie napięć można ocenić, że szanse na zakończenie konfliktu oraz na trwałą współpracę międzykoreańską są niewielkie. Jeszcze w 2018 roku nadzieje na podpisanie traktatu pokojowego na Półwyspie Koreańskim były wysokie. Prezydent Moon Jae In wielokrotnie powtarzał, że ta kwestia jest jednym z kluczowych celów mających doprowadzić do trwałego okresu pokoju i dobrobytu na półwyspie. Zapowiedzi prac nad stworzeniem traktatu oficjalnie kończącego okres wojny koreańskiej miał pokazywać w tamtym czasie, że poprawa sytuacji na Półwyspie Koreańskim oraz rozwiązanie problemu kryzysu bezpieczeństwa jest realne. Z dzisiejszej perspektywy jednak można stwierdzić, że koncyliacyjna postawa Korei Północnej była jedynie deklaracją mającą przynieść zyski reżimowi. Napięcie na Półwyspie Koreańskim po raz kolejny rośnie i najprawdopodobniej zmaleje dopiero, gdy cele reżimu KRLD zostaną zrealizowane. Konflikt

pomiędzy państwami koreańskimi niestety nie dobiega końca, a szanse na zawarcie pokoju oraz trwałą, pokojową współpracę są w najbliższym czasie znikome. Konflikt międzykoreański, w który zamieszane są również trzecie podmioty, USA, Chiny itd., najprawdopodobniej będzie rozwijał się w ten sam sposób co przez ostatnie lata. Zmiany w polityce zagranicznej KRLD będą jedynie deklaratywne, mające na celu ukrycie realnych zamiarów reżimu.

Zakończenie

Historia stosunków międzykoreańskich jest niezwykle długa i skomplikowana. Po zakończeniu trwającej 35 lat okupacji japońskiej, 15 sierpnia 1945 roku Półwysep Koreański został podzielony na dwie strefy wpływów – USA oraz ZSRR. W niedługim czasie doszło do proklamacji Republiki Korei 15 sierpnia 1948 roku przez Lee Syngmana oraz proklamacji Koreańskiej Republiki Ludowo – Demokratycznej 9 września 1948 roku przez Kim Il Sunga. W związku z rosnącymi napięciami na półwyspie, 25 czerwca 1950 roku wybuchła wojna koreańska. Armia Korei Północnej przekroczyła o 4:00 nad ranem 38. równoleżnik i wkroczyła na terytorium Republiki Korei. Działania wojenne trwały aż do podpisania traktatu o zawieszeniu broni 27 lipca 1953 roku. Dokumentu nie podpisał prezydent Korei Południowej Lee Syngman. Od tamtego czasu na Półwyspie Koreańskim obecny jest problem podzielonego narodu koreańskiego oraz stosunków obu państw.

Rządzący Republiką Korei prezydenci, czy to wybrani w sposób demokratyczny, czy nie, wychodzili z wieloma koncepcjami mającymi na celu zlikwidowanie problemu na Półwyspie Koreańskim. Początkowo, prezydenci Korei Południowej nie chcieli nawiązywać za wszelką cenę dialogu z Koreą Północną – choćby zdaniem Lee Syngmana czy gen. Park Chung Hee, jedynym sposobem na osiągnięcie pokoju na Półwyspie Koreańskim było całkowite zwycięstwo nad reżimem KRLD. Prezydent Lee Syngman przejawiał chęci zbrojnego zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego od czasów proklamacji Republiki Korei. Jego ambicje zjednoczeniowe przejawiały się w jego propozycjach i deklaracjach – z tego względu Kim Il Sung odrzucał inicjatywy Lee Syngmana. Gen. Park Chung Hee podjął nieco bardziej łagodną politykę wobec KRLD. Gen. Park proponował szereg propozycji mających na celu poprawienie relacji z Koreą Północną, a ostatecznie mających umożliwić podpisanie rozejmu i zjednoczenie Półwyspu Koreańskiego. W tamtym okresie, również przedstawicielstwo Korei Północnej było chętne do rozmów i wychodziło ze swoimi pomysłami i inicjatywami zjednoczeniowymi. Niestety oba państwa nie były wtedy gotowe na kompromisy, przez co nie doszło do żadnych konkretnych zmian w relacjach międzykoreańskich. Podczas rządów Chun Doo Hwana dialog pomiędzy KRLD a Republiką Korei zaczął przybierać nowe formy. Choć rozmowy międzykoreańskie były utrudnione ze względu na prowokacje KRLD, czy zbrodnie byłego prezydenta Chun Doo Hwana, w tamtym okresie zostały zaproponowane konkretne działania mające na celu rozpoczęcie współpracy międzykoreańskiej. Plany kooperacji zostały zrealizowane jedynie w jednym aspekcie – w 1985 roku doszło do pierwszego, historycznego spotkania członków rozbitych rodzin.

Mimo to, pomysły szefa Ministerstwa do spraw Zjednoczenia Narodowego, Sohn Jae Shika zostały wykorzystane w późniejszym okresie.

Okres kadencji prezydenta Roh Tae Woo przyniósł nową strategię prowadzenia polityki wobec KRLD zwaną Nordpolitik. Celem prezydenta było ustanowienie stosunków dyplomatycznych, handlowych, społecznych czy kulturalnych, co w przyszłości miało zaowocować pokojem na Półwyspie Koreańskim. Uważa się, że strategia prezydenta Roh Tae Woo przyniosła osłabienie napięcia pomiędzy państwami, jednak nie przyniosła trwałych zmian. Kolejny prezydent Republiki Korei również przedstawił swoje pomysły dotyczące pokojowych i zjednoczeniowych działań na Półwyspie Koreańskim. Kim Young Sam podkreślał, że istotą pokoju w regionie jest unifikacja obu państw na zasadach współistnienia. Niestety, w tamtym okresie KRLD działała na rzecz rozwoju programu atomowego, a dialog międzykoreański miał jedynie pozorny charakter.

Kadencja prezydenta Kim Dae Junga przyniosła zupełnie nowe podejście do polityki prowadzonej wobec Korei Północnej. Zdaniem prezydenta, jedynym sposobem na poprawę relacji na Półwyspie Koreańskim był pokojowy dialog oraz współpraca. Strategia Kim Dae Junga nazwana została „polityką słoneczną”. Kim Dae Jung doprowadził do pierwszego, historycznego spotkania przywódców obu państw koreańskich w czerwcu 2000 roku. Kim Dae Jung i Kim Jong Un podczas szczytu podpisali *Wspólną Deklarację Północy i Południa*, która miała przedstawić konkretne działania mające poprawić relacje państw koreańskich. Kim Dae Jung, wraz z grupą Hyundai, był również odpowiedzialny za stworzenie takich projektów jak program turystyczny w Górach Diamentowych oraz specjalna strefa ekonomiczna w Kaesong. „Słoneczną politykę” kontynuował następca Kim Dae Junga, Roh Moo Hyun. Już w tamtym okresie zaczęły pojawiać się głosy krytykujące politykę ustępstw wobec KRLD. Roh Moo Hyun promował współpracę ekonomiczną, polityczną i militarną w regionie. Prezydent, mimo narastających alarmów związanych z domniemaną rozbudową programu nuklearnego przez KRLD, zdecydował się wspierać reżim północnokoreański za pomocą ogromnej pomocy humanitarnej oraz ekonomicznej. Rozbudowywał również projekty Kaesong i Gór Diamentowych zapoczątkowanych przez Kim Dae Junga. Polityka ustępstw zaproponowana przez obu prezydentów okazała się ostatecznie nieefektywna. Strategia obu prezydentów doprowadziła do realizacji przez KRLD ambicji nuklearnych oraz stworzenia broni jądrowej. Łagodna polityka Kim Dae Junga i Roh Moo Hyuna była również przesiąknięta skandalami korupcyjnymi – rewolucyjna „polityka słoneczna” okazała się mieć zbyt dużo wad, które ostatecznie doprowadziły do zwiększenia zagrożenia na Półwyspie Koreańskim.

Polityka ustępstw oraz zagrożenie nuklearne sprawiło, że kolejny prezydent Republiki Korei, Lee Myung Bak, obrał zdecydowanie bardziej surową strategię

postępowania wobec reżimu KRLD. Choć koncepcja zakładała współpracę nad poprawą stosunków, ograniczyła jednocześnie kooperację gospodarczą i pomoc humanitarną, przez co Korea Północna bardzo negatywnie odbierała politykę prezydenta, a stosunki na Półwyspie Koreańskim zaczęły się jeszcze bardziej pogarszać.

Prezydent Park Geun Hye, zdając sobie sprawę z negatywnego wpływu strategii podjętej przez jej poprzednika postanowiła obrać politykę stanowczą, lecz niewykluczającą całkowicie wspólnego dialogu pokojowego. Podstawowym założeniem polityki Park Geun Hye było budowanie wzajemnego zaufania. To dzięki „trustpolitik” problem kryzysu bezpieczeństwa miał zostać rozwiązany, a Półwysep Koreański miał się stać potęgą gospodarczą. Polityka nowej prezydent nie odpowiadała jednak całkowicie Kim Jong Unowi, który zdecydował się na pozostaniu przy ofensywnej postawie. W styczniu 2016 roku Korea Północna przeprowadziła kolejne testy broni atomowej. To wydarzenie spowodowało całkowity zwrot w strategii Park Geun Hye. Stosunkowo neutralna, choć stanowcza polityka Park Geun Hye, przerodziła się w ofensywną i ostrą postawę wobec działań reżimu północnokoreańskiego. Drastyczna zmiana spowodowała jeszcze większe oziębienie i napięcie w stosunkach międzykoreańskich.

Z niebezpieczną sytuacją na półwyspie musiał zmierzyć się nowy prezydent Moon Jae In, który postanowił przyjąć zdecydowanie łagodniejszą postawę wobec KRLD. Moon Jae In zdając sobie sprawę z wad „polityki słonecznej”, postanowił wykorzystać jej najlepsze cechy i stworzył swoją własną „politykę księżycową”. Dzięki tej strategii, w 2018 roku doszło do trzech historycznych spotkań z Kim Jong Unem, z czego dwa zakończył się podpisaniem istotnych deklaracji zawierających konkretne działania mające na celu poprawę stosunków międzykoreańskich. Moon Jae In również pełnił rolę mediatora i łącznika pomiędzy KRLD i USA. W 2018 i 2019 roku miejsce miały spotkania Kim Jong Una z prezydentem USA D. Trumpem. Niestety oba spotkania nie zakończyły się konkretnymi zmianami, a szczyt w 2019 roku w Hanoi zakończył się wcześniej bez podpisania porozumienia. Spotkania dotyczyły sankcji nałożonych na KRLD w 2016 roku oraz planów denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. Przywódcy nie doszli do porozumienia, przez co od 2019 roku ponownie obserwujemy pogorszenie się stosunków międzykoreańskich.

Celem publikacji było wykazanie czy niezakończona wojna koreańska wpływa na relacje między państwami koreańskimi. W pracy została przedstawiona oraz przeanalizowana historia stosunków Republiki Korei i KRLD od samej proklamacji obu państw.

Próby zakończenia konfliktu, głównie inicjowane ze strony południowokoreańskiej mają wpływ na stosunki na Półwyspie Koreańskim. Można jednak

stwierdzić, że jest to jedynie wpływ pozorny. Choć zmiany spowodowane próbami podpisania pokoju zdają się być widoczne, nie są one zmianami trwałymi. Stosunki na Półwyspie Koreańskim ulegają poprawie jedynie na okres, w którym jest to opłacalne dla reżimu północnokoreańskiego.

Hipoteza przyjęta przez autorkę na początku swoich badań brzmiała następująco: „konflikt między państwami koreańskimi dobiega końca, co oznacza zawarcie pokoju oraz pokojową współpracę w najbliższym czasie”. Zgodnie ze wszystkimi informacjami, analizami oraz prognozami, hipoteza została zweryfikowana w sposób negatywny. Ze względu na jedynie deklaratywną chęć zmian w Korei Północnej oraz brak porozumienia z USA w kwestii sankcji oraz denuklearyzacji, szanse na oficjalne zakończenie wojny koreańskiej są nikłe.

Bibliografia

Dokumenty

Acheson Dean, *Crisis in Asia: An Examination of U.S Policy*, Waszyngton: U.S. Department of State Bulletin, 12.01.1950

Agreement on the Implementation of the Historic Panmunjom Declaration in the Military Domain, The National Committee on North Korea: NCNK 2018, <https://www.ncnk.org/sites/default/files/Agreement%20on%20the%20Implementation%20of%20the%20Historic%20Panmunjom%20Declaration%20in%20the%20Military%20Domain.pdf>, 18.04.2021.

Ciphered telegram dispatched by Shtykov to Stalin, 31.01.1950.

Ciphered telegram dispatched by Stalin to Mao Zedong, 14.05.1950.

Ciphered telegram dispatched by Stalin to Shtykov, 30.01.1950.

Declaration on the Advancement of South – North Korean Relations, Peace and Prosperity, Pyeongyang: 4 Października 2007, https://www.ncnk.org/sites/default/files/2007_North-South_%20Declaration.pdf, 29.11.2020.

Dziesięciopunktowy program wielkiej konsolidacji całego narodu w imię zjednoczenia Ojczyzny, www.korea-dprokucom/~poland/biblioteka/urze.doc, 25.09.2020.

Ministerstwo Zjednoczenia (Republika Korei), *The Policy for Peace and Prosperity*, Seul: 14 stycznia 2004

Ministry of Foreign Affairs, *Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification of the Korean Peninsula*, 2018, https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=319130&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=&page=1&titleNm=, 17.04.2021.

Ministry of Foreign Affairs, *Press Release (July 13, 2011): Inter – Korean Talks on Mt. Geumgang Property*, http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=310287&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=, 27.03.2021.

Ministry of Unification, *Moon Jae-in's Policy on the Korean Peninsula*, https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/policyissues/koreanpeninsula/strategies/, 16.04.2021.

Republic of Korea: Ministry of Foreign Affairs, *MBCP (Mutual Benefits and common prosperity) Policy*, http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=307762&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itmseq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=, 07.09.2009.

Republic of Korea: Ministry of Foreign Affairs, *Inter – Korea Relations in 2008*, http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5478/view.do?seq=307763&srchFr=

amp;srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=, 26.03. 2021.

Senat USA, Komisja Sił Zbrojnych i Komisja Spraw Zagranicznych, *Military Situation on the Far East*, przesłuchania, 82. Kongres, 1. Sesja, U.S. Government Printing Office, Waszygton, D.C. 1951, część I

South-North Joint Declaration, June 15 2000 w: United States Institute of Peace, Peace Agreements Digital Collection, https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/n_skorea06152000.pdf, 21.11.2020.

Statement from Former U. S. President Jimmy Carter on Current U.S. – North Korea Relations, <https://www.cartercenter.org/news/pr/north-korea-081017.html>, 10.08.2017, 25.09.2020.

Telegram report of the Soviet Ambassador to China, 13.05.1950.

Monografie

Bear Adam De, *From Sunshine to Storm Clouds: An Examination of South Korea's Policy on North Korea*, Michigan State International Law Review 2015, t. 23.3.

Bedeski Robert E., *The Transformation of South Korea. Reform and reconstruction in the Sixth Republic under Roh Tae Woo 1987–1992*, London and New York: Routledge, 2004.

Bendini Roberto, *In the Republic of Korea (South Korea) Park Geun-hye's presidency records a strong start, despite domestic hurdles*, Bruksela: Policy Department of European Union 2014.

Bober Andrzej, *Korea zjednoczona – szansa czy utopia?*, Skarżysko-Kamienna: Wydawnictwo Kwiat Orientu 2013.

Bong Lee K., *The unfinished war: Korea*, New York: 2003.

Burdelski Marcei, *Czynniki warunkujące proces podziału i zjednoczenia Korei*, Toruń: 2004.

Cha Victor, *The Impossible State – North Korea, Past and Future*. Harper Collins Publishers.

Chaibong Hahm, *South Korea's miraculous democracy*, Center for Asia Pacific Policy.

Chen Jian, *China's Road to the Korean War: The Making of Sino-American Confrontation*, Nowy Jork: Columbia University Press 1994.

Choy Bong-youn, *A History of the Korean Reunification Movement: Its Issues and Prospects*, Peoria 1984.

Chruszczow Nikita, *Khrushchev Remembers: The Glasnot Tapes*, Boston: Little, Brown & Company 1990.

Cummings Bruce, *Origins of Korean War*, t. II. *The Roaring of the Cataract 1947–1950*, New Jersey: Princeton University Press 1990.

Cummings Bruce, *The Origins of the Korean War*, t. I. *Liberation and the Emergence of Separate*.

Dziak Waldemar Jan, *Korea: Pokój czy wojna?*, Warszawa: 2000.

Dziak Waldemar Jan, Strnad Grażyna, *Republika Korei – zarys ewolucji systemu politycznego*, Warszawa: Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk 2011.

Edwards Paul M., *Historical Dictionary of Korean War*, The Scarecrow Press, Inc. 2010.

Fiori Antonio, Kim Sunhyuk, *Civil Society and Democracy in South Korea: A Reassessment*, w: Y. Kim (ed.), *Korea's Quest for Economic Democratization*, Palgrave MacMillan 2018.

French Paul, *North Korea: State of Paranoia*, London, New York: Zed Books, 2014.

French Paul, *North Korea: The Paranoid Peninsula – A Modern History*, London: Zed Books, 2007.

Goldstein Donald M., Maihafer Harry J., *The Korean War: story and photographs*, Washington, D. C.: Brassey's 2001.

Hastings Max, *Wojna koreańska* (tłum. B. Cendrowska), Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie 1987.

Jean Suh Jae, *The Lee Myung-bak Government's North Korea Policy. A Study on its Historical and Theoretical Foundation*, Seoul: Korea Institute for National Unification, Maj 2009.

Jurgen Kleiner, *Korea. A Century of Change*, Singapur 2001.

Kang Stephanie Nayoung, *Building Trust on the Korean Peninsula: An Assessment of Trustpolitik for Inter-Korean relations*, Honolulu: Pacific Forum CSIS 2014.

Kihl Young Whan *Turning point: Democratic Consolidation in the ROK and strategic readjustments in the US-ROK alliance*, Chapter 9: *The Past as prologue: President Kim Dae Jung's Legacy and President Roh Moo-Hyun's Policy Issues and Future Challenges*, Honolulu: 2005.

Kim Choong Nam, *The Roh Moo Hyun Government's Policy Toward North Korea*, East-West Center: 2005.

Kim Dae Jung, *The Sunshine Policy and Peace w: Asian Tradition and Cosmopolitan Politics: Dialogue with Kim Dae Jung*, S. J. Han (red.), New York: Lexington Books 2018.

Kim Jinwung, *A History of Korea. From „Land of Morning Calm” to states in conflict*, Indiana: Indiana University Press 2012.

Kirk Donald, Kim Ki-sam, *Kim Dae-Jung and the quest for the Nobel*, New York: Palgrave MacMillan, 2013.

Kirk Donald, *Korea Betrayed: Kim Dae Jung and Sunshine*, New York: Palgrave MacMillan, 2009.

Kissinger Henry, *Dyplomacja*, tłum. S. Głabiński, G. Woźniak, I. Zych, Warszawa: Wydawnictwo Znak, Bellona 1996.

Kollontai Pauline, Kim Sebastian C. H., *Peace and Reconciliation: In Search of Shared Identity*, Ashgate Publishing Ltd 2013.

Lankov Andrei, *Behind the Hype: Russia's Stance on North Korea*, Carneige Moscow Center, Październik 2020, <https://carnegie.ru/commentary/82892>, 29.11.2020.

Lee Bong K., *The Unfinished War: Korea*, Nowy Jork: Algora Publishing, 2003.

Lee Chung Min, *The Park Geun-hye Administration's Foreign and Security Policy Challenges*, Korea Chair Platform: 2013.

Lee Eric Yong-Joong, *The Six Party Talks and the North Korean Nuclear Dispute Resolution under the IAEA Safeguards Regime*, <http://www.hawaii.edu/aplpj/pdfs/v5-03-Lee.pdf>, 06.05.2020.

Lee S. W., *Korean Unification. Source Materials with an Introduction*, vol. 3, Seul: 1986.

Lee Sang-Hoon, *Syngman Rhee's Vision and Reality: The Establishment of the Nation and Thereafter*, New Jersey: Academy of Korean Studies 2011.

Levin Norman D., *Do the Ties Still Bind: The U.S.-ROK Security Relationship after 9/11*, Santa Monica: Rand, 2004.

Lim Eul Chul, *Kaesong Industrial Complex. History, Pending Issues and Outlook*, Seul: 2007.

Lim K. T., Kim K. R., *North Korean Economic Reform and Inter-Korean Economic Cooperation*, Korea and World Affairs, 2006.

Lowe Peter, *The Origins of the Korean War*, Londyn i Nowy Jork: Longman 1997.

Lyoo Byung- Hwa, *Peace and Unification in Korea and International Law*, Occasional Papers/ Reprint Series in Contemporary Asian Studies, Inc., 1986.

Malevich Simon H., *Moonshine: How a Return to the Sunshine Policy under President Moon Jae-In will bring Stability to the Korean Peninsula*, Glendon Journal of International Studies.

Manyin Mark E., Chanlett-Avery Emma, Nikitin Mary Beth D., Rennack Dianne E., *The February 2019 Trump-Kim Hanoi Summit*, Congressional Research Service 2019.

Mayall James, Navari Cornelia, *The End of the Post-War Era. Documents on Great-Power Relations, 1968–1975*, Cambridge: 1980.

No Jung-Seon, *Unification Policies of South and North Korea and the 50 Years of Unification Movement*, Seoul 2000.

Park Geun Hye, *A New Era of hope: Park Geun Hye, President of the Republic of Korea*, Seoul: Cheong Wa Dae.

Potocka Elżbieta, Burdelski Marceli, *Perspektywy zjednoczenia Korei po szczycie w Pjongjangu*, w: *Azja – Pacyfik. Korea*, 2000.

Radchenko Sergey, *Sport and Politics on the Korean Peninsula: North Korea and the 1988 Seoul Olympics*, Wilson Center: 2011.

Regimes 1945–1947, New Jersey: Princeton University Press 1989.

Robinson Michael E., *Korea's Twentieth-Century Odyssey*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007.

Rurarz Joanna P., *Historia Korei*, Warszawa: Wydawnictwo Dialog 2009.

Sandusky Michael, *America's Parallel*, Old Dominion Pr 1983.

Seth Michael J., *A Concise History of Modern Korea*, Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers 2010.

Seth Michael J., *History of Korea: from Antiquity to the Present*, Rowman & Littlefield Publishers, inc., 2011.

Shim Ji- Yeon, *Divergence and Convergence of South and North Korean Unification Formulas*, Seoul 2001.

Snyder Scott, *Changes in Seoul's North Korean Policy and Implications for Pyongyang's Inter-Korean Diplomacy*, w: *New Challenges of North Korean Foreign Policy*, Nowy Jork: Palgrave Macmillan, 2010.

Son Hak-Kyu, *Authoritarianism and Opposition in South Korea*, Nowy Jork: 1989.

Uk Heo, *Conflict in Asia: Korea, China – Taiwan, and India – Pakistan*, Westport: S. A. Horowitz.

Weathersby Kathryn, *Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War, 1945–1950: New Evidence from Russian Archives*, Waszyngton: Florida State University 1993.

Zhiqun Zhu, *Comrades in Broken Arms: Shifting Chinese Policies Toward North Korea*. Asian Politics & Policy 2016, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/aspp.12287> 18.09.2020.

Artykuły naukowe

Bae Jong-Yun, *South Korean Strategic Thinking toward North Korea: the Evolution of the Engagement Policy and Its Impact upon U.S.-ROK Relations*, „Asian Survey” 2010, t. 50, nr 2.

Chang Soo Choe, *Prior Success, Asset or Poison? Leadership Failure of Korea's CEO President, Lee Myung-bak*, „The Korean Journal of Policy Studies” 2013, vol. 28, no. 1/3.

Chun Doo Hwan, *New year policy statement, January 12, 1981*, „Seul: Korean Overseas Information Service”, 1981.

European Parliamentary Research Service, *South Korea's presidential election. Potential for a new EU role in the Korean Peninsula*, Bruksela: 2017.

Fiori Antonio, *Whither the inter-Korean Dialogue? Assessing Seoul's Trustpolitik and Its Future Prospects*, „Istituto Affari Internazionali”, 2017.

Han Y. S., *Establishing a Peace Regime on the Korean Peninsula*, „Korea Policy Review”, Kwiecień 2006.

I will Do My Best to remove the Differences, „Time Asia”, tom 161, nr 8, 3 Marca 2003, <http://content.time.com/time/magazine/asia/0,9263,501030303,00.html>, 28.11.2020.

Kim Hong Nack, *South-North Korean Relations Under The Roh Moo Hyun Government*, „International Journal of Korean Studies" Spring/Summer 2006, t. X, nr 1.

Kim Hong Nack, *The Lee Myung-Bak Government's North Korea Policy And the Prospects for Inter-Korean Relations*, West Virginia University, „International Journal of Korean Studies” t. XII, №1.

Kim Il Sung i kwestia zjednoczenia Korei, „Biuletyn Ambasady KRLD w Polsce: nr 31.

Kim Isung, Lee Karin, *Mt. Kumgang and Inter-Korean Relations*, https://www.ncnk.org/resources/publications/Mt_Kumgang_Inter_Korean_Relations_November_2009.doc, 22.11.2020.

Lee Youngjae, *Law, Politics, and Impeachment: Th Impeachment of Roh Moo-Hyun from a Comparative Constitutional Perspective*, Oxford University Press, „The American Journal of Comparative Law” 2005, t. 53 nr 2.

Moon Chung-in, *Between Principle and Pragmatism: What Went Wrong with the Lee Myung-bak Government's North Korean Policy?*, „Journal of the International and Area Studies” 2011, t. 18, nr 2.

Snyder Scott, *Lee Myung-bak's foreign policy: a 250-day assessment*, „Korean Journal of Defense Analysis”, t. 21, 2009.

Strnad Grażyna, *The Sixth Republic under Roh Tae Woo: The Genesis of South Korean Democracy*, „Polish Political Science” 2010, vol XXXIX.

Źródła internetowe

Agence France-Presse, *North and South Korea confirm family reunions will resume in August for the first time since 2015*, South China Morning Post 2018, <https://www.scmp.com/news/asia/diplomacy/article/2152091/north-and-south-korea-confirm-family-reunions-will-resume-august>, 16.04.2021.

Agence France-Presse, *South Korea says time for tough action after North's nuclear test*, The Guardian 2016, <https://www.theguardian.com/world/2016/>

jan/13/south-korea-says-time-for-tough-action-after-norths-nuclear-test, 30.03.2021.

Associated Press, *North, South Korea meet for surprise second summit*, Syracuse 2018, https://www.syracuse.com/politics/2018/05/north_south_korea_meet_for_surprise_second_summit.html, 17.04.2021.

Bae Joo-Yon, *Moon Jae-in Sworn in as 19th S. Korean President*, KBS World 2017, http://world.kbs.co.kr/service/news_view.htm?lang=e&Seq_Code=127211, 16.04.2021.

Bae-ho Hanh, Young Ick Lew, *Division of Korea*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Korea/Division-of-Korea#ref411639>, 06.05.2020.

BBC News: *S. Korea candidate in fraud denial*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7149521.stm>, 20.03.2021.

Berlinger Joshua, Kwon Jake, Seo Yoonjung, *North Korea blows up liaison office in Kaesong used for talks with South*, CNN World 2020, <https://edition.cnn.com/2020/06/16/asia/north-korea-explosion-intl-hnk/index.html>, 18.04.2021.

Bicker Laura, *North Korea enslaved South Korean prisoners of war in coal mines*, BBC News: 25.02.2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-56178271>, 21.03.2021.

Bishop Mac William, *North Korea's vow to shut Punggye-ri nuclear site appears mostly symbolic*, NBC News 2018, <https://www.nbcnews.com/news/north-korea/north-korea-s-vow-shut-punggye-ri-nuclear-site-appears-n869991>, 17.04.2021.

Bombing of Hiroshima and Nagasaki, History, History, <https://www.history.com/topics/world-war-ii/bombing-of-hiroshima-and-nagasaki>, 06.05.2020.

China – Dalian, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Dalian>, 06.05.2020.

Choe Sang-Hun, *In South Korea Scandal, Echoes of Watergate*, NY Times: 9 kwietnia 2012, <https://www.nytimes.com/2012/04/10/world/asia/government-spying-charges-complicate-korean-vote.html>, 24.03.2021.

Choe Sang-Hun, *Kim Jong-un Invites South Korean Leader to North for Summit Meeting*, The New York Times 2018, <https://www.nytimes.com/2018/02/09/world/asia/kim-yo-jong-history-facts.html>, 16.04.2021.

Choe Sang-Hun, *North Korea Claims to Conduct 2nd Nuclear test*, The New York Times 24 maja 2009, <https://www.nytimes.com/2009/05/25/world/asia/25nuke.html>, 27.03.2021.

Choe Sang-Hun, *South Korea's President Has no Easy options in Dealing with and Aggressive North*, The New York Times, 2016, <https://www.nytimes.com/2016/09/24/world/asia/south-koreas-president-has-no-easy-options-in-dealing-with-an-aggressive-north.html>, 30.03.2021.

Choe Sang-Hun, *Roh Moo Hyun, Ex-President of South Korea, Kills Himself*, The New York Times, 23 maja 2009, <https://www.nytimes.com/2009/05/23/world/asia/23korea.html>, 29.11.2020.

Cold war history, <https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history>, 16.04.2020.

Cole Brett, *South Korea president calls for reunification tax*, Reuters 2010, <https://www.reuters.com/article/us-korea-north-tax-idUSTRE67E08K20100815>, 27.03.2021.

Ellis-Petersen Hannah, Weaver Matthew, *Korean summit: Trump hails 'end of the Korean war' – as it happened*, The Guardian 2018, <https://www.theguardian.com/world/live/2018/apr/27/north-and-south-korea-summit-leaders-prepare-for-historic-inter-korean-meeting-live?page=with:block-5ae3069ee4b0ed4091d27343#block-5ae3069ee4b0ed4091d27343>, 17.04.2021.

Feffer John, *Bush Policy Undermines Progress on Korean Peninsula*, Institute for Policy Studies 04.09.2005, https://ipsdc.org/bush_policy_undermines_progress_on_korean_peninsula/, 21.11.2020.

Fifield Anna, *Grieving families of Sewol ferry victims want independent South Korean probe*, The Washington Post: 05.08.2014, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/south-koreas-grieving-sewol-families-want-independent-investigation/2014/08/05/3e7e3afd-88ae-4daf-bc81-8a1b2dd9d909_story.html, 28.03.2021.

Fifield Anna, *South Korea's president vows all out push to punish North for provocations*, The Washington Post 2016, https://www.washingtonpost.com/world/south-koreas-park-vows-all-out-effort-to-punish-north-forprovocations/2016/02/15/f4c6aece-4d3f-4378-b9c0-eccef80c1966_story.html, 30.01.2021.

Fiori Antonio, *The Third Inter-Korean Meeting: Is the „Moonshine Policy” Beginning?*, ISPI 2018, <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/third-inter-korean-meeting-moonshine-policy-beginning-20322>, 18.04.2021.

Frank Reudiger, *President Moon's North Korea Strategy. South Korea's new leader unveiled his strategy in an important speech in Berlin*, The Diplomat 2017, <https://thediplomat.com/2017/07/president-moons-north-korea-strategy/>, 16.04.2021.

Fretwell James, *North Korea wants Biden's attention. The best way to get it: ballistic missiles*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/2021/03/north-korea-wants-bidens-attention-the-best-way-to-get-it-ballistic-missiles/>, 18.04.2021.

George W. Bush – key events, UVA: Miller Center, <https://millercenter.org/president/george-w-bush/key-events>, 21.11.2020.

Green Christopher, *Despite rising tensions, North and South Korea will likely talk again*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/pro/despite-rising-tensions-north-and-south-korea-will-likely-talk-again/>, 18.04.2021.

Green Christopher, *Why North Korea's Olympic withdrawal is about more than public health*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/pro/why-north-koreas-olympic-withdrawal-is-about-much-more-than-public-health/>, 18.04.2021.

Horsley Scott, *Trump Tweets An Invitation To North Korea's Kim – Meet In the DMZ?*, NPR 2019, <https://www.npr.org/2019/06/28/737209058/trump-tweets-an-invitation-to-north-koreas-kim-meet-in-the-dmz?t=1618750795417>, 18.04.2021.

In the latest trust-building step, North and South Korean military finish withdrawal from front-line guard posts, Los Angeles Times, <https://www.latimes.com/world/la-fg-korea-guard-post-withdrawals-20181110-story.html>, 18.04.2021.

Jung Min-ho, *Moon Jae-in: Son of war refugees rises to power*, The Korea Times 2017, https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2017/05/356_229029.html, 14.04.2021.

Kalbreier, *Conclusions from the Trump-Kim Singapore summit*, Vontobel 2018, <https://www.vontobel.com/en-ch/impact/conclusions-from-the-trump-kim-singapore-summit-10065/>, 17.04.2021.

Khan Adnan, *The Current Crisis between North and South Korea*, The Khilafah, 26.11.2010, <https://linkd.pl/fcuz>, 22.11.2020.

Kim Hyung-Jin, *South Korea's Moon calls Trump – Kim summit end of hostility*, AP News, <https://apnews.com/article/702b0e0154e844d49d205dda19eb1c4c>, 18.04.2021.

Kim Jungeun, Waldrop Theresa, *North and South Korean leaders hold surprise meeting*, CNN Politics 2018, <https://edition.cnn.com/2018/05/26/politics/north-and-south-korean-leaders-meet-again/index.html>, 17.04.2021.

Kim Soo, *Moon's North Korea Vision Up in Smoke? Not So Fast...*, Rand Corporation 2020, <https://www.rand.org/blog/2020/07/moons-north-korea-vision-up-in-smoke-not-so-fast.html>, 18.04.2021.

Kim Tong-Hyung, *On summit anniversary, North Korea vows to build up military*, AP News 2020, <https://apnews.com/article/02105a3219cb63b6082ef0dfbab8e18b>, 18.04.2021.

Kirk Donald, *Four Killed as North Korean Navy Vessels Trade Fire*, The New York Times, 29.06.2002, <https://www.nytimes.com/2002/06/29/world/four-killed-as-northandsouth-korean-navy-vessels-trade-fire.html>, 22.11.2020.

Koh Yu-Hwan, *Roh Moo Hyun Administration's North Korea Policy and Nuclear Crisis Management*, Korea and World Affairs, 2006, <https://ondemand.bl.uk/ondemand/itemDetails/show/ETOCRN189107880>, s. 8, 28.11.2020.

Konferencja kairska, w: *Encyklopedia powszechna PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kairskakonferencja;3919036.html>, 16.04.2020.

Korea complete work on removing some guard posts, land mines in DMZ, Belta 2018, <https://eng.belta.by/society/view/koreas-complete-work-on-removing-some-guard-posts-land-mines-in-dmz-116996-2018>, 18.04.2021.

Korea make nuclear pledge after historic summit, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43921385>, 17.04.2021.

Korea to hold Pyongyang summit in September, Channel News Asia 2018, <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/koreas-to-hold-pyongyang-summit-in-september-10612404>, 17.04.2021.

Korean History: Korean Provisional Government, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Korean-Provisional-Government>, 06.05.2020.

Korean reunions: Families divided by war meet in North, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-45243108>, 16.04.2021.

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna: oficjalna strona w Polsce, <http://www.krld.pl/krld/juche>, 14.06.2020.

Kwon K. J., Griffiths James, Boykoff Pamela, *South Korea election: Moon Jae – in declared winner*, CNN World 2017, <https://edition.cnn.com/2017/05/09/asia/south-korea-election/index.html>, 14.04.2021.

Łabuz Mateusz, *Karta Atlantycka*, http://www.sww.w.szu.pl/index.php?id=polityka_karta_atlantycka, 16.04.2020.

Lee Sang-Hyun, *The Northeast Asia Peace and Cooperation Initiative (NAPCI) A Vision toward Sustainable Peace and Cooperation in Northeast Asia*, The Asian Forum, 2014, <http://www.theasanforum.org/the-northeast-asia-peace-and-cooperationinitiative-napci-a-vision-toward-sustainable-peace-and-cooperation-in-northeast-asia/>, 28.03.2021.

Lee Taehoon, *South Korea says North Korea agrees to hold high-level talks*, CNN World 2018, <https://edition.cnn.com/2018/03/23/asia/koreas-talks/index.html>, 17.04.2021.

Lee Wooyoung, *North Korea's human rights issues not on the summit agenda*, Aljazeera 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/4/12/north-koreas-human-rights-issues-not-on-the-summit-agenda>, 17.04.2021.

Lew Young Ick, Im Hyung-Baeg, *South Korea: Economic and social developments*, Britannica: <https://www.britannica.com/place/South-Korea/The-Yushin-order-Fourth-Republic#ref411521>, 14.06.2020.

McCausland Jeff, *Kim Jong Un's appearance put death rumors to rest. But the world was scared for good reason*, NBC News 2020, <https://www.nbcnews.com/think/opinion/kim-jong-un-s-appearance-put-death-rumors-rest-world-ncna1199886>, 18.04.2021.

McCurry Justin, *North Korean nuclear test confirmed in major escalation by Kim Jong-un*, The Guardian 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/>

sep/03/north-korean-nuclear-test-confirmed-in-major-escalation-by-kim-jong-un, 16.04.2021.

McLaughlin Kelly, *Liberal human rights lawyer Moon Jae-in is elected South Korea's president in a landslide victory that could ease tensions with the North*, Daily Mail 2017, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-4487186/A-war-regime-choices-S-Koreans-vote-new-president.html>, 16.04.2021.

Moon Chung-in, *President Moon Jae-in and the Korea Peace Initiative*, Global Asia, https://www.globalasia.org/v14no2/cover/president-moon-jae-in-and-the-korea-peace-initiative_chung-in-moon, 16.04.2021.

Moon Jae-in Elected as 19th President... Promises to Undertake Reform and National Reconciliation, The Korea Economic Daily 2017, <https://web.archive.org/web/20170718040928/http://english.hankyung.com/economy/2017/05/10/0829551/moon-jaein-elected-as-19th-presidentpromises-to-undertake-reform-and-national-reconciliation>, 16.04.2021.

Moon Jae-in: South Korea's president with humble roots, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39860158>, 16.04.2021.

Moon Jae-in: South Korean liberal claims presidency, BBC News 2017, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39855956>, 16.04.2021.

Murrell Andrew, *North Korea to Participate in 2014 Asian Games*, Around the Rings 2014, http://aroundtherings.com/site/A_47129/Title__North-Korea-to-Participate-in-2014-Asian-Games/292/Articles, 30.03.2021.

N. Korea repeats demand for the removal of S. Korean facilities at M. Kumgang, Yonhap News Agency, 16 stycznia 2020, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20200116009600315>, 27.03.2021.

Nakajima Kentaro, Inoue Munenori, *Who is Moon Jae In?/ Moon's reunification dream raises alarm*, The Yomiuri Shimbun 2017, <https://web.archive.org/web/20170418164630/http://thejapannews.com/news/article/0003627269>, 16.04.2021.

North and South Korea set date for historic summit, ABC News 2018, <https://www.abc.net.au/news/2018-03-29/north-and-south-korea-set-date-for-summit-between-leaders/9603274>, 16.04.2021.

North Korea at the Winter Olympics: All you need to know, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-42770887>, 16.04.2021.

North Korea's Kim Jong-un pledges 'new history' with South Korea, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43914208>, 17.04.2021.

North Korean torpedo sank Cheonan, South Korea military source claims, The Guardian: 22 kwietnia 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/apr/22/north-korea-cheonan-sinking-torpedo>, 26.03.2021.

Onishi Norimitsu, *South Brings Capitalism, Well Isolated, to North Korea*, New York Times, Lipiec 2006, <https://www.nytimes.com/2006/07/18/world/asia/18korea.html>, 29.11.2020.

Panda Ankit, *What Was Behind North Korea's Busy March 2020 Missile Launches?*, The Diplomat 2020, <https://thediplomat.com/2020/04/what-was-behind-north-koreas-busy-march-2020-missile-launches/>, 18.04.2021.

Park Geun-Hye, *South Korea's ex-leader jailed for 24 years for corruption*, BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43666134>, 30.03.2021.

Park Geun Hye, *A new Kind of Korea*, Foreign Affairs, t. 90, nr 5, 2011, <https://www.foreignaffairs.com/articles/northeast-asia/2011-09-01/new-kind-korea>, 28.03.2021.

Park Geun-hye and the friendship behind S. Korea's presidential crisis, BBC News 2016, <https://www.bbc.com/news/world-asia-37820112>, 30.03.2021.

Park Hong-Du, *Moon Jae-in, the Presidential Candidate of the Democratic United Party*, The Kyunghyang Shinmun 2012, http://english.khan.co.kr/khan_art_view.html?artid=201209171404337&code=710100, 14.04.2021.

Park Ju-min, Kim Jack, *New South Korean president vows to address North Korea, broader tensions 'urgently'*, Reuters 2017, <https://www.reuters.com/article/idAFKBN1852LG>, 16.04.2021.

Park Young Ho, *South and North Korea's View on the Unification of the Korean Peninsula and Inter-Korean Relations*, Korea Institute for National Unification.

Pietrewicz Oskar, *Kim – Trump Summit: No Breakthrough in Hanoi*, PISM 2019, https://pism.pl/publications/Kim_Trump_Summit_No_Breakthrough_in_Hanoi, 18.04.2021.

Polska Agencja Prasowa, *Rozpad ZSRR*, 06.12.2016, <https://dzieje.pl/info-grafiki/rozpad-zsrr>, 09.06.2020.

Pyeongyang Joint Declaration of September 2018, The National Committee on North Korea: NCNK 2018, <https://www.ncnk.org/node/1633>, 18.04.2021.

Relations with Soviet Union. Library of Congress Country Studies: South Korea, czerwiec 1990, [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DO-CID+kr0147\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DO-CID+kr0147)) 18.09.2020.

Reuters Staff, *Timeline: South Korea's impeached President Park Geun-hye*, 2016, <https://www.reuters.com/article/us-southkorea-politics-timeline-idUSKBN1710MC>, 30.01.2021.

Salmon Andrew, *Moon lands in Pyongyang for high-stakes summit with Kim*, Asia Times 2018, <https://asiatimes.com/2018/09/moon-lands-in-pyongyang-for-high-stakes-summit-with-kim/>, 18.04.2021.

Ser Myo-Ja, Lee Chul-Jae, *North Korean leader to visit South for the first time*, Korea JoongAng Daily 2018, <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/article/article.aspx?aid=3045322>, 17.04.2021.

Shin Hyonhee, Haevey Susan, *North Korea's Kim sets denuclearization time line, prompting thanks from Trump*, Reuters 2018, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea/north-koreas-kim-sets-denuclearization-time-line-prompting-thanks-from-trump-idUSKCN1LM07M>, 16.04.2021.

Shin Hyonhee, *Koreas to reconnect roads, rail, U. S. concerned over easing sanctions*, Reuters 2018, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea-idUSKCN1MP0D0>, 18.04.2021.

Shin Hyonhee, Lee Joyce, *Fulfilling a dream, South Korea's Moon visits sacred North Korean mountain with Kim*, Reuters 2018, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-southkorea-summit-mountain/fulfilling-a-dream-south-koreas-moon-visits-sacred-north-korean-mountain-with-kim-idUSKCN1M006F>, 18.04.2021.

Shlapentokh Dmitry V., *Koreas, gas pipelines, and Russia's ties that bind*, The Interpreter, Lipiec 2018, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/koreas-gas-lines-and-russias-ties-bind> 29.11.2020.

Sohn Ji Ae, *Seoul proposes highlevel talks about Pyeongyang summit*, Cheong Wa Dae 2018, https://web.archive.org/web/20180427044719/http://english1.president.go.kr/korea/korea.php?srh%5Bboard_no%5D=29&srh%5Bview_mode%5D=detail&srh%5Bseq%5D=20313&srh%5Bdetail_no%5D=290&srh%5Bpage%5D=, 16.04.2021.

South Korea's Moon Jae-in sworn in vowing to address North, BBC News 2017, <https://www.bbc.com/news/world-asia-39866696>, 16.04.2021.

The James Martin Center for Nonproliferation Studies (CNS), *The CNS North Korea Missile Test Database*, <https://www.nti.org/analysis/articles/cns-north-korea-missile-test-database/>, 18.04.2021.

The Korean War (1950–1953): Origins of the Korean War, <https://www.sparknotes.com/history/american/koreanwar/section2/>, 06.05.2020.

Trump cancels Kim summit amid North Korea 'hostility', BBC News 2018, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44242558>, 17.04.2021.

Trump – Kim summit breaks down after North Korea demands end to sanctions, BBC News 2019, <https://www.bbc.com/news/world-asia-47398974>, 18.04.2021.

US – North Korea: Trump and Kim hold historic meeting at DMZ, BBC News 2019, <https://www.bbc.com/news/world-asia-48817898>, 18.04.2021.

Ward Alex, *Here's the real reason Trump canceled Pompeo's North Korea trip*, Vox 2018, <https://www.vox.com/2018/8/28/17790546/north-korea-trump-pompeo-letter-trip>, 17.04.2021.

Watts Jonathan, *South Korean tourist shot dead in North Korea*, The Guardian: 11 lipca 2008, <https://www.theguardian.com/world/2008/jul/11/korea>, 27.03.2021.

Wilson Center, *Korean War*, <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/collection/50/korean-war-1950-1953>, 09.06.2020.

X, *The sources of Soviet Conduct*, „Foreign Affairs”, lipiec, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russianfederation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>, 16.04.2020.

Yun Byung-Se, *Park Geun-hye's Truspolitik: A New Framework for South Korea's Foreign Policy*, Global Asia: 2013, https://globalasia.org/v8no3/cover/park-geun-hyes-truspolitik-a-new-framework-for-south-koreasforeign-policy_yun-byung-se, 28.03.2021.

Zwirko Colin, *North Korea says it tested a 'newly developed' missile to strengthen military*, North Korea News 2021, <https://www.nknews.org/2021/03/north-korea-says-it-tested-a-newly-developed-missile-to-strengthen-military/>, 18.04.2021.

Inne

Baynes Thomas Spencer, *Corea, Encyclopædia Britannica*, vol.VI, Ninth edition, 1875–1989.

Kim Isung, Lee Karin, *Mt. Kumgang and Inter-Korean Relations*, The National Committee on North Korea, Listopad 2009.

Pietrewicz Oskar, *Próby zakończenia wojny koreańskiej – współczesne stosunki na Półwyspie Koreańskim*, Wywiad ekspercki.

Praca [...] to bardzo interesująca i dojrzała analiza współczesnych relacji pomiędzy Republiką Korei a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną z perspektywy konfliktu, zakończonego wyłącznie zawieszeniem broni w połowie XX wieku. Autorka nakreśliła parę istotnych pytań, w tym pytanie o prognozowany rozwój stosunków pomiędzy obiema Koreami.

Warto podkreślić staranność, z jaką Autorka kreśli kontekst historyczny podjętego przez siebie tematu.

Autorka dogłębnie i szczegółowo analizuje rozmaite elementy, które mogą mieć znaczenie z perspektywy możliwości ewentualnego zakończenia wojny koreańskiej, która wybuchła w 1950 roku i stanowi trzon napiętych relacji na Półwyspie po dzień dzisiejszy.

Lektura [...] jest bardzo ciekawa, a zaprezentowane przez Autorkę wnioski trafne i przejrzyste.

Szpecially istotną część pracy stanowi podrozdział poświęcony polityce zjednoczeniowej i pokojowej na Półwyspie Koreańskim.

[...] Przeprowadzona w pracy analiza jest skrupulatna, wielowątkowa i stanowi znakomite podsumowanie dotychczasowej wiedzy, związanej z poruszaną tematyką.

dr hab. Karolina Rak